မြန်မာရေးရာ
Myanmar Affairs

အမှတ် (၂၉) အောက်တိုဘာ၊ ၂၀၂၄

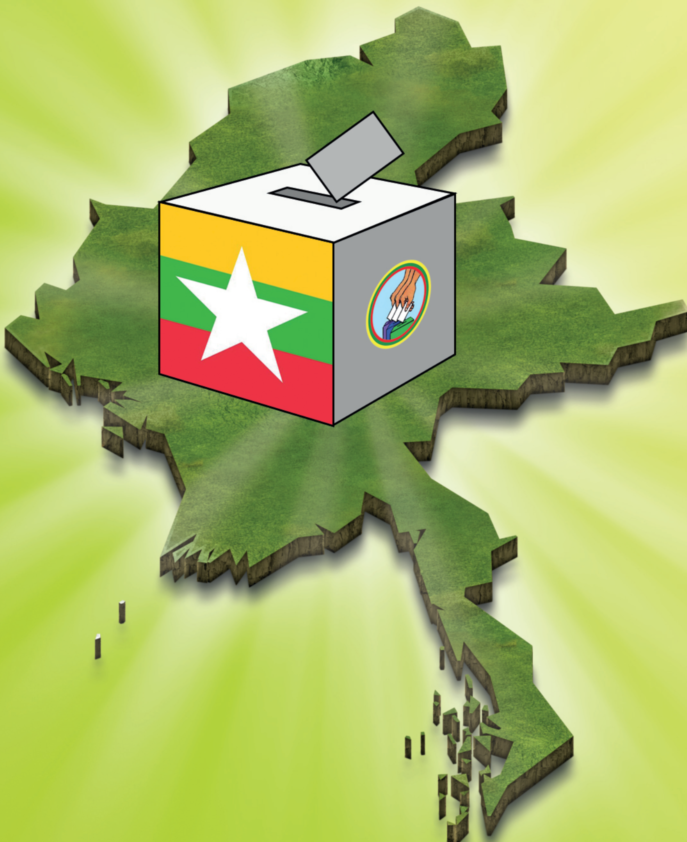

ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်သို့
အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲဖြင့်
ပြန်လည်ရောက်ရှိစေခြင်း

jrefrma&;&m

trSwf(29) atmufwdkbm? 2024

အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူသို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

၁။ ပြည်သူအတွက်ဟု သုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။

၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမားတို့၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and lotting under the pretext of sayings "for the people".
2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.
3. Giving information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

jrefrma&;&m

trSwf(29)　　　　atmufwkbmv 2024

jrefrma&;&mavhvmrma&; tzGJU

jrefrma&;&m
trSwf- 22^24(yxrxyf) yef;qkvef;vrf;
aumufwkHwm;rSL, f&eful kefrSU
zkef; 01-8387568
Email: myanmaaffairs@gmail.com

jrefrma&;&ma v vma&; tzUu xwa0on/

wefzkd;	5500 usyf
tkyfa&	1000
vkyfaqmif tzGJU	jrefrma&;&ma vlrma&; tzU
xkwa0ol	0)Dwuf xef;wkd (01869)
yHkESdyfol	0)aZmf rif;xef; (00241)
	a tZuyHkEdyfwku f
	trSwf (118)? (4) vrf;
	ykodrf;jr&yf u ufa'; ykH;a&S, f
	&ef ukef;rkdU

မာတိကာ

အယ်ဒီတာအမြင်

ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး 9
ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ပြန်လည်ရောက်ရှိစေခြင်း

အထူးဆောင်းပါး

၁။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံထူထောင်ခြင်းနှင့် နက်ရှိုင်းလှသည့် 20
ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပွဲ၏ အခန်းကဏ္ဍ
armifaumif&yf

၂။ ရွေးကောက်ပွဲ ယဉ်ကျေးမှုကို ကျော်ဖြတ်ခြင်း 25
oefxGef;UDaoe*F

၃။ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ အလွန်ကာလ 34
စဉ်းစားစရာများ
ausmfEkdifwifh

နိုင်ငံရေး

၄။ မြန်မာတို့ ထာဝစဉ်ထားရှိအပ်သည့် အလောင်းဘုရားစိတ်ဓာတ် 41
wuúokdvfrwfbl

၅။ နိုင်ငံရေးကျိန်စာသင့်ခြင်းကို မြင့်မားသည့် ပညာရေးဖြင့်သာ 52
တားဆီးနိုင်မှာပါ
a'gufwmarmifbif;

၆။ ကေဝဠ်နဖူးကအမာရွတ် သုမနကျောကဒဏ်ရာ 59
မင်းဆဒ္ဒန်ကို စူးတဲ့မြှားနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ
aeZifvwf

၇။ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု (၇၆)နှစ် ရေသောက်မြစ် 65
a'gufwmcifarmifv(G)vrf;rawmf

pmaumifhay;ref;

၈။ ကုန်းဘောင်ခေတ် တရုတ်မြန်မာ ချစ်ကြည်ရေးမှတ်တိုင်တစ်ခု 77
av;rdif

၉။ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်က ရန်ကုန်မြို့ 82
wkdvuf&; 0Doefaz

၁၀။ ပြန်လည်ဆန်းသစ်လာသော ... ကွက်စိပ် 89
jrifhqG

pD;yGm;a&;

၁၁။ အိန္ဒိယ၊ တရုတ် ၊ မြန်မာ ၂၀၅၀ 96
ykdvfwif

၁၂။ စက်သုံးဆီ အခက်အခဲကို ကျော်လွှားရန် 102
aumufaumfvdkU (SMART)

၁၃။ အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ်(၂၀၂၄) နှင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင် ကမ္ဘာသို့ ဦးတည်ရာလမ်း 110
a'jufwmEkdkaqG(aoe*F[mA,[maovh rma&;tzJG

vlr_&;EdkifiHa&;xG

၁၄။ သတင်းစကားနှင့် ပြန်ကြားရေး (၂) 118
c;pEkdk(pdwfynm)

၁၅။ ကပ်ဆိုးနဲ့ လူဆိုးများ 128
orm;tkd

၁၆။ မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်အစည်းအရုံးသမိုင်း (၃) 136
lunfpkd;ke;ef

၁၇။ မြန်မာပြည်နှင့် ဥရောပတိုက်တို့ ထိတွေ့မှုသမိုင်း 142
a'jufwmaumufvwf

၁၈။ စွမ်းအင်ခြိုးခြံချွေတာရေး 158
0Dkat;mif

,0fau;rl

၁၉။	မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ရှေးဟောင်းကျောင်းတော်ကြီးများ a'guf|wmpef0if(a&;Sm[mif;olawoe)	164
၂၀။	မြန်မာစာ၊ မြန်မာစကား အလေးထား (၁) atmif0o	177
၂၁။	ပုဂံခေတ်မှသည် အင်း၀ခေတ်အထိမြန်မာစာပေအရေးအသားများ jrifhrwfbDm	183

ebmfynm

၂၂။	ရာသီဥတု ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်မှု ဘေးအန္တရာယ်များ လျှော့ချရေးတွင် အီးဖရီးစဥ့်မီးဖိုများဖြင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်မှုများ (အပိုင်း–၂) oydüu|pmfGa'guf|wmrsdK;ba&Tcif	191
၂၃။	ချစ်(ပ်)စစ်ပွဲ ဘယ်သူအနိုင်ရမလဲ oefxdkufpdk	201

ywf0ef;usif xdefodrf;a&;

		208
၂၄။	ရန်ကုန်မြေပြင် နိမ့်ဆင်းမှုအန္တရာယ် aus mf0D	

0ya'

၂၅။	အဖေက သားကို တရားစီရင်နိုင်ပါသလား 0D ef;armif(ppfaw)Gw&m;vTwfawmfa&SUae	216

tx|u@

၂၆။	မြန်မာရေးရာ ရက်စဥ်မှတ်တမ်းများ oufxm;olef	221

t,fDm tjrif

'Dukda&pDrf;aumif;ay:oN toGu;ajymif;a&;
a&,@uumufjzGifjyefvnfa&muf&Spcif;

“ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်
တည့်တည့်ဆက်သွားနိုင်ရေးကို တပ်မတော်အပါအဝင်
နိုင်ငံရေးအင်အားစုအသီးသီးက
ညီညွတ်သောအသိနှင့် နိုင်ငံချစ်သောစိတ်များဖြင့်
စုစည်းထိန်းသိမ်းကြရမည် ဖြစ်သည်။”

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအစိုးရက လာမည့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည်ဟု ပြောထားသည်။ ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းခဲ့သည့်အခါ ချမှတ်သည့်ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် တစ်နည်းအားဖြင့် လမ်းပြမြေပုံတွင် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသည့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ကျင်းပကာ ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် တက်လာမည့် အရပ်သားအစိုးရတစ်ရပ်ဆီသို့ နိုင်ငံတော်အာဏာ ပြန်လွှဲပြောင်းပေးမည်ဟု ကနဦးကပင် ကတိပြုထားခဲ့သည်။

တပ်မတော်ဦးဆောင်သော နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအောက်မှသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပေးထားချက်များဖြင့် အုပ်ချုပ်မည့် ဒီမိုကရေစီအစိုးရတစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာရေးနှင့် နိုင်ငံကို ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ပြန်တက်ရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် မလွဲမသွေလိုအပ်မည်မှာ အသေအချာဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲများ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်းကို ငဲ့စောင်းကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ပထမဆုံးသော ရွေးကောက်ပွဲများသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ကတည်းက စတင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရလိမ့်မည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေးနှင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးခရီးကြမ်းကြီးကို စခဲ့သည်ဟုပင် ပြောနိုင်သည်။

ကိုလိုနီခေတ်ရွေးကောက်ပွဲများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပထမဆုံးကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲသည် ၁၉၂၂ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၁ ရက်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ကျင်းပပေးသည့် ဒိုင်အာခီစနစ်အရ ဥပဒေပြုကောင်စီအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်သည်။ ယင်းရွေးကောက်ပွဲတွင် ဥပဒေပြုကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ၁၀၃ ဦးနေရာ ရှိသည့်အနက် မဲဆန္ဒဖြင့်ရွေးရသော အမတ် ၈၀ ဦးရှိပြီး ဘုရင်ခံက ခန့်အပ်သူ ၂၃ ဦး ရှိသည်။ ထို ၈၀ နေရာတွင် မြန်မာများ အရွေးခံရသော နေရာများမှာ အထွေထွေကျေးလက် ၅၈ နေရာနှင့် မြန်မာကုန်သည်ကြီးများ အသင်းတစ်နေရာသာ ရှိသည်။ ထိုပထမ ဒိုင်အာခီရွေးကောက်ပွဲတွင် ဂျီစီဘီအေဝံသာနုအသင်းများက သပိတ်မှောက်ထားခြင်းနှင့် သံဃာတော်များထံ သစ္စာရေခံယူထားကြသောကြောင့် မဲပေးသူအလွန်နည်းသည်။ မဲပေးခွင့်ရှိသူ ၁၇၆၇၂၂၇ (တစ်ဆယ့်ခုနစ်သိန်း ခြောက်သောင်းကျော်) ရှိသော်လည်း လူတစ်ရာလျှင် ၆ ဒသမ ၉၂ ဦးသာ မဲလာပေးကြသည်ဟုဆိုသည်။

ထို့နောက် ဒုတိယအကြိမ် ဒိုင်အာခီရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၂၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၇ ရက်တွင် ထပ်မံကျင်းပရာ မဲပေးခွင့်ရှိသူ တစ်သန်းရှစ်သိန်းကျော်ရှိသည့်အထဲတွင် ၁၆ ဒသမ ၂၆ ရာခိုင်နှုန်း ရှိလာသည်။ လူတွေက ရွေးကောက်ပွဲကို စိတ်ဝင်စားမှု မြင့်မားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ပါတီအသစ်များထပ်မံပေါ်ပေါက်လာခြင်းကလည်း မဲပေးသူများလာခြင်း၏ နောက်ထပ် အရင်းခံအကြောင်းတစ်ခုဟု ဆိုနိုင်သည်။

တတိယအကြိမ် ဒိုင်အာခီရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၂၈ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင်

ကျင်းပခဲ့ရာ ပြည်သူ့ပြည်သားပါတီနှင့် ရွှေတောင်ကြားပါတီနှစ်ခုသာ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ပြည်သူ့ပြည်သားပါတီက အမတ် ၄၀ နေရာ၊ ရွှေတောင်ကြားပါတီက အမတ် ၁၂ နေရာရရှိခဲ့သည်။

စတုတ္ထအကြိမ် ဒိုင်အာခီရွေးကောက်ပွဲကိုလည်း ၁၉၃၂ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၉ ရက်နေ့တွင်ကျင်းပခဲ့ရာ ဂျီစီဘီအေ၊ ဒေါက်တာဘမော်ပါတီနှင့် ပြည်သူ့ပြည်သားပါတီ စုစုပေါင်း သုံးပါတီ ယှဉ်ပြိုင်ကြသည်။ ဂျီစီဘီအေနှင့် ဒေါက်တာဘမော်ပါတီတို့သည် တွဲရေးပါတီများဖြစ်ကာ ပြည်သူ့ပြည်သားပါတီသည် ခွဲရေးပါတီ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံကို အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် ဆက်ပြီးတွဲရေး သို့မဟုတ် သီးခြားခွဲထုတ်ရေး ဟူသည့် တွဲရေး၊ ခွဲရေး ဆန္ဒခံယူပွဲကိုပါ တွဲဖက်ကျင်းပခဲ့သဖြင့် ပြည်သူ့စိတ်ဝင်စားမှုမြင့်တက်ခဲ့သည်။ ဆန္ဒခံယူရာတွင် တွဲရေးဘက်က မဲပေါင်း ငါးသိန်းကျော်ဖြင့် နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် ဥပဒေပြု အောက်လွှတ်တော်အမတ် ရွေးကောက်ပွဲအဖြစ် ၉၁ ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးကာလ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အောက်လွှတ်တော်အမတ်နေရာများတွင် ငါးပွင့်ဆိုင်ပါတီမှ ၄၅ နေရာ၊ ဒေါက်တာဘမော်အဖွဲ့က ၁၆ နေရာ၊ ဦးချစ်လှိုင်အဖွဲ့က ၁၂ နေရာ၊ တို့ဗမာအစည်းအရုံး သခင်အဖွဲ့က သုံးနေရာ၊ ဖေဘီယန်အဖွဲ့ တစ်နေရာနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ အမတ် ၁၇ ဦး အရွေးချယ်ခံခဲ့ကြရသည်။

စစ်ပြီးခေတ် ရွေးကောက်ပွဲ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲများမရှိတော့ဘဲ စစ်ကြီးအပြီးတွင် အောင်ဆန်း –အက်တလီ သဘောတူညီချက်အရ အထင်ကရရှိခဲ့သည့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲကြီးကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၉ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ အဆိုပါ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ဦးဆောင်သည့် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးက ၉၅ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် တောင်ပြိုကမ်းပြို အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ ထို့နောက် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ကျင်းပခဲ့ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကို တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းခဲ့ခြင်းက သမိုင်းမှတ်တိုင်တစ်ခုဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်ပြီးစခေတ် ရွေးကောက်ပွဲများ

၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၄ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ၁၉၆၂ ခုနှစ်အထိ ဖဆပလခေတ်တွင် ပါလီမန်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ သုံးကြိမ် ကျင်းပပေးခဲ့သည်။

ပထမအကြိမ် ပါလီမန် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရာတွင် လွတ်လပ်ရေးနှင့် အတူ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲကို တစ်ရက်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း ကျင်းပပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၂၊ ၁၃ ရက်နေ့မှ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအထိ အသုတ်လိုက်ခွဲ၍ ကျင်းပပေးခဲ့ရသည်။ ပထမအကြိမ် ပါလီမန်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲသို့ နိုင်ငံရေးပါတီ ၁၂ ပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်

ခဲ့သည်။ ယင်းရွေးကောက်ပွဲတွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်က ၉၅ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အနိုင်ရခဲ့သည်။

ဒုတိယအကြိမ် ပါလီမန်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၅၆ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂ ရက်နေ့မှ ဇွန်လအထိ ကျင်းပခဲ့ရာ နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၉ ပါတီ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်က အမတ် ၁၄၄ နေရာ၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားညီညွတ်ရေးတပ်ပေါင်းစု (ပမညတ)က အမတ် ၄၆ နေရာ ရရှိခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဖဆပလက အနိုင်ရရှိခဲ့သော်လည်း ၁၉၅၆ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဦးနု၊ သခင်တင်တို့၏ သန့်ရှင်းဖဆပလနှင့် ဦးကျော်ငြိမ်း၊ ဦးဗဆွေတို့၏ တည်မြဲဖဆပလဟူ၍ ဖဆပလ နှစ်ခြမ်းကွဲခဲ့သည်။ ယင်းသည် သမိုင်းသင်ခန်းစာတစ်ခုနှင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေး အချိုးအကွေ့တစ်ခုလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဦးနု၏ သန့်ရှင်းဖဆပလက အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး ဦးနုက အစိုးရသစ်ကို ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဒုတိယအကြိမ် ပါလီမန်အစိုးရသက်တမ်းတွင် နိုင်ငံရေးသမားများအကြား ပြင်းထန်သည့် အာဏာလွန်ဆွဲပွဲများဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၅၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုက ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းကို အာဏာလွှဲပေးကာ အိမ်စောင့်အစိုးရတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်စေခဲ့သည်။ ယင်းအိမ်စောင့်အစိုးရက ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် တတိယအကြိမ် ပါလီမန်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပပေးခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲတွင် သန့်ရှင်းဖဆပလက အမတ် ၂၀၃ နေရာ၊ တည်မြဲဖဆပလက အမတ် ၃၉ နေရာနှင့် ပမညတက အမတ် တစ်နေရာရွေးချယ်ခံခဲ့ရသည်။ အနိုင်ရရှိသည့် သန့်ရှင်းဖဆပလက ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်၊ မတ်လ ၁၈ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုပါတီ (ပထစ) ဟု အမည်ပြောင်းခဲ့သည်။ အိမ်စောင့်အစိုးရ ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး နေဝင်းက ပထစအစိုးရထံ နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိုနှစ် ဧပြီလ ၄ ရက်နေ့တွင် ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ရာ ဦးနုပင်လျှင် ဝန်ကြီးချုပ် ပြန်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

တော်လှန်ရေးကောင်စီ

ယင်းနောက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (၁၉၆၀ – ၁၉၆၂ ခုနှစ်) လက်ထက်တွင် ယိုယွင်းလာသော နိုင်ငံရေး အခြေအနေအရပ်ရပ်ကြောင့် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး နေဝင်း ခေါင်းဆောင်သော တပ်မတော်က ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်အား တာဝန်ယူခဲ့ပြီး တော်လှန်ရေးကောင်စီအစိုးရ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ တော်လှန်ရေးကောင်စီက မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ပါလီမန်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ရာ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီခေတ် အဆုံးသတ်သွားသည်။

မြန်မာဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခေတ် ရွေးကောက်ပွဲများ

တော်လှန်ရေးကောင်စီသည် တစ်ပါတီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့ရာ အဆိုပါ အခြေခံဥပဒေကို ၁၉၇၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၅ ရက်မှ ၃၁ ရက်အထိ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပခဲ့သည်။ ယင်းနောက် ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၉၇၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၃ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၇၄ ခုနှစ်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အောက်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့ကောင်စီအဆင့်ဆင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများကို လေးကြိမ်ကျင်းပခဲ့ပြီးနောက် ရှစ်လေးလုံးအရေးအခင်းများကြောင့် ၁၉၈၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၈ ရက်နေ့တွင် တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်အာဏာရယူလိုက်ပြီး နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့(နဝတ)အစိုးရ ဖွဲ့စည်းလိုက်ခြင်းနှင့်အတူ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလည်း အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ အစိုးရခေတ် ရွေးကောက်ပွဲ

နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ အစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်ပြန်တက်မည့် ပါတီစုံအထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲကြီးကို အာဏာရယူပြီး တစ်နှစ်နှင့် ခုနှစ်လအကြာ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မေလ ၂၇ ရက်တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ (အင်န်အယ်လ်ဒီ)က မဲဆန္ဒနယ်မြေ ၄၄၇ နေရာအနက် ၃၉၂ နေရာ အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမရှိဘဲ ကျင်းပခဲ့သည့်အတွက် နဝတက အခြေခံဥပဒေတစ်ခု အရင်ရေးဆွဲစေခြင်းအပေါ် အနိုင်ရ အင်န်အယ်လ်ဒီပါတီက အာဏာကိုသာ အရင်လွှဲပေးရန် တောင်းဆိုမှုများမှ နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများဖြစ်ပေါ်ကာ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို အကောင်အထည် မဖော်နိုင်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ

ထို့နောက် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီဟူ၍ အစိုးရကို အသစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းပြီးနောက် ဒီမိုကရေစီ လမ်းကြောင်းပေါ်ပြန်တက်ရန် အမျိုးသားညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များ ရေးဆွဲထားသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပခဲ့ကာ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပထမဆုံးကျင်းပသည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲကို ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင်ကျင်းပခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲသည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက်ပိုင်းတွင် နှစ်ပေါင်း ၂၀ အတွင်း ပထမဆုံးအကြိမ် ပြန်လည်ကျင်းပသည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုဟု ဆိုရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အင်န်အယ်လ်ဒီပါတီကမူ ရွေးကောက်ပွဲကို သပိတ်မှောက်ပြီး ဝင်မပြိုင်ခဲ့။ ယင်းရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (ပြည်ခိုင်ဖြိုး) က အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး အစိုးရဖွဲ့ခဲ့ကာ တပ်မတော်အုပ်ချုပ်မှုမှသည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ အောင်မြင်စွာ ကူးပြောင်းနိုင်ခဲ့သည်။

ပြည်ခိုင်ဖြိုးအစိုးရသည် ရွေးကောက်ပွဲသို့ဝင်နိုင်မည့် အခင်းအကျင်းများ ဖန်တီးပေးကာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ကျင်းပ၍ အင်န်အယ်လ်ဒီပါတီကို ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ရောက်နိုင်ရန် လက်ကမ်းဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အင်န်အယ်လ်ဒီပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ရာ လစ်လပ်မဲဆန္ဒနယ် ၄၅ နေရာအနက် ၄၃ နေရာ အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး အင်န်အယ်လ်ဒီအမတ်များ လွှတ်တော်များအတွင်း ရောက်လာသည်။

ထို့နောက် ဒုတိယမြောက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ယင်းရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်ပွဲလမ်းကြောင်းကို ရွေးချယ်ခဲ့သည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ (အင်န်အယ်လ်ဒီ)က အနိုင်ရကာ အစိုးရ ဖွဲ့နိုင်ခဲ့သည်။

ဦးသိန်းစိန်၏ ပြည်ခိုင်ဖြိုးအစိုးရလက်ထက်တွင် အရှိန်ရခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အင်န်အယ်လ်ဒီအစိုးရလက်ထက်တွင် ရပ်တန့်လုနီးပါးဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အင်န်အယ်လ်ဒီမှ အစွန်းရောက်နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်အချို့နှင့် ယင်းတို့၏နောက်လိုက်များက အင်န်အယ်လ်ဒီအစိုးရနှင့် တပ်မတော်အကြား ပွတ်တိုက်မှုများစွာဖြစ်ပေါ်အောင် ဖန်တီးခဲ့ကြပြီး ထိုပွတ်တိုက်မှုများကြောင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးလမ်းကြောင်းကို လေးဖင့်နှေးကွေးစေခဲ့သည်။

သို့နှင့်ပင် တတိယမြောက်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကာလများအတွင်း အာဏာရပါတီ၏ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများက ဥပဒေဘောင်ကျော်လွန်အောင်ဆောင်ရွက်မှုများရှိနေသည်ဟူသော ဝေဖန်မှုနှင့် အငြင်းပွားမှုများစွာရှိခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် မဲစာရင်းများနှင့်မဲရလဒ်များ အငြင်းပွားမှုများအပေါ် ပြန်လည်စိစစ်ဖြေရှင်းပေးရန် တပ်မတော်က တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း အာဏာရပါတီသည် မသိကျိုးကျွန်ပြုပြီး ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်နေ့တွင် လွှတ်တော်ခေါ်ယူ၍ အစိုးရအသစ်တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းရန် အတင်းကြိုးပမ်းလာသည့်အတွက် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများ ပိုတင်းမာလာခဲ့သည်။ ယင်းကြောင့်ပင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက်နေ့တွင် တပ်မတော်က ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပေးထားချက်များနှင့်အညီ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာပြီး နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ

တပ်မတော်သည် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအမည်ဖြင့် အိမ်စောင့်အစိုးရတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းကာ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် (၅)ရပ် ကြေညာခဲ့သည်။ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်အမှတ် (၅) တွင် "အရေးပေါ်ကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်)နှင့်အညီ လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီအထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲအား ပြန်လည်ကျင်းပ၍ အနိုင်ရသည့်ပါတီအား ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများနှင့်အညီ နိုင်ငံတော်တာဝန်အား လွှဲအပ်နိုင်ရေး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည်" ဟု ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စကိုပါ ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်(၅)ရပ်ကို ပြောင်းလဲလာသော အခြေအနေများနှင့်အညီ ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးသားပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာ ယခုတည်ရှိနေသည့် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်အမှတ် (၅) တွင် "ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိသူအားလုံး၏ အခွင့်အရေးများ နစ်နာမှုမရှိစေရေးနှင့် နည်းလမ်းကျနမှန်ကန်မှုရှိသည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် ဖြစ်စေရေးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အရေးပေါ်ကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့

ပြီးစီးပါက လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပ၍ ထွက်ပေါ်လာသည့် အစိုးရအား နိုင်ငံတော်တာဝန် လွှဲအပ်နိုင်ရေး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည်”ဟု ထုတ်ပြန်ထားရာ ရွေးကောက်ပွဲလမ်းကြောင်းကို ပို၍ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ချပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အိမ်စောင့်အစိုးရသည် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကို စတင်တာဝန်ယူစဉ်ကတည်းမှစကာ ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပြီး အဆိုပါကော်မရှင်သည် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော အခင်းအကျင်းများကို ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များဆွေးနွေးခြင်း၊ မဲဆန္ဒပေးစနစ်များ ဆွေးနွေးစမ်းသပ်ခြင်း စသည်တို့အပြင် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် တိကျသောမဲစာရင်းများပြုစုနိုင်ရေး၊ အခြေခံကျသည့် လူဦးရေစာရင်းရရှိနိုင်ရေးအတွက် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁ ရက်နေ့မှစကာ ပြည်လုံးကျွတ်သန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

မဖြစ်မနေကျင်းပမည့် ရွေးကောက်ပွဲ

ယင်းအချက်များကြည့်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာကို လက်ရှိရယူထားသော အစိုးရသည် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ကို မဖြစ်မနေကျင်းပမည်ဆိုသည်မှာ ယုံမှားသံသယဖြစ်စရာပင် မလိုချေ။ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော ရာဂီမုန်တိုင်းနှင့် ဆက်စပ်ဖြစ်ပွားသော ရေဘေးကြောင့် ရေဘေးဒဏ်သင့်ခဲ့ရသည့်ဒေသများ၌ ကူညီကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် စေတနာရှင်၊ အလှူရှင်များက အလှူငွေများ ပေးအပ်လှူဒါန်းပွဲတွင် မိန့်ခွန်းပြောကြားရာ၌–

“ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် (၅) ရပ်အတိုင်းပဲ ဖြစ်အောင်သွားပါမယ်၊ ကျွန်တော်တို့ တကယ်တမ်းပြောရလို့ရှိရင်တော့ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် (၅) ရပ်က ပြီးခဲ့တဲ့ ဟို ၂ နှစ်ကတည်းက ပြီးရမှာပါ။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် မပြီးဘူးဖြစ်သွားပြီးတော့ ဒီဘက်အထိ ရှည်လာတယ်။ အဲ့ဒီတော့ ကျွန်တော်တို့ အတတ်နိုင်ဆုံး ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် (၅) ရပ်ပြီးအောင် အကောင်အထည် ဖော်ချင်ပါတယ်။ ဒီအတွက်လည်း ဝိုင်းဝန်းကူညီပေးကြဖို့လည်း ပြောလိုပါတယ်” ဟု ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့သည်။

ထို့အပြင် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးက “လာမယ့် အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့မှာ ပြည်လုံးကျွတ် လူဦးရေနှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူရေး အစီအစဉ် ရှိပါတယ်။ ဒီမှာလည်း အောင်မြင်အောင် ဝိုင်းကူညီပေးကြဖို့နဲ့ အဲဒီက နောက်ဆက်တွဲက ကျွန်တော်တို့က ဒီအပေါ်မှာ အခြေခံပြီးတော့ မဲစာရင်းတွေပြုစု၊ ပြီးလို့ရှိရင် ရွေးကောက်ပွဲတွေ ကျွန်တော်တို့လုပ်ပြီးတော့ နိုင်ငံတော်ကို ပြည်သူရွေးချယ်တဲ့ လမ်းကြောင်းအတိုင်း သွားကြဖို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်” ဟုလည်း ဆက်လက်ပြောကြားခဲ့သည်။

အထက်ပါ ပြောကြားချက်များကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်သည် အသေအချာရှိလာမည်။ သိပ်မဝေးတော့သော အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ကိုဖြစ်လာမည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးသမိုင်းကိုပဲကြည့်ကြည့်၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ကူးပြောင်းလာသည့် အခြားနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းများကိုပဲကြည့်ကြည့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ကို ဖြတ်သန်းပြီးမှသာ စနစ်တကျ ကူးပြောင်းနိုင်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ အထက်တွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးခရီးကြမ်းကြီးတွင် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ပြန်တင်ပြီး ခေတ်ပြောင်းသည့်အခါတိုင်း ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခြင်းဖြင့် ကူးပြောင်းခဲ့သည်ကိုသာ တွေ့ရမည်။ ပိုထူးခြားသည်က ထိုရွေးကောက်ပွဲများသည် မည်သည့်နိုင်ငံ၊ မည်သည့်နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ မပါဝင်ဘဲ တပ်မတော်ကသာဦးဆောင်၍ ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပကာ ကူးပြောင်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုခုမှ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်သို့ ကူးပြောင်းရေးအတွက် ကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲများကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲများ (Transitional Elections) ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်သည် ပုံမှန်ကျင်းပသော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်နှင့် မတူပါ။ ဆက်လက်နှိုင်းယှဉ်ပြလိုပါသည်။

ပုံမှန်ကျင်းပသည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲသည် သတ်မှတ်အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် အချိန်မှန်ကျင်းပရပြီး ယင်းကို တည်ငြိမ်သည့် ဒီမိုကရေစီအခြေအနေတွင် ကျင်းပသည်။ အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲသည် အဆက်ပြတ်မှုမရှိဘဲ ပြီးပြည့်စုံသည့် အနေအထားတစ်ခု ရှိသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲသည် အာဏာရှင်စနစ် သို့မဟုတ် တစ်ပါတီစနစ် သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများမှ လွန်မြောက်စေပြီး တရားဝင်မှုနှင့် တည်ငြိမ်မှု ဖြစ်ပေါ်ရေး ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သည့် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်ကြီး၏ အရေးကြီးအစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဤလိုမျိုး ရွေးကောက်ပွဲကို တင်းပြည့်ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများရှိမည့် အနာဂတ်အတွက် ကြားခံတစ်ခု (Stepping Stone) ဟုလည်း တစ်ခါတစ်ခါ ရှုမြင်တတ်ကြသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲများသည် အမြဲတမ်း စင်းလုံးချောတစ်ခု ဖြစ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ မတည်ငြိမ်မှုနှင့် အာဏာရှင်စနစ်၊ အမိန့်ပေးစနစ်များ၏ ကာလအပိုင်းအခြားတစ်ခုအလွန်တွင် ဒီမိုကရက်တစ်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံတစ်ခု တည်ဆောက်ရာ၌ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် လိုအပ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲများသည် အနာဂတ်တွင် ပို၍ အားကောင်းသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပိုပြီးဒီမိုကရေစီကျကာ အားလုံးပါဝင်သည့် စနစ်များ ပေါ်ထွန်းရေးအတွက် စင်မြင့်တစ်ခု တစ်နည်းအားဖြင့် အခင်းအကျင်းများ တည်ဆောက်ပေးရေးသို့ ဦးတည်ရသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲနှင့် သာမန်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ

သာမန်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲက ဒီမိုကရေစီအစိုးရတစ်ရပ်မှ နောက်ထပ် ဒီမိုကရေစီ အစိုးရတစ်ရပ်သို့ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဆက်လက်ရွေ့လျားစေသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲက ဒီမိုကရေစီ မဟုတ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးမှသည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ ပြောင်းလဲပေးခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင် တပ်မတော်က ကျင်းပပေးခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲအလွန်တွင် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းကို တည့်မတ်စွာ ဆက်လက်လျှောက်လှမ်းနိုင်ရေးနှင့် သာမန်ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ဆက်လက် ကျင်းပနိုင်ရေးက ပို၍အရေးကြီးသည်။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းကို ဆက်လက်တည့်မတ်စွာလျှောက်လှမ်းရေးတွင် အခက်အခဲ အဖုအထစ်များနှင့် ပြဿနာများစွာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီ။ ထိုအခက်အခဲနှင့် ပြဿနာများသည် နိုင်ငံရေးတွင် အစဉ်အလာရှိသည့် တပ်မတော်နှင့် အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေးအင်အားစုများအကြား ဆက်ဆံရေး ကောင်း မထူထောင်နိုင်ခြင်း၊ ခိုင်မာသည့် သဘောတူပဋိညာဉ်များ မရရှိခဲ့ကြခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအခြေခံသော မြန်မာ့နိုင်ငံရေးများစသည့် အချက်များကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ် တည့်တည့်ဆက်သွားနိုင်ရေးကို တပ်မတော်အပါအဝင် နိုင်ငံရေးအင်အားစု အသီးသီးက ညီညွတ်သောအသိနှင့် နိုင်ငံချစ်သောစိတ်များဖြင့် စုစည်းထိန်းသိမ်းကြရမည် ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲဆိုသော်လည်း လွတ်လပ်ခြင်း၊ တရားမျှတခြင်း၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်ခြင်းဟူသည့် လက္ခဏာများနှင့် ပြည့်စုံဖို့လိုသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲသည်လည်း အဆိုပါ ဖိုခနောက်ဆိုင် သုံးချောင်းပေါ်တွင် ရပ်တည်ဆောင်ရွက်ကျင်းပရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက်ကြောင့်လည်း တရားမျှတမှုရှိစေရန် မဲပေးခွင့်ရှိသူတိုင်း မဲပေးခွင့်ရရှိကြဖို့ လိုသည်။ ယင်းအတွက်အခြေခံကျသော မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း တိကျစွာရရှိရေးနှင့် စာရင်းများရှုပ်ထွေးမှု မရှိရေးအတွက် အတိတ်၏ သင်ခန်းစာကိုယူကာ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရခြင်း ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်မှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ဖြစ်ရေးအတွက်လည်း မဲပေးသူများ ကြောင့်ကြခြင်းကင်းစွာ၊ ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုကင်းစွာ ဆန္ဒမဲပေးနိုင်သည့် လုံခြုံမှုရှိသော ဝန်းကျင်များ ဖန်တီးပေးဖို့လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပမီ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုရှိရေး ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု အမြန်ဆုံးပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲလမ်းကြောင်းသည်သာ

အားလုံးပါဝင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ဖြစ်စေရေးအတွက်လည်း စည်းအပြင်တွင် ရှိနေကြသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား စည်းအတွင်းသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာရေး စည်းရုံး

ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီသည် စက်တင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့က ကြေညာချက်တစ်စောင်ထုတ်ပြန်ကာ နိုင်ငံတော်ကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်နေသည့် အဖွဲ့အစည်းများကို လက်နက်ကိုင် အကြမ်းဖက်လမ်းစဉ်ကို စွန့်လွှတ်ပြီး ပါတီနိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲလမ်းကြောင်းများမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးပြဿနာများကို နိုင်ငံရေးနည်းဖြင့်ဖြေရှင်းရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည် လာမည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲကို အားလုံးပါဝင်နိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် အဖြစ် မျှော်မှန်း လက်ကမ်းခြင်းဟု ပြောရမည်။

"နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားတိုင်း နေရာဒေသမရွေး၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ရယူခံစားနိုင်ခွင့် ရှိဖို့ လိုပါတယ်။ ပြည်သူ့အစိုးရကို ပြည်သူလူထုက လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ပိုင်ခွင့် ရှိရပါမယ်။ ဒီအတွက် လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ရပါမယ်။ ဒီလိုဖြစ်ဖို့ လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးဟာ အရေးကြီးလှပါတယ်။ ဒါကိုဖော်ဆောင်နိုင်ဖို့ ဒီကြေညာချက် ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်ပါတယ်" ဟု နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ သတင်းထုတ်ပြန်ရေး အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဗိုလ်ချုပ်ဇော်မင်းထွန်းက စက်တင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့က ထုတ်ဖော်ပြောကြားထားသည်။ အဆိုပါပြောကြားချက်သည် ကြန်အင်လက္ခဏာများပြည့်စုံသော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပလိုသည့် လက်ရှိအစိုးရ၏ ရပ်တည်ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။

အကြမ်းဖက်မှုများဖြင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်၍မရသည့်အပြင် အကြမ်းဖက်မှုကိုယ်၌က ဒီမိုကရေစီ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေသည်။ လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်၍ အာဏာကို အတင်းအဓမ္မရယူရန် ကြိုးစားကြခြင်းသည်လည်း ဒီမိုကရေစီကိုပျက်သုဉ်းရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီဟူသည့် ခရီးပန်းတိုင်သို့သွားရန် မုခ်ဦးသည် "ရွေးကောက်ပွဲ မုခ်ဦး" မှတစ်ပါး အခြားမရှိပါ။ ရွေးကောက်ပွဲကို ပယ်ချခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီကို ပယ်ချခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရွေးကောက်ပွဲကို တွင်တွင်ငြင်းနေကြသည်မှာ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးစကားလုံးလှလှများဖြင့် မည်သို့ပင်ဖုံးအုပ်ပြီးပြောပြော ပကတိတရားတစ်ခုမှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်အောက်ထက် ယခုလက်ရှိအခြေအနေမှာ သူတို့ ပိုစားသာကြ၍ ဖြစ်သည်။ ပို၍ နေသာထိုင်သာရှိကြ၍ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီသည် ပြည်သူအများစုနှင့်ဆိုင်သည့် အနည်းစုများက အနည်းစုများ၏ အကျိုးစီးပွားပျက်ယွင်းမည်ကို ကာကွယ်လို၍ ရွေးကောက်ပွဲကိုဆန့်ကျင်ကြခြင်းသည် ပြည်သူအများစုဆန္ဒကို မျက်ကွယ်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ အားလုံးသာ ညီညွတ်ကြလျှင်၊ နားလည်သဘောပေါက်ပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်ကြလျှင် အကောင်းဆုံးမဟုတ်သည့်တိုင် ရွေးကောက်ပွဲအလွန်ကာလသည် လက်ရှိကာလထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးမည်မှာ သေချာသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း ယခုလစာစောင်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ် ပြန်လည်ရောက်ရှိရေးအတွက် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်သည့် "ရွေးကောက်ပွဲ" လမ်းကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပညာရှင်များနှင့် သုတေသီများ၏ ရှုထောင့်အမြင်များကို စုစည်း တင်ဆက်လိုက်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခု အယ်ဒီတာ့စကားကို အမေရိကန်သမ္မတကြီးဖြစ်ခဲ့သူ အီဗရာ

ဟန်လင်ကွန်း၏ နာမည်ကျော် အဆိုအမိန့်ဖြင့် အဆုံးသတ်ချင်ပါသည်။

"မဲပြားတစ်ပြားဟာ ကျည်ဆန်တစ်ထောင့်ထက် ပိုပြီး အားပြင်းတယ်" ဟု လင်ကွန်းက ဆိုခဲ့သည်။ ပြည်သူများ လိုလားသည့် ဒီမိုကရေစီပြည်သူ့အစိုးရတစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာရန်အတွက် ကျည်ဆန်များကို ထားရစ်ခဲ့ကြပြီး ယင်းတို့အစား ပိုပြီးအစွမ်းထက်သည့် မဲပြားများဖြင့် ပြည်သူ့အစိုးရတစ်ရပ်ကို ရွေးချယ်ကြဖို့ အချိန်သင့်ပြီဖြစ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာ

၂၉ စက်တင်ဘာ ၂၀၂၄

ကိုးကား

၁။ မောင်ရွှေရိုး၏ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် စစ်မှန်၍ စည်းကမ်းပြည့်ဝသော ဒီမိုကရေစီစနစ်

၂။ ဦးလေးမောင်၏ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်း

၃။ IFES: Preparing for Transitional Elections – Challenges and Opportunities for Building Democratic Resilience During Conflict and Other Crises

'Dkua&pDEdkrfxla x mijcif;ESifhcuf½dyfvSnh a&,@umufwifajrmSufyGt cefu@

armifaumif;&yf

“ရွေးကောက်ပွဲမှ ဂုဏ်သိက္ခာပြည့်ဝသူကို
ထိုက်တန်စွာကိုယ်စားပြုနိုင်မည့်
အစိုးရတစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာရေးကသာ
အဓိကဦးတည်ချက်ဖြစ်ရပါလိမ့်မည်။ ”

မြန်မာနိုင်ငံသည်လာမည့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကို မလွဲမသွေ ကျင်းပပါတော့မည်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံအစိုးရတစ်ခုထံ လက်ရှိ တာဝန်ယူ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက လွှဲပြောင်းတာဝန်ထမ်းရွက်စေခိုင်းပါတော့မည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ဖြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံအစိုးရကို အာဏာလွှဲပြောင်းပေးခြင်း မပေးခြင်းသည် ယနေ့အချိန်တွင် သံသယရှိစရာ၊ အငြင်းပွားစရာ ခေါင်းစီးမဟုတ်တော့ပါ။

သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်သည့် ပြည်ပ ပယောဂအလှုပ်အခတ်များ၊ ပြည်တွင်းမငြိမ်မသက် စစ်မက်ဖြစ်ပွားမှုများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကို တာဝန်ခံ ထိန်းသိမ်း စီမံကျင်းပမှု စသည်တို့နှင့်ဆက်စပ်၍ ဝေဖန်သုံးသပ်ထောက်ရှုမှုများက ကျယ်ပြောစွာ ရှိနေပါသည်။

တချို့အနောက်နိုင်ငံများက သူတို့အနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲကို အသိအမှတ်မပြုရေးသဘောထားကို စောစီးစွာပင် ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်သည်။ သူတို့နှင့် မကင်းရာမကင်းကြောင်း နိုင်ငံများကလည်း အလားတူ သဘောထားများ ပေးလာနိုင်စရာရှိပါသည်။ ပြည်ပနိုင်ငံများမှ အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်းသည် အထိုက်အလျောက်အရေးပါသော်လည်း မြန်မာ့ရေးရာကို ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်ကူညီနေသော နိုင်ငံများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲမှ တက်လာသည့် အစိုးရနှင့် လက်တွဲရသည်က များစွာအဆင်ပြေချောမွေ့မည်မှာ သေချာသည်။

ထို့အတူ အခြားနိုင်ငံများအရေးကို စွက်ဖက်လိုခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများအနေဖြင့်လည်း ရွေးကောက်ပွဲကို ကြိုဆိုမည်သာ။ အခြားသောထောက်ပြချက်တို့အနေဖြင့် လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းတည်ငြိမ်ရေး မထူထောင်နိုင်သောဒေသများမှ ပြည်သူတို့၏ လုံခြုံအေးချမ်းစွာ မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် လက်နက်ကိုင် စိုးမိုးသောဒေသတို့တွင် အကြောက်တရားဖိအားဖြင့် မိမိသဘောထားအတိုင်း မဲပေးခွင့်အပေါ်ထိခိုက်စေနိုင်မှုတို့ကို ထောက်ပြဝေဖန်မှုများလည်း မြင်တွေ့နေရပါသည်။

အနောက်အုပ်စုနှင့် မကင်းရာမကင်းကြောင်းနိုင်ငံတို့မှာမူ သူတို့၏ လက်ပါးစေအင်အားစုများ မပါဝင်မခြင်း ရွေးကောက်ပွဲကို အသိအမှတ်မပြုသည့် ရပ်တည်ချက်ကို ကိုင်စွဲထားမည်သာ။ ရွေးကောက်ပွဲကိုအသိအမှတ်မပြုရန် ကြိုတင်ကောက်ချက်ချ (Prejudice) ထားရှိပြီးသည့် နိုင်ငံတို့ဆီမှ ထောက်ခံအသိအမှတ်ပြုမှု ရယူရေးက လက်တွေ့မကျလှပါ။

နိုင်ငံတော်၏တည်ဆဲဥပဒေများနှင့်ငြိစွန်းလျှင် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ယှဉ်ပြိုင်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံခွင့်မရှိသူများ၊ အင်အားစုများပါဝင်မှုကို မဖြစ်မနေ ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်အဖြစ်ထားရှိနေကြသော စွက်ဖက်ရေးသမားများ၏ အသိအမှတ်ပြုမှုရယူရေးတွင် ခက်ခဲလိမ့်မည်မှာ သေချာလှပါသည်။

ဥပဒေနှင့်အညီ လျှော့ပေါ့၊ ဖြေလျှော့မှုများအရ ခံစားပိုင်ခွင့်များ တတ်နိုင်သမျှ ပေးအပ်လျက် ပါဝင်နိုင်သမျှ အများဆုံးပါဝင်လာကြစေရေးကိုသာ ဦးတည်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်းဆိုရာတွင် မိမိနိုင်ငံကို သဘောထားမှန်ကန်စွာထားရှိ၍ စွက်ဖက်ကြီးစိုးလိုမှု ကင်းရှင်းသည့် နိုင်ငံတို့၏အသိအမှတ်ပြုမှုကိုတော့ အများဆုံးရယူနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းကြရပါလိမ့်မည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ မိမိ၏ဖြောင့်မတ်မှုနှင့် စိတ်စေတနာ

ကိုတော့ အမှန်တရားလိုလားသူများအလယ်တွင် ထင်ရှားစွာ ချပြထောက်ခံမှုများ သိမ်းကျုံး ရယူနိုင်ရပါလိမ့်မည်။

လွတ်လပ်၍ တရားမျှတစွာ တန်းတူရည်တူ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ခွင့်ကို အစွမ်းကုန်ထိန်းသိမ်းပေးအပ်၍ မသမာမှုမျိုးစုံ ကင်းရှင်းသည့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရန် အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းရပါလိမ့်မည်။ ရွေးကောက်ပွဲမှ ဂုဏ်သိက္ခာပြည့်ဝသူကို ထိုက်တန်စွာ ကိုယ်စားပြုနိုင်မည့် အစိုးရတစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာရေးသာ အဓိကဦးတည်ချက်ဖြစ်ရပါလိမ့်မည်။

“ ရွေးကောက်ပွဲမှ ဂုဏ်သိက္ခာ ပြည့်ဝသူကို ထိုက်တန်စွာ ကိုယ်စားပြုနိုင်မည့် အစိုးရတစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာရေးသာ အဓိက ဦးတည်ချက် ဖြစ်ရပါလိမ့်မည်။ ”

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကို တာဝန်ခံရသည့် ကော်မရှင်သည် အစိုးရ၏ဩဇာအာဏာ လွှမ်းမိုးမှုအောက်မှ ကင်းလွတ်ရန်လိုသလို ပြည်သူအများ၏ လက်တွဲပါဝင်မှုကိုရယူလျက် မသမာမှုမျိုးစုံကို တိုက်ဖျက်ဟန့်တားနိုင်စွမ်းရှိရန်လည်း လိုပါသည်။

ခေတ်မီဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာများကိုထိရောက်စွာ အသုံးချလျက် ပြည်သူအများ ပါဝင်နိုင်စွမ်းနှင့် သမာသမတ်ကျသည့် ယှဉ်ပြိုင်မှုမျိုးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ကြပ်ပေးနိုင်ရပါမည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ် ခေါ် ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှု (Electoral Governance) စနစ်သည် ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေး၏ပဓာနမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အထိရောက်ဆုံးအသုံးချနိုင်လျက် အကောင်းဆုံးသောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာထိန်းကျောင်းကွပ်ကဲမှုစနစ်ယန္တရားတစ်ခုအဖြစ် လည်ပတ်သွားနိုင်စေရန် ကြိုးပမ်းထောက်ပြကြရပါလိမ့်မည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ထိန်းကျောင်းကွပ်ကဲမှုဆိုင်ရာများသာမက မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများအားလုံး မဲပေးခွင့်ပြည့်ဝလုံခြုံစွာ ရရှိနိုင်မှုသည်လည်း အရေးကြီးသည့် အလျောက် မဲရုံစနစ်၏ပြည့်စုံဆီလျော်မှုရှိရန် အရေးကြီးပြန်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် Electoral Governance ၏ ထိရောက်ပီပြင်မှု ရှိ၊ မရှိအပေါ် စောင့်ကြပ် အကဲဖြတ်ထောက်ရှုရေးစနစ် (Electoral Watch Mechanisms) ကို နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်သူများရော၊ ပြည်တွင်းနိုင်ငံ

ရေးအင်အားစုများကပါ အင်တိုက်အားတိုက် ပါဝင်စောင့်ကြပ်နိုင်ရေးအတွက် အစီအမံများ က အရေးကြီးပြန်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲအနှစ်သာရနှင့် ပဓာနကျမှုကို ထင်ရှားစွာရှုမြင်ထားနိုင်ကြရန်က အထူးအရေးကြီးလှပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် အနှစ်သာရပြည့်ဝစွာ ပေါ်ထွန်း၊ မပေါ်ထွန်း ရေးဆိုသည်မှာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပွဲမှ ပေါ်ထွန်းလာသည့် အစိုးရအဆက်ဆက်၏ ပြည်သူ့အာဏာပိုင်စိုးမှုနှင့် အစိုးရ၏ ပြည်သူကို ကိုယ်စားပြုမှုဘဝကို မည်မျှပီပြင်အောင် ဖော်ဆောင်ထမ်းရွက်နိုင်စွမ်းရှိသနည်းဆိုသော ပေတံနှင့် ပြည်သူ့ဘဝ မြှင့်တင်တိုးတက် အေးချမ်းသာယာရေးကို တိုးမြှင့်ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်စွမ်းရှိကြသည်ဆိုသည့် ပေတံ နှစ်ရပ်ဖြင့် တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။

ကျွန်တော်တို့ ယခင်အတွေ့အကြုံများမှ သင်ခန်းစာယူသင့်ကြပါသည်။ NLD ပါတီ သည် အာဏာမရမီ နှစ်ပေါင်း ၃၀ ခန့် အချိန်ယူခဲ့ရသော်လည်း အမှန်တကယ် အာဏာ လက်ဝယ်ရယူ ကျင့်သုံးစီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်ရချိန်တွင် နိုင်ငံကို ထိရောက်ထက်မြက်စွာ ဦးဆောင် မည့် အစိုးရအဖွဲ့တစ်ခု ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် အဆင်သင့်မဖြစ်ခဲ့ပါပေ။

ပြည်သူ့အစိုးရအဖြစ် အားကောင်းမှုအတွက် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းယန္တရားကြီးကို ပြည်သူ အား ခြေသုတ်ပုဆိုးမြွေစွယ်ကျိုး ဦးထိပ်ပန်ဆင်ထမ်းရွက်သည့် ပြည်သူ့ဝန်ကိုထမ်းရွက်သူ များအဖြစ် လက်ခံသက်ဝင် ကျင့်သုံးလာစေရန် ပြောင်းလဲရေးလမ်းကြောင်းပေါ် တင်မပေး နိုင်သလို အခွင့်ထူးခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ အာဏာပိုင်အချို့နှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအချို့၏ အပြန်အလှန် အကျိုးစီးပွားဖလှယ်မှုတို့အလယ်တွင် ပြည်သူ့ဘဝက နင်းပြားမှ တက်မလာ နိုင်ခဲ့ပါ။

ယခု ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှ အာဏာရမည့်အစိုးရသည် နိုင်ငံအတွက်၊ ပြည်သူ အတွက် ထိုက်တန်အောင် ဒီမိုကရေစီ၏ တန်ဖိုးအနှစ်သာရပြည့်ဝစွာ ဖော်ဆောင်ထမ်းရွက် နိုင်သည့် အဆင့်ရှိအောင် ပြင်ဆင်မှုအပြည့်အဝ ရှိသင့်လှပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ကြမည့် နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် တင်ပြပါစွမ်းရည်များ စုစည်းပြင်ဆင်တည်ဆောက်မှုများရှိပြီး ဖြစ်ရန် အရေးကြီးသလို မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့လောင်းများ၏ အရည်အသွေး နှင့် စွမ်းရည်ကို အသေအချာ စောင့်ကြည့် အကဲဖြတ်ပြီးမှသာ နိုင်ငံတော်ကို ၎င်းတို့လက်သို့ လွှဲအပ်သင့်ပါသည်။

လက်ရှိအစိုးရအပါအဝင် တာဝန်ရှိပြည်သူတစ်ရပ်လုံးက အစိုးရရွေးချယ်တင်မြှောက် ခြင်း အတတ်ပညာနှင့်အနုပညာတို့ကို မဲဆန္ဒရှင်များကျယ်ပြန့်တိပစွာ သိရှိနားလည်စေရေး အတွက် Voter Education ခေါ် အသိပညာပေးအစီအစဉ်များ အပူတပြင်းလှုံ့ဆော်မျှဝေ နေချိန် ဖြစ်သင့်လှပါပြီ။

တပ်မတော်သည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်အရွေးခံမည်မဟုတ်သဖြင့် လက်ရှိ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေးကော်မရှင်အပေါ် လက်ရှိအာဏာရအစိုးရ၏ ဖိအားပေးမှုခံရခြင်း နှင့် ဘက်လိုက်မှုများ၊ မသမာမှုတို့ကို မသိကျိုးကျွန်ပြုမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြေအတွက် တောင်းဆိုချက် မရှိလှပါ။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအနေဖြင့် အကျယ်ပြန့်ဆုံး မသမာမှုကင်းရှင်း၍ စည်းကမ်းတကျ အရှိဆုံး၊ ဂုဏ်သိက္ခာအရှိဆုံးရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပပေးခြင်းဖြင့် ဂုဏ်သိက္ခာမြင့်မားသည့် အစိုးရတစ်ဖွဲ့သို့ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းဖြင့် တာဝန်ကို ကျေပွန်စေပါလိမ့်မည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် မြန်မာ၏ ယနေ့အကျပ်အတည်းအဖြေလားဟူသည့် မေးခွန်းမျိုးလည်း ထွက်ပေါ်နေပါသည်။ မတည်ငြိမ်အကြမ်းဖက်မှုများကို တရားဥပဒေနှင့်အညီ ကိုင်တွယ်တိုက်ဖျက်ရာတွင် အစိုးရအပေါ်ပြည်သူ၏ အတည်ပြုမှုသည် အလွန် အခရာကျပါသည်။ တရားဝင်ဖြစ်မှု ပိုမိုအားကောင်းသောအစိုးရဖြစ်လေ၊ ပြည်တွင်းပြည်ပအင်အားကို စုစည်းရင်ဆိုင် ကိုင်တွယ်နိုင်စွမ်းမြင့်မားလေ ဖြစ်ပါသည်။

အခြားအဓိကအကျပ်အတည်းတစ်ခုဖြစ်သော တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးမှ စနစ်တကျ ဆုတ်ခွာရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲမှ ပထမခြေလှမ်းများ ချမှတ်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

တပ်မတော်သည်နိုင်ငံရေးမှ ခါးသီးသောသမိုင်းသင်ခန်းစာများ၊ အတွေ့အကြုံများစွာဖြင့် ဖြတ်သန်းခဲ့ကြရပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ပါဝင်ပတ်သက်သူအားလုံး စစ်ဘက်၊ အရပ်ဘက်လက်တွဲညီစွာ မိမိတို့၏ပုဂ္ဂလိကလိုလား ရည်မှန်းချက်များ၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးချစ်ခြင်း၊ မုန်းခြင်းများမှဖယ်ခွာ၍ တပ်မတော်၏နိုင်ငံရေးမှ ဆုတ်ခွာမှုလမ်းကြောင်း ညင်သာချောမွေ့ နိဂုံးတိုင် အောင်မြင်ပါစေကြောင်း။

မောင်ကောင်းရိပ်

a&G;aumufyGJ0ifaus;rlukdus;mjzwfcif;

oefYxGef;(aoe*)F

❝ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ
နိုင်ငံသားများအတွက် ၎င်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်များကို
ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရန် သို့မဟုတ် အရေးကြီးသော
မူဝါဒများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များချရန်
တရားဝင်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အဖြစ် ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။❞

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီလမ်းစဉ်သို့ လျှောက်လှမ်းတော့မည်ဆိုပါက ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည့် စကားရပ်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်သည် မပါမဖြစ် ပါဝင်လာရတော့မည် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် ၁၇ ရာစုကတည်းက ခေတ်မီကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးသည့် ပုံမှန်လည်ပတ်နေသော ယန္တရားဟု ဆိုနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင်လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍများတွင်လည်းကောင်း၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အစိုးရများတွင်လည်းကောင်း ရာထူးနေရာလွတ်များကို ရွေးကောက် ဖြည့်ဆည်းနိုင်သည်။ ယခုလုပ်ငန်းစဉ်ကို အခြားပုဂ္ဂလိကနှင့် စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အသင်းအဖွဲ့များနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကော်ပိုရေးရှင်းများအထိလည်း အသုံးပြုကြသည်။

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံသားများအတွက် ၎င်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်များကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရန် သို့မဟုတ် အရေးကြီးသော မူဝါဒများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များချရန် တရားဝင်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အဖြစ် ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြည်သူများ၏ဆန္ဒကို ရောင်ပြန်ဟပ်နေပြီး အစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် အရာရှိများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးချယ်ခံရကြောင်း သေချာစေသည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုသည် တာဝန်ခံမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်၊ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ရန် တို့အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုသည် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုအတွက် ရုံးဌာနများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် လူတစ်ဦးချင်းစီကို ရွေးချယ်ခြင်း သို့မဟုတ် သီးခြားမူဝါဒများ၊ ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်သည့် တရားဝင်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများအတွက် အခြေခံကျသော ယန္တရားတစ်ခုဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားများကို မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အုပ်ချုပ်မှုတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် အစိုးရများအနေဖြင့် ပြည်သူ့အပေါ် တာဝန်ခံမှု၊ အာဏာလွှဲပြောင်းရေးတွင် ငြိမ်းချမ်းသောနည်းလမ်းဖြင့် ကူညီပေးမှုတို့အပြင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုတို့ကို အာမခံချက်ရရှိစေရန် ကူညီပေးပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ နောက်ခံများ

သမိုင်းတစ်လျှောက် ရွေးကောက်ပွဲများကို ကြည့်မည်ဆိုပါလျှင် ရှေးဦးဂရိနှင့် ရှေးဦးရောမတို့အတိုင်း အလယ်ခေတ်ကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် ကြီးမြတ်သော ရောမဧကရာဇ်နှင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးကဲ့သို့သော အုပ်စိုးသူ အရှင်သခင်များကို ရွေးချယ်ရန်အတွက် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ပါလဘုရင် ဂိုပါလ (Pala King Gopala) (၇၅၀ – ၇၇၀ စီအီး) ကို ဘင်ဂေါခေတ်လယ်၏ အစောပိုင်းကာလတွင် ပဒေသရာဇ်အကြီးအကဲတစ်စုက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခဲ့ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲပုံစံများသည် ဒေသတွင်းရှိ ခေတ်ပြိုင်လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပုံမှန်ဖြစ်စဉ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ၉၂၀ စီအီး ဝန်းကျင်က ချိုလာအင်ပါယာရှိ Uthiramerur (ယနေ့ခေတ် တမီလ်နာဒူး)တွင် ကျေးရွာကော်မတီဝင်များ ရွေးချယ်ရာ၌

ထန်းရွက်များကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအမည်များ ရေးထားသော ထန်းရွက်များကို ရွှံ့အိုးထဲတွင် ထည့်ထားပြီး ကော်မတီဝင်များကို ရွေးချယ်ရန် လူငယ်လေး တစ်ဦးအား ရာထူးနေရာများ ရှိလျှင်ရှိသလောက် ကျပန်းထုတ်ယူပေးစေခြင်း ပုံစံဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို Kudavolai စနစ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

ပထမဆုံးဖြစ်သော ထင်ရှားသည့် ရွေးကောက်ပွဲကို မှတ်တမ်းတင်ထားရာတွင် စပါတန်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေအရ ၇၅၄ ဘီစီအီးတွင် နိုင်ငံသားအားလုံးအနေဖြင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ဖြစ်စေ၊ ပြည်သူ့ရေးရာရုံးများတွင် အမှုထမ်းခွင့်ဖြစ်စေ အခွင့်အရေးရှိသည့် အရာရှိများ ရွေးချယ်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ Cleisthenes (အေသင်ဥပဒေပညာရှင်၊ အေသင်ဒီမိုကရေစီ၏ ဖခင်ဟုလည်း ခေါ်တွင်) ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ မပြုလုပ်မီ နိုင်ငံသားအားလုံး ပြည်သူ့ရာထူးကို ထမ်းဆောင်နိုင်သည့် အေသင် ဒီမိုကရက်တစ် ရွေးကောက်ပွဲများကို နောက်ထပ် ၂၄၇ နှစ်ကြာထိ ကျင်းပနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အစောပိုင်း Solonian ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၅၇၄ ဘီစီအီး) အရ အေသင်နိုင်ငံသားအားလုံးသည် ထင်ရှားသော အစည်းအဝေးပွဲများ၊ ဥပဒေနှင့် မူဝါဒရေးရာများနှင့် တရားသူကြီးများအဖြစ် မဲပေးခွင့်ရှိသော်လည်း အထက်တန်းလွှာလူတန်းစား သုံးဦးသာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးနိုင်ကြသည်။

အထူးသဖြင့် လူနည်းစုများအတွက် မဲပေးပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲသမိုင်းကို လွှမ်းမိုးထားခဲ့သည်။ မြောက်အမေရိကနှင့် ဥရောပရှိ အမျိုးသားများသာ ပါဝင်သော ဩဇာရှိသည့် အသိုင်းအဝိုင်း အုပ်စုကြီးသည် မကြာခဏဆိုသလို မဲဆန္ဒရှင်များကို လွှမ်းမိုးထားပြီး အခြားသော နိုင်ငံအများအပြားတွင်လည်း အဆိုပါအတိုင်း ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဗြိတိန်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် အစောပိုင်း ရွေးကောက်ပွဲများကို အမျိုးသားအုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားများကသာ လွှမ်းမိုးထားသည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် အနောက်ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိက ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ အားလုံးတွင် အရွယ်ရောက်ပြီးသူ အမျိုးသားများ၏ မဲပေးပိုင်ခွင့် (ဆွစ်ဇာလန်မှလွဲ၍) အပြင် နိုင်ငံအများအပြားတွင် အမျိုးသမီးများ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို စတင်စဉ်းစားလာကြသည်။ ထိုအချိန်က အရွယ်ရောက်ပြီးသူ အမျိုးသားများအတွက် တရားဝင် မဲပေးပိုင်ခွင့်များ ရှိသော်လည်း တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများသို့ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံရေးအရ အတားအဆီးများ ပြုလုပ်ထားခြင်း ခံရသည်။ ယခုလက်ရှိအချိန်တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံအတော်များများတွင် အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း မဲပေးနိုင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအလိုက် ကျင့်သုံးလာကြသည်။ ထို့အပြင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အလေ့အထများသည်လည်း ပိုမိုတိုးတက်လာခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဝိသေသများ

ရွေးကောက်ပွဲများသည် ဒီမိုကရေစီနည်းစဉ် ကျင့်သုံးမှုတွင် မရှိမဖြစ် လုပ်ဆောင်ရသည့်ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည့်အလျောက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာများ၊ အမျိုး

အစားများနှင့် ကျင်းပသည့် စနစ်များကို လေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။

(က) ရွေးကောက်ပွဲ လက္ခဏာများ

ရွေးကောက်ပွဲလက္ခဏာများကို လေ့လာကြည့်ပါက (၁) ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခြေခံထားသော မဲပေးပိုင်ခွင့် – အရည်အချင်းပြည့်မီသော နိုင်ငံသားအားလုံးသည် လူမျိုး၊ ကျား၊ မ၊ ဝင်ငွေ သို့မဟုတ် လူမှုရေးအဆင့်အတန်းများ မခွဲခြားဘဲ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံအလိုက် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ (၂) လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတမှုရှိခြင်း – အကျပ်ကိုင်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခြယ်လှယ်ခြင်းမရှိဘဲ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ပြင်ပမှ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုမရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ ရွေးချယ်ခွင့်များကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့် ရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ (၃) ပုံမှန်နှင့် အချိန်အလိုက် ကျင်းပခြင်း – နိုင်ငံသားများသည် ၎င်းတို့နှစ်သက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ပုံမှန်ရွေးချယ်နိုင်ပြီး ပြောင်းလဲရွေးချယ်မှုများကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ရန် ရွေးကောက်ပွဲများကို သတ်မှတ်ထားသည့် ကာလတစ်ခုတွင် ကျင်းပရမည်ဖြစ်သည်။ (၄) ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း – ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း လိမ်လည်မှုများကို တားဆီးရန်နှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိစေရန် ရှင်းလင်း၍ ရနိုင်သမျှသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် စိစစ်အကဲဖြတ်ပြီး အများပြည်သူအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာ မှုကို ခိုင်မာစေရမည် ဖြစ်သည်။ (၅) လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်း – မဲဆန္ဒရှင်များသည် ပြင်ပမှ ဖိအားများ သို့မဟုတ် လက်တုံ့ပြန်ခြင်းများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် သီးသန့်မဲပေးခြင်းကို လျှို့ဝှက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ (၆) ဆန္ဒမဲများ၏ တန်ဖိုးတူညီခြင်း – မဲတစ်ခုစီသည် တူညီသော အရေးပါမှု ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ မဲသည် အခြားသူတို့၏ မဲများထက် ပိုပြီးတန်ဖိုးမရှိကြောင်း သေချာစေရမည်။ (၇) ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရွေးချယ်ခြင်း – ရွေးကောက်ပွဲများသည် နိုင်ငံရေးအမြင်အမျိုးမျိုးကို ကိုယ်စားပြုသည့် မတူညီသောပါတီများ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကြား စစ်မှန်ခိုင်မာသည့် ရွေးချယ်မှုကို ပေးစွမ်းနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ (၈) တာဝန်ခံမှု – ရွေးကောက်ပွဲများသည် ရွေးကောက်ခံအရာရှိများကို ပြန်လည်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားခြင်းတို့ဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ ဆုချခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းတို့ကို ခွင့်ပြုထားပြီး ရွေးကောက်ခံရသူများအတွက် တာဝန်ခံမှုရှိစေသော စနစ်တစ်ရပ်ကို ထောက်ကူထားသည်။

(ခ) ရွေးကောက်ပွဲ အမျိုးအစားများ

ရွေးကောက်ပွဲ အမျိုးအစားများ အနေဖြင့် (၁) အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ (General Elections) – သမ္မတ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် အခြားဥပဒေပြုအဖွဲ့များကဲ့သို့သော အစိုးရရုံးများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရန် ကျင်းပသည်။ (၂) ပဏာမ ရွေးကောက်ပွဲများ (Primary Elections) – အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မည့် ပါတီကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် ကျင်းပသည်။ ၎င်းတို့သည် မဲဆန္ဒရှင်အားလုံး သို့မဟုတ် ပါတီဝင်များသာ ပါဝင်နိုင်သည့်အပေါ်မူတည်၍ အဖွင့် သို့မဟုတ် အပိတ် ကျင်းပခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။ (၃) ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲများ (Local Elections) – အဆိုပါ

ရွေးကောက်ပွဲများသည် မြို့တော်ဝန်များ၊ မြို့တော်ကောင်စီဝင်များ သို့မဟုတ် အခြားသော စည်ပင်သာယာရေးအရာရှိများကဲ့သို့ ဒေသန္တရအစိုးရရာထူးများကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ (၄) ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများ (By–Elections/ Special Elections) – လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ရာထူးသက်တမ်းမကုန်ဆုံးမီ သေဆုံးသွားသည့်အခါ သို့မဟုတ် ရာထူးမှ နုတ်ထွက်သည့်အခါ လစ်လပ်နေရာအား ဖြည့်သွင်းရန် ကျင်းပသည်။ (၅) ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများနှင့် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲများ (Referendums and Plebiscites) – ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းထက် တိကျသောမူဝါဒ သို့မဟုတ် ဥပဒေများကို နိုင်ငံသားများက တိုက်ရိုက်မဲပေးဆုံးဖြတ်နိုင်ရန်အတွက် ကျင်းပသည်။ (၆) သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများ (Presidential Elections) – သမ္မတစနစ် ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံများတွင် သမ္မတကဲ့သို့ နိုင်ငံ့အကြီးအကဲတစ်ဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (၇) ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲများ (Parliamentary Elections) – ပါလီမန်စနစ်များတွင် ဥပဒေပြုအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်အတွက် အသုံးပြုပြီး အစိုးရအကြီးအကဲကို ထိုမှတစ်ဆင့် ဆက်လက်ရွေးချယ်နိုင်သည်။ (၈) သက်တမ်းဝက်ရွေးကောက်ပွဲများ (Midterm Elections) – နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး၏ သက်တမ်းအလယ်တွင် ကျင်းပလေ့ရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်မှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးချယ်ရာတွင်လည်း အကျုံးဝင်သည်။

(ဂ) ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များမှာ ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိနေနိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကိုဖော်ပြရလျှင် (၁) ဗဟုစနစ်/ အများစု အသာရစနစ် (Plurality/ Majoritarian Systems) First–past–the–post (FPTP) မဲအများဆုံး ရရှိထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းသည် အကြွင်းမဲ့ မဲအများစုကို မရယူထားလျှင်ပင် အနိုင်ရသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်၊ အမေရိကန်နှင့် ကနေဒါကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် သုံးစွဲသည်။ Two–Round System (Runoff) ပထမအကျော့ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးမှ မဲအများစု အနိုင်ရခဲ့ပါက ဒုတိယအကျော့တွင် အလားတူ ရရှိထားသည့် ထိပ်ဆုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအကြား ထပ်မံရွေးချယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ Instant Runoff အစားထိုးရွေးချယ် မဲပေးသည့်ပုံစံဖြစ်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဦးစားပေးအဆင့်ဖြင့် သတ်မှတ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးသည် သတ်မှတ်သည့် မဲအများစုကို မရရှိပါက မဲအရေအတွက် အနည်းဆုံးရရှိထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဖယ်ထုတ်ပြီး ကျန်သူများထဲမှ တစ်စုံတစ်ဦးက မဲအများစု အနိုင်ရရှိသည်အထိ ပြန်လည်ရွေးချယ်မှု လုပ်ဆောင်သည်။ (၂) အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ် (Proportional Representation – PR) – List PR ပါတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများစာရင်းကို တင်ပြကြပြီး ပါတီမှ အနိုင်ရရှိသည့် မဲရာခိုင်နှုန်းနှင့် အချိုးအစားအလိုက် ထိုင်ခုံနေရာများကို ခွဲဝေပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အစ္စရေးနှင့် ဘရာဇီးကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင် သုံးစွဲသည်။ Mixed–Member Proportional (MMP) မဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲနှစ်မဲပေးခွင့်ရှိပြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးအတွက် မဲတစ်မဲနှင့် ပါတီတစ်ခုအတွက် တစ်မဲတို့ ဖြစ်သည်။

၎င်းစနစ်သည် FPTP နှင့် PR ၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ပေါင်းစပ်ထားသည်။ ဂျာမနီနှင့် နယူးဇီလန်တို့တွင် အများဆုံးသုံးစွဲသည်။ Single Transferable Vote (STV) မဲဆန္ဒရှင်များသည် ယှဉ်ပြိုင်သူအများအပြားရှိသော ခရိုင်များတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အဆင့်သတ်မှတ်ထားပြီး မဲခွဲတမ်းရရှိမှုအပေါ် အခြေခံ၍ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပါသည်။ ဆန္ဒမဲများကို လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သလို လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည်။ ဤစနစ်ကို အိုင်ယာလန်တွင် အသုံးပြုသည်။ (၃) ပေါင်းစပ်စနစ် (Hybrid or Mixed Systems) – Mixed–Member Majoritarian (MMM) ဗဟုစနစ်နှင့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်များ ပေါင်းစပ်ထားသော်လည်း စနစ်နှစ်ခုအကြားတွင် လိုအပ်ချက်များကို အပြန်အလှန် အစားထိုးခြင်းမျိုး မရှိပေ။ (ဆိုလိုသည်မှာ ၎င်းစနစ်သည် အချိုးအစား မညီခြင်းကို ခွင့်ပြုထားသည်)။ ဂျပန်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် အများဆုံး သုံးစွဲသည်။ Parallel Voting မဲဆန္ဒရှင်များသည် FPTP စနစ်နှင့် PR စနစ် နှစ်ခုလုံးကို အသုံးပြု၍ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ကြသော်လည်း စနစ်တစ်ခု၏ ရလဒ်များသည် အခြားတစ်ခုအပေါ် သက်ရောက်ခြင်း မရှိပေ။ (၄) အခြားစနစ်များ (Other Systems) – Single Non–Transferable Vote (SNTV) မဲဆန္ဒရှင်များသည် ကိုယ်စားလှယ်အများအပြား ယှဉ်ပြိုင်သည့် ခရိုင်များတွင် ဆန္ဒမဲတစ်မဲဖြင့်သာ မဲပေးကြပြီး ထိပ်တန်းကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက ထိုင်ခုံများကို အနိုင်ရသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ Block Voting– မဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲအရေအတွက် စိတ်ကြိုက်ပေးနိုင်ပြီး မဲအများဆုံးရရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများက ထိုင်ခုံနေရာများကို အနိုင်ရသည်။ Limited Voting – မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ဆန္ဒမဲများသည် ထိုင်ခုံနေရာများထက် နည်းနေသောအခါ လူနည်းစုအဖွဲ့များကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ခွင့်ပိုကောင်းလာစေရန် မကြာခဏ အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခြေခံကျသည့် အချက်အလက်များဖြစ်ပြီး နိုင်ငံများအလိုက် တည်ငြိမ်သောအစိုးရများကို တင်မြှောက်ရန်၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုကို သေချာစေရန်၊ ဒေသတွင်း မျှော်မှန်းထားသည့် ဦးတည်ချက်များကိုရရှိနိုင်ရန် စသည့် အမျိုးမျိုးသော ရည်ရွယ်ချက်များနှင့်အညီ အသုံးပြုကြလေ့ရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ တရားမျှတမှု

Electoral Justic System (EJS) သည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ အဓိကသော့ချက်ကိရိယာဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်၍ တရားမျှတပြီး စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရသည့် ဒီမိုကရေစီ နိယာမနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် အဆုံးစွန်သော အာမခံချက်ဖြစ်သည်။ EJS ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မသမာမှုများကို တားဆီးဖော်ထုတ်ရန်၊ အဆိုပါ မမှန်မကန်မှုများကို ပြုပြင်ရန်၊ ကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးရန်အတွက် နည်းလမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပေးထားသည့် လုပ်ဆောင်ချက်၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဥပဒေနှင့်အညီ မလိုက်နာပါက မမှန်မကန် ဖြစ်သွားစေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မမှန်မကန် ငြင်းခုံမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သောကြောင့် EJS သည် မမှန်မကန်မှုများကို တားဆီးရန်နှင့် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတပြီး စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ရန်

ရည်ရွယ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး အမျိုးအစားဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် တစ်ခုအဖြစ် အကျုံးဝင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံ သို့မဟုတ် အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (များသောအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင်) နှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ပြဋ္ဌာန်းချက် အမျိုးမျိုးတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ ရံဖန်ရံခါတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် အမှုအခင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေမှလည်း ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် ကွဲပြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် ကာကွယ်ထားလျက်ရှိသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရွေးကောက်ပွဲတရားမျှတမှု သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးစနစ်ဖြင့် ကာကွယ်ထားနိုင်သော်လည်း အချို့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် အခြားတရားဝင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအနေဖြင့်သာ တည်ရှိသည်။

ပြီးပြည့်စုံပြီး ထိရောက်သော ရွေးကောက်ပွဲတရားစီရင်ရေးစနစ်အား စနစ်တကျ ဒီဇိုင်းဆွဲပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်း၏ ကာလသုံးရပ်ဖြစ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲအကြို၊ ရွေးကောက်ပွဲကာလနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတို့ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း လှုပ်ရှားမှု အားလုံးနီးပါးသည် စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သောကြောင့် ဤထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ EJS တွင် ရွေးကောက်ပွဲ လည်ပတ်မှုတစ်လျှောက် ထိထိရောက်ရောက်နှင့် ထိထိရောက်ရောက် တုံ့ပြန်ရန် လုံလောက်သော အင်အား၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမရှိလျှင် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်သည် လမ်းချော်သွားနိုင်ပြီး ၎င်း၏ ရလဒ်များမှာ ပျက်ပြယ်သွားနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးစနစ်

"ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးအမျိုးအစားဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးခေါင်းစဉ်အောက်တွင် တစ်ခုအဖြစ် အကျုံးဝင်သည်။"

(EDRS) သည် EJS အတွင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ အားလုံးသည် ဥပဒေနှင့်အညီ လိုက်နာကြောင်း သေချာစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးအဖွဲ့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် အထူးသဖြင့် ကန့်သတ်ထားခြင်းခံရသည့်အခါမျိုးတွင် ပို၍အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလနှင့် ပြီးဆုံးသည့် ကာလများအတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းရမည် ဖြစ်သည်။ ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များက ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို အမြဲတမ်းနှင့် အမှီအခိုကင်းသော အဖွဲ့အစည်းများသို့ အပ်နှင်း၍ ဖြေရှင်းရန် အကြံပြုထားသည်။

EDR စနစ်များ အားလုံးသည် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းအတွင်း တစ်စုံတစ်ရာသော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဆန်းစစ်ပြီး စောဒကတက်ရမည်ဟူသော မူဝါဒမျိုးကို ချမှတ်သင့်သည်။ ထို့ကြောင့် သတ်မှတ်ထားသော ကာလအတွင်း စောဒကမတက်ရသေးသော လုပ်ရပ်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အပြီးအပြတ်ဖြစ်ပြီး နောက်ထပ်အငြင်းပွားရန် မလိုအပ်တော့ပေ။ ထိုအလေ့အကျင့်သည် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်း၏ အဆင့်တစ်ခုစီကို နောက်တစ်ဆင့်သို့ ချောမွေ့စွာ လည်ပတ်နိုင်စေရန် သေချာစေပြီး တည်ငြိမ်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ အဆုံးစွန်သော အစိုးရဖွဲ့စည်းမှုတွင် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းမှ အဆင့်တစ်ဆင့်ချင်းစီ၏ အရေးပါမှုကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်လိုက်သည်နှင့် ရပ်တန့်ရန် မသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် စောဒကတက်မှုတစ်ရပ်ရပ်ကို စွဲချက်တင်ပါက အရေးယူမှုကို ဆိုင်းငံ့မထားသင့်ပါ။ အဆိုပါ ပြဿနာကို မဖြေရှင်းမခြင်း မူလလုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဆက်လက်သက်ရောက်မှု ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းက တင်သွင်းလာသည့် စောဒကတက်မှုတိုင်းကို အမြန်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြသည်။ တရားဝင် EDR စနစ်များကို အများအားဖြင့် အလွတ်သဘော သို့မဟုတ် အစားထိုး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး Informal or Alternative Electoral Dispute Resolution (AEDR) ပြဋ္ဌာန်းချက်များအဖြစ် ရည်ညွှန်းထားသည့် အခြားနည်းလမ်းများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို စီမံခန့်ခွဲရန် ဖြည့်စွက်လေ့ရှိသည်။ AEDR ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ တရားဝင် EDR စနစ်များကို အစားထိုးခြင်းထက် ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။ EDR နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် AEDR စနစ်များသည် ဘက်တစ်ဖက်၊ ဘက်နှစ်ဖက် သို့မဟုတ် တတိယအဖွဲ့အစည်းမှတစ်ဆင့် စတင်နိုင်သည့် ဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကို လုပ်ဆောင်ရန် ပဋိပက္ခတွင်ရှိသော တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော ပါတီများကို ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ AEDR ၏ အသုံးအများဆုံး ပုံစံများသည် အမြဲတမ်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲများ မကျင်းပမီ တည်ထောင်ထားပြီး EDRS လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖြည့်စွက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ AEDR စနစ်များကို ပုံမှန် EDR ၏ ပင်မလုပ်ငန်းစဉ်များအတိုင်း တိုက်ရိုက်လိုက်နာခြင်း မဟုတ်ဘဲ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ ဖျန်ဖြေခြင်း သို့မဟုတ် ခုံသမာဓိဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန် ရွေးချယ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေများတွင် AEDR စနစ်များကို အသုံးပြုခြင်းသည် တရားဝင်စနစ်တွင် အားနည်းချက်ကို ဖော်ပြခြင်း မဟုတ်သော်လည်း မြန်ဆန်ပြီး ကုန်ကျစရိတ် သက်သာသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပေးစွမ်းသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ရွေးကောက်ပွဲဟူသည် ဒီမိုကရေစီလမ်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးနေသည့် နိုင်ငံတိုင်းအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပြီး ပုံမှန်လည်ပတ်နေသည့် စက်ဝန်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိ၏သဘောဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်နိုင်ခွင့်နှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်တို့ကို ရွေးကောက်ပွဲက ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ထို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများ သည် တရားမျှတပြီး လွတ်လပ်စွာ ကျင်းပနိုင်ရေးမှာ လွန်စွာမှ အရေးကြီးလာပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတရားမျှတမှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသော နည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ထားကြောင်း သေချာစေမည့်စနစ်များ၊ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့် အာမခံချက်များသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ အငြင်းပွားမှုများအား တားဆီးရန်လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များမှသည် EDR ပင်မစနစ် ၏ ရှေ့မှောက်တွင်ချမှတ်ထားသော အမှုအခင်းတစ်ခုအပေါ် နောက်ဆုံးစီရင်ချက်အထိ ရွေးကောက်ပွဲ တရားမျှတမှုသည် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်း၏ အဆင့်တိုင်းတွင် စိမ့်ဝင်နေရန် လိုအပ်ပါသည်။

EJS ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ လုပ်ဆောင် ချက်များအားလုံးကို ဥပဒေဘောင်အတွင်း ရှိနေစေရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ လွယ်ကူစွာသုံးစွဲနိုင်မှု၊ ထိရောက်မှုနှင့် ထိရောက်မှုပမာဏတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းသည် EJS ၏ ဒီဇိုင်းနှင့် အသုံးပြုမှုတွင် အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ အမျိုးမျိုးသော ပါတီ၊ အဖွဲ့အစည်းများသည် ကြုံလာရသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုအတွက် အပြီးသတ်ထင်မြင်ချက်ကို ထုတ်ပြန်နိုင်သော်လည်း EJS တည်ရှိနေသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဂရုတစိုက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းသည် အဓိကကျ သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ EJS ၏ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းနိုင်စွမ်းနှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းတို့ကို လျစ်လျူရှု ထားရန် မသင့်ကြောင်း သတိပြုရန်လိုအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် EJS တစ်ခုကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသည့်အခါ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ဒီဇိုင်းထုတ်သည့်အခါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် ယေဘုယျအခြေခံမူအချို့ကို အသားပေးရမည် ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခများ၏ ဆိုးကျိုးများကိုလျှော့ချရန် ကြိုတင်ကာကွယ်မှု အစီအမံများ ထားရှိ ခြင်းသည် အရေးကြီးပါသည်။ တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘောလုပ်ငန်းစဉ်များ ပေါင်းစပ်သုံးစွဲ ခြင်း၏ အရေးပါမှုကိုလည်း အလေးထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤသို့ တရားဝင်နှင့် အလွတ် သဘောလုပ်ငန်းစဉ်များ ပေါင်းစပ်ခြင်းကို ယုံကြည်မှု၏ နောက်ဆက်တွဲအခန်းကဏ္ဍသည် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရှေ့ဆက်လိုသော ပါတီများက လက်ခံလာသောအခါတွင် ထိရောက်သော စနစ်တစ်ခုကို အားကောင်းမောင်းသန် ပေါ်ထွက်လာစေမည် ဖြစ်ပါသည်။

သိန်းထွန်းဦး (သေနင်္ဂ)

ကိုးကား

- Electoral Justice: An Overview of the International IDEA Handbook
- The Importance of Process in Electoral System Reform: An Information Brief (IDEA)

taxGxaG&;aGumuyfEIifa&;aGumuyfGvEIfumv p0f;fpm;p&mrsm;

ausmfEkdifwifh

“ရွေးကောက်ပွဲ မြန်မြန်ကျင်းပနိုင်လေ၊
ပြည်သူ့ရွေးချယ်ခွင့် မြန်မြန်ရရှိလေဖြစ်ပြီး
နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းသစ်နှင့်
မြန်မြန်ထိတွေ့ရလေ ဖြစ်သည်။ ”

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လျှောက်လှမ်းရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲမှာ မဖြစ်မနေ ဖြတ်သန်းရမည့် အဆင့်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံရေးပြဿနာအားလုံးကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့်အဆင့်ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း ဖြတ်သန်းရမည့်အဆင့်တစ်ဆင့်အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ် နိုင်ငံရေး အလှည့်အပြောင်းနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအစိုးရတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် (၅)ရပ်တွင် ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ရှိသူအားလုံး၏ အခွင့်အရေးများ နစ်နာမှု မရှိစေရေးနှင့် နည်းလမ်းကျန မှန်ကန်မှုရှိသည့် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲ တစ်ရပ်ဖြစ်စေရေး ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုသည့်အချက်ကို ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ပွဲ ဘယ်အချိန်ကျင်းပမှာလဲ

၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် ပြင်ဆင်နေကြောင်း နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ မိတ္ထီလာမြို့၊ ကန်တော်မင်္ဂလာခန်းမတွင် ဌာနဆိုင်ရာဝန်ထမ်းများ၊ မြို့မိမြို့ဖများနှင့်တွေ့ဆုံစဉ် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့် အချိန်နှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအတွင်းတွင် လူဦးရေနှင့်သန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ရေး ကြိုတင်ပြင်ဆင်နေကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က ပြောကြားခဲ့သည်။

အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအား ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ကျင်းပရန်လျာထားသည်ဟု နောက်ဆုံးထွက်ပေါ်လာသည့် သတင်းများက ဆိုသည်။ ထိုသို့ဆိုပါက အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် တစ်နှစ်ကျော်ကျော်သာ လိုတော့မည် ဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီကပင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ပါတီမှတ်ပုံတင်ခွင့်ရရှိသည့်နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် တွေ့ဆုံပြီး မဲစာရင်းမှန်ကန်ရေးကိစ္စ၊ အီလက်ထရောနစ်မဲပေးစက်ကိစ္စများ အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးကိစ္စများကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်ဟုလည်း သိရသည်။ လက်ရှိတွင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၌ မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြုထားသည့်ပါတီ ၅၁ ပါတီရှိရာ ၉ ပါတီမှာ တစ်နိုင်ငံလုံးစည်းရုံးမည့်ပါတီများဖြစ်ပြီး ကျန်ပါတီများမှာ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တွင်သာ စည်းရုံးမည့်ပါတီများ ဖြစ်ကြသည်။

အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအစုအဖွဲ့၏ အလုပ်အဖွဲ့တို့သည်လည်း ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော်ရှိ အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာနတွင် တွေ့ဆုံခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါတွေ့ဆုံပွဲတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ရေးဆိုင်ရာ နှစ်ဖက်အဆိုပြုချက်များနှင့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို နှစ်ဖက်အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည်ဟု သတင်းထုတ်ပြန်ချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထို့ပြင် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ညှိနှိုင်းရေး ကော်မတီ (NSPNC)၊ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ အစုအဖွဲ့၏ အလုပ်အဖွဲ့တို့ တွေ့ဆုံရာတွင်လည်း ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရေးဆိုင်ရာနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ လက်ရှိပကတိ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များကိုဆွေးနွေးရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲအောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်စေလိုသည့် အခြေအနေများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်ဒေသများအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပ ပြုလုပ်ရာ၌ လိုအပ်သည့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည့်အခြေအနေ များနှင့်ပတ်သက်သည့် သဘောထားအမြင်များကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်ဟု သတင်းထုတ်ပြန် ချက်များအရ သိရသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်သည် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီ နိုင်ငံရေးရာဗျူရိုအဖွဲ့ဝင်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး H.E Mr. Wang Yi ဦးဆောင် သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံခဲ့သည်။ အဆိုပါတွေ့ဆုံမှုတွင် တရုတ် ကွန်မြူနစ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီ နိုင်ငံရေးရာဗျူရိုအဖွဲ့ဝင်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးအတွက် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ် (၅) ရပ်ကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်နေမှုနှင့် လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင် ဆောင်ရွက်နေမှုများကို ထောက်ခံပါကြောင်း ထည့်သွင်းပြောဆိုသွားခဲ့သည်။ အိမ်နီးချင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက ရွေးကောက်ပွဲလမ်းကြောင်းကို အတိအလင်း ထောက်ခံလိုက်ပြီ ဖြစ်ရာ Stakeholders များအနေဖြင့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင် ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်သင့်သည်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားရန်သာ ရှိသည်။ နိုင်ငံနှင့်ပြည်သူ ယခုထက် ပိုမိုမနာကျင်စေရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲသည်သာ ထွက်ပေါက် တစ်ခုဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲထက် ပို၍ကောင်းသည့်လမ်းကြောင်းရှိလား

ရွေးကောက်ပွဲကို ဆန့်ကျင်သူများအား ဆရာကြီးမောင်စူးစမ်း၏ စကားနှင့်ဆိုရ လျှင် မေးစရာပုစ္ဆာနှစ်ရပ်ပေါ်မည် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲမလုပ်လျှင် အခြေအနေသည် မည်သို့အပြောင်းအလဲ ရှိမည်နည်း။ အပြောင်းအလဲတစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ သာ ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆန့်ကျင်သူများသည် လက်ရှိအခြေအနေကိုပဲ လိုလားနေကြသည်လားဟု မေးလာပါက ဖြေရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအမေးပုစ္ဆာမှာ အပြောင်းအလဲ မလိုချင်သူတို့သည် လက်ရှိအခြေအနေတွင် အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ထွန်းနေသူ တို့ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ အခြေအနေကို လိုလားသူများ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ယင်းမှာ နိုင်ငံရေးထက် စီးပွားရေးနှင့် ပို၍သက်ဆိုင်နိုင်သည်။ သို့သော် ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ အခြေအနေတို့ကို လိုလားသူတို့ပင်လျှင် အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ရွေးကောက်

ပွဲကို စိတ်ဝင်စားသင့်သည်။ ပါဝင်နိုင်သည့်နေရာက ပါဝင်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲအား ယူနီဗာဆယ်စံနှုန်းများဖြင့် တိုင်းတာပြီး ပြည့်စုံမှုမရှိဟု ဆိုနေခြင်းထက် ပြည်သူလူထုအား ရွေးချယ်ခွင့်ပေးခြင်းဟု ရှုမြင်သင့်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံရေးပါတီများအား အခွင့်အရေးပေးခြင်းဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ထက်ပိုမိုလေးနက်ပြီး ပြည်သူအများအား ရွေးချယ်ခွင့်ပေးလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲအား ကြန့်ကြာအောင်၊ ပျက်ပြားအောင် ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ပြည်သူလူထု၏ရွေးချယ်ခွင့်အား ကြန့်ကြာအောင်၊ ပျက်ပြားအောင် ပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ မြန်မြန်ကျင်းပနိုင်လေ၊ ပြည်သူ့ရွေးချယ်ခွင့် မြန်မြန်ရရှိလေဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းသစ်နှင့် မြန်မြန်ထိတွေ့ရလေ ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီး မောင်စူးစမ်းစကားအား ကိုးကားမှီငြမ်းပြုရမည်ဆိုပါက ရွေးကောက်ပွဲအား ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်မည့်သူများအား ရွေးကောက်ပွဲထက်ပိုပြီးကောင်းသည့် လမ်းကြောင်း၊ ပိုပြီးလက်တွေ့ကျသည့်လမ်းကြောင်းရှိလားဟု မေးခွန်းထုတ်ချင်ပါသည်။

သိက္ခာရှိသည့် ရွေးကောက်ပွဲ

အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေးနှင့်ပတ်သက်၍ "တိုင်းပြည်တည်ငြိမ်မှုကောင်းပြီဆိုတာနဲ့ လုပ်နိုင်တဲ့အပိုင်းလိုက်ပေါ့။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းမဟုတ်တောင်မှ လုပ်နိုင်တဲ့အပိုင်းလိုက်ကို ဥပဒေနဲ့အညီ ကျွန်တော်တို့ ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်သွားဖို့ ရှိပါတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော် ပြောလိုတယ်"ဟု ရုရှားသတင်းဌာနတစ်ခုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းတွင် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က ပြောကြားခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ဆိုပါက ရွေးကောက်ပွဲကို အပိုင်းလိုက်ကျင်းပသွားရန်သာ ရှိနေသည်ကို တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်မြောက်အောင် ပြုလုပ်ရန် ရှိနေသည်ကတော့ သေချာသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့၌ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များအား တွေ့ဆုံမှာကြားရာတွင်လည်း "ရွေးကောက်ပွဲအား စည်းစနစ်ကျနမှုရှိသည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ တစ်ရပ်ဖြစ်စေရေးနှင့် ၎င်းရွေးကောက်ပွဲမှ ထွက်ပေါ်လာသည့်အစိုးရကို နိုင်ငံတော်တာဝန်များ လွှဲအပ်နိုင်ရေး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ သိက္ခာရှိသည့် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သိက္ခာရှိသည့် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကျင်းပနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ကြောင်း" ထည့်သွင်းပြောကြားသွားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကြိုတင် သဘောတူညီချက်တချို့ ရရှိထား

ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခဲ့မှုအား ပြန်ကြည့်မည်ဆိုပါက ၁၉၈၈ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကာလတွင် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ကြားဖြတ် ရွေးကောက်ပွဲ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ရွေးကောက်ပွဲတို့ကိုကျင်းပခဲ့ကြောင်း ယေဘုယျအားဖြင့် တွေ့နိုင်သည်။ အဆိုပါ ရွေးကောက်ပွဲများ မကျင်းပမီက နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် တပ်မတော်တို့ကြားတွင် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်(Political Pact)တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ ကျင်းပခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရွေးကောက်ပွဲလွန်ကာလတွင် အငြင်းပွားမှု

တစ်စုံတစ်ရာရှိလာသောအခါ ဖြေရှင်းရန် အခက်အခဲများ ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ၂၀၂၅ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီတွင် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်တစ်စုံတစ်ရာ ရရှိနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအစုအဖွဲ့၏ အလုပ်အဖွဲ့တို့ တွေ့ဆုံပွဲတွင် ဆွေးနွေးခဲ့ကြောင်း နိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက လူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာတွင် ရေးသားခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ကြိုတင်သဘောတူညီချက်တချို့ ရရှိထားသကဲ့သို့ မူအားဖြင့်သ ဘော တူ ညီ ထား သ ည့် အ ချ က် များ လ ည်း ရှိ ပြီးဆက်လက်ဆွေးနွေးရမည့် အချက်များလည်းရှိသည်ဟု ၎င်းက ဆိုပါသည်။ ထို့ပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ ယခင်က ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ခက်ခဲသည့်အချက်များအား ပြင်ဆင်နိုင်မည့်အခွင့်အလမ်းများလည်း ရရှိခဲ့သည်ဟုလည်း အဆိုပါ နိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ပြောသည်။

ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ

အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအား ယခင်က အကြားအလပ်မရှိ ကျင်းပနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ တည်ငြိမ်မှုရှိသည့်ဒေသများတွင်သာကျင်းပပြီး ကျန်ဒေသများတွင် လုံခြုံရေးအဆင့်မြှင့်ပြီး အပိုင်းလိုက်ဆက်လက်ကျင်းပရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးထွန်းထွန်းနောင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဦးဆောင်ပြီး အဖွဲ့ဝင်(၁၅)ဦးပါ ပြည်သူ့လုံခြုံရေးနှင့် အကြမ်းဖက်နှိမ်နင်းရေး ဗဟိုကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှုအဖွဲ့ကို နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် ၁၅၁/ ၂၀၂၄ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး လုပ်ငန်းတာဝန်များကို သတ်မှတ်ပေးခဲ့ရာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းမှာ ရွေးကောက်ပွဲအား တည်ငြိမ်လုံခြုံစွာ ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ဖွဲ့စည်းပြင်ဆင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

“အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအား ယခင်က အကြားအလပ်မရှိ ကျင်းပနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ တည်ငြိမ်မှုရှိသည့်ဒေသများတွင်သာ ကျင်းပပြီး ကျန်ဒေသများတွင် လုံခြုံရေး အဆင့်မြှင့်ပြီး အပိုင်းလိုက် ဆက်လက်ကျင်းပရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။”

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌက ကော်မရှင်အနေဖြင့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဗဟိုမဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (CVLMS) စနစ်ကို တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ၊ ခရိုင်နှင့်မြို့နယ် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲများမှ ဝန်ထမ်းများ ကျွမ်းကျင်စွာအသုံးပြုနိုင်ရန် CVLMS စနစ်အသုံးပြုနည်း သင်တန်းများ ဖွင့်လှစ်သင်ကြားခဲ့ကြောင်း၊ CVLMS စနစ်နှင့်ပတ်သက်၍ အတွေ့အကြုံများ၊ အကြံဉာဏ်များကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မျှဝေနိုင်ရန် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ Admin and DEO Software နှင့် CVLMS စနစ်ကို မဲစာရင်းများ ပြုစုရာတွင် မဲဆန္ဒနယ်များအလိုက် မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု မဲရုံများအတွက် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်၏ အချက်အလက်များကို အလွယ်တကူ သတ်မှတ်ပြီး ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲအဆင့်ဆင့်သို့ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ အကြောင်းကြားနိုင်ခြင်း၊ မြို့နယ်၊ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာအုပ်စု၊ ကျေးရွာနယ်မြေများကို ပြောင်းလဲပြင်ဆင် ထပ်တိုးပယ်ဖျက်ခြင်းများရှိပါက အချက်အလက်များ ထိခိုက်မှုမရှိဘဲ ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့်အညီ မဲစာရင်းများကို မှန်ကန်ပြည့်စုံအောင် နည်းပညာဖြင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း၊ မဲရုံများ လွယ်ကူစွာသတ်မှတ်နိုင်ခြင်း၊ မဲစာရင်းတွင် အသက် ၁၈ နှစ် မပြည့်သေးသူများ၊ သေဆုံးသူများ မပါဝင်စေရန်နှင့် မဲစာရင်းများမထပ်စေရန် စိစစ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့အပြင် FPTP နှင့် PR ရွေးကောက်ပွဲစနစ် နှစ်မျိုးလုံးတွင် အသုံးပြုဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ရုံးအစည်းအဝေးခန်းမ၌ ကျင်းပခဲ့သည့်(CVLMS)အဆင့်မြှင့်မွမ်းမံထားသည့် အခြေအနေရှင်းလင်းတင်ပြခြင်း အခမ်းအနားတွင် ပြောကြားခဲ့သည်။

ရွေးကောက်လွန်ကာလ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲအားနိုင်ငံရေးပါတီကြီးတစ်ခုက သပိတ်မှောက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲကို အောင်အောင်မြင်မြင် ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် အာဆီယံဥက္ကဋ္ဌက ကြေညာချက်တစ်စောင် ထုတ်ပြန်ကြိုဆိုခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့က ကျင်းပခဲ့သည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် ချမှတ်ထားသော မူဝါဒလမ်းစဉ်(၇)ရပ် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် အရေးကြီးသော တိုးတက်မှုခြေလှမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် အာဆီယံအသင်းက ကြိုဆိုကြောင်း၊ အာဆီယံအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားပြန်လည်စည်းလုံးညီညွတ်ရေးတို့အတွက် အရှိန်အဟုန်မပျက် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန် တိုက်တွန်းကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၊ အာဆီယံတို့နှင့်အတူ ဆက်လက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန်လိုအပ်မှုကို အာဆီယံအသင်းကြီးက အလေးအနက်ထားကြောင်း၊ လိုအပ်ပါက အာဆီယံပဋိညာဉ်နှင့်အညီ မြန်မာနိုင်ငံအား ထောက်ခံသွားရန် အာဆီယံအသင်းကြီးအနေဖြင့်အသင့်ရှိကြောင်း အာဆီယံဥက္ကဋ္ဌက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

အလားတူပင် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပမည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို အသိအမှတ်ပြုမည်မဟုတ်ဟု ကြိုကြန်ထားသည့်နိုင်ငံများရှိသကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲအလွန်ကာလတွင်လည်း ထောက်ခံကြိုဆိုမည့်နိုင်ငံများလည်း ရှိလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် တရုတ်နိုင်ငံက နည်းပညာပိုင်းအရ လိုအပ်သည်များကို ကူညီပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပြီး ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်အလွန်ကာလတွင်လည်း မိတ်ဆွေနိုင်ငံကြီးများ ဖြစ်ကြသည့် တရုတ်၊ ရုရှား၊ အိန္ဒိယအပါအဝင် အာဆီယံနိုင်ငံတချို့၊ SCO နိုင်ငံများနှင့် BRICS အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကလည်း ထောက်ခံအသိအမှတ်ပြုကြမည်သာဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ အစိုးရနှင့် သံအမတ်ကြီးအဆင့် ထားရှိဆက်ဆံနေသည့်နိုင်ငံများကလည်း အသိအမှတ်ပြုကြမည်ဖြစ်ရာ အကျယ်အဝန်းအရရော၊ လူဦးရေအရပါ လုံလောက်သည့်အဆင့်ထက် ကျော်လွန်သည့် ထောက်ခံမှု၊ ကိုယ်စားပြုမှုဖြစ်ရာ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲမှာ Legitimacy မဖြစ်စရာအကြောင်း တစ်စုံတစ်ရာမရှိလှပါ။ သေချာသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲအလွန်ကာလတွင် ယနေ့အခြေအနေထက် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် ပိုမိုအားရှိလာမည် ဖြစ်သည်။

ချုပ်၍ဆိုရပါမူ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတည်းဖြင့် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသည့် နိုင်ငံရေးအခက်အခဲများမှာ တစ်မုဟုတ်ချင်း ပြီးမြောက်သွားမည်မဟုတ်ဘဲ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အစိုးရနှင့် တပ်မတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံတည်ငြိမ်ရေး၊ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်စရာများစွာ ကျန်ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ Stakeholders များအနေဖြင့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ရေး စဉ်းစားကြသကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲအလွန် ကာလအတွက်လည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားကြရန် လိုအပ်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ကျော်နိုင်တင့်

Ref:

- မောင်စူးစမ်း၏ ရွေးကောက်ပွဲနှင့်နိုင်ငံရေး
- နေ့စဉ်ထုတ် နိုင်ငံပိုင်သတင်းစာများ

jrefmwdkmOpOfxm;&Sdyfonf
tavmif;fbk&m;pdwfmwf

wuúodkjrwfbl

“အနော်ရထာ၊ ဘုရင့်နောင်၊ ဆင်ဖြူရှင်၊
အလောင်းဘုရားတို့သည် သူတစ်ပါးနိုင်ငံမြေကို
တစ်လက်မသော်မျှ မကျူးကျော်၊ မတိုက်ခိုက်၊
မနှောင့်ယှက်ခဲ့သလို မိမိတို့ပိုင်နက်နယ်မြေ၊ မိမိတို့နိုင်ငံ၊
မိမိတို့နိုင်ငံသားပြည်သူများကို ကျူးကျော်ထိပါးလာသူ
မှန်သမျှကိုလည်း ရှုပ်ရှုပ်ချုံချုံ
တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်သာ ဖြစ်သည်။”

"ဩော် ... စစ်ကိုင်းပင်းယ၊ အင်းဝကုန်းဘောင် ... မုဆိုးဆက်ရယ် ... စိုးမိုးလို့ရယ် ... နေညိုတော့ကွယ် ... ရွှေဘိုကိုလွမ်းတယ် ... ဩော် ... အလောင်းဘုရားရယ်... ကောင်းစားတယ် ... အကြောင်းများရယ် .... ခုတိုင်ထင်ရှားတယ်"

အဆိုတော်ကြီးဒေါ်မေရှင် သီဆိုခဲ့သော "ရှေးဘုရင်" ခေတ်ဟောင်းသီချင်းကို ပြန်ကြားမိတိုင်း တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို စုစည်းတည်ထောင်ခဲ့သော ကုန်းဘောင်မင်းဆက်၏ ပထမဆုံးတည်ထောင်သူဖြစ်သော အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျအကြောင်း ပြန်ပြောင်းသတိရ အောက်မေ့မိပေသည်။ ကျွန်တော်သည် ရွှေဘိုသား မဟုတ်ပါ။ ရွှေဘိုကို ခေတ္တမျှ ဖြတ်သန်းသွားလာသည့် (ရောက်ရုံရောက်ခဲ့ဖူးသော) အကြိမ်သုံးကြိမ် ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ အစိုးရလက်ထက်၊ အတွင်းရေးမှူး (၁) က ခေါ်သဖြင့် ဆရာဦးမောင်မောင်တင် (မဟာဝိဇ္ဇာ) မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းပညာရှင် ဒေါက်တာခင်မောင်ညွန့်၊ အမျိုးသားညီလာခံတွင် အသိပညာရှင်၊ အတတ်ပညာရှင် အစုအဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ညီလာခံ အစအဆုံးအတူတက်ရောက်ခဲ့သည့် မန္တလေးမှ တမ္ပဝတီ ဦးဝင်းမောင် (ဗိသုကာပညာရှင်၊ သမိုင်းသုတေသီ) တို့နှင့်အတူ မြန်မာ့(ရာဇဝင်) သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသော တကောင်းသို့လည်းကောင်း၊ ရွှေဘိုမြို့အလောင်းဘုရား၏ နန်းတော်ကြီး ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြီးချိန် စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေးမှ သမိုင်းဝင်နေရာများ၊ ပုဂံမှအနော်ရထာ မင်းစော၏ နန်းတော်အသစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြီးစီးမှု အခြေအနေ၊ ပဲခူးမှ ဘုရင့်နောင် မင်းတရားကြီး၏ ကမ္ဘောဇသာဒီနန်းတော်သစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုများအား လေ့လာကြည့်ရှုသော ခရီးစဉ်ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေဘိုမြို့မှ အလောင်းဘုရား၏ နန်းတော်ကြီး အသစ်ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုကို ကြည့်ရှုလေ့လာရသောအခါက်၌ ရွှေဘိုတွင် နေ့တစ်ဝက်ခန့် နေခဲ့ရပါသည်။ ရွှေဘိုမှ မြို့ခံသမိုင်းပညာရှင် ဒေါက်တာသန်းထွန်းနှင့် ရွှေဘိုမြို့အကြောင်း ဆွေးနွေးဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ "ရန်ကြီးအောင် ... ကုန်းဘောင်ခပါလို့၊ ငါးမည်ရပြည်ရွှေဘို၊ ဘေးရန်ကပြို၊ မုဆိုးဘို ရန်ပြိုတဲ့ ရတနာသိင်္ဂ၊ ဘိုးတော်ဒေသ" ဟူသော ရွှေဘိုဗုံကြီးသံ သီချင်းခြေဆင်းအတိုင်း ငါးမည်ရ ရွှေဘိုကို ရောက်ခဲ့ရပါသည်။

နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့က မြန်မာနိုင်ငံကို မသမာ၊ ဆိုးယုတ်စွာသောအကြံဖြင့် ကျူးကျော်စစ် သုံးကြိမ်တိုက်ခိုက်ရာ ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ တတိယအကြိမ် ကျူးကျော်စစ်အပြီး မန္တလေး ရတနာပုံနေပြည်တော်အပါအဝင် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးကို သိမ်းယူစဉ် မန္တလေးနန်းတော် တွင်းမှ နန်းစဉ်ရတနာ ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျောက်သံပတ္တမြားများကို အင်္ဂလိပ်တို့ အလုအယက်ရှာဖွေကြ သည်။ မင်းတုန်းမင်းကြီး သွန်းထုပူဇော်ထားသော ကုန်းဘောင်မင်း (၁၁) ဆက်အနက်မှ ၎င်းရှေ့က မင်းဆက် (၉) ဆက် (၁။ အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျ၊ ၂။ နောင်တော်ကြီးမင်း၊ ၃။ ဆင်ဖြူရှင်မင်း၊ ၄။ စဉ့်ကူးမင်း၊ ၅။ ဖောင်းကားစားမောင်မောင်၊ ၆။ ဘိုးတော်မင်း၊ ၇။ ဘကြီး တော်မင်း၊ ၈။ သာယာဝတီမင်း၊ ၉။ ပုဂံမင်း) ဘုရင်ကိုးပါးနှင့် မိဖုရားခေါင်ကြီးတို့၏ ပုံများကို ရွှေစင်ရွှေသားအတိဖြင့် လူ့အရွယ်နီးပါး ၁၈ ခု ထုလုပ်၍လည်းကောင်း၊ ထိုမင်းကိုးပါး နှင့် မိဖုရားကြီး ကိုးဦးတို့၏ ရွှေစင်ရွှေသားပုံတုအရွယ်သေး ၁၈ ခု စုစုပေါင်း ရွှေစင်ရုပ်တု ၃၆ ခုကို အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များက သိမ်းယူပြီး အိန္ဒိယအခြေစိုက်၊ အင်္ဂလိပ်တို့၏ ဘုရင်ထံပေးပို့

ခဲ့ကြသည်။ သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရား၊ သားတော်၊ သမီးတော်များ၊ မယ်တော် ဆင်ဖြူရှင်မိဖုရားကြီး တို့ကို သင်္ဘောဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အနောက်ဘက်ခြမ်း ဘုံဘေ(ယနေ့ မွမ်ဘိုင်း) ၏ အရှေ့တောင် ယွန်းယွန်းမှ ရတနာဂီရိသို့ ပို့ဆောင်၍ အကျယ်ချုပ် ချုပ်နှောင်ထားသည့်ခရီး၌ မိဖုရား စုဖုရားလတ်လက်ဝယ်မှ ငမောက်ကြီး၊ ငမောက်ကလေး၊ ကျော်ကားတင်ကြီး၊ ကျော်ကားတင် လေး စသည့် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ပတ္တမြားကျောက်သံရွှေငွေ နန်းစဉ်လက်ဝတ်ရတနာ များပါသည့် အထုပ်၊ မယ်တော်ဆင်ဖြူရှင်မကြီးလက်ဝယ်မှ ရွှေငွေစိန်ကျောက်လက်ဝတ် ရတနာများ၊ ရွှေဒင်္ဂါး၊ ငွေဒင်္ဂါးများပါသော အထုပ်ကို အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ် ကာနယ်စလေဒင်က လုယူကာ အပြီးယူဆောင်သွားခဲ့သည်။ နန်းတော်တစ်ခုလုံးကိုလည်း အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်စစ်သား များ၊ ကုလားစစ်သားများက ရွှေငွေရတနာအဖိုးတန်ပစ္စည်းများကို အပြိုင်ရှာဖွေလုယူသွားကြ သည်။ ထိုလုပ်ရပ်များကို ကိုယ်တိုင်မြင်တွေ့ခဲ့ရသည့် အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်အချို့ရေးသော စာအုပ် များတွင် ဖော်ပြထားလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းကြီးသည် ဘာသာ၊ သာသနာကို အထူးကိုင်းရှိုင်းသူဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓမြတ်ဘုရား ၏ တရားမြတ်များ စုစည်းထားသော ပိဋကတ်သုံးပုံကို မူလ(မူရင်း)အတိုင်း ဆက်လက် တည်တံ့စေရန် ပဉ္စမအကြိမ် သင်္ဂါယနာတင်တော်မူခဲ့သည်။ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် ပိဋကတ် တော်များကို မန္တလေးတောင်ခြေရှိ ကုသိုလ်တော်ဘုရားတွင် ကျောက်စာရုံစေတီများ တန်းစီ တည်လျက် ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်ခဲ့သည်။ ရှေးမြန်မာ မင်းကောင်းမင်းမြတ် သာသနာ့ ဒါယကာမင်းကြီးများကိုလည်း ၁၂၁၅ ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၉ ရက်နေ့မှစ၍ စံနန်းတော် ဘုရားခန်းတွင် ထားရှိပူဇော်ထားလေသည်။ လစဉ် လဆန်း ၁ ရက်နေ့တိုင်း အဆိုပါ ကုန်းဘောင်မင်းဆက် (၁၁) ဆက်မှ မင်းတုန်းမင်း၏ရှေ့ ကိုးဆက်သောမင်းများ၏ ရွှေရုပ်တု များ (အထူးသဖြင့် အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျ) ၏ ရွှေရုပ်တုကြီးရှေ့တွင် ဤသို့ရွတ်ဆို ရှိခိုးပူဇော်မြဲ ဖြစ်လေသည်။

ဗုဒ္ဓ သာသနာ သက္ကာရော
အနာထာနံ သုနာထတော
မံဝံသရက္ခတော ပုရာပကော၊
ယောရာဇာ အသိတံ နမေ နမာမိ။

အနက်ကား – “သူပုန်သူကန်တို့ကြောင့် ပျက်စီးညှိုးနွမ်းသည့် သာသနာတော်ကို ကောင်းစွာပြုစုတော်မူထသော၊ ကိုးကွယ်ရာမဲ့ကုန်သော တိုင်းသူပြည်သား လူအများ တို့၏ လွန်စွာကိုးကွယ်ရာဖြစ်ထသော၊ ငါတို့အနွယ်ကို စောင့်ထသော၊ သိကြားမင်း ၏ အယုဇ္ဈပူရပြည်ကြီးနှင့် တူစွာသော ရတနာသိင်္ဃကုန်းဘောင် နေပြည်တော်ကြီး ကို ဖန်တီးတည်ထောင်တော်မူထသော အကြင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် ရှိ၏။ ထိုရတနာသိင်္ဃ ကုန်းဘောင်မြို့တည် နန်းတည် ဘဝရှင် အလောင်းမင်းတရားကြီး ကို ရှိခိုးပါ၏”

ဤပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ပိုင်နက်မြေပေါ်တွင် ရှေးအစဉ်အဆက် စုစည်း နေထိုင်ကြကုန်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးနွယ်များသည် ရှေးကတည်းက ပြည်ထောင်စုကြီး သဖွယ် မရှိအတူ၊ ရှိအတူ၊ အေးအတူပူအမျှ အတူတကွ ယှဉ်တွဲ၍ ဥမကွဲသိုက်မပျက် နေထိုင်

ကြရာ၌ ဟိုတစ်စု၊ ဒီတစ်စု ပြန့်ကျဲနေသဖြင့် ပုဂံပြည့်ရှင် အနော်ရထာမင်းကြီးက စုစည်းကာ ပထမမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ကာလကြာညောင်း၍ အရည်အချင်းညံ့သော မင်းလက်ထက် နိုင်ငံတော်ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲလုဖြစ်၍ တောင်ငူဘုရင် ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာက ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံစုစည်းကာ ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့ရပြန်သည်။ တစ်ဖန် နန္ဒဘုရင်လက်ထက် ထပ်မံအစည်းပြေခဲ့ပြန်သည်။ အလောင်းဘုရားဦးအောင်ဇေယျ ရွှေဘိုမြို့တည် နန်းတည် မင်းတရားကြီးက တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်အဖြစ် စုစည်းတည်ဆောက်ခဲ့ရပြန်သည်။ ၁၈၈၅ ခုနှစ်မှစ၍ တိုင်းတစ်ပါးသား အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့များက မြန်မာနိုင်ငံကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက် သိမ်းယူခဲ့သဖြင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွတ်လပ်၍ ပြည်ပအမှီအခိုကင်းသော မြန်မာပြည်ထောင်စုကြီးကို စတုတ္ထအကြိမ် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် တိုင်းရင်းသားစုံ မြန်မာ (မျိုးချစ်) များက စွန့်လွှတ်စွန့်စား ပြန်လည်တည်ထောင်ယူခဲ့ရပေသည်။

နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့ရသော ကာလများ၌ နယ်ချဲ့သမားများသည် နန်းတွင်းရတနာများ လုယက်ယူရုံမျှမက မြန်မာနိုင်ငံမှ မြေပေါ်မြေအောက်၊ ရေပေါ်ရေအောက် သဘာဝသယံဇာတ၊ တွင်းထွက်ဓာတ်သတ္တုများ၊ ရွှေငွေပတ္တမြားကျောက်သံများ၊ စပါးကောက်နှံများပါမကျန် ပါးဖြဲနားဖြဲ လက်ကုန်နှိုက် သယ်ထုတ် ချမ်းသာသွားခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားမြန်မာအချင်းချင်း သွေးခွဲသပ်လျှိုကာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မဆုံးနိုင်သော အာဏာနိုင်ငံရေး အာဏာလုပွဲ၊ ဝါဒစုံကွဲကြ၊ တိုက်ခိုက်ကြရေးအတွက် အကွက်ဖန်ခဲ့သည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို သက်ဝင်ယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ချိုးနှိမ်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို လိုဏ်ခေါင်းတူးဖောက်ထွင်းကာ အတွင်း၌ ဌာပနာထားသည့် အဖိုးတန်ရတနာများ ရရှိရန် ကြံသော အင်္ဂလိပ်ကော်မရှင်နာမင်းကြီး၊ စစ်ဗိုလ်စစ်ကဲကြီးများလည်း ရှိခဲ့သည်။ စေတီပုထိုးများတွေ့လျှင် ဖြိုချပြီး ဌာပနာယူ၊ ပစ္စည်းရှာယူသော စစ်ဗိုလ်၊ ရွှေချထားသော ရွှေဆင်းတုကို ရွှေသားများချည်း ဟုတ် မဟုတ် ပေါက်ဆိန်၊ ရဲတင်းနှင့်ခွဲနေသော အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များအကြောင်းကို အမြင်မတော်သော အင်္ဂလိပ်များကပင် စာအုပ်များရေးသား ဝေဖန်ခဲ့ရသည်။

ဆရာတော်ဦးဥတ္တမ၊ ဆရာတော်ဦးဝိစာရ စသည့် ဆရာတော်ကြီးများကို ဖမ်းဆီးထောင်ချ၊ ထောင်တွင်း၌ သင်္ကန်းဆွဲချွတ်၊ ညစာအဖြစ် အစားအသောက်များ အတင်းချုပ်နှောင် ခွံ့ စသည်ဖြင့် ယုတ်မာခဲ့ကြသည်။ ရဟန်းဖြစ်ပါလျက် သင်္ကန်းဝတ်ခွင့်၊ ဥပုသ်ကံဆောင်ခွင့်မရ၍ ဆရာတော် ဦးဝိစာရအား ဖမ်းဆီးထောင်ချရာ၌ပင် အမျိုးမျိုးနှိပ်စက်သဖြင့် ဆရာတော် ဦးဝိစာရသည် ၁၆၆ ရက်ကြာ ဆွမ်းဘုဉ်းမပေးဘဲနေခဲ့ပြီး ပျံလွန်တော်မူခဲ့ရသည်။ ဘုရားကျောင်းကန်များ ယိုယွင်းပျက်စီးလျှင် အသစ်ဆောက်ခွင့်မပေးဘဲ ထိုနေရာကို သင်္ချိုင်း၊ အကျဉ်းထောင် စသည်များ ဆောက်စေခဲ့သည်။ ရွှေတိဂုံစေတီ၊ ရွှေမော်ဓော (ပဲခူး) စေတီတော်ရင်ပြင်များပေါ်သို့ နိုင်ငံခြားသားများ ဖိနပ်စီး၍တက်ရောက်ကြသည်ကို ဝိုင်အမ်ဘီအေအသင်းက ဦးဆောင်ကာ ပြည်သူများက ဆန္ဒပြကန့်ကွက်၊ စာနယ်ဇင်းများက ရှုတ်ချတိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ရသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးစမှာပင် ဝါဒကွဲ၊ ပါတီကွဲ၊ လူကွဲ၊ မူကွဲများဖြင့် အာဏာလု၊ ရာထူးလု၊ အခွင့်အလမ်းလုရင်း တိုက်ခိုက်ကာ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်လာချိန်မှာပင် ကွန်မြူနစ်အဖြူ အနီ သောင်းကျန်းသူများက စေတီပုထိုး၊ ဘုရားဆင်းတုတော်များကို ယုတ်မာစွာစော်ကား ဖျက်ဆီးလာကြ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာနွယ်ဝင် မြန်မာပြည်သူများက ၎င်းကွန်မြူနစ်ထောင့်မကျိုးသူများကို ဓမ္မအန္တရာယ်ဟု သမုတ်ကာ ရှုတ်ချခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပြည်သူတို့၏ ထောက်ခံမှု လုံးဝမရ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုရားမဲ့၊ တရားမဲ့ ဓမ္မအန္တရာယ် ကွန်မြူနစ်ပုန်ကန်သူများ ကျဆုံးသွားခဲ့ကြရသည်။

၂၀ ရာစုမှာပင် ဒီမိုကရေစီအမည်ခံပြီး မျိုးမစောင့်၊ နိုင်ငံနှင့်လူမျိုးအပေါ် သစ္စာမစောင့်၊ ဘာသာသာသနာ စော်ကားလာသော နယ်ချဲ့ဒလန်နိုင်ငံရေးလုပ်စားသူများ၊ ထိုသူများ၏ လိုက်လျောမှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို အမြစ်ပြတ်ဖြိုချကာ သူတို့ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာ၊ သူတို့လူမျိုးပိုင်နိုင်ငံဖြစ်အောင် ပြည်ပနယ်ချဲ့၊ ဘာသာချဲ့၊ လူမျိုးချဲ့များ၏ အကူအညီဖြင့် ထကြွသူများကလည်း စေတီပုထိုး၊ ဘုရားဆင်းတုတော်များကို ဖျက်ဆီးပြကြ၊ ရဟန်းသံဃာတော်များကို သတ်ဖြတ်ပြကြ၊ စေတီတော်ကို တူဖြင့်ထုခွဲပစ်ကြ၊ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်ကို ထုခွဲဖျက်ဆီးကြ လုပ်နေသည်ကို ယနေ့မြန်မာများ ကိုယ်တွေ့ ဒိဋ္ဌကြုံနေကြရပြီဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းကြီး ရှိခိုးပူဇော်သော အလောင်းမင်းတရားကြီးသည်ကား သူပုန်သူကန်တို့ကြောင့် ပျက်စီးညှိုးနွမ်းသည့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ကောင်းစွာပြုစုတော်မူသော ဂုဏ်ပုဒ်နှင့်ပြည့်စုံခဲ့ပေသည်။ မြန်မာစစ်စစ် မြန်မာကိုချစ်သည့် မြန်မာမျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် အလောင်းဘုရား၏ ဂုဏ်ပုဒ်များနှင့် တူညီစွာ ကျင့်ကြံဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်ကိုလည်း မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်တွေ့နေရပေသည်။

ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာ စုစည်းထားချိန် နိုင်ငံခြားသားများစွာသည် မြန်မာမြေပေါ် ခြေချကာ ၎င်းတို့အကျိုးစီးပွားအတွက် နယ်ချဲ့စီမံကိန်းများအတွက် ခြေရှုပ်နေကြပေပြီ။ ပေါ်တူဂီ စသည့် နိုင်ငံခြားသားများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေ၊ မြေ၊ သယံဇာတ၊ အဖိုးတန်ကျောက်သံပတ္တမြားရတနာများကို မျက်စိကျကာ အကွက်ကောင်းကြံ၊ ချက်ကောင်းဖန်နေကြပေပြီ။ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၁၄ ခုနှစ်တွင် ရွှေဘိုသား ဦးအောင်ဇေယျသည် ရွှေဘိုမြို့တည်၊ နန်းတည်ကာ တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို ထူထောင်ခဲ့ပေပြီ။ တစ်စုတစ်စည်းတည်းသော နိုင်ငံတော်ကြီး တည်ဆောက်ရသည်မှာလည်း လွယ်ကူလှသည်မဟုတ်ပေ။ တစ်တော တစ်ကြက်ဖ၊ တစ်ဗိုလ်တစ်မင်း၊ နိုင်ငံသေး၊ နိုင်ငံမွှားများ ပြန့်ကျဲနေပေပြီ။ ထိုနိုင်ငံသေး၊ နိုင်ငံမွှားများကို သိမ်းသွင်းယူခဲ့ရသည်။ ပုန်ကန်ခြားနားကာ နိုင်ငံတော်ကို အကွဲကွဲအပြားပြားဖြစ်အောင် လုပ်နေသူများကို ထိရောက်နိုင်နင်းစွာ နှိမ်နင်းခဲ့ရပေသည်။ ထိုသို့ဖရိုဖရဲ အပြိုပြိုအကွဲကွဲ ဖြန့်ကြဲ ခွဲထွက်နေသော သူပုန်အဖွဲ့များကို လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည် ပြည့်ဝထက်မြက်သော မင်းကောင်းမင်းမြတ်များကသာ သိမ်းသွင်း စုစည်းနိုင်ကြပေသည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံတော်ကို စုစည်းကာ ငြိမ်းချမ်းသာယာဝပြောရန် ဆောင်ရွက်ပေးသော အစိုးရ(မင်းကောင်းမင်းမြတ်)များသည် ရှိသည်။ ရှားသည်။ ယနေ့ မျက်မှောက်ခေတ်ကာလတွင်လည်း လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်ထက်မြက်သော ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် သာသနာတော်ကို ချီးမြှင့်၊ နိုင်ငံစည်းလုံးရေးအတွက် စုစည်း၊ နိုင်ငံတော်

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ဦးဆောင်နိုင်သော နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်ကောင်းများ အဆက်မပြတ် ပေါ်ထွန်းလာသဖြင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး နယ်ချဲ့၊ ဘာသာချဲ့၊ လူမျိုးချဲ့ကဲ့သို့သော ပြည်ပအကြမ်းဖက် ယုတ်မာရက်စက်သော တရားမဲ့နိုင်ငံများ၊ အုပ်စုများလက်အောက်သို့ မကျရောက်ခဲ့ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုဂံအနော်ရထာ၊ တောင်ငူဘုရင့်နောင်၊ ရွှေဘိုအလောင်းဘုရားမှ အစ ခေတ်သစ် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်အစိုးရများသည် နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဆည်မြောင်း တာတမံ၊ လမ်းတံတား၊ စက်မှုဇုန်၊ စက်မှုလယ်ယာ၊ စာသင်ကျောင်း စသဖြင့် အဆင့်ဆင့်ကို တိုးချဲ့တည်ဆောက်ပေးခဲ့ကြသည်ချည်းဖြစ်သည်။ မြန်မာတိုင်းရင်းသား ပြည်သူအများစုကြီး ကိုးကွယ်သော ထေရဝါဒဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကိုလည်း တိုးတက်၊ ထွန်းကား၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲ ထွန်းတောက်စေရန် သာသနာပြုခဲ့ကြသည်။ သာသနာကို ချီးမြှင့်ခဲ့ကြသည်။ ဤကား အလောင်းဘုရားစိတ်ဓာတ်၊ ဘုရင့်နောင်ဖွဲ့သတ္တိ၊ အနော်ရထာမင်းတို့၏ မျိုးချစ်ပြည်ချစ် စိတ်ဓာတ်ပင်ဖြစ်ပေသည်။

အနော်ရထာ၊ ဘုရင့်နောင်၊ ဆင်ဖြူရှင်၊ အလောင်းဘုရားတို့သည် သူတစ်ပါးနိုင်ငံမြေကို တစ်လက်မသော်မျှ မကျူးကျော်၊ မတိုက်ခိုက်၊ မနှောင့်ယှက်ခဲ့သလို မိမိတို့ပိုင်နက်နယ်မြေ၊ မိမိတို့နိုင်ငံ၊ မိမိတို့နိုင်ငံသားပြည်သူများကို ကျူးကျော်ထိပါးလာသူ မှန်သမျှကိုလည်း ရွပ်ရွပ်ချွံချွံ တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်သာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့သည် တကောင်းမှစ၍ ထီးနှင့်နန်းနှင့်၊ ကြငှန်းနှင့် ထည်ထည်ဝါဝါ ရပ်တည်ခဲ့ပြီး မြန်မာတို့၏ စာပေ၊ ဂီတ၊ သဘင်၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု စသည့် ပန်းအနုပညာရပ် (၁၀ မျိုး)၊ ဗိသုကာပညာ စသည်တို့ဖြင့် အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာကောင်းကို ကမ္ဘာသိပြသနိုင်ခဲ့ကြပြီး ဖြစ်ပေသည်။

အနော်ရထာမင်းစောသည် သူ့မြေကို မကျူးကျော်၊ ကျူးကျော်လာသော ပြည်ပနိုင်ငံသား လူမျိုးခြားများကို မှတ်လောက်သားလောက်အောင် ဖြိုခွင်းတိုက်ထုတ်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ဥဿပဲခူးသို့ ယိုးဒယား (ယနေ့ ထိုင်း) နိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းမှ ယွန်းရှမ်းကျူးကျော်စစ်သည်များ တပ်ချီလာနေ၍ စစ်ကူပေးရန် ဥဿပဲခူးမင်းက အနော်ရထာထံ စစ်ကူတောင်းသည်။ အနော်ရထာ စေလွှတ်ပေးခဲ့သော ကျန်စစ်သား၊ ညောင်ဦးဖီး၊ ငထွေရူး၊ ငလုံးလက်ဖယ်၊ သူရဲကောင်းလေးဦးက ကျူးဝင်လာသော ဂျွန်းစစ်တပ်ကြီးကို လေးစိတ်လေးပိုင်း ခွဲပစ်ပြီး တစ်စိတ်လျှင် မြန်မာသူရဲကောင်းတစ်ဦးက ရဲစွမ်းထက်စွာ တိုက်ခိုက်ဖြိုခွင်းရာ ဂျွမ်းသူပုန်တို့ ရှုံးနိမ့်ထွက်ပြေးကြ၏။ ဂျွမ်းစစ်သူကြီးလေးဦးကို ဖမ်းကာ ပဲခူးမင်းထံပေးအပ်နိုင်ခဲ့ပြီး တရုတ်စစ်သည်များ ကျူးဝင်လာစဉ်လည်း မြန်မာအာဇာနည်တို့က ချေမှုန်းတိုက်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။

မြန်မာတို့က မည်သည့်နိုင်ငံကိုမှ မကျူးကျော်ခဲ့ချေ။ ထားဝယ်တွင် အခြေစိုက်ခဲ့သော မြန်မာ့တပ်မတော်မှ တပ်ရင်းမှူး ဗိုလ်မှူးကြီး ခင်မောင်သန်း (ကျောက်ဆည်) က ပြောပြဖူးသည်။ သူ့တပ်ရင်းမှ တပ်စုတစ်စုသည် တိုက်ကင်းလှည့်ရာ၌ ထားဝယ်နယ်စပ်တောထဲတွင် ယိုးဒယားကွန်မြူနစ်သူပုန်တပ်တစ်တပ်ကို တွေ့ရှိ၍ ဝိုင်းဖမ်းခဲ့သည်။ တပ်ရင်းမှူးထံ အမိန့်တောင်းသောအခါ တပ်ရင်းမှူး ဗိုလ်မှူးကြီးခင်မောင်သန်းက အဲ့ဒီ ယိုးဒယား ကွန်မြူနစ်သူပုန်တွေကို “တို့မြန်မာနိုင်ငံက အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံအစိုးရကို ဆန့်ကျင်

ပုန်ကန်တိုက်နေတဲ့ ဘယ်သူပုန်ကိုမှ တို့မြေပေါ်မှာ လက်ခံ၊ အားပေးမထားနိုင်သူပါ။ ဒါကြောင့် မင်းတို့ ယိုးဒယား ကွန်မြူနစ်တွေ၊ ထိုင်းနိုင်ငံ (ဘုရင့်)အစိုးရ ကို တိုက်ချင်ရင် ယိုးဒယားပြည်ထဲမှာပဲ တိုက်ကြ၊ တို့မြေပေါ်ကို ရှိုးလာတိုင်း ပြေးခိုဝင်ပြီး အလစ်ပြန်သွား တိုက်တာမျိုးတို့ လက်မခံဘူး။ ဒါကြောင့် မင်းတို့အားလုံး ယိုးဒယားနိုင်ငံထဲပြန်ဝင်ကြ၊ နောက်တစ်ခါ မင်းတို့ကို မြန်မာ့မြေပေါ်မှာ ထပ်တွေ့ရင်တော့ တို့သည်းခံမှာ မဟုတ်တော့ဘူးလို့ပြောပြီး နှင်ထုတ်လိုက်" ဟု ညွှန် ကြားခဲ့ရကြောင်း ပြန်ပြောသည်။

အနောက်ဘက်က အိမ်နီးချင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံကို ပုန်ကန်နေတဲ့ ဖီဇိုနာ၊ မိဖိုနာများသည်လည်း အိန္ဒိယ အစိုးရတပ်များက တိုက်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံမှ နာဂဒေသ အတွင်း ပြေးဝင်ခိုလှုံနေသည်ကို မြန်မာအစိုးရ၊ မြန်မာ တပ်မတော်တို့က သိရှိသောအခါ သူတို့နိုင်ငံအတွင်း ပြန်ဝင်အောင် မောင်းထုတ်ခဲ့ရဖူးသည်။ တရုတ်ပြည်မှ မော်စီတုန်းတို့နှင့် တိုက်ခိုက်ရင်း စစ်ရှုံးကာ ထွက်ပြေး လာသော တရုတ်ပြည်အနောက်တောင်ပိုင်းမှ (ယူနန် ပြည်နယ် စသည်တို့မှ) ချန်ကေရှိတ်၏ KMT တရုတ်ဖြူ တပ်ပြေးများကို အမေရိကန်စီအိုင်အေက ရှမ်းပြည် နယ်အရှေ့ပိုင်းသို့ ခိုးသွင်း၊ နေရာချပေးထားခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်းတို့မှ တရုတ်ဖြူတပ်များ အား ပြည်မကြီးမှ မော်စီတုန်း(တရုတ်နီ) တို့ကို ဝင်တိုက် ရာ၌ လက်လှမ်းမီစေရန် စီအိုင်အေက ရည်ရွယ်ပြီး ငွေကြေး၊ ရိက္ခာ၊ လက်နက်၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကအစ ကူညီပေးခဲ့သည်။ ယင်းတရုတ်စစ်ပြေး KMT တရုတ်ဖြူ များအား ရွှေတြိဂံဒေသတွင် ဘိန်းလုပ်ငန်းလုပ်စေရန်၊ ဘိန်းကို ဘိန်းဖြူမဲ ဟီရိုးအင်း ခေါ် အပြင်းစား မူးယစ် ဆေး၊ နံပါတ်ဖိုးချက်လုပ်နည်းပါ သင်ပေးခဲ့သည်။ တရုတ်ဖြူတို့သည် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ခုလုံး သိမ်းယူရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းကိုပါ ရယူရန် ကရင်သူပုန် KNU နှင့် ပေါင်းလာခဲ့၍ နောက်ဆုံး မြန်မာ့တပ်မတော်ကပင် မောင်းထုတ်ခဲ့သည်။ လာအိုနိုင်ငံတွင် လက်ဝဲ၊ လက်ယာ ကြားနေအုပ်စုများ အာဏာရစစ်ပွဲဖြစ်စဉ်ကလည်း လာအိုပြည်ပြေးများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဝင်မခံခဲ့ပေ။

"မြန်မာဘုရင် အဆက်ဆက်၊ မြန်မာအစိုးရ အဆက်ဆက်သည် မည်သည့်နိုင်ငံကိုမျှ (အထူးသဖြင့် မည်သည့်အိမ်နီးချင်း ကိုမျှ) မကျူးကျော်ခဲ့။ ထိုနိုင်ငံများမှ သူပုန်သူကန်၊ ပြည်ပြေးများကို လည်း လက်မခံ ခဲ့ပေ။"

သို့ပါလျက် ထိုင်းတို့နှင့် တပင်ရွှေထီး၊ ဘုရင့်နောင်၊ ဆင်ဖြူရှင်၊ အလောင်းဘုရား ဦးအောင်ဇေယျတို့ တိုက်ခဲ့ရပါသနည်း။ ယိုးဒယား (ယခုအခေါ် ထိုင်းနိုင်ငံ)ကို မြန်မာက ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်း လုံး၀ (လုံး၀) မဟုတ်ပါချေ။ သမိုင်းကြောင်းနှင့်ချီ၍ ရှင်းပါဦးအံ့။

မြန်မာဘုရင်အဆက်ဆက်၊ မြန်မာအစိုးရအဆက်ဆက်သည် မည်သည့်နိုင်ငံကိုမျှ (အထူးသဖြင့် မည်သည့်အိမ်နီးချင်းကိုမျှ) မကျူးကျော်ခဲ့။ ထိုနိုင်ငံများမှ သူပုန်သူကန်၊ ပြည်ပြေးများကိုလည်း လက်မခံခဲ့ပေ။ အလောင်းဘုရားဦးအောင်ဇေယျ၊ ဘုရင့်နောင်၊ ဆင်ဖြူရှင်တို့ ယိုးဒယားကို တိုက်ခဲ့ရသည်မှာ မိမိမြေပေါ် ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်စိုးမိုး ကိုယ်ကျိုးရှာမှုကို တားဆီးရန် တိုက်ခဲ့ရခြင်းသာဖြစ်သည်။ ယိုးဒယား (ထိုင်း) မင်းသားကြီး ဒမ်ရောင်း၏ "ကျွန်ုပ်တို့နှင့် မြန်မာတို့ဖြစ်ရသော စစ်ပွဲများ" (Our wars with Burmese) စာအုပ်၊ အနောက်တိုင်းသားများရေးသားသော ယိုးဒယားရာဇ၀င်များတွင်လည်း မြန်မာ့မြေပေါ် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်စိုးမိုးနေသော ယိုးဒယားကိုသာ တပင်ရွှေထီးက တပ်များ စေလွှတ်တိုက်ထုတ်သည်။ ယိုးဒယားဘုရင်ကိုယ်တိုင်က ခရစ်နှစ် ၁၅၄၈ ပြည့်နှစ်တွင် ထား၀ယ်မြို့ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် သားတော်ကြီးကို စေခိုင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်နောင် ယိုးဒယားက မြန်မာ့မြေပိုင်နက်အတွင်း ထပ်မံမကျူးကျော်စေရန် ယိုးဒယား (အယုဒ္ဓယ)သို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ တပင်ရွှေထီး၏ယောက်ဖတော် ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာသည် စစ်သေနာပတိချုပ်အဖြစ် တာဝန်ယူတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

ပထဝီအနေအထား၊ ခရီးလမ်းပန်းအခက်အခဲများကြားမှ ယိုးဒယား (အယုဒ္ဓယ)ကို အောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ယိုးဒယားများက သစ္စာခံခဲ့ကြသည်။ အယုဒ္ဓယနန်းတော်ကို ယိုးဒယားဘုရင်ကိုပင် ထီးနန်းပြန်လည်လွှဲအပ်ပေးခဲ့သည်။ တပင်ရွှေထီး နတ်ရွာစံသဖြင့် ဘုရင့်နောင်က နန်းတက်ခဲ့ရသည်။ ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို (နိုင်ငံသားတိုင်းရင်းသားစုံတို့၏ ပြည်ထောင်စုကြီးသဖွယ်) ပြန်လည်စုစည်းတည်ဆောက်ခဲ့ရသည်။ တပင်ရွှေထီး နတ်ရွာစံကြောင်း ကြားသိသည်နှင့် ယိုးဒယားတို့က ပြန်လည်ထောင်ထားခြားနားပုန်ကန်လာကြသဖြင့် ဘုရင်သစ် ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာက ကျူးကျော်လာပြန်သူ ယိုးဒယားတို့ကို တိုက်ထုတ်ခဲ့ရသည်။ ထိုသို့တိုက်ထုတ်ရုံမျှမက နောင် ထပ်မံကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုနိုင်ရန် ရေဆုံးရေဖျား ယိုးဒယားပြည်တွင်း (အယုဒ္ဓယ) အထိ လိုက်တိုက်ဟန့်တားခဲ့ရသည်။ အယုဒ္ဓယကို အောင်မြင်သောအခါ ယိုးဒယားတို့က လျှောက်ထားလွှာတင်ကာ သစ္စာခံကြပြန်သည်။ ဘုရင့်နောင်က ယိုးဒယားတို့ကို ကောင်းမွန်စွာ လိုက်လျောဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယိုးဒယားနန်းတွင်းမှ မှူးမတ်သေနာပတိတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံ၊ တောင်ငူနန်းတွင်းသို့ခေါ်လာပြီး မြန်မာတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးပညာရပ်၊ ဥပဒေဓမ္မသတ် တရားစီရင်ပုံစီရင်နည်းများ စသည်တို့ကို သင်ကြားပေးပြီး ယိုးဒယားသို့ ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့၏။ ယိုးဒယားဘုရင်၏ နမတော်ကို တော်ကောက်ကာ မိဖုရားခေါင်ကြီးအရာထား၍ ယိုးဒယားတို့က ကျေနပ်ခဲ့ကြသည်။ ဘုရင့်နောင်ကို (ယိုးဒယားဘုရင်၏ယောက်ဖတော်) ပုရိနောင် ဟု ခေါ်ကြသည်။ တာချီလိတ်တွင် ထုဆစ်ထားရှိသော ဘုရင့်နောင်ရုပ်တုကို ယနေ့တိုင် တာချီလိတ်–မယ်ဆိုင်အထွက် ပေါင်းကူးတံတားလေးမှ မပြတ်လာရောက် ဂါရဝပြုကြသည်။

တောင်ငူဘုရင်မင်းဆက်–နန္ဒဘုရင်လက်ထက် ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော် အစည်း

ပြေပြန်၏။ ဤတွင် မုဆိုးဘိုရွာမှ ဦးအောင်ဇေယျသည် ၁၁၁၄ ခုနှစ်တွင် တတိယအကြိမ် စုစည်းကာ တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး တည်ဆောက်ခဲ့ရပြန်သည်။ ထိုအချိန်မှာပင် တနင်္သာရီဒေသ၊ မြိတ်တွင် ယိုးဒယားတို့ ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်စိုးမိုးနေပြန်သဖြင့် အလောင်းမင်းတရားကြီး ဦးအောင်ဇေယျ ကိုယ်တော်တိုင် ဦးစီးကာ တနင်္သာရီနှင့် မြိတ်ကျွန်းဆွယ်တစ်ခုလုံး ပြန်သိမ်းရန် တိုက်ရပြန်သည်။ အလောင်းဘုရား၏သားတော်မောင်ရွ (နောင် ဆင်ဖြူရှင်မင်းဖြစ်လာသူ)နှင့် မင်းခေါင်နော်ရထာတို့သည် တနင်္သာရီဒေသတစ်ခုလုံးကို အလွယ်တကူ ပြန်လည်သိမ်းယူနိုင်ခဲ့၏၊ နောက်ထပ်ကျူးကျော်ခြင်း မပြုစေရန် ရေဆုံးရေဖျားလိုက်တိုက်ခဲ့ရာ ယိုးဒယားမှ မြို့များ ဆက်တိုက်အောင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

ယိုးဒယားမင်းသားကြီး ခွန်ရုန်းဖရပ်က ဦးဆောင်ကာ ဝါချောင်ပင်လယ်ကွေ့တွင် မြန်မာတပ်များကို ဆီးကြိုတိုက်သော်လည်း ယိုးဒယားတို့ အကျအဆုံးများ၍ ယိုးဒယားဗိုလ်မှူး ဖရားရတနတ်သည် ပက်ချာပူရီသို့ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ရ၏။

ထိုအနေအထားအားမြင်တွေ့ရသော အလောင်းဘုရားသည် အယုဒ္ဓယအထိ ချီတက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ရပ်ချ်ပူရီတွင် မင်းခေါင်နော်ရထာ၏တပ်များကို ဝိုင်းတိုက်နေသော ယိုးဒယားတပ်များသည် မောင်ရွ (ဆင်ဖြူရှင်)၏ တပ်ကူများရောက်လာသောအခါ ရှုံးနိမ့်ပြီး အယုဒ္ဓယသို့ ဆုတ်ခွာကြသည်။ ယိုးဒယားဘုရင် အာကာတပ်က ရဟန်းဝတ်နေသော မင်းသားကြီး ဦးတွမ်ပုံကို ကွပ်ကဲတိုက်ခိုက်ရန် တောင်းပန်ရတော့သည်။ အယုဒ္ဓယသို့ ချီတက်သော အလောင်းဘုရား၏တပ်များကို ယိုးဒယားဗိုလ်မှူးကြီးစောဖျားမဟာသေနက ခုခံသည်။ အယုဒ္ဓယနေပြည်တော်သည် မြစ်သုံးစင်းက ပတ်လည်ဝန်းရံထားသဖြင့် ယိုးဒယားဘုရင်ကလှေများ၊ဖောင်များကိုမြန်မာတပ်များမသုံးနိုင်ရန်သိမ်းယူထိန်းထားသည်။ မြန်မာတပ်များက ယိုးဒယားဗိုလ်မှူးကြီး စောဖျားမဟာသေနကို အသေရမိသောအခါ အယုဒ္ဓယမြို့တော် မြောက်ဘက် တာတိုက်လင်ကွင်းမြစ်ကို မြန်မာတို့ သိမ်းယူနိုင်ခဲ့သည်။ ဤတွင် မြေများမြင့်လာအောင် မြန်မာတို့ဖို့ကာ ထိုမြေကမူပေါ် အမြောက်တင်၍ ပစ်သဖြင့် အယုဒ္ဓယကို အလောင်းဘုရားသိမ်းယူနိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာတို့က အယုဒ္ဓယ၏ မြောက်ဘက်သို့ ချီတက်စဉ် ဦးတွမ်ပုံ၏တပ်များက လိုက်တိုက်ရန် ဦးတွမ်ပုံက စီစဉ်ကွပ်ကဲ၏။ မြန်မာတပ်များကို တိုက်ခိုက်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။ တရုတ်အမျိုးသား ၂၂၀၀ ဦးပါသော တပ်ကိုလည်း မြန်မာတို့က တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းနိုင်ခဲ့သည်။ သားတော် မောင်ရွလက်ထက်တွင်လည်း အယုဒ္ဓယကို ထပ်မံချီတက် အောင်ပွဲခံနိုင်ခဲ့ပေသည်။

ယိုးဒယားမင်းသားကြီး ဒမ်ရောင်း၏ "ကျွန်ုပ်တို့နှင့် မြန်မာတို့ ဖြစ်ရသော စစ်ပွဲများ" စာအုပ်တွင် မြန်မာနှင့်ယိုးဒယားတို့ တိုက်ရသောစစ်ပွဲပေါင်း ၄၄ ပွဲရှိကြောင်း၊ အယုဒ္ဓယနေပြည်တော်တွင် ၂၄ ကြိမ်၊ ဘန်ကောက်မြို့တော်တွင် အကြိမ် ၂၀ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲအားလုံးသည် မြန်မာ့မြေပေါ် (တနင်္သာရီဒေသများ)ကို ယိုးဒယားတို့ ကျူးကျော်၍ မြန်မာတို့က တိုက်ထုတ်ရသော စစ်ပွဲများချည်းဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ ယိုးဒယားတို့ မြန်မာနိုင်ငံ၏တနင်္သာရီဒေသ၊ ထားဝယ်၊ မြိတ်တို့ကို ကျူးကျော်ရသည့်အကြောင်းရင်းကို သုံးသပ်ကြည့်ရန် လိုလာပေသည်။ ထိုအချိန်က နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့သည် စက်မှုကုန်ကြမ်းများဖြစ်သော ကြေး၊ သံ၊ သွပ်၊ ခဲ၊ ဘော်၊ သံဖြူ စသည့် ဓာတ်သတ္တု

များကို ရရန် ကျူးကျော်မည့်နိုင်ငံမှ ထွက်ကုန်သီးနှံများလည်းဖြစ်၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းများလည်း ဖြစ်သော ဂွမ်း၊ ဂုန်လျှော်၊ ရော်ဘာ၊ ပဲ အမျိုးမျိုး၊ ဆီထွက်သီးနှံ မြေပဲ၊ နှမ်း၊ ပဲပိစပ်၊ ဝါဂွမ်း၊ ဖွဲနု စသည်များ၊ စပါးကဲ့သို့သော အဓိကအာဟာရစားကုန် သီးနှံ၊ ဂျုံ စသည်များ ပိုက်ဆံ ပေး မဝယ်ရဘဲ အလကား စိတ်ကြိုက်ထုတ်ယူရန်၊ ကျွန်းသစ်နှင့်သစ်မျိုးစုံ၊ ရေနံ၊ သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့၊ ကျောက်မီးသွေးကအစ စိတ်တိုင်းကျ ပါးဖြဲနားဖြဲ ထုတ်ယူနိုင်ရန် နိုင်ငံများစွာ (အထူးသဖြင့် အာရှ၊ အာဖရိက၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်း လက်တင်အမေရိက) တို့ကို ကျူးကျော် တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ပြီး ကုပ်သွေးစုပ်ကြရန် နယ်ချဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်တို့သည် မိန်းမလိုမိန်းမရ ပရိယာယ်၊ မာယာ၊ ဝေဖုစ်၊ လိမ်ညာလှည့်ဖျား၊ သိမ်းသွင်း၊ သွေးခွဲသပ်လျှိုပြီး နယ်ချဲ့ကြသည်။ ဦးစွာပထမ ကုန်သည်များက ကုန်သွယ်ရန် ဖော်ရွေပြုံးရွှင်စွာ ချဉ်းကပ်ပြီး ကျူးကျော်မည့်နိုင်ငံမြေပေါ် ခြေချကြသည်။

အင်္ဂလိပ်အရင်းရှင်များသည် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီဆိုသည်ကို တည်ထောင်ကာ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ စသည့် အာရှနိုင်ငံများအတွင်း ခြေချကြသည်။ ယင်းမှာ အင်္ဂလိပ်အရှေ့ အိန္ဒိယကုမ္ပဏီကို အင်္ဂလိပ်ဘုရင် (ဘုရင်မ)တို့က လိုအပ်လျှင် စစ်တိုက်ခွင့်၊ စစ်ပြေငြိမ်းခွင့် စသည့်လုပ်ရပ်များကိုပါ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်လိုက်သည်။ အိန္ဒိယအရှေ့ကုမ္ပဏီသည် နယူး ဒေလီ၊ ဘုံဘေ (ယနေ့ မွန်ဘိုင်း)၊ ကာလကတ္တား (ယနေ့ ကိုးလ်ကတ္တား)၊ မဒရပ် စသော မြို့များ၌ ကုမ္ပဏီရုံးခွဲ၊ အရောင်းအဝယ်ဌာနခွဲများ ဖွင့်လေ၏။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့်မူ ရခိုင် မြောက်ပိုင်းမှ ကာလကတ္တား၊ တောင်ပိုင်း (ထားဝယ်၊ မြိတ်) တို့မှ မဒရပ်သို့ လှေ၊ သမ္ဗန်တို့ဖြင့် သွားရောက်ကာ ကုန်သွယ်နိုင်ကြသည်။

ယိုးဒယားတို့အနေဖြင့် ဘန်ကောက်၊ အယုဒ္ဓယတို့မှ လှေ၊ သမ္ဗန်များဖြင့် တောင်စူးစူးသို့ ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာရေကြောင်းဖြင့် သွား၍ (ယနေ့ စင်ကာပူ၊ မလေးရှားရေလက်ကြားတို့ဖြစ်၏) အနောက်စူးစူးသို့ ဆက်ပြီးမှ မြောက်ဘက် မဒရပ်၊ ကာလကတ္တားအထိ ဝေးလံစွာ ပြန်တက် ရ၍ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစရိတ် ကြီးမြင့်မှုအခက်အခဲနှင့် ကြုံနေရသည်။

ထိုအချိန် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပျော့ညံ့သော၊ ညံ့ဖျင်းသော မင်းများ အုပ်စိုးနေစဉ် ယနေ့ ကဲ့သို့ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးက ခရီးမရောက်သဖြင့် တနင်္သာရီဒေသလို ခပ်ဝေးဝေးဒေသကို ပစ်ထားသလို ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ဤအခြေအနေကို အခွင့်ကောင်းယူပြီး ယိုးဒယားတို့က တနင်္သာရီမှ ထားဝယ်၊ မြိတ်ဒေသများသို့ ခိုးဝင်ကျူးကျော်အခြေချခဲ့ကြရာ အိန္ဒိယနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်လို ဖြစ်လာသည်။ ရေလမ်းခရီးတို့သည် ဤသို့ဖြင့် ကုန်သည်များ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ကာ ထားဝယ်၊ မြိတ်တို့မှ တနင်္သာရီကမ်းမြောင်ဒေသကို ကုန်းလမ်းမှဖြတ်သယ် ကာ ယိုးဒယားသို့ ခရီးချဲ့ထွင်၍ရောက်နိုင်သည်။ ဤသို့သောအခွင့်အလမ်းကို ရယူလိုလျှင် မြန်မာဘုရင်နှင့် ဆက်သွယ်ပြီး အခွန်အတုတ် (နယ်မြေဖြတ်သန်းခ) ပေးဆောင်လျှင် ဖြစ် နိုင်ပါလျက် ပိုက်ဆံတစ်ပြားမှ ပေးစရာမလိုအောင် တနင်္သာရီကို အပိုင်စီးထားကြခြင်း ဖြစ် သည်။ ဤသို့သာ ယိုးဒယားတို့ ခိုးဝင်ကျူးကျော်ခြင်းမပြုပါက နှစ်နိုင်ငံအကြား ရွှေလမ်း၊ ငွေလမ်း၊ စိန်လမ်း၊ ပတ္တမြားလမ်း ပေါက်နိုင်ပေသည်။

ယနေ့ခေတ်တွင်မူ မြန်မာက ယိုးဒယားကွန်မြူနစ် သူပုန်များကို လုံးဝလက်မခံဘဲ နှင်ထုတ်ခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမှ ဖီဇိုနာ၊ မီဖိုနာ သူပုန်များကို လက်မခံ နှင်ထုတ်ခဲ့သည်။ သို့သော်

သိကြသည့်အတိုင်း ယနေ့ သူတို့(အိမ်နီးချင်း မိတ်ဆွေရင်းချာ) နိုင်ငံများတွင် မည်သည့်နိုင်ငံမှ မည်သို့သော၊ မည်သည့်သူများ၊ အဖွဲ့များကို လိုလိုလားလား လက်ခံထားနေသည်ကို ကျွန်တော် မတင်ပြတော့ပါ။ အားလုံးသိကြပါသည်။ ကျွန်တော်တို့သည် ရေးရသားရတော့မည်ဆိုလျှင် မြန်မာ့နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒ၊ နှစ်နိုင်ငံချစ်ကြည်စွာ၊ မိတ်ဝတ်မပျက်ဆက်ဆံရေးထိခိုက်မည်စိုး၍ လက်တွန့်နေခဲ့ရသော်လည်း ... ။

ရာဇဝင်ကြောင်း၊ သမိုင်းကြောင်းကို ပြန်ကောက်ရလျှင် မြန်မာဘုရင်ခေတ် မင်းအဆက်ဆက်၊ ခေတ်အဆက်ဆက် မိမိနိုင်ငံက သူတစ်ပါးနိုင်ငံမြေကို မကျူးကျော်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်နေသူ၊ ဘန်ဒေါင်း ကြေညာချက် (၁၀) ချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်ပါ မူ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေစံနှုန်း စသည်တို့ကို လေးစားလိုက်နာကာ အုပ်စုဘက်မလိုက်၊ လွတ်လပ်၍ တက်ကြွသောနိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာအတူယှဉ်တွဲရေးမူကြီးငါးရပ်ခေါ် နိုင်ငံရေးပဥ္စသီလကို တစိုက်မတ်မတ် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။

အလောင်းဘုရားစိတ်ဓာတ်ကဲ့သို့ ကိုယ်ကစ၍ မကျူးကျော်၊ သူတစ်ပါးကျူးကျော်လျှင်လည်း ခုခံတွန်းလှန်တိုက်ခိုက် မောင်းထုတ်တတ်သူ၊ အမျိုး၊ ဘာသာ၊ သာသနာကိုးကွယ်သူများကိုလည်း မထိပါး၊ မိမိတို့နိုင်ငံသားအားလုံးက သက်ဝင်ယုံကြည်ကိုးကွယ်ကြသော ထေရဝါဒ မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကြီး စိရံတိဋ္ဌတု–ထာဝရတည်တံ့စေရန်၊ မိမိတို့ နိုင်ငံမြေ (ပြည်ထောင်စု) ထာဝရတည်တံ့စေရန်၊ ထာဝရတည်တံ့အပ်သော တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို မယုတ်မလျော့ ပိုမိုကြံ့ခိုင်စွာ မြန်မာတို့၏ အချုပ်အခြာအာဏာ (လွတ်လပ်ရေး) ကို ထာဝရတည်တံ့စေရန် အားထုတ်သော ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် (ဝါ) စစ်မှန်သောမျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်၊ အမျိုး၊ ဘာသာ၊ သာသနာတော်တည်တံ့၍ လွတ်လပ်စွာ ထွန်းတောက်စေရန် အလောင်းဘုရားစိတ်ဓာတ် (ဝါ) မြန်မာတို့၏ စိတ်ဓာတ်အရင်းခံဖြင့်သာ ဆက်လက်ရပ်တည်သွားမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့၏ လွတ်လပ်၍ တက်ကြွသော နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေး၊ ပြည်သူများ တစ်ခဲနက် ထောက်ခံအတည်ပြုထားသော ၂၀၀၈ ခုနှစ် နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့နှင့်အညီ ဖြစ်ပါကြောင်း ... ။

တက္ကသိုလ်မြတ်သူ

Ekdkfiha&;uepfmoijbif;uk
jrifm;onfyn ma&;jzifb m wm;qD;Ekdrsg

a'gufwmarmifbif;

“လူတစ်ဦးချင်းမှသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး
ပညာရေးနိမ့်ခဲ့၍သာ ပညာကိုယ်ခံအားနည်း၍
စာပေနှင့် မီဒီယာက ဝင်ရောက်အဆိပ်ခပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်းနှင့်
နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ဖြစ်ရသည်အထိ
‘နိုင်ငံရေးကျိန်စာ’မိခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော့်အမြင်ကို
ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။”

"ပညာရေးဆိုတာ နိုင်ငံရဲ့ အဓိကကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းပါ"

ဘရုခ်(Bruke)

တစ်နေ့က မိတ်ဆွေများ၊ အထူးသဖြင့်စာရေးဆရာအသင်းဝင်များနှင့်အတူ ယနေ့ နိုင်ငံ၏ ဖြစ်ပေါ်နေသောအခြေအနေများကို ပညာရေးနှင့် စာပေရေးရာရှုထောင့်မှ ရှုမြင်သုံးသပ်ခဲ့ကြပါသည်။ "စာပေနှင့်မီဒီယာအဆိပ်သင့်ခြင်း" ဒဏ်ခံရမှုပါဟု တော်တော်များများက ရှုမြင်ဆွေးနွေးကြပါသည်။

စာပေအဆိပ်သင့်ခြင်းတွင် ဝါဒ၊ အယူအဆ၊ အတွေးအခေါ်များထဲမှ တစ်မျိုးတည်းကိုသာ အကောင်းဆုံးဟုရေးသားခြင်း သို့မဟုတ် ငါ့ဝါဒ၊ ငါ့အယူအဆသည် အခြားအယူအဆနှင့် နှိုင်းစရာမရှိဟု ဝါဒဖြန့်နေခြင်းဟုဆွေးနွေးကြပါသည်။ တကယ့်အရင်းအမြစ်မှာ လူတစ်ဦးချင်းမှသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး ပညာရေးနိမ့်ခဲ့၍သာ ပညာကိုယ်ခံအားနည်း၍ စာပေနှင့် မီဒီယာက ဝင်ရောက်အဆိပ်ခပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းနှင့် နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ဖြစ်ရသည်အထိ "နိုင်ငံရေးကျိန်စာ"မိခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော့်အမြင်ကို ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။

မင်းအာဏာဆိုတာ နိုင်ငံရဲ့အချုပ်အခြာအာဏာရှိပါမှဆိုတာမသိ၍ ကျွန်ဖြစ်ခဲ့ရခြင်း

ရင်းနှီးသည့် မိတ်ဆွေသမိုင်းဆရာများကို မေးကြည့်သည်။ မြန်မာတွေ ဘာကြောင့် ကျွန်ဘဝရောက်သလဲဆိုသည့် မေးခွန်းပါ။ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကင်းမဲ့လို့၊ လက်နက်ခေတ်မမီလို့၊ နိုင်ငံရေးကို နိုင်ငံတကာနှင့်ယှဉ်၍ သုံးသပ်နိုင်မှုအားနည်းလို့ စသည်ဖြင့် ဖြေကြပါသည်။ သမိုင်းပါမောက္ခ (ငြိမ်း) တစ်ယောက်ကသာ "ပညာရေးကွာလို့" ဟု ဖြေပါသည်။ ဘာကြောင့်လဲဟုမေးရာ "ကျွန်တော်တို့က ဘုန်းတော်ကြီးသင်ပညာရေးပဲရှိသေးတာ၊ ဥရောပမှာက တက္ကသိုလ်ပညာရေးစခဲ့တာ ရာစုနှစ်အတော်ကြာခဲ့ပြီ ဆရာ၊ နိုင်ငံကာကွယ်ရေးမှာတောင် သူတို့ဆီမှာ စစ်တက္ကသိုလ်တွေ ရှိနေပြီ။ ထင်ရှားတာက အင်္ဂလန်မှာ Royal Military Academy Sandhurst (RMAS) ပါ။ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ မရှိဘူးလေ"တဲ့၊ ယနေ့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ တက္ကသိုလ်များနှင့် စစ်တက္ကသိုလ်များကိုလည်း သူတို့အစပျိုးခဲ့တာပါတဲ့။

ဂျပန်နိုင်ငံက မေဂျီ (Meiji) ဘုရင်ခေတ်နှင့်အပြိုင် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် အနောက်တိုင်းသို့ ပညာတော်သင် စေလွှတ်ခဲ့သော်လည်း ပြန်လာသူတွေက အတတ်ပညာသာ သင်ယူခဲ့၏၊ ပြန်၍အသုံးချ၏၊ သို့သော် "မြန်မာ့ပညာရေးကို ဘုန်းတော်ကြီးသင်ပညာရေးမှ အနောက်တိုင်း ခေတ်မီပညာရေးသို့ မြှင့်တင်ရန် မကြိုးပမ်းခဲ့ကြပေ။" သို့ပါ၍ မြန်မာ့ပညာရေးမှာ နိမ့်ကျခဲ့သည်။ နည်းပညာမှာလည်း ကွာခဲ့ပါသည်။ ပညာရေးနိမ့်ကျ၍ ကျွန်ဘဝသို့ မြန်မာနိုင်ငံရောက်ခဲ့သည့် သုံးသပ်ချက်ကို ကျွန်တော် လက်ခံပါသည်။ ပညာရေးနိမ့်၍ ပညာရည်ညံ့မှုကြောင့် မင်းရဲ့နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ (မင်းအာဏာ) နှင့် နိုင်ငံတည်မြဲမှု၊ နိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်တည်တံ့မှု၊ နိုင်ငံတော်၏အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှု ဘယ်အရာက ပိုအရေးကြီးပါသလဲ၊ ဘယ်အရာက ပိုမြင့်ပါသလဲ၊ မင်းအာဏာဆိုတာ နိုင်ငံရှိမှ ပြီးတော့ ထိုနိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာအာဏာ တည်မြဲနေမှ ရနိုင်သည့်၊ ရှိနိုင်သည့် တစ်ဆင့်နိမ့်အရာပါ။

"နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ မူလအခြေခံပကတိတရားမှာ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ တည်မြဲမှုပါ။ ယင်းပကတိတရားနှင့် အနှစ်သာရရှင်သန်မှုက အဓိကပါ။" ဤအရေးကို မမြင်ကြ၊ ပထမဦးစားပေး ထိန်းသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းကြရမည့်အစား၊ မင်းညီမင်းသားများနှင့် မှူးကြီး၊ မတ်ရာအစုအဖွဲ့ အသီးသီးသည် မင်းအာဏာကိုသာ လုနေကြသည်။ အနှစ်ကို ပယ်၍ အကာကိုသာ အလေးပေးနေကြသည်။ အဓိကနှင့် သာမည ခွဲခြားနိုင်ခြင်း အားနည်းမှု၏ရလဒ်မှာ နောက်ဆုံးတွင် ဘုရင်နှင့်မင်းညီမင်းသားများ အခြားမှူးမတ်မှအစ နိုင်ငံသားအားလုံး ကျွန်ဖြစ်ခဲ့သည်။

ပို၍ဆိုးသည်မှာ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ထိန်းသိမ်းခဲ့သည့် "ထီးစဉ်၊ နန်းဆက်" ပျက်သုဉ်းခဲ့ခြင်းပါ။ ဤသို့ ပညာရေးနိမ့်ကျ၍သာ နိုင်ငံရေးကျိန်စာသင့်ခံရမှုကို နောက်မျိုးဆက်များအားလည်း မသင်ပေးခဲ့။ နိုင်ငံရဲ့အချုပ်အခြာအာဏာ တည်မြဲနေပါမှ မင်းအာဏာရှိမည်ဆိုတာကို ယနေ့ထိ ကျောင်းသင်ခန်းစာတွင်လည်း ထည့်သွင်း၍ သင်မပေးခဲ့ပါ။ ကျွန်တော့်အမြင်အားဖြင့် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံသားတွေ ပညာရေးနိမ့်ကျ၍သာ ကျွန်လည်းဖြစ်ခဲ့၊ ပြီးတော့အဆိုပါသင်ခန်းစာကို ယူတတ်အောင် မသင်ပေးခဲ့၍သာ ယနေ့တိုင်လည်း နိုင်ငံသားများအဆိပ်သင့်ခံရခြင်းဟု မြင်မိပါသည်။

ဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင်၏ စာပေအဆိပ်သင့်နိုင်ကြောင်း သတိပေးခဲ့မှု

၁၉၃၇ ခုနှစ်မှာ တည်ထောင်ခဲ့သည့် နဂါးနီစာအုပ်အသင်းက တော်လှန်ရေးနှင့် လက်ဝဲစာပေများကိုသာ သာသာထိုးထိုး ဘာသာပြန်ခဲ့ကြသည်။ ဤသည်ကို ဆရာကြီးဂျာနယ်ကျော်ဦးချစ်မောင်က "စာပေတစ်မျိုးတည်း ဘာသာပြန်ရန်မသင့်၊ သုတ၊ ရသနှင့်အခြား စာမျိုးစုံကိုပါ ဘာသာပြန်သင့်ကြောင်း၊ သို့မဟုတ်လျှင် စာပေအဆိပ်သင့်နိုင်ကြောင်း" သတိပေးခဲ့သည်ဟု မှတ်သားဖူးပါသည်။ သို့သော်လည်း တော်လှန်ရေးနှင့် လက်ဝဲစာပေများကိုသာ အလေးထားဘာသာပြန်ခဲ့ကြပါသည်။ နဂါးနီစာအုပ်အသင်းကို စတင်တည်ထောင်သူတို့မှာ ဦးထွန်းအေးနှင့် ဦးနု (နောင်အခါတွင် နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသူ) တို့ပါ။ ပံ့ပိုးသူများမှာ သခင်သန်းထွန်း၊ သခင်စိုး၊ သခင်ဗဟိန်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ပံ့ပိုးသူတို့သည် နောင်တွင် ကွန်မြူနစ်ခေါင်းဆောင်များအဖြစ် ထင်ရှားလာသူများ ဖြစ်ပေသည်။

စာရေးဆရာ တော်တော်များများကလည်း "လက်ဝဲစာပေ"ကို အလေးထားညွှန်းဆိုခဲ့သည်။ ထင်ရှားသည့် သာဓကတစ်ခုမှာ "လက်ဝဲဝါဒလွှမ်းမိုးလျှင် ကမ္ဘာကြီးအမှန်အကျိုးများမည်" ဟူ၍ပင် စကားရည်လုပွဲ ကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၄ ရက်နေ့ကပါ။ မန္တလေးတက္ကသိုလ် အခန်း(၁-က) တွင် မန္တလေးတက္ကသိုလ်၊ ရာဇဝင်အသင်းက ကြီးမှူးကျင်းပခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုဘက်မှပါဝင်သူများမှာ လူထုဦးလှ၊ လူထုဒေါ်အမာနှင့် သူရိယဦးသန်းမောင်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါ အဆိုရှင်များမှာ ယနေ့ထိ နိုင်ငံကျော်စာရေးဆရာများစာရင်းတွင် ထိပ်ဆုံးမှပါဝင်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ အချေဘက်မှ ပါဝင်သူများမှာ ဘီအိုင်အေဦးမောင်ကြီး၊ အထက်တန်းရှေ့နေကြီး ဦးခင်မောင်ဒွေးနှင့် စီအီးအို ဦးဘကြည်ဆိုသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အချေအတင်ဆွေးနွေးပြီးနောက် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရာ အဆိုဘက်မှ ၂၇၀ မဲ၊ အချေဘက်မှ ၁၆၅ မဲ ရသဖြင့် "လက်ဝဲဝါဒလွှမ်းမိုးလျှင် ကမ္ဘာကြီး အမှန်အကျိုး

များမည်” ဆိုသည့် အဆိုနိုင်သွားခဲ့သည်။

နဂါးနီစာအုပ်အသင်းသည် ကျွန်ဘဝရောက်နေသည့် မြန်မာနိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားများကို နိုင်ငံရေးအမြင်ကျယ်လာအောင်၊ ကျွန်ဘဝက လွတ်မြောက်လိုစိတ်မြင့်မားအောင်၊ ဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန်များ တက်ကြွလာအောင်၊ နိုးကြားလာအောင် လှုံ့ဆော်ပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း “လက်ဝဲစာပေဦးစားပေးမှု” ရဲ့ ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးအဖြစ် လွတ်လပ်ရေးရအပြီးမှာ ဝါဒစွဲကြီးမားကာ ကွန်မြူနစ်များတောခို၍ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုများကြီးထွားခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံရေးကျိန်စာသင့်ခဲ့သည်။ ယနေ့တော့ လက်ဝဲဝါဒခေါ် “ကွန်မြူနစ်ဝါဒ” သည်လည်း ကမ္ဘာတွင် မှေးမှိန်သွားခဲ့သည်။

နိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာအာဏာတည်မြဲမှုက အဓိကအနှစ်ပါ။ ဝါဒက အကာအဆင့်သာ

တိုက်ယူ၍ရသော လွတ်လပ်ရေးမဟုတ်၍ လွတ်လပ်ရေးအစစ် မဟုတ်ဟုဆိုကာ အသိအမှတ်မပြုဘဲ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ တောခိုသွားခဲ့သည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်၌ ရုရှားနိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်ကြသည့် ဘူဂါနင်နှင့်ခရူးရှက်တို့ မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာလည်သောအခါမှပင် “တို့နိုင်ငံက ကွန်မြူနစ်တွေကသာ အသိအမှတ်မပြုတာ၊ ကမ္ဘာ့ကွန်မြူနစ်ကြီးကတော့ အသိအမှတ်ပြုလို့ လာလည်သွားပြီ” ဟု ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

၁၉၆၃ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး ဖိတ်ခေါ်ဆွေးနွေးစဉ်ကလည်း ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီက “နိုင်ငံကို ကွန်မြူနစ်ဝါဒ” ဖြင့်သာ သွားလိုကြောင်း တင်းခံနေ၍ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲပျက်ခဲ့ကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲဝင်စဉ်က အတူလက်တွဲခဲ့ကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် တည်ဆဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ပမှ နိုင်ငံ့အချုပ်အခြာအာဏာ ယိုင်နဲ့အောင် တော်လှန်နေကြသည်။ ကွန်မြူနစ်ဝါဒကောင်းကြောင်း၊ “လက်ဝဲဝါဒလွှမ်းမိုးလျှင် အမှန်အကျိုးများမည်” ဟု ယုံကြည်၍ဖြစ်သည်။

ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်ကြီးများဖြစ်ကြသည့် သခင်စိုး၊ သခင်သန်းထွန်း၊ ဗိုလ်ဇေယျ၊ သခင်ဇင်၊ သခင်ချစ် စသူတို့သည် လူတော်ကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဂျပန်ကို တော်လှန်ရန် စတင်ဦးဆောင်သူမှာ သခင်စိုးဖြစ်သည်။ သခင်စိုးနှင့် သခင်သန်းထွန်းတို့မှာ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ကွန်မြူနစ်ဝါဒကို အလွန်ကျွမ်းကျင်ကြသူများ၊ ကျေညက်သူများဖြစ်ကြသည်။ ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံထူထောင်၍ နိုင်ငံကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေလိုသည်။ နိုင်ငံနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းပေါ် စေတနာအလွန်ကြီးကြသည်။ သို့သော် ထူထောင်ခွင့်မရသောအခါ နိုင်ငံ့အချုပ်အခြာအာဏာကို ယိုင်နဲ့သွားအောင်၊ ပြည်သူတွေမငြိမ်းချမ်းအောင် လက်နက်စွဲကိုင် တော်လှန်ပုန်ကန်ကြတော့သည်။ ဝါဒသည်သာ ကိုးကွယ်ရာဟု ထင်လာကြသည်။ သူတို့မေ့နေကြသည့်အချက်မှာ “ဝါဒကြောင့် နိုင်ငံတော်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးရေးကို မထိခိုက်ရ၊ ပြည်သူမနစ်နာရ၊ ပြည်သူပျက်စီးရန်မဟုတ်၊ ဝါဒသည် အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ ခိုင်မြဲရေးနှင့် ပြည်သူနှင့်နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရမည်” ဆိုသည့်အချက်ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ချိန်က နိုင်ငံတော်အတွက် အားကိုးရလောက်အောင် တော်ကြသူများ၊ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲဝင်ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်ကြသော်လည်း ကွန်မြူနစ်တို့ရဲ့စကားအရ

"ဝါဒမှိုင်းအဆိပ်သင့်" ၍ လျှော်သူများဖြစ်သွားကြကာ မြန်မာ့သမိုင်းစာမျက်နှာတွင် အမည်းစက်ရေးထိုးသူများ ဖြစ်သွားကြသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးကာလတွင် ရောင်စုံသူပုန်ထရခြင်းမှာ လက်ဝဲစာပေ ဦးစားပေးထုတ်ဝေမှုကြောင့် စာပေအဆိပ်သင့်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် နိုင်ငံရေးကျိန်စာဟု တချို့ပညာရှင်များက ရှုမြင်သုံးသပ်ကြသည်။

ဒီမိုကရေစီ၊ လစ်ဘရယ်နှင့် အခြားသောဟာစ်ကွေးသံများ

ယနေ့ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် အထူးသဖြင့် အာဏာရှင်နိုင်ငံဟုကြွေးကြော်၍ အာရပ်နွေဦး ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုဟူ၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီကို မိမိလူ့အဖွဲ့အစည်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ကျင့်သုံးရပေမည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း ငြိမ်းချမ်းရန်၊ သာယာရန်၊ ဖွံ့ဖြိုးရန်အတွက်ပါ။ ဒီမိုကရေစီလူ့အခွင့်အရေး၊ လစ်ဘရယ်စသည်တို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ဖျက်ဆီးရန် လက်ကိုင်တုတ်မဟုတ်ပေ။ တကယ်တမ်း "အာရပ်နွေဦး ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှု"ကြောင့် နိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာအာဏာ ပျက်သုဉ်းကာမင်းမဲ့စရိုက် ဖြစ်လာသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ပျက်သုဉ်းလာသည်။ နှစ်ရှည်လများတည်ဆောက်လာခဲ့သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် အစားပြန်မရနိုင်သည့် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များပါ အဆစ်ပါဝင်ခဲ့ပေသည်။

ဒီမိုကရေစီ၊ လစ်ဘရယ်နှင့် နိုင်ငံနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအေးချမ်းမှု၊ အချုပ်အခြာ တည်မြဲမှု ဘယ်အရာကပိုအရေးကြီးပါသလဲ။ ဒီမိုကရေစီ၊ လစ်ဘရယ်တို့က နိုင်ငံ၏ မူလအခြေခံအကျိုးစီးပွားဖြစ်ကြသည့် လွတ်လပ်ရေး၊ နိုင်ငံ့နယ်နိမိတ်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး၊ နိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာအာဏာထက် ပိုအရေးကြီးသယောင် ယနေ့ တစ်ဖက်ပိတ် စာရေးဆရာအမည်ခံများနှင့် မီဒီယာသမားများက အဆိပ်ကြဲဝါဒ ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ အာရပ်နွေဦး ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုများမှ အထူးသဖြင့် အီရတ်၊ လစ်ဗျားနိုင်ငံတို့တွင် ပြည်သူတွေလည်း ဒုက္ခရောက်၊ နိုင်ငံ့အချုပ်အခြာအာဏာကလည်း ထိရောက်မှုမရှိတော့၊ မီဒီယာအဆိပ်ကြောင့် အာရပ်နိုင်ငံသားပြည်သူတို့ နိုင်ငံရေးကျိန်စာဒဏ်ကို ခံနေရလေပြီ။

ကျွန်တော်တို့ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ထိုအဆိပ်မျိုး ခေတ်အဆက်ဆက် အကျွေးခံခဲ့ရသည်။ ကွန်မြူနစ်ဝါဒ မှေးမှိန်သွားပြီးနောက် ဒီမိုကရေစီ၊ လစ်ဘရယ်၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ ကျား၊ မတန်းတူ စသည့်စကားလုံးများသုံး၍ အဆိပ်ကျွေးခံခဲ့ရသည်။ သို့သော် နိုင်ငံရဲ့အချုပ်အခြာအာဏာ တည်မြဲမှု ပြိုလဲစေရန် အဆိပ်ကျွေးနေကြောင်း ပြည်သူတွေကလည်း မသိခဲ့ကြပါ။ ကျွန်တော်တို့၏ ပညာရေးနိမ့်ခဲ့၍ ပြည်သူတို့ အသိဉာဏ် ဆင်းရဲခဲ့သည်။

ဤသည်ကို ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ် (ငြိမ်း) မြန်မာ့သားကောင်း ဦးသန့်က "ဒီမိုကရေစီစနစ် အောင်မြင်ရန် နိုင်ငံသားများသည် အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံရမည်၊ အသိဉာဏ်ပညာချို့တဲ့ပါက ဒီမိုကရေစီသည် ဗရုတ်သုတ်ခကိုသာ ဖြစ်ပေါ်စေလိမ့်မည်" ဟု လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကျော်ကပင် ကြိုတင်ဟောကိန်းထုတ်ခဲ့သည်။ ဦးသန့်၏ ဟောကိန်းအတိုင်း ယနေ့ မြန်မာ့ပြည်သူတွေ ခံစားနေရပေပြီ။ "နိုင်ငံသားများ ပညာရည်မြင့်မားမှု အဆင်သင့်မဖြစ်သေးဘဲ၊ ဒီမိုကရေစီကို ကျင့်သုံးစေမှု" ဟုမြင်မိပါသည်။ တစ်နည်း

အားဖြင့် အသိဉာဏ်ဆင်းရဲမှု၏ ရလဒ်ပါ။ အသိဉာဏ်မြင့်မားအောင်ပညာရေးကို မြှင့်တင်ရပေမည်။ မြင့်မားသည့် ပညာရေးကသာ နိုင်ငံပျက်စီးမှုကို ကာကွယ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ မြန်မာ့ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ဆောင်ရွက်ပေးပေလိမ့်မည်။

မြန်မာ့သမိုင်းမှာ နဂါးနီစာအုပ်အသင်း၏ "တော်လှန်ရေးနှင့် လက်ဝဲဝါဒများသာ ကောင်း၏"ဟု စာပေအဆိပ်သင့်ဒဏ်ကြောင့် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် အချုပ်အခြာအာဏာကို ယိုင်နဲ့အောင်လုပ်ကာ တိုင်းပြည်ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ရှေ့တန်းမှနှောင့်ယှက်သည့် လုပ်ငန်းကို လုပ်ရင်း ပြိုလဲခဲ့သည်။ ယခုလည်း ဒီမိုကရေစီ၊ လစ်ဘရယ် လူ့အခွင့်အရေးစကားလုံးများဖြင့် စာပေနှင့် မီဒီယာအဆိပ်သင့်ကာ "နိုင်ငံ့အချုပ်အခြာအာဏာ ပျက်သုဉ်းအောင်" ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ ဆောင်ရွက်နေကြဆဲ ဖြစ်ပေသည်။ မျက်မှောက်ကာလ အခြေအနေသည် တိုင်းပျက်ပြည်ဆူစေသော "စာပေနှင့် မီဒီယာအဆိပ်သင့်သည့်ဒဏ်" ကို ပြည်သူတွေ ခံနေရခြင်းဖြစ်သည်ဟု မြင်မိပါသည်။

ပြည်သူများ "ဤကဲ့သို့ခံရခြင်း" ဟူသည်မှာ ဦးသန့် မိန့်ဆိုသကဲ့သို့ ပညာကိုယ်ခံအား မကောင်း၍ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူများ "ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်မှုအား နိမ့်ကျနေ၍" ဖြစ်ပေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် "ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်မှု အားနည်းခြင်း၏ရလဒ်" ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့မဖြစ်ရန် ပညာရေးက မဖြစ်မနေ လေ့ကျင့်ပေးရပါလိမ့်မည်။ ဆောင်းပါးအစမှာ ညွှန်းခဲ့သည့် ဘရုခ် (Bruke) ရဲ့ အဆိုအတိုင်း "နိုင်ငံကာကွယ်ရေးရဲ့ အဓိကလုပ်ငန်းဟာ ပညာရေးဖြစ်နေလို့ပါ" ပဲ။ ပညာရေးဟာ လူ့အဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် အင်မတန် အစွမ်းထက်သည့် လက်နက်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသား မည်သူမှ စာပေ၊ မီဒီယာမှတစ်ဆင့် အဆိပ်သင့်ခြင်း မခံရလေအောင် မြင့်မားသည့် ပညာရေးဖြင့် ကာကွယ်တားဆီးရပါလိမ့်မည်။

"မြန်မာနိုင်ငံသား မည်သူမှ စာပေ၊ မီဒီယာမှတစ်ဆင့် အဆိပ်သင့်ခြင်း မခံရလေအောင် မြင့်မားသည့် ပညာရေးဖြင့် ကာကွယ်တားဆီး ရပါလိမ့်မည်။"

နောင်တွင်လည်း ယနေ့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ကွန်မြူနစ်ဝါဒ၊ ဒီမိုကရေစီ၊ တန်းတူညီမျှရေး လူ့အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ အသစ်အသစ်သော ဝါဒ၊ အယူအဆ၊

အတွေးအခေါ်များ ပေါ်ပေါက်လာပါလိမ့်ဦးမည်။ ယင်းတို့ကို စာပေနှင့်မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် တိုင်းပျက်၊ ပြည်ဆူစေလိုသူများက မြန်မာ့လူထုကို အဆိပ်ဆက်လက်၍ခတ်ကြပေဦးမည်။ အဆိပ်ခတ်တိုင်း၊ မှိုင်းတိုက်တိုင်း ပြည်သူများအနေဖြင့် မြင့်မားသည့် ပညာရေးက လေ့ကျင့်ပေးထားသည့် ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်စွမ်း၊ ပြည့်ဝသည့်အသိဉာဏ်ဖြင့် ဆရာကြီးဇော်ဂျီ၏ “သူ့အပြုံး” ကဗျာမှာ ရေးဖွဲ့ထားသလို “ငှါအားသင်ပေး၊ မယဉ်ကျေးသည့်၊ ဆဲရေးတိုင်းထွာ၊ ဆဲတစ်ရာကို ငါလက်မခံ” ဆိုသည့်အတိုင်း အဆိပ်ကျွေးနေသည်ကို အဆိပ်ကျွေးမှန်းသိကာ၊ မှိုင်းတိုက်နေသည်ကို အဆိပ်ငွေ့မှန်းသိကာ လက်ခံကြလိမ့်မည်၊ ရှုုကြလိမ့်မည် မဟုတ်ကြတော့ပေ။

မြင့်မားခိုင်ခံ့သည့် ပညာရေးတံတိုင်းက ကာကွယ်ထားပြီး ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုသို့ အသိဉာဏ်ကြွယ်ဝသည့် မြန်မာနိုင်ငံသားများ ဖြစ်ထွန်းရန် မြန်မာ့ပညာရေးသည် ယနေ့လို “စာမေးပွဲရမှတ်ပြိုင်ပွဲ” လမ်းကြောင်းမှ ခွဲထွက်၍ နိုင်ငံတကာမှာ ကျင့်သုံးနေသည့် “ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်မှု ရင့်သန်စေသည့်လမ်းကြောင်း” သို့ ဦးတည်လျှောက်လှမ်းရန် မလွဲမသွေ လိုပေလိမ့်မည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယနေ့မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေမှု ကောင်းမှု၊ ဆိုးမှုမှန်သမျှသည် လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၂၀ ကျော်ကာလက “စာမေးပွဲရမှတ်ပြိုင်မှု” ဖြင့် လေ့ကျင့်ပေးခဲ့ပြီး “တွေးခေါ်မြော်မြင်တတ်သည့် ဉာဏ်ရည်မြင့်မားစေမှုကို လေ့ကျင့်ပေးခြင်း အားနည်းခဲ့သည့် မြန်မာ့ပညာရေး၏ရလဒ်” ပင်ဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်မိပါသည်။

ဤသည်ကို ပညာရေးတွင် တာဝန်ရှိသူများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသားများ အမှန်အတိုင်း သိမြင်ကာ သတိပြုပြောင်းလဲစေချင်ပါသည်။ အချုပ်အားဖြင့် “ကမ္ဘာ့အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်လိုလျှင် ပညာရေးကို မြှင့်တင်ခြင်းမှတစ်ပါး အခြားနည်းလမ်းမရှိပေ” ဆိုသည့် ရုရှားပညာရှင် “မာကာရင်ကို”၏ အဆိုကိုထောက်ခံရင်း မြန်မာတွေ ပညာရေးနိမ့်ကျမှုကြောင့် နောင်တွင် စာပေနှင့် မီဒီယာအဆိပ်သင့်ခြင်းအပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံရေးကျိန်စာသင့်ခြင်းအပေါင်းမှ ကင်းဝေးနိုင်စေရန် ကျွန်တော်၏ “နိုင်ငံတည်ငြိမ် အေးချမ်းဖွံ့ဖြိုးမှုအစ၊ ကောင်းမွန်သည့်ပညာရေးကသာ ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်” ဟူသည့်အမြင်ကို ရေးသား ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ဒေါက်တာမောင်သင်း

au0#ezjlu trm&Gfokeausmu'Pf&m rif;q'éfudkwjynm;eJYrefmEdkifH

aeZifvwf

“ ‘စစ်’ ဆိုတာ မဖြစ်ရင်အကောင်းဆုံးပါ။
မလွှဲသာမရှောင်သာဖြစ်ရင်တောင်မှ
နိုင်ငံရဲ့ အချုပ်အခြာအတွက် ‘ပြည်ပစစ်’ နဲ့သာ
ရင်ဆိုင်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။
ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ရင် နှစ်ဖက် သေကျေကြလို့
လူ့အရင်းအမြစ်တွေ ဆုံးရှုံးပါတယ်။”

ငယ်စဉ်က “Lesson Learned” ဆိုပြီး ကြားဖူးခဲ့တယ်။

အမှားတွေထဲက သင်ခန်းစာထုတ်နုတ်ပြီး ရှောင်ရှားဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ အရွယ်ရချိန် စဉ်းစားတတ်လာတော့ တစ်သက်လုံးအမှားတွေလုပ်ပြီး သင်ခန်းစာအဖြစ် ထုတ်ဖော်ရမှာလား ဆိုပြီး မေးခွန်းထုတ်ချင်လာတယ်။ သမ္မတကြီးဦးသိန်းစိန်ခေတ် အကြံပေးအဖြစ်နဲ့ အင်ဒိုနီးရှားကိုရောက်တော့ ဒုတိယသမ္မတဖြစ်ခဲ့တဲ့ ယူဆွက်ဂါလာနဲ့တွေ့စဉ်မှာ “မြန်မာနိုင်ငံကို အချိန်နဲ့ကုစားဖို့ Lesson Studied အဖြစ် အင်ဒိုနီးရှားကို ရောက်လာတာပါ။” လို့ ပြောဖြစ်လိုက်တယ်။ မျက်မှောင်ကြုတ်ပြီး “Lesson Studied” ဆိုတာ ဘာလဲလို့မေးတယ်။ “ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွေလုပ်ပြီး အောင်မြင်သွားတဲ့အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ဖြတ်သန်းမှုတွေကို လေ့လာဖို့၊ မြန်မာအတွက် အမှားမလုပ်မိစေဘဲရှောင်ရှားဖို့ Lesson Studies ဖြစ်ပါတယ်။” လို့ ရှင်းပြခဲ့တယ်။

သမ္မတကြီးဦးသိန်းစိန်လက်ထက် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေရော၊ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဘက်ရော၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဘက်ရော” အဘက်ဘက်က အောင်မြင်တိုးတက်ခဲ့တာ ငြင်းမရတဲ့ သမိုင်းတစ်ခုပါ။

“စ” ကတည်းက ယဉ်သကိုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ

နှစ် ၁၀၀ ကျော် အင်္ဂလိပ်လက်အောက် နေခဲ့ရပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ရခဲ့တယ်။ ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုလက်ထက် ထိုက်သင့်သလောက် တိုးတက်မှုတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လွတ်လပ်ရေးနှင့်အတူ “ဖွားဖက်တော်” လို့ ပြောရမယ့် လက်နက်ကိုင်တွေက တစ်ဖက် ဖြစ်ခဲ့ပြန်တယ်။ အစိုးရဟာ “ရန်ကုန်အစိုးရ” လို့ ပြောရလောက်တဲ့အထိ အင်းစိန်မှာ KNU တွေနဲ့ “အင်းစိန်တိုက်ပွဲ” ရယ်လို့ နာမည်ကျော်တဲ့အထိ တိုက်ခဲ့ရတယ်။ နိုင်ငံရေးမှာ ဖကပတွေ ခွဲထွက်တယ်။ ပထမပိုင်းညှိနှိုင်းမှုတွေ လုပ်ခဲ့ပါသေးတယ်။ ခွဲထွက်ရေးကို အခြေခံကြတာကြောင့် ညှိနှိုင်းမှုမအောင်မြင်ခဲ့ဘူး။ ၁၉၅၆ ခုနှစ်က ကြော်ငြာလေးတစ်ခုကို မှတ်မိပါသေးတယ်။

“စေ့စပ်ရေးကိုမျှော်မနေနဲ့
၁၉၅၆ – မတ် (၃၁) ရက်
၁၃၁၇ – တပေါင်းလဆုတ် (၅) ရက်နေ့ဟာ
လက်နက်ချဖို့နောက်ဆုံးနေ့ပဲ
ဒီရက်ကကျော်ရင်
ပြန်လမ်းမရှိတော့ဘူး။”
(တပ်မတော်)

ကေဝဋ္ဋပုဏ္ဏား နဖူးအမာရွတ်စွဲပြီ

အစိုးရထဲမှာ အဖွဲ့တွေကွဲသလို၊ ဖဆပလထဲမှာလည်း အလဲလဲအကွဲကွဲတွေ ဖြစ်ကြတယ်။ ပင်လုံစာချုပ်ကိုအစွဲပြုပြီး တိုင်းရင်းသားတချို့ ခွဲထွက်ရေးတောင်းဆို၊ ပါလီမန်ထဲ ဆွေးနွေးမှုတွေ ရှိလာတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့သရုပ်ကို ဖော်ထားတဲ့ (ဗိုလ်မှူးကြီးဟောင်း)

တင်မောင်က “တိုင်းပြည်ကနုနု၊ မုန့်တိုင်းကထန်ထန်” မှာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဦးနုနဲ့ ပဲ့ထောင်၊ ပဲ့နင်းဦးထောင် အကြောင်းတွေကို ခရေစေ့တွင်းကျ ရေးသားထားလေရဲ့။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး လမ်းစမ်းလျှောက်တဲ့အရွယ် ကလေးငယ်ဟာ လမ်းကြမ်းလို့ ဒယိမ်းဒယိုင်ဖြစ်နေသလိုပါပဲ။ မကြာခဏချော်လဲ၊ ပြန်ထ၊ ပြန်ချော်လဲနဲ့ မုန်တိုင်းတွေက အခါမလပ် မျက်နှာသာမပေးခဲ့။

- သုမနကျောမှာ စကတည်းက ဒဏ်ရာတွေဗရပွနဲ့ လွတ်လပ်ရေးရခဲ့တာပါ။
- မြန်မာနိုင်ငံ အစိတ်စိတ်အကွဲခံမလား၊ (ဖဆပလကတော့ အစိတ်စိတ်ကွဲသွားခဲ့ပြီ။)
- တပ်မတော်က ဝင်ထိန်းမလား။

ဒီလိုနဲ့ (၁၉၅၈ – ၆၀) တပ်မတော်က နှစ်နှစ်ဝင်ထိန်းခဲ့ရတယ်။ ဦးနုအစိုးရကို အာဏာပြန်အပ်ပြီး သိပ်ကြာကြာမခံလိုက်ပါဘူး။ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အကွဲအပြဲ၊ ဖဆပလအတွင်း အကွဲအပြဲ၊ ပြည်နယ်တချို့ ခွဲထွက်ရေး အကွဲအပြဲတွေကြောင့် ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ မတ်လမှာပဲ တပ်မတော်က အာဏာအပြီးသိမ်းလိုက်တော့တယ်။

ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဟာ သုဘဒ္ဒါရဲ့အငြိုးကို စပြီး ခံလိုက်ရတဲ့နေ့ ဖြစ်လာတယ်ပေါ့။ (၁၉၆၂ – ၇၄) ဟာ တော်လှန်ရေးကောင်စီခေတ်၊ (၁၉၇၄ – ၈၈) အထိက မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခေတ်၊ စနစ်အရွေးမှားပြီး စီးပွားရေးကျဆင်း၊ စားဝတ်နေရေး မပြေလည်ကြလို့ ကမ္ဘာကျော်သွားတဲ့ ၁၉၈၈ အရေးအခင်းပေါ်လာတယ်။ ပြိုကွဲသွားတဲ့ဗကပက သုဘဒ္ဒါ ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း အစွယ်လိုသူမိဖုရားအနေနဲ့ ၈၈ အရေးအခင်းမှာ ဦးဆောင်ခဲ့တယ်။

မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်ခေတ် အဆုံးသတ်သွားတော့ သုဘဒ္ဒါတွေ ပွားလာတယ်။ CIA သုဘဒ္ဒါက ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းပိုအားကောင်းလာတယ်။ နဝတ၊ နယက တစ်ခေတ်လုံးက CIA သုဘဒ္ဒါခေတ်ဖြစ်သွားတယ်။

> **“သမ္မတကြီး ဦးသိန်းစိန်ခေတ်မှာ အထွေထွေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွေကို ကြိုးစားပြီး လုပ်တယ်။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်လာတယ်။ ငွေကြေးတည်ငြိမ်လာတယ်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး အများကြီး တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခဲ့တယ်။”**

မြားချက်မှန်လည်း အစွယ်ပေးခဲ့ပါတယ်

အမေရိကန်ဦးဆောင်ပြီး အနောက်အုပ်စုရဲ့ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုတွေကို နဝတ၊ နယက လက်ထက်တစ်လျှောက်လုံး ခံခဲ့ရတယ်။ ပြည်တွင်းဖိအား၊ ပြည်ပဖိအားတွေကြားက ကြံ့ကြံ့ ခံပြီး ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှာ အစိုးရသစ်ကို ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသန်းရွှေက အာဏာလွှဲပေးသွားခဲ့တယ်။ သမ္မတကြီးဦးသိန်းစိန်ခေတ်မှာ အထွေထွေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွေကို ကြိုးစားပြီး လုပ် တယ်။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်လာတယ်။ ငွေကြေးတည်ငြိမ်လာတယ်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး အများကြီးတိုးတက်ပြောင်းလဲလာခဲ့တယ်။ နှစ်ပေါင်း ၅၀ လောက်အတွင်း အမေရိကန်သမ္မတ အိုဘားမားဟာ မြန်မာနိုင်ငံကို နှစ်ကြိမ် လာခဲ့ရတဲ့အထိ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး ကောင်းခဲ့တယ်။

အားလုံးက မြန်မာနိုင်ငံ လမ်းကြောင်းမှန်ပေါ်ရောက်သွားပြီ၊ ကောင်းသွားပြီလို့ပဲ ခန့်မှန်းကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ အငြိုးကြီးတဲ့ သုဘဒ္ဒါဟာ သုဘဒ္ဒါပဲဖြစ်ပါတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲ မှာ အနိုင်ရလာတဲ့ NLD ပါတီဟာ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှာ အစိုးရဖြစ်လာတယ်။ အစိုးရ ဖြစ်ဖြစ်ခြင်းပဲ ဓာတ်ပုံတွေမှာ မြင်ရတာက သုဘဒ္ဒါနှင့် အစွယ်ဖြုတ်မယ့်မုဆိုးတစ်သိုက်။

- မူဝါဒမှားယွင်းလို့လား၊
- လူတွေညံ့ဖျင်းလွန်းလို့လား၊
- ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိကြောင့်လား။

ကိုယ့်အကြောင်းတော့ ကိုယ်သိကြပါလိမ့်မယ်။ မြန်မာ့စီးပွားရေး ချက်ချင်း အဝီစိကို ကျဆင်းသွားပါတော့တယ်။ “လျှပ်စစ်” ဟာ နိုင်ငံတစ်ခုမှာ အခြေခံအကျဆုံးပါ။ သမ္မတကြီး ဦးသိန်းစိန်လက်ထက် မြစ်ဆုံစီမံကိန်းကိုရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဆန္ဒပြုပြီး ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ကြ တယ်။ အဲ့ဒီအကျိုးဆက်ဟာ ဒီနေ့အထိခံနေရတာကို မငြင်းနိုင်ပါဘူး။

ဒီတော့မေးစရာရှိလာပါတယ်။ “အစွယ်လိုတာလား၊ အသက်လိုတာလား။”

အသက်သေစေချင်လို့ အစွယ်တောင်းတာက ရှင်းနေပါပြီ။ အစွယ်ကို ဆင်ခြေပေးပြီး မင်းဆဒ္ဒန်ရဲ့ အသက်ကို အသေသတ်နေကြပါပြီ။ ဒီမိုကရေစီ တွင်တွင်အော်ပြီး ကိုယ်အာဏာ ရလာတဲ့အချိန်မှာ အကြီးစားအာဏာရှင်အဖြစ် ပြောင်းလဲသွားကြပါတယ်။ အရင်က သဒ္ဓါ များခဲ့ရာကနေ ယုံကြည်မှုတွေကျဆင်းလာလို့ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲမှာ အနိုင်ရထားတဲ့ အမတ်နေရာတချို့ ဆုံးရှုံးမှုကို စတွေ့လာရပါပြီ။ တစ်ပါတီတည်း “ထီးထီး” အစိုးရဖွဲ့လို့ ရတဲ့အထိ “မဲ” မရနိုင်တော့တဲ့အခါ မဲမသမာမှုတွေကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်းလုပ်လာခဲ့ ကြတယ်။ ဒီမဲမသမာမှုကြောင့်ပဲ တပ်မတော်က ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှာ အာဏာကို ထိန်းလိုက်ရပါတော့တယ်။

ပြောင်းလဲလာတဲ့ သုဘဒ္ဒါတွေ

မင်းဆဒ္ဒန်ဆိုတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံကြီးမပြောင်းလဲခဲ့ပေမယ့် ကမ္ဘာ့မြင်ကွင်းသစ်တွေ အကြီး အကျယ် အပြောင်းအလဲမှာ သုဘဒ္ဒါလက်သစ်တွေလည်း အလျှိုလျှိုကိုယ်ပွားတွေနဲ့ ပြောင်းလဲလာခဲ့ကြတယ်။ (၂၀၁၆ – ၂၀၂၁) အစိုးရအနေနဲ့ စနစ်တကျ ကွန်ရက်ဖွဲ့ထားတဲ့ အစီအစဉ်ဟာ ၂၀၂၁ ခုနှစ် တပ်မတော် အာဏာထိန်းတဲ့အချိန်မှာ ၁၉၈၈ ခုနှစ်လိုမျိုးနဲ့ လုံးဝ

မတူတော့ဘဲ အင်အားအလွန်ကောင်း၊ အလွန်စနစ်ကျပြီး ဆန့်ကျင်လာကြတာ တွေ့ရတယ်။ တပ်မတော်ဘက်ကလည်း လျှော့တွက်လိုက်တာ နေမှာပေ့ါ။

၂၀၂၁ ခုနှစ်မှာ တူမီးသေနတ်တွေ လုံလောက်အောင်တောင် မရှိကြသူတွေက ခေတ်မီ လက်နက်တွေ၊ Drop Bomb တွေ သုံးလာနိုင်တာတွေ့ရတယ်။ အထူးသဖြင့် စစ်နည်း ဗျူဟာပိုင်းမှာ နောက်ကွယ်က ခေါင်းကိုင်တွေ၊ ကြိုးဆွဲတွေရှိနေတယ်ဆိုတာ တွက်လို့ ရတယ်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လမှာ လူကြီးတစ်ဦးနဲ့တွေ့တုန်း ကြီးမားတဲ့လှုပ်ရှားမှုတစ်ခု ရှိလာနိုင်တယ်လို့ သတိပေးလိုက်ပါသေးတယ်။ (ဒီလောက်အထိ ကြီးမားမယ်လို့တော့ မမျှော်လင့်ခဲ့ပါ။) အများသတိထားမိရင် တာဝန်ရှိသူတွေလည်း မဖြစ်မနေသတိထားမိပြီး ပြင်ဆင်စရာရှိတာတွေ ပြင်ဆင်နိုင်အောင်လို့ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလဆန်း MWD အင်တာဗျူး မှာ EAO တွေကိုစ္စအပိုင်းတစ်ပိုင်းလုံး ထည့်ပြောလိုက်ပါသေးတယ်။ ၂၇-၁၀-၂၀၂၃ ရက်နေ့မှာ “1027 Operation” ဆိုပြီး ဘွားခနဲ ပေါ်လာပါတော့တယ်။

“ကျားဖြန့်”ကို အကြောင်းပြုပေမယ့် ကျယ်ပြန့်တဲ့ရှမ်းမြောက်ကို စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်သွားရာမှာ လူအင်အား၊ လက်နက်အင်အား၊ စစ်နည်းဗျူဟာတွေ သုံးသွားတာကို လေ့လာဖြစ်ပြီး ၂၄ နာရီအတွင်း “Military Operation is just a tool of political mission” လို့ အများသိ Facebook မှာတင်လိုက်တယ်။ ပိုပြီးသတိထားမိအောင် “1027” ဟာ “Double Tricks and Cross” လို့လည်း ရေးလိုက်ပါသေးတယ်။

ယူကရိန်းစစ်ဖြစ်ပြီး မကြာခင်မှာပဲ “ယူကရိန်းစစ်ကို ကမ္ဘာကြီးက အနီးကပ် စောင့်ကြည့်လိမ့်မယ်၊ အဲ့ဒီပုံစံကိုမြန်မာမှာ လာသုံးမှာစိုးရိမ်မိတယ်။” လို့လည်း ရေးခဲ့ပါသေးတယ်။ မဖြစ်ပါစေနဲ့လို့ ဆုတောင်းခဲ့ပေမယ့် ဆုတောင်းမပြည့်ခဲ့ပါဘူး။ “1027” အခြေအနေတွေကို ကမ္ဘာက စောင့်ကြည့်နေကြဦးမှာပါ။ အထူးသဖြင့် အိမ်နီးချင်းတွေက သုတေသန အဖြစ် အသေးစိတ်လေ့လာနေကြမှာ အသေအချာပါပဲ။

“1027” ဒုတိယလှိုင်းပေါ်လာပြန်ပါပြီ။ အဲ့ဒီမတိုင်မီကလည်း ပထမတွေ့ခဲ့တဲ့လူကြီးကို နောက်တစ်ကြိမ် ပြန်ဖြစ်လာနိုင်တယ်။ ရှမ်းမြောက်နှင့်ရခိုင်ဘက်ကို စိုးရိမ်တယ်လို့ထပ်ပြီး သတိပေးလိုက်ပါသေးတယ်။ ဒုတိယလှိုင်းကလည်း ခပ်ကြမ်းကြမ်းပဲ ဆိုတာကိုတော့ သတိထားမိပါတယ်။ ဘယ်လောက်အထိ ကြမ်းမယ်ဆိုတာကိုတော့ စောင့်ကြည့်ရပါဦးမယ်။

“စစ်ရေးဆိုတာ နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်ရဲ့ အသုံးချခံ” လို့သတိပေးရေးခဲ့ပြီးပါပြီ။ တစ်ဖက်ရဲ့ နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်က ဘာလဲဆိုတာကို သိအောင်အရင်လုပ်ရပါလိမ့်မယ်။ ဒီရည်မှန်းချက်ကို မဆွေးနွေးနိုင်သေးသရွေ့ စစ်ရေးတွေ ဆက်ရှိနေလိမ့်ဦးမယ်ဆိုတာကို ဖြတ်သန်းခဲ့တဲ့ အတွေ့အကြုံအရ သိနေပါတယ်။

တစ်ဖက်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့ရွေးကောက်ပွဲက ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလမှာ ရှိနေပါတယ်။ “1027” ဟာ အမေရိကန်နဲ့ဆက်စပ်နေသလို ပြည်တွင်းအခြေအနေတစ်ခုနဲ့လည်း ဆက်စပ်နေပါလိမ့်မယ်။ ဒီတော့ စဉ်းစားရမယ့်အချက်က–

- စစ်ဆင်ရေးအရ ပြတ်ပြတ်သားသားပြန်တိုက်ထုတ်နိုင်မလား၊ (ကျဆုံးခဲ့တာ မြန်သလောက် ပြန်တိုက်ယူရမှာ ကြာပါလိမ့်မယ်။)

– နိုင်ငံရေးအရ ခေါင်းကိုင်တွေနဲ့ညှိနှိုင်းမလား။

"စစ်" ဆိုတာ မဖြစ်ရင်အကောင်းဆုံးပါ။ မလွှဲသာမရှောင်သာဖြစ်ရင်တောင်မှ နိုင်ငံရဲ့ အချုပ်အခြာအတွက် "ပြည်ပစစ်" နဲ့သာ ရင်ဆိုင်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ရင် နှစ်ဖက် သေကျေကြလို့ လူ့အရင်းအမြစ်တွေ ဆုံးရှုံးပါတယ်။ ပြည်သူတွေ သေကျေကြရသလို နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးလည်း အကြီးအကျယ် ထိခိုက်မှုရှိပါတယ်။

လက်ရှိအခြေအနေကို သုံးသပ်ရရင်စစ်ပွဲတွေ ရပ်ကြမည့်ပုံမပေါ်သေးပါ။ မင်းဆဒ္ဒန် လည်း သွေးစိမ်းရှင်ရှင် တစ်ကိုယ်လုံး ဖြစ်နေပါပြီ။ အဆိုးထဲက အကောင်းဆုံးဖြစ်မယ့် အရာကို စဉ်းစားကြပြီး အကောင်းဆုံး ဖြေရှင်းနိုင်ကြပါစေလို့သာ ဆုတောင်းလိုက်ရပါ တယ်။

နေဇင်လတ်

jynfwGifaomif;fuse;frl(76) EpfSa&aomujrpf

a'gufwmcifarmifvGif

“ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုမှာ ၇၆ နှစ်ကြာ
အစွန့်ရှည်နေသော သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်နှင့် တူနေ၏။
ထိုသစ်ပင်ကြီး သက်ဆိုးရှည်ဖို့အတွက် မြှုပ်နှံထားသော
ရေသောက်မြစ်မှာ နှစ်ပေါင်း ၁၂၄ နှစ်တိုင်
ကြာထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။”

အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့သည် အလောင်းဘုရားထူထောင်ခဲ့သော ကုန်းဘောင်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးတစ်ခုလုံးကို စစ်ပွဲသုံးကြိမ်ပြု၍ သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်မှန်သော်လည်း လွတ်လပ်ရေးပြန်ပေးရမည့်အချိန်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါတွင် မူရင်းအတိုင်း ပြန်မပေးဘဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းစီခွဲ၍ တစ်ဝက်ပေး တစ်ဝက်ယူ ပုံစံမျိုးဖြင့်ပေးရန် စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးကို တစ်နှစ်အတွင်း ချက်ချင်းပေးရန် ဆူပွက်တောင်းဆိုနေသော မြန်မာနိုင်ငံသားများအတွက်ပေးရမည့် လွတ်လပ်ရေးကတစ်မျိုး၊ တောင်တန်းဒေသများနှင့် ကယားပြည်နယ်တို့ကို ဆက်လက်ထိန်းချုပ် ခွဲခြမ်းယူမည့် ပုံစံကတစ်သွယ်ဖြင့် ခွချက်ချထားခဲ့ပါသည်။

ဥာဏ်များသော၊ ညစ်ပတ်သော အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံကို မသိမ်းပိုက်ခင်ကတည်းက စနစ်တကျထောက်လှမ်းထားသော၊ သုတေသနပြုထားသော အချက်အလက်များ၏ အထောက်အကူကို ယူခဲ့ပါသည်။ ပထမအင်္ဂလိပ်–မြန်မာစစ်ပွဲတွင် ရခိုင်နှင့် တနင်္သာရီကို သိမ်းယူခဲ့သည်မှာ မတော်တဆမဟုတ်ဘဲ စီမံချက်ကျကျ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သလို ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်–မြန်မာစစ်ပွဲဖြင့် ပဲခူးနှင့်ဧရာဝတီအပါအဝင် မြန်မာပြည်အောက်ပိုင်းကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ရာတွင်လည်း လွယ်ကူသက်သာစွာ သိမ်းပိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်–မြန်မာတတိယစစ်ပွဲဆိုသည်မှာ အမည်ခံမျှသာဖြစ်ပြီး လှည့်ဖြားကာ လက်နက်ချစေခဲ့ခြင်းဖြစ်၍ စစ်စရိတ်အသက်သာဆုံး ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ယခု ၂၀၂၄ ခုနှစ်မှ နောက်ကြောင်းပြန်လှည့်လျှင် ၇၆ နှစ်လုံးလုံး မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု အမျိုးမျိုး ဖြစ်နေရသည့်အကြောင်းရင်းကို ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း နှစ်ရာ ၁၈၂၄ ခုနှစ်မှစ၍ သူ့ကျွန်ဘဝရောက်ခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံသားများ၊ တိုင်းရင်းသားများကို မည်သို့မည်ပုံ သွေးခွဲခြယ်လှယ်ခဲ့ရုံသာမက လွတ်လပ်ရေးရပြီးလျှင်လည်း တိုင်းပြည်ပျက်စီးရန် ကြံစည်ရင်းရှိကြောင်းတွေ့နိုင်ပါသည်။ အောင်ဆန်းအက်တလီစာချုပ်၊ ပင်လုံစာချုပ်နှင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရေးဆွဲရာတွင်လည်း အင်္ဂလိပ်တို့အလိုကျ ဖြစ်စေရုံသာမက ဖွဲ့စည်းပုံမူကြမ်းကို ပြင်ဆင်ရန် ကြိုးစားသော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ အစိုးရအဖွဲ့ကိုပါ အချိန်ကိုက် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခဲ့ရာ ပင်လုံစာချုပ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံကိုကိုင်၍ ယနေ့တိုင် ခွဲထွက်ဖို့ ကြိုးစားမှုများကို ပြဿနာ၏ရင်းမြစ် (Root Cause) အဖြစ် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပြတ်အောင်ဖြတ်နိုင်မှသာ လာမည့် မျိုးဆက်သစ်များလည်း လမ်းမှန်လျှောက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပြဿနာများ

တစ်ခေတ်တစ်ခါက မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလောကတွင် ရေပန်းစားခဲ့သော စကားလုံးမှာ "ပြဿနာပေါင်း သောင်းခြောက်ထောင်" ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုတော့ ထိုထက်များသဖြင့် စကားထဲပင် ထည့်မပြောကြတော့ပါ။ မြန်မာတို့၏ ပြည်တွင်းဖြစ်ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်၍ ပက်ပက်စက်စက် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောရဲသူ၊ ပြောသွားသူမှာ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ စားဖားကြီးများ၏ ညီညွတ်ရေးကို မလိုလားကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ပြောခဲ့သည်မှာလည်း အကြောင်းအရင်း ခိုင်ခိုင်မာမာရှိ၍ ဖြစ်ပါသည်။ လူငယ်တော်လှန်ရေးခေါင်းဆောင်

တစ်ဦးအနေနှင့် နိုင်ငံရေးလုပ်စားနေသော (ငါးထောင်စားအမတ်များအပါအဝင်) နိုင်ငံရေးသမားကြီးများနှင့် အစေးမကပ်ကြောင်း သိသာပါသည်။

အင်္ဂလိပ်ကျွန်ဘဝတွင် ပြားပြားဝပ် ဖြစ်နေရရှာသော လယ်သမားကြီးများ၊ အလုပ်သမားကြီးများ၏ ဘဝကို ချခင်း၍ နေရာဦးထားသော နိုင်ငံရေးစားဖားကြီးများသည် "လွတ်လပ်ရေး တစ်နှစ်အတွင်း ချက်ချင်းပေး" ဟူသော ကြွေးကြော်သံဖြင့် လူထုခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာသော လူငယ်နိုင်ငံရေးသမားလေးများနှင့် ပွတ်တိုက်မှုများကအစပြု၍ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ဝမ်းနည်းစရာအကောင်းဆုံး၊ ဆုံးရှုံးမှုအကြီးမားဆုံး လုပ်ကြံမှုကြီးနှင့် ကံဆိုးစွာ ကြုံခဲ့ရပါသည်။

ထိုမျှမကသေးပါ။ အင်္ဂလိပ်တို့ သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ကာ မျက်နှာသာပေးထားခဲ့သော တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်ဆိုသူအချို့ကလည်း မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုကို ပျက်ယွင်းအောင် နည်းမျိုးစုံနှင့် ကြံဆောင်ခဲ့သည်ကိုလည်း မမေ့အပ်ပေ။ အပေါ်ယံကြော သဘောတူညီချက်များကို ပေးထားလျက် နောက်ကွယ်တွင် မပြေလည်သော နိုင်ငံရေးကို စစ်ရေးအရ ဖြေရှင်းလာကြသည်မှာ လွတ်လပ်ရေးမရခင်မှစ၍ သားစဉ်မြေးဆက် ၇၆ နှစ်တိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။

"တစ်လိမ်နှစ်လိမ် ပွေလိမ်ရှုပ်ပါလို့၊ အမယ်ဘုတ်ကဲ့ သူ့ချည်ခင်၊ ဘယ်သူဝင်လို့ ရှင်းပါ့မယ်" ဆိုသည့် လင်္ကာကလေးကို ရုပ်ရှင်ပညာရှင်ကြီး ရွှေညာမောင်က "ဗိုလ်ချုပ်ကယ်အစ်ကိုနေဝင်းရယ် ရှင်းပါ့မယ်လေး" ဟု ညီလာခံတစ်ခုတွင် ဟန်နှင့်ပန်နှင့်ဆိုသွားသည်ကိုလည်း ကျွန်တော် မှတ်မိ၏။ ရှုပ်ထွေးလှသော မြန်မာ့နိုင်ငံရေးချည်ခင်ထွေးကို ရှင်းမပြီးခင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းသည် နိုင်ငံရေးလောကထဲမှ ထွက်ခွာသွားခဲ့ပါသည်။

အရှုပ်ထဲမှာ ရှင်းစရာ

သည်ကနေ့လည်း မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသည် ရှုပ်ထွေးပါသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအလယ်တွင် ထူးခြားအံ့သြဖွယ် ရှုပ်ထွေးလှသဖြင့် တတ်ယောင်ကားဆရာများ၏ နိုင်ငံခြားဆေးချက်များကြောင့် မြန်မာလူနာမှာ မြော့မြော့သာရှိပါတော့သည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးသက်တစ်ရာပြည့်မှ နေနိုင်ပါ့မလား တွေးပူစရာဖြစ်ရပါ၏။ နိုင်ငံရေးတိုက်ပွဲများ၊ စစ်အေးတိုက်ပွဲများ၊ စစ်ပူတိုက်ပွဲများမှအစပြု၍ ကျေးဇူးရှင်ဆရာမိဘများကိုပင် သတ်ဖြတ်လာခဲ့ကြသည်ဖြစ်ရာ တိုင်းပြည်၏ရန်စွယ်ကို ကာကွယ်ဖို့ဖွဲ့စည်းထားသည့် တပ်မတော်ကိုပင် တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းဖို့ လုပ်လာခဲ့ကြသည်မှာ ယခုမှမဟုတ်၊ ယခင်ကတည်းက ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

လွတ်လပ်စ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင် "မင်းသားကြီးကိုကြီးကောင်း"၊ "ငါ့ညီကျော်ငြိမ်း မင်းငယ်ပါသေးတယ်" ဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးတိုက်ခိုက်မှုစာပေများလည်း ထွက်ခဲ့၏။ "အဇာတသတ်လက်သစ်" ဟု ကြွေးကြော်၍ မိဖရင်း၏လည်မျိုကိုတုတ်တိုနှင့် နက်ဖို့ကြံသော ပညာတတ်ကလေးများ၊ "လူကိုကျင်း၊ နွားကိုဟင်း၊ လှည်းကိုထင်း" ဟု အဆိုပြုကာ ပစ္စည်းမဲ့အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် အာဏာနီနယ်မြေထူထောင်ကာ အုပ်ချုပ်ဖို့ ကြိုးစားမှုများလည်း သမိုင်းမှာ ထင်ရှားပါသည်။

"ရွှေတိဂုံဘုရားကြီး၏ ရွှေကို ခွာ၍ တိုင်းပြည်ထူထောင်မည်" ဟု ဆိုသူလည်း ရှိ၏။ "မိဖဆိုတာ သွေးသားသောင်းကျန်းလို့ဖြစ်လာတာ၊ မာတာပိတုဂုဏော ပြောစရာ ကျေးဇူးတင်စရာမလို" ဟု ဆိုသူများလည်း ရှိခဲ့၏။ ယနေ့ ဆိုရှယ်မီဒီယာတွေထဲမှာမူ ဆိုဖွယ်ရာ မရှိပြီ။

ရတနာသုံးပါး၊ မိဘဆရာသမားများကိုပါ အမုန်းပွားနေကြပြီဖြစ်ရာ မြန်မာပြည်ထောင်စုလှေကြီးသည် လှော်ရင်းနစ်ဖို့ များနေပါသည်။ လှေလှော်မည့်သူက နည်းနည်း၊ လှေဖောက်ဖျက်မည့်သူက အများစုမဖြစ်အောင် ယခုလုပ်မည်ဆိုလျှင်လုပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးတော့ရှိပါသည်။

အဓိကကျသော ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုပြဿနာကို ဖြေရှင်းမည်ဆိုလျှင် လွှမ်းခြုံကြည့်မြင်၍ ဗျူဟာကျကျ ဖြေရှင်းလျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသေးသည်။

လှေနံဓားထစ်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု ပြဿနာသည် မနေ့တစ်နေ့ကမှ ဖြစ်လာသည့် ပြဿနာမဟုတ်။ ဆယ်စုနှစ်များမှသည် ရာစုနှစ်တိုင်အောင် သောင်းကျန်းကြမည့်အလားအလာကို မြင်နေရ၏။ လွတ်လပ်ရေးရာစုမတိုင်ခင် တိုင်းပြည်တစ်စစီ ပြိုလဲသွားမည့်အန္တရာယ်ကိုလည်း စိုးရိမ်ရပါ၏။ မျက်တောင်မွေးတစ်ဆုံးမျှ ကြည့်၍ ဖြေရှင်းမရပါ။ တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ တစ်ဖွဲ့တစ်စုတည်းမှ ဖြေရှင်း၍လည်း မရပါ။ နိုင်ငံသားအားလုံးက သဘောပေါက်ကာ အလေးထားဖြေရှင်းမှ ရပါလိမ့်မည်။ ဖြေရှင်းရာတွင်လည်း ကိုင်းဖျားကိုင်းနားပြဿနာလား၊ ရေသောက်မြစ်ကို ဖြတ်မှာလားဆိုသည့်ကိစ္စသည် ရလဒ်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးပါမည်။

အပြုအမူသိပ္ပံဆိုင်ရာ သီအိုရီများတွင် လူတို့၏အသိဉာဏ်ဗဟုသုတ (Knowledge) ပြုမူလုပ်ကိုင်မှု (Practice) များကို လွှမ်းမိုးနေသည်မှာ စိတ်နေသဘောထား (Attitude) များပင် ဖြစ်ပါသည်။ သဘောထားများ၊ အယူအဆများ မပြောင်းသရွေ့ အပေါ်ယံကြောသာ ပြောင်းလဲသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက် လူတို့၏ဓလေ့စရိုက်၊ လူမျိုး၏ဓလေ့စရိုက်များကို ကောင်းစွာနားလည်အောင် ကြိုးစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

Mindset ဟူသော စာလုံးကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ပုံစံကျနေသောအမြင်၊ ပုံစံကျနေသော အတွေးအခေါ်၊ ပုံစံကျနေသော အလေ့အထဟု ဘာသာပြန်ထားပါသည်။ တွေ့သမျှ ပညာတတ်များကလည်း လူတွေရဲ့ Mindset တွေကို ပြောင်းမှဖြစ်မယ်ဟု ဆိုကြပါသည်။ ပြောသလောက် မလွယ်ပါ။ ၇၆ နှစ်ကြာ သောင်းကျန်းမှုပြဿနာကို တစ်ထိုင်တည်းနှင့် ဖြေရှင်း၍ မရပါ။

မြန်မာတို့၏ပုံစံကျနေသော အလေ့အထကို ရှေးက "လှေနံဓားထစ်" ဟု သုံးပါသည်။ နမူနာပြပုံပြင်လေးလည်း ရှိပါသည်။ လက်တွေ့မကျသော၊ မမှန်ကန်သော အလေ့အထများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ အယူဝါဒများမှာလည်း "တရားသေဝါဒ" များ ဖြစ်လာပါသည်။ ထိုဝါဒများအပေါ် အခြေခံပြုမူဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်ကို သတိပြုမိမှသာ ပြဿနာဖြေရှင်းရာတွင် ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းပြည်၏ လွတ်လပ်ရေးအတွက် အသက်

စွန့်ကြိုးပမ်းနေခဲ့ရသည့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကမူ လွတ်လပ်ရေးနှင့်မတန်သူများကို "ခင်ဗျားတို့ရဲ့ အကျင့်ဆိုးတွေ၊ အကျင့်ဟောင်းတွေကို ပြင်မှဖြစ်မည်" ဟု တစ်တစ်ခွခွ ပြောခဲ့ပါသည်။ ထိုခေါင်းဆောင်ကြီးမျိုး ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့် အာဇာနည်နေ့ကို အထိမ်းအမှတ်ပြု၍ နှစ်စဉ် လွမ်းနေကြသော်လည်း "နိုင်ငံရေးအကျင့်"များကိုမူ ယခုအထိ မပြင်ကြပေ။

အကျင့်ဆိုးတွေ၊ အကျင့်ဟောင်းတွေ

မြန်မာ့ခေါင်းဆောင်များထဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံသားတို့၏ အကျင့်ဆိုး၊ အကျင့်ဟောင်းတွေအကြောင်း ပွင့်လင်းစွာ ထောက်ပြခဲ့သူများထဲတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကို မီသူမရှိချေ။ ဗိုလ်ချုပ်၏မိန့်ခွန်းများကို သေချာစွာ လေ့လာလျှင် သူပြင်စေချင်သော အကျင့်ဆိုးများမှာ များလှပါ၏။ မြန်မာတို့၏အကျင့်ဟောင်းဟု သုံးခဲ့သည်မှာလည်း လွတ်လပ်ရေးနှင့် မထိုက်တန်၍ ထားရစ်ခဲ့နိုင်မှသာ လွတ်လပ်သော၊ တင့်တယ်သော နိုင်ငံတော်ကို ထူထောင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ပြုပြင်ရန်လိုအပ်သည့် အကျင့်ဆိုးများမှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနယ်ပယ်မှစကာ မီးဖိုချောင်ထဲအထိရောက်ပါသည်။ "ဖုံးပေါလအောသုံးနေကြသလား၊ မီးဖိုချောင်မှာ သွားကြည့်ပါ။ ဈေးထဲမှာ သွားကြည့်ပါ" ဟု ပြောခဲ့သည်ကိုလည်း မှတ်မိပါ၏။ ကိုယ့်အလုပ်ကိုယ်လုပ်နေရုံနှင့် တိုင်းပြည်ကြီးပွားကောင်းစားမည်ဟု ထင်လျှင် တစ်ဝက်သာ မှန်မည် ဖြစ်ပါသည်။

တည်ဆောက်ရသည်က ခက်ခဲ၍ အချိန်ယူရ၏။ အရင်းနှီးကြီး၏။ ပျက်စီးရသည်က တစ်ခဏချင်းပင်။ လွတ်လပ်ရေးခေတ် ၇၆ နှစ်လုံးလုံး ပြုပြင်တည်ဆောက်မှုများစွာမှာ ဖျက်ဆီးခံနေရ၏။ လူထုအတွက် အရေးကြီးသော ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သည့် လျှပ်စစ်၊ ရေ၊ လမ်း၊ တံတားမှအစ ဖျက်၍ရသမျှ၊ လက်လှမ်းမီသမျှ ဖျက်ဆီးကြရာ ရန်ကုန်မြို့တွင် လမ်းသုံးအချက်ပြမီးများပင် လမ်းဘေးမှနေ၍ ဓာတ်တိုင်ထိပ်သို့ ရောက်ကုန်၏။

အင်္ဂလိပ်ခေတ်တွင် ခေတ်စားသော ကြွေးကြော်သံမှာ "သပိတ်၊ သပိတ်၊ မှောက်မှောက်"ဟူ၍လက်သီးလက်မောင်းတန်း၍ဆိုခဲ့ကြ၏။သို့သော်နောက်မှဆက်လိုက်လာသည့် ကြွေးကြော်သံမှာ "မီးတုတ်၊ မီးတုတ်၊ ရှို့ ရှို့" ဟူ၍ ဖြစ်လာ၏။ "မြင်းခွာတစ်ချက်ပေါက်လျှင် မီးဟုန်းဟုန်းတောက်စေရမည်"ဟူ၍လည်း ဆို၏။ သို့ရာတွင် အမှန်တကယ် ရဲဝံ့သတ္တိရှိသော ရဲဘော်သုံးကျိပ်တို့က မစခဲ့လျှင် လွတ်လပ်ရေးသည် ဘယ်ဆီရှိမှန်းသိရမည် မဟုတ်ချေ။

လွတ်လပ်ရေးခေတ်တွင်လည်း "ဗားဂရာချောက်ထဲမှာ ဆိုရှယ်လစ်အရိုးတွေနဲ့ ဖြည့်မယ်" ဟုဆိုကြ၏။ ဆူပူအုံကြွနေသော လူအုပ်တွေကြားထဲကို ဓာတ်ဆီလောင်းပေးသော စကားနှစ်ခွန်းကိုတော့ မမေ့ပါ။ အလုံးစုံပျက်သုဉ်းရေး (Utter Devastation) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ "ပြည်သူတို့လက်မခံသော ဥပဒေမှန်သမျှ တာဝန်အရ ဆန့်ကျင်ကြ" ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုခဲ့ကြ၏။ အင်္ဂလိပ်ခေတ်က "ပုဒ်ထီး၊ ပုဒ်မ အလိုမရှိ" ဟူသည့်အတိုင်းပင်။

မြို့ပြသောင်းကျန်းရေးမှ လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းရေးသို့

မြို့ကြီးပြကြီးထဲမှာ စည်းကမ်းမဲ့ သောင်းကျန်းနေ၍မရပါ။ အင်္ဂလိပ်ခေတ်ကလည်း ဥပဒေရှိ၏။ ဦးနုခေတ်ကလည်း ဥပဒေရှိ၏။ ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်မှာလည်း ပြည်သူ့ပိုင်ပစ္စည်း ကာကွယ်ရေးဥပဒေတွေ ပေါ်လာ၏။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေအရ အမိန့်ကဲ့သို့ အာဏာတည်သော ဥပဒေများလည်း ရှိ၏။ မြန်မာ့နွေဦးခေါ်သော ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲများတွင်လည်း ဥပဒေမဲ့လုပ်၍ မရပေ။ အာရပ်နွေဦးကဲ့သို့ ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းမှုမရှိဟု ထင်ရသော်လည်း ယခုအခါ မရပ်နိုင်၊ မစဲနိုင် အကြမ်းကိုင်၍နေကြပေပြီ။

နိုင်ငံရေးအရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး၍မရလျှင် စစ်ရေးနှင့်ဖြေရှင်းကြရမည်ဟူသော လက်သုံးစကားကိုတွင်တွင်သုံးလာကြသော်လည်းလက်တွေ့တွင်လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းရေးအပေါ်အခြေခံ၍ သူတစ်လူ ငါတစ်မင်း ဗိုလ်ကျစိုးမိုးမှုဒဏ်ကို ရိုးသားသောလူထုက ခံနေရသည်မှာ ဖန်တရာတေနေပါပြီ။

အစိုးရအဆက်ဆက်က မဖြေရှင်းနိုင်၍၊ မဖြေရှင်းကြ၍ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုတွေ သက်ဆိုးရှည်နေသည်ဟု ကျွန်တော် မယုံကြည်ပါ။ အစိုးရတွေ ညံ့ဖျင်း၍ တိုင်းပြည်ဆင်းရဲမွဲတေနေသည်ဟုလည်း မဆိုချင်ပါ။

အဖျက်စိတ်တွေ၊ အမုန်းစိတ်တွေ လွှမ်းကဲပြီး မည်းမည်းမြင်ရာ ရန်သူထင်၍ ပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်နေကြသည်မှာ ယခုမှမဟုတ် ၇၆ နှစ်လုံးလုံး မရပ်မစဲ တသဲသဲရှိပါ၏။ ဦးနုခေတ်မှာလည်း ငြိမ်းချမ်းရေး ကမ်းလှမ်းခဲ့၏။ အဆင်မပြေခဲ့။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းခေတ်မှာလည်း ကမ်းလှမ်းခဲ့၏။ အဖွဲ့အချို့ကို အပြင်ရန်အဖြစ်မှ အတွင်းရန်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ရုံသာ တတ်နိုင်ခဲ့၏။ မြန်မာ့နွေဦးခေတ်တွင် National Ceasefire Agreement–NCA စာချုပ်တစ်ခုကို ချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သည်မှာ ရှစ်နှစ်ပြည့်ပါပြီ။ ယခု အစိုးရလက်ထက်တွင်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီများကို စုဖွဲ့၍ “အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ” မျက်နှာစုံညီ စည်းဝေးပွဲများ လုပ်လာကြ၏။

အစည်းအဝေးတက်သူတွေက တစ်စု၊ လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းနေသူတွေက တစ်စု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးယူသူတွေက တစ်စု၊ မငြိမ်းချမ်းချင်သူတွေက တစ်စု၊ တစ်ခေတ်ပြီး တစ်ခေတ်၊ အသစ်ပြီးအသစ်ပေါ်လာသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းလည်း များလာ၏။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ၁၃၅ မျိုးစုံအောင် သောင်းကျန်းနေလျှင် တိုင်းပြည်ပျက်တော့မည်။

ပြဿနာအကိုင်းအခက်တွေ ချိုင်နေရုံနှင့်မပြီး။ သောင်းကျန်းမှုပင်စည်ကြီးကို ဖြတ်ချရုံနှင့်မပြီး။ ရေသောက်မြစ်ကိုရှာ၍ နုတ်ပစ်နိုင်မှသာ ငြိမ်းအေးစရာဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ပြဿနာဖြေရှင်းရန် ချဉ်းကပ်ခြင်း

ပြဿနာပေါင်း သောင်းခြောက်ထောင်အတွက် ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်လည်း သီအိုရီများစွာဖြင့် ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ အဓိကပြဿနာကို ရွေးချယ်ခြင်း၊ အကြောင်းရင်းများစွာ ရှာဖွေကာ ရေသောက်မြစ်ကို ဖော်ထုတ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ လုပ်ရာတွင် ပြဿနာဖြေရှင်းရန်ချဉ်းကပ်ခြင်း (Problem Solving Approach) သည် လက်တွေ့အလုပ်လုပ်၍ဖြစ်သော လမ်းကြောင်းအဖြစ် ကျွန်တော် သဘောကျ၏။

များသောအားဖြင့် ပြဿနာကို အပေါ်ယံကြော ဖြေရှင်းတတ်ကြသဖြင့် ရှင်းလေ ရှုပ်လေဖြစ်တတ်၏။ နည်းရှိသော်လည်း မသိသဖြင့် "အိုးတော်လုပ် ဖုတ်ရင်းက မကျက်" ဖြစ်နိုင်၏။ ဖျံကဲ့သို့ အလယ်ကခွစားသွားသော ဖြေရှင်းသူ အခွင့်အရေးသမားများလည်း ရှိ၏။ ပြဿနာကိုဝင်၍ဖြေရှင်းရင်း ကိုယ်တိုင်က ပြဿနာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သွား တတ်ကြ၏။ "မဆီမဆိုင် လက်ပံသားကို ဓားနှင့်ချိုင်" ဖြေရှင်းနည်းမျိုးလည်း ရှိ၏။ ပြဿနာ ကို ရှင်းသလိုလိုနှင့် ပိုကြီးအောင်လုပ်စားသွားသူများမှာ ကမ္ဘာကျော်၍ နေ၏။ ပြဿနာ ဖြေရှင်းရန် အကြောင်းပြလျက် ပြဿနာကြာရှည်အောင် လုပ်သွားတတ်သူများလည်း ရှိ၏။

အရှင်းဆုံး အဆိုအမိန့်မှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဟောကြားချက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြဿနာ ဆင်းရဲရှိနေခြင်းသည် အမှန်တရား (ဒုက္ခသစ္စာ)၊ ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်းရင်း တွယ်တာ စွဲလမ်းခြင်းသည် အမှန်တရား (သမုဒယသစ္စာ)၊ ထိုဒုက္ခအထွေထွေမှ လွတ်မြောက်နိုင်ခြင်း သည် အမှန်တရား(နိရောဓသစ္စာ)၊ လွတ်မြောက်အောင်ကျင့်ကြံနိုင်သော ကျင့်စဉ်နည်းလမ်း ရှိခြင်းသည် အမှန်တရား (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ရှင်းလင်းစွာပြဆိုထားပါသည်။ ဤသည်မှာ သစ္စာ တရား (Absolute Truth)ဖြစ်၍ ဘာသာလူမျိုးနှင့် မဆိုင်ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၇၆ နှစ်ကြာ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု ပြဿနာများသည် အကြောင်း ရင်းကိုသာ ရှာဖွေ၍ ပြတ်ပြတ်သားသား ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပါက ယခုအခါတွင် ငြိမ်းချမ်းမှု၏ အရသာကို အားလုံးမျှဝေခံစားနေရမည်မှာ မလွဲပါ။ တာဝန်ရှိသူများ၊ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသား များအားလုံးက ဖြေရှင်းဖို့ ကြိုးစားနေကြသည်မှာလည်း မှန်၏။ သို့ရာတွင် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းသော အတ္တစိတ်၊ အဝိဇ္ဇာဖြင့် ကြည့်မြင်ကြလေသမျှ အဖြေရှာမရဘဲ ဆပ်စရာသွေးကြွေးတွေသာ များ၍ များ၍လာ၏။ ကိုင်စွဲစရာ ဂျင်ဂလိ၊ တူမီးကစ၍ ရှေ့တိုက်ဒုံး၊ ဒရော့ဗုံးများအထိသုံးလာ၏။ ယခုအချိန်မှာမှ ပြဿနာ၏ ရေသောက်မြစ် (Root Cause) ကို မရှာဖွေ၊ မဖြတ်တောက်လျှင် မဖြစ်တော့ချေ။ သည့်အတွက် မြန်မာ့ပြဿနာ သစ်ပင် (Problem Tree) ကို ပြုစုကြည့်၏။

မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပြဿနာသစ်ပင်

မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပြဿနာသစ်ပင် (Problem Tree) ကို ပုံဖော်ကြည့်သောအခါတွင် မျက်တောင်မွေးတဆုံး သုံးသပ်၍ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရ၏။ ကျွန်တော်တို့အားလုံး ကြုံ တွေ့နေရသော ဒုက္ခများသည် တစ်စုံတစ်ယောက်ကြောင့်၊ တစ်စုတစ်ဖွဲ့ကြောင့်မဟုတ်သလို ရုတ်တရက်ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်းတရားတစ်ခုခုကြောင့်လည်း မဟုတ်ပါ။ ရာစုနှစ်နှင့် ချီ၍ ဒုက္ခပေးနေသော အကြောင်းပေါင်းစုံရှိသည့်အနက် ရင်းမြစ်ပြဿနာ၊ ရေသောက်မြစ် ကို မရှာဖွေနိုင်ဘဲ အပေါ်ယံကြော ဖြေရှင်းနေ၍သာ ပြဿနာအမြစ် မပြတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပြဿနာ၏ ရေသောက်မြစ်ကို ရှာဖွေရင်း သမိုင်းကြောင်းနောက်သို့ လိုက်သွားသည့် အခါတွင် ရာစုနှစ်နှင့်ချီ၍ လေ့လာစရာတွေ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ယခုနှစ် ၂၀၂၄ ခုနှစ်မှ နောက်ကြောင်းပြန်လိုက်သောအခါတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းနှစ်ရာတိတိ ၁၈၂၄ ခုနှစ်က အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သော ဗြိတိသျှကိုလိုနီ နယ်ချဲ့တို့၏ လက်ချက်များသည် အထင်းသားပေါ်ထွက်၍ လာပါသည်။

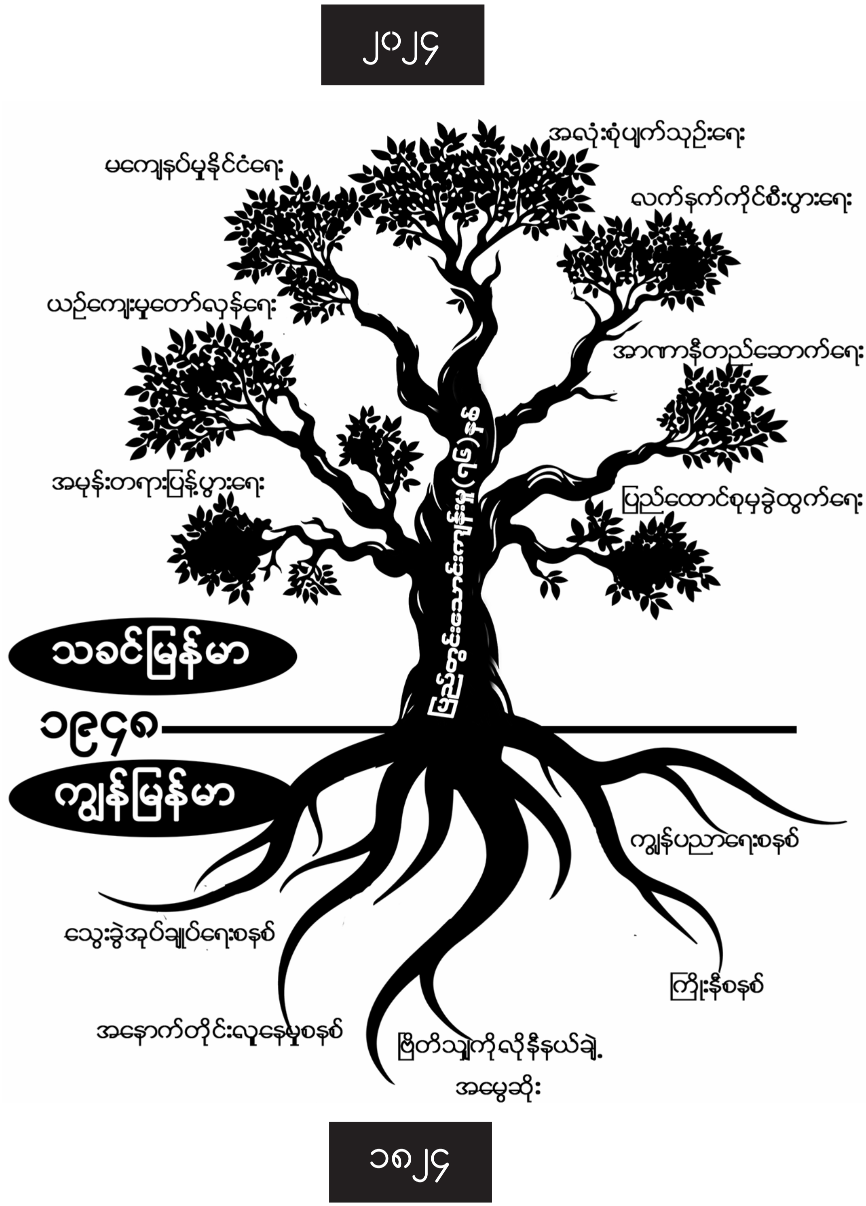

မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပြဿနာသစ်ပင်

နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့၏ ကိုလိုနီဘဝရောက်ရသည့် ၁၈၂၄ မှစ၍ လွတ်လပ်ရေးရသည့် ၁၉၄၈ နှစ်များအတွင်း ကျွန်တော် သံခိပ်ပြုလုပ်ထားသော အကျဉ်းမှတ်တမ်းကို ဖော်ပြလိုပါသည်။ "အင်္ဂလိပ်လက်အောက်သို့ ကျရောက်၍ ကျွန်ဖြစ်ရသောအခါတွင်မူ ပထမအင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲအပြီး မွန်နှင့်ရခိုင်တို့ကို ဗမာနှင့် ခွဲ၏။ ဒုတိယစစ် မဆိုသလောက်ဖြစ်အပြီးတွင် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသမှ ကရင်တိုင်းရင်းသားများကို အခြားတိုင်းရင်းသားများနှင့် ခွဲခြားကာ လက်သပ်မွေး၍ လက်နက်ပေးကိုင်၏။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများကို ရခိုင်၊ မွန်နှင့် ဧရာဝတီဒေသ

အတွင်း လူအား၊ ငွေအား၊ အုပ်ချုပ်ရေးအားဖြင့် အသာစီး ရအောင် စီစဉ်၏။ တတိယစစ် ပြီးသောအခါတွင်မူ မြန်မာမင်းများအပေါ် သစ္စာရှိသူများ၊ သူ့ကျွန်မခံလိုသူ များသည် လက်နက်ချင်းမညီမျှသည့်ကြားထဲက အသက် စွန့် တွန်းလှန်ခဲ့ကြ၏။ ဤသည်ကို အင်္ဂလိပ်တို့သည် အငြိုးထားအခွင့်ကောင်းယူကာ ကယားပြည်နယ်ကို အုပ်ချုပ်ရေးတစ်မျိုး၊ ရှမ်းပြည်နယ်ကို တောင်တန်းဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တစ်ဖုံ သွေးခွဲ၍အုပ်ချုပ်သွားခဲ့၏" (ကမ္ဘာ့အမွေအနှစ် ဖြစ်သင့် သည့် သံလွင်မြစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၅၉) ဟူ၍ ရေးခဲ့ပါသည်။

ယခုလည်း မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပြဿနာကို သစ်ပင် ပုံစံရေးဆွဲ၍ ရေသောက်မြစ်ကို ဖော်ထုတ်ကြည့်ရာ ဗြိတိသျှကိုလိုနီနယ်ချဲ့အမွေဆိုး ဟူသော ရေသောက် မြစ်ကြီးနှင့်အတူ သွေးခွဲ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ကြိုးနီဗျူရို ကရေစီစနစ်နှင့်အတူ အမြစ်ခိုင်နေသော ကျွန်ပညာရေး စနစ်နှင့် အနောက်တိုင်းလူနေမှုစနစ်တို့ကို တွေ့ရ၏။ ထိုစနစ်များ နှစ်ပေါင်းရာချီလာသောအခါ မြန်မာတို့၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက် Mindsets များကို ဖြစ်စေပါတော့၏။

ပြဿနာရေသောက်မြစ်

"ကျူပင်ခုတ် ကျူငုတ်မကျန်" ဟူသောဆိုရိုး စကားရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးပြဿနာ သည် ကျူပင်နှင့်မတူပါ။ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုမှာ ၇၆ နှစ်ကြာ အစွန့်ရှည်နေသော သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်နှင့် တူနေ၏။ ထိုသစ်ပင်ကြီး သက်ဆိုးရှည်ဖို့အတွက် မြှုပ်နှံ ထားသော ရေသောက်မြစ်မှာ နှစ်ပေါင်း ၁၂၄ နှစ်တိုင် ကြာထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော် အတွင်း ဗြိတိသျှတို့သည် ပြိုင်ဘက်မရှိကြီးစိုးခြယ်လှယ် ခဲ့ရာမှ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျပန်တို့နှင့် မြန်မာ့ စစ်မြေပြင်မှာ နဖူးတွေ့ ဒူးတွေ့ တွေ့ခဲ့ရ၏။ မြန်မာ လူငယ်တော်လှန်ရေးသမားတို့ကိုလည်း အခဲမကျေ လက်စားချေလို၏။ လွတ်လပ်ရေး တောင်းဆိုရုံမက ဗြိတိသျှ ဓနသဟာယအဖွဲ့ထဲမှာပင် မဝင်ဟု ငြင်းဆို ထားသော မြန်မာနိုင်ငံသားတို့အတွက် လွတ်လပ်ရေး အမည်ခံ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု ချိန်ကိုက်ဗုံးကို

> **"လွတ်လပ်ရေး တောင်းဆိုရုံမက ဗြိတိသျှ ဓနသဟာယ အဖွဲ့ထဲမှာပင် မဝင်ဟု ငြင်းဆိုထားသော မြန်မာနိုင်ငံသား တို့အတွက် လွတ်လပ်ရေးအမည်ခံ ပြည်တွင်း သောင်းကျန်းမှု ချိန်ကိုက်ဗုံးကို ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် စနက်တံဖြုတ်ကာ ပေးလိုက်သည်ဟု ကျွန်တော် ယုံကြည်၏။"**

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် စနက်တံဖြုတ်ကာ ပေးလိုက်သည်ဟု ကျွန်တော် ယုံကြည်၏။

ယနေ့ မြန်မာ့ပြဿနာသစ်ပင်ကို ကြည့်လျှင် ထိပ်ဆုံးမှာ အလုံးစုံပျက်သုဉ်းရေး (Utter Devastation) ရှိနေပါ၏။ အလုံးစုံပျက်သုဉ်းရန်အတွက် ရောင်စုံသောင်းကျန်းသူများသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (Ethnic Armed Organizations – EAO) များ အသွင်ဖြင့် ပုံဖော်ပေးနေ၏။ တစ်ဖက်မှလည်း ဘက်စုံမျိုးကွဲတိုက်ကွက်များ (Hybrid Warfare) ပုံစံဖြင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေး၊ လူမှုရေး၊ အမုန်းတရားဖြင့် မီဒီယာသောင်းကျန်းရေးများကို အနောက်တိုင်းအင်္ဂလန်၏ ဘင်သံဖြင့် ချီတက်နေကြလေသည်။

သူတို့၏ကျောထောက်နောက်ခံအဖြစ် လက်နက်ကိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကိုလည်း တွင်ကျယ်စွာလုပ်နေကြရာ မူးယစ်ဆေးဝါး၊ ကျားဖြန့်အင်တာနက်လောင်းကစား၊ လူကုန်ကူးခြင်းမှအစ မျိုးစုံလာ၏။ တစ်ဖက်မှလည်း လွတ်လပ်ရေးမရခင်ကတည်းက အမြစ်တွယ်နေသော ကွန်မြူနစ်ဝါဒ အစွန်းရောက်ယဉ်ကျေးမှု တော်လှန်ရေး၊ အာဏာနီတည်ဆောက်ရေးများသည် လက်ငုတ်လက်ရင်း ရှိနေကြောင်း သိရပါ၏။

အားလုံး၏ ပထမခြေလှမ်းသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဟူသည့် အနောက်လေသံဖြင့် ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်ရေး၊ ပြည်ထောင်စုဖြိုခွဲရေးကို လုပ်နေကြသည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ မီဒီယာသောင်းကျန်းသူများ၏ အမုန်းစကားထဲတွင် ဗမာမုန်းတီးရေး၊ တပ်မတော်ဖြိုခွဲရေးများသည်လည်း ပါနေပြီးဖြစ်၍ နောက်ကွယ်က ဆရာကြီးများအကြိုက် ဖြစ်နေပါသည်။

ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်းဘဝ

မြန်မာ့သမိုင်းကို လှန်လှောကြည့်လျှင် "ကိုယ့်မင်း" တို့၏ ဘဝဇာတ်လမ်းစုံကိုသာ ဖတ်ရှုရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသားတို့၏ လူမှုဆက်ဆံရေး အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားတို့နှင့် ဆက်ဆံရေးများအကြောင်းကို ရှားပါးစွာ ဖတ်ရှုနိုင်ပါ၏။ ထိုရှားပါးစာအုပ်များထဲတွင် အမှန်မြင်သော နိုင်ငံခြားသားများ၏ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများပါသလို မြန်မာတို့အပေါ် နိုင့်ထက်စီးနင်း စစ်ခင်းအုပ်စိုးခဲ့ကြသော ဗြိတိသျှတို့အကြောင်းလည်း ပါ၏။ ထူးခြားသည်က ဘိလပ်ပြန်မြန်မာများသည် အင်္ဂလိပ်အကြောင်း အပြစ်တင်၊ မကောင်းပြောသော မှတ်တမ်းများကို ကျွန်တော်လက်လှမ်းမမီခဲ့ရခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာပညာရှင် ဒေါက်တာမောင်မောင်၏စာအုပ်များတွင်မူ မြန်မာတို့၏ ရှေးကလူမှုဆက်ဆံရေးအကြောင်းအချို့ကို ဖတ်ရပါသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်က ဒေါက်တာမောင်မောင် ရေးခဲ့သော "မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၁၉၈၈ ခုနှစ် အရေးအခင်း" စာအုပ် စာမျက်နှာ ၄၂ တွင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပတ်သက်၍ "သူတို့ဘာသာဘဝအရ ယောကျ်ားသားများက စစ်တိုက်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးကြပြီး မိန်းမသားများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများက မြေလွတ်မြေရိုင်းများကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းပြုပြင်ကာ လူး၊ ပြောင်း စသည်တို့ စိုက်ပျိုးစားသောက်ကြသည်။ သူတို့ဘဝကမှ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျသေးသည်။ ဘဝပေးလိုအပ်ချက်အရ အေးအတူပူအမျှ အတူတကွနေ၊ အတူတကွစားကာ အချင်းချင်း ရိုင်းပင်းကူညီစောင့်ရှောက်ကြသည်။ မြေပြန့်ကျေးလက်ဒေသရှိ သူတို့၏ ညီအစ်ကိုမောင်နှမများသည်လည်း ထိုနည်းတူစွာပင်" ဟူ၍ရေးသားခဲ့ပါသည်။

ဒေါက်တာမောင်မောင်ရေးခဲ့သော "Laws and Customs in Burma and the

Burmese Family" စာအုပ်၏ အခန်း (၂) တွင် အင်္ဂလိပ်သမိုင်းသုတေသီ Hugh Tinker ၏ "A short Survey of Burmese History" ဆောင်းပါးကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြထားသည့် မူရင်းစာသားများကို တင်ပြလိုပါသည်။

"Burmese Society was not entirely shattered by the change of Mandalay. It had, all through the centuries, revolved round the family and the village and these social units survived. The people were very couscious of their relationship as sons of the village, their law was the law of the custom and tradition, there was no great social differences, all bore their share in manning the village defences and in repairing the village wells or roads; it was a little democratic world and much of the traditions of past time remains alive today, village democracy, patriotism and proud memories of independence back to the dawn of the Burmese Race." ဟူ၍ မြန်မာတို့၏ အတိတ်ကာလ ကျင့်သုံးနေသော ဒီမိုကရေစီ အခြေခံလူမှုဘဝနှင့် မန္တလေးရတနာပုံနေပြည်တော် ဆုံးရှုံးပြီးစအခြေအနေကို နှိုင်းယှဉ် ပြထားခဲ့ပါသည်။

"ရွာသား" သို့မဟုတ် "ကျေးရွာ၏သားများ" အဖြစ် ခံယူ၍ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ ထုံးစံအတိုင်း ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ကျေးရွာလူထု၏ ဒီမိုကရေစီအရ ခွဲခြား မှုမရှိဘဲ ရပ်ရွာကာကွယ်ရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်အတူ မျိုးချစ်စိတ်ဖြင့် လွတ်လပ်ခဲ့သော မြန်မာ့ဦးစွန်းကို ဂုဏ်ယူစွာ မှတ်မိနေကြသည်ဟု အကျဉ်းချုပ် အဓိပ္ပာယ်ဖော်လိုပါသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်အတွင်း အရေးပေါ်ကာလတွင် သမ္မတအဖြစ် ရပ်တည်ပေးခဲ့သူ ဒေါက်တာ မောင်မောင်၏ သုံးသပ်ချက်နှင့် Hugh Tinker ၏ သုံးသပ်ချက်တို့မှာ လွတ်လပ်ခဲ့သော မြန်မာတို့၏ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျမှုကို ထပ်တူဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့နိုင်ပေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ကျေးလက်လူနေမှုဘဝသည် ဗမာများနှင့် တောင်ပေါ်ဒေသများပါ ကျင့်သုံး နေကြသည်ဖြစ်ရာ ယဉ်ကျေးသောမြန်မာတို့ကို အနောက်တိုင်းဒီမိုကရေစီပေတံနှင့် တိုင်းထွာဝေဖန် ကဲ့ရဲ့နေကြသော ပညာမဲ့များနှင့် ပညာတတ်ဆိုသူများအတွက် စဉ်းစားစရာ ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ကြားခဲ့ရသော မူကြိုမူလတန်းကလေးများ၏ ဆန္ဒပြကြွေးကြော် သံမှာ "ထိပ်ပြောင်ကလေးနဲ့ မောင်မောင်ရေ x ဒီမိုကရေစီပေးလိုက်ပါလား" ဟူ၍ ဖြစ်ပါ သည်။ အဂါရဝတရားအခြေခံ မိုက်မဲမှုဖြင့် လူထုလူအုပ်ကြီးကို လှိုင်းလုပ်စီးကာ ရရင်ရ၊ မရရင် ချ၊ ရရ မရရ ချ" ဟု ဆူပူသွေးထိုးစကားများ ကြားခဲ့ရ၏။ ကျွန်တော့်အိမ်ရှေ့ရောက် လာကာ တင်းပြည့်ပါတီဝင်ကတ်ပြားကို မီးရှို့ဖို့ထုတ်ပေးရန် ဖိအားပေးစဉ် ငြင်းဆန်ခဲ့သော ကျွန်တော်မှာ ဒေါက်တာမောင်မောင်၏ ကျေးဇူးကြောင့် အသက်အန္တရာယ်မှ လွတ်ခဲ့ရ၏။ သမ္မတ၏အမိန့်ဖြင့် ပါတီဝင်များအားလုံးကို နုတ်ထွက်ခွင့်ပြုခဲ့သောကြောင့် ဘောင်ဝင်စွာ ရှင်သန်ခဲ့ရပါသည်။

လွန်ခဲ့သော အနှစ်နှစ်ရာက

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းနှစ်ရာတိတိ ၁၈၂၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာတို့သည် ပထမအင်္ဂလိပ်- မြန်မာစစ်ပွဲကို ရှုံးနိမ့်၍ ၁၈၂၆ ခုနှစ်တွင် ရန္တပိုစာချုပ်ချုပ်ကာ ရခိုင်နှင့်တနင်္သာရီနယ်

နှစ်ခုလုံးကို အင်္ဂလိပ်လက်ထဲ ထည့်လိုက်ရ၏။ စစ်လျော်ကြေးငွေ ပေါင်ငွေ တစ်သန်းကိုပါ အရစ်ကျပေးဖို့ သဘောတူခဲ့ရလေသည်။

“1826, Bagyidaw's government signed the Treaty of Yandabo; its terms included cession of Tanassarin and Arakan to the British, payment of an indernity equivalent to £ 1,000,000 and renunciation of all Myanmar claims in Assan Manipur, which became British protectorat.” ဟု Encyclopedia Britarnica တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

“ဘကြီးတော်လက်ထက်တွင် ၁၈၂၆ ခုနှစ်၌ ချုပ်ဆိုခဲ့ရသော စာချုပ်အရ မြန်မာ့လက်အောက်ရှိ အာသံနှင့် မဏိပူရနယ်များကိုပါ အင်္ဂလိပ်တို့လက်အောက်သို့ ပေးလိုက်ရလေသည်။ အမှန်အားဖြင့် အင်္ဂလိပ်လက်အောက်ဆိုသည်ထက် ဗြိတိသျှ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီလက်အောက်သို့ ပေးလိုက်ရခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ “ဘကြီးတော်” သည် ဤအချက်ကို သတိထားမိသည်ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့တို့ထံမှ တနင်္သာရီကို အကြိမ်ကြိမ် တောင်းဆိုခဲ့ရာ ၁၈၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်တို့က ကသည်းတို့သိမ်းပိုက်ထားသော “ကလေး ကဘော်” နယ်ကို တနင်္သာရီအစား ပြန်လည်၍ ပေးခဲ့လေသည်။ ဤကိစ္စမှာလည်း ယနေ့အထိ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယနှင့် မဏိပူရတို့အကြား ရှင်းမရသောပြဿနာဖြစ်လျက် ရှိပါသည်။

အလောင်းဘုရားလက်ထက်မှ ထူထောင်ခဲ့သော တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးသည် အရှေ့ဘက်တွင် ယိုးဒယား၊ အနောက်ဘက်တွင် အာသံမဏိပူရထိ ကျယ်ပြန့်ခဲ့ပါသည်။ အလောင်းဘုရားက ခွင့်ပြုထားခဲ့သော ဗြိတိသျှအရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ ရုံးစိုက်ရာ ဟိုင်းကြီးကျွန်းတွင် ရန်သူတို့အပေါ် လက်နက်ထောက်ပံ့နေသော အင်္ဂလိပ်တို့၏ အခြေစိုက်စခန်းကို အလောင်းဘုရားက တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းခဲ့ရာတွင် အခဲမကျေစရာများ ဖြစ်ခဲ့၏။

အဓိပ္ပာယ်ရှိသောရှင်သန်မှု

မြန်မာနိုင်ငံသား ကျွန်တော်၊ မြန်မာနိုင်ငံကို သံယောဇဉ်မဖြတ်နိုင်သော ကျွန်တော်၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၇၆ နှစ်တာကာလ မငြိမ်းချမ်းမှုအတွက် စိတ်မချမ်းသာသော ကျွန်တော်၊ မြန်မာတို့၏သက်တမ်းအရ လွန်ခဲ့သော နှစ်နှစ်ကပင် သေခဲ့သင့်သော ကျွန်တော်၊ ကံကောင်း၍ ရှင်သန်နေသမျှကာလပတ်လုံး အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ရှင်သန်မှုဖြစ်ရန် တစ်ခုခုလုပ်သင့်သည်ဟုဆိုလျှင် မြန်မာတို့ထဲမှ တရားသေစွဲကိုင်ဝင်ရောက်နေသော စိတ်ဆူးငြောင့်ကြီးကို ထုတ်ပယ်ပစ်ဖို့ ကြိုးစားနေမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ရန်သူအစစ်မှာ အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့တို့ဖြစ်၏။ ရှေးကတည်းက သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရာမှ လွတ်လပ်ရေးရပြီး အနှစ်တစ်ရာမပြည့်ခင် သွေးအကွဲကြီးကွဲ၍ နေကြပေပြီ။ “အိမ်ကြက်ချင်း အိုးမည်းသုတ်၍ ခွတ်ခိုင်းသည်” ဆိုစကားမှာ ဥပမာပေးဖို့ ပျော့လွန်းလှ၏။ အထွေးလိုက် အထွေးလိုက် သေကျေပျက်စီးလာသည့် အခြေအနေကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ မြင်နေရရာ တစ်ခုတည်းသော သုံးသပ်မှုကို ပြုရလျှင် “ရန်သူမှားနေကြပြီ” ဟူသောစကားမှတစ်ပါး အခြားပြောစရာမရှိပါ။

ဒေါက်တာခင်မောင်လွင်

ukd;abmifacwfw½kjrefmcspfunaf&; rSwfwdkifwpfck

av;rdkif

“မြန်မာတို့ကား အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဘဝတွင်
ရောက်ရှိနေသော်လည်း ဘာသာခြားတို့အပေါ်
သွေးတူရည်တူ ဆက်ဆံလျက်ရှိလေ၏။
လူမျိုးတိုင်း၊ ဘာသာအယူဝါဒတိုင်းအား
သန့်စင်သော လွတ်လပ်ခွင့်ကို ပေးထားသည့်ပြင်
တတ်နိုင်သမျှ ကူညီအားပေးလျက် ရှိလေသည်။”

လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘာသာရေးလွတ်လပ်မှုကို ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပေးထားလေသည်။ နိုင်ငံတွင်း ပြည်ထောင်စုသားများကိုသာမက ပြည်ပ နိုင်ငံခြားသားတို့အားလည်း ဘာသာအယူဝါဒတွင် မိမိကို သဘောဆန္ဒအတိုင်း ကိုးကွယ် ကျင့်သုံးရန် လွတ်လပ်စွာ ခွင့်ပြုထားလေသည်။ သွယ်ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက် အားဖြင့်သော်လည်းကောင်း အယူဝါဒတစ်ခုအားစွက်ဖက်နှောင့်ယှက်ခြင်းကို ပြည်ထောင်စု ဥပဒေက ခွင့်မပြုချေ။

ဤသည်မှာ ယဉ်ကျေးသော တိုင်းကြီးပြည်ကြီးတို့၏ အမူအရာတစ်ရပ်ဖြစ်ပေရာ ကမ္ဘာ့အလယ်၌ ဂုဏ်ယူနိုင်လောက်သောအချက် ဖြစ်လေသည်။

အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဘဝတွင် အခြားသောဘာသာဝင်တို့အပေါ် တကယ်တမ်း လွတ်လပ်ခွင့်ပေးမှုမှာ သေးငယ်သော ကိစ္စတစ်ရပ် မဟုတ်ပါပေ။ အရင်းမူလကို ကြည့်လျှင် မြင့်မြတ်သော နှိုင်းစာခြင်းသဘောတရားမှ ပေါ်ထွက်လာရသည့် အကြောင်းရပ်ဖြစ်သည်ကို တွေ့နိုင်လေသည်။

ကမ္ဘာတွင် ယဉ်ကျေးသော လူမျိုးကြီးတစ်မျိုးဟု ကျော်ကြားလျက်ရှိသည့် အင်္ဂလိပ် တို့သည်ပင်လျှင် ဘာသာရေးကိစ္စ၌ သန့်စင်သောလွတ်လပ်ခွင့်မပေးနိုင်ခဲ့သည်ကို ရာဇဝင်က ဖော်ပြထားလေသည်။ အနီးကပ်ဆုံးသာဓကကို ထုတ်ရလျှင် ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်တို့အုပ်စိုးချိန်က နေရာတကာတွင် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များသာလျှင် အရေး ပေး၍ ဗုဒ္ဓဘာသာလူမျိုးတို့အား နောက်တန်းက ထားလေ့ရှိသည်။ ခရစ်ယာန် စာသင် ကျောင်းကြီးများ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အား လက်မခံ၊ ၎င်းတို့ဘာသာသို့ ပြောင်းဝင်ပြီးမှ လက်ခံ၏။ သို့လက်ခံပြန်ပါလည်း ကျောင်းလခကို အခြားလူမျိုးထက် တစ်ဆပိုပေးရလေ သည်။ ယင်းကဲ့သို့သော ပြုမူချက်များ ထင်ရှားစွာရှိခဲ့ခြင်းကိုကြည့်ပါက ဘာသာရေးတွင် မြင့်မြတ်သော နှိုင်းစာမှုသဘောတရား ကင်းလွတ်နေသည်ကို သိသာနိုင်လေသည်။

မြန်မာတို့ကား အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဘဝတွင် ရောက်ရှိနေသော်လည်း ဘာသာခြား တို့အပေါ် သွေးတူရည်တူ ဆက်ဆံလျက်ရှိလေ၏။ လူမျိုးတိုင်း၊ ဘာသာအယူဝါဒတိုင်းအား သန့်စင်သော လွတ်လပ်ခွင့်ကို ပေးထားသည့်အပြင် တတ်နိုင်သမျှ ကူညီအားပေးလျက် ရှိ လေသည်။

အုပ်ချုပ်သူအနေဖြင့် အအုပ်ချုပ်ခံ ဘာသာခြားတို့အား ဤမျှသွေးတူ-ရည်တူ ဆက်ဆံ၍ အခွင့်အရေး ပေးအပ်ထားခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၊ မြန်မာလူမျိုးတို့၏ မြင့်မြတ် သော နှိုင်းစာခြင်းသဘောကို အနိမ့်အမြင့် တိုင်းထွာပြချက်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ကမ္ဘာနှင့်အဝန်း တိုးတက်နေပြီဖြစ်သော မျက်မှောက်ခေတ်တွင် မြန်မာတို့သည် မိမိတို့ နိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်ခိုမှီးသူ ဘာသာခြားများအပေါ် ဘယ်ကဲ့သို့ အခွင့်အရေးပေးကာ ဆက်ဆံပုံမှာ လက်တွေ့မျက်မြင်အားဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလျက် ရှိသည်ဖြစ်၍ အထူးဖော်ပြ ရန်ပင် မလိုလှပေ။ ပုဂံ၊ အင်းဝ၊ ကုန်းဘောင် စသော အတိတ်ခေတ်အဆက်ဆက် ကိုယ့်မင်း ကိုယ်ချင်း ဘဝကလည်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်နေထိုင်သူ လူမျိုးခြားတို့အား ဘာသာရေး တွင် နှောင့်ယှက်တားဆီးခြင်း မပြုမူဘဲ အခွင့်အရေးပေးခဲ့သည်သာ ဖြစ်ကြောင်းကို ရာဇဝင် အရ ထင်ရှားလေသည်။ ယင်းသည့်အချက်တို့မှာ မြန်မာတို့၏ တိုင်းတစ်ပါးသား လူမျိုးခြား

များအပေါ် ချစ်ကြည်လေးစားမှု သဘောထားရှိပုံကို လူမျိုးရေးလေ့လာသူတိုင်း အမှတ်ပြုရမည့် အကြောင်းရပ်များ ဖြစ်လေသည်။

သာဓကတစ်ရပ်ကိုတင်ပြလိုပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်အလယ်ပိုင်းအလောင်းဘုရား၏ စတုတ္ထသားတော် ဘိုးတော်ဦးဝိုင်းသည် အမရပူရမြို့တော် နန်းတော်ကို ပထမဦးစွာ တည်ထောင်တော်မူခဲ့၏။ ယင်းသောအခါ ဗုဒ္ဓဘာသာတိုင်းရင်းသားတို့၏ အထွတ်အမြတ်ပြုရာ ကျောင်း၊ ကန်၊ ဘုရား၊ ဇရပ်၊ တန်ဆောင်းကြီးများကိုလည်း ခမ်းနားသိုက်မြိုက်စွာ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းဘော်မူခဲ့၏။ ထို့ပြင် အမရပူရနေပြည်တော်တွင်နေထိုင်သူ အိန္ဒိယလူမျိုး၊ တရုတ်လူမျိုးတို့အားလည်း ၎င်းတို့ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာတရားအလျောက် ဘာသာရေးအဆောက်အဦကြီးများ ဆောက်လုပ်တည်ထားခွင့်ကို ပေးတော်မူခဲ့သည်မှာ ယခုတိုင် အထင်အရှား ရှိနေလေသည်။

တရုတ်လူမျိုးများကဆိုလျှင် ၎င်းတို့၏ ဘုရားကျောင်းကြီးကို ၁၁၄၄ ခုနှစ် အမရပူရ ရွှေနန်းတော်ကြီးတည်ဆောက်ပြီးသည်နှင့် မရှေးမနှောင်းပင် ဆောက်လုပ်ခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်က တရုတ်မြန်မာ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုမှာ ရင့်သန်ခိုင်မြဲနေပြီဖြစ်၍ မင်းနေပြည် အမရပူရမြို့တော်၌ "တရုတ်တန်းရပ်" ဟူ၍ ရပ်ကွက်သီးသန့်ပင် သတ်မှတ်တည်ထားခွင့် ရရှိခဲ့လေသည်။ မြန်မာတို့၏ ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်း ခေတ်အဆက်ဆက်မှ အမရပူရခေတ်တိုင် တရုတ်မြန်မာဆက်ဆံမှု အကျယ်ပြန့်ဆုံး၊ လူမျိုးချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှု အမြင့်မားဆုံး ဟု ဆိုနိုင်ဖွယ်ရာသာဓကများ ရှိခဲ့လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ တရုတ်ဘုရားကျောင်း တည်ဆောက်နိုင်သည်မှာ အမရပူရခေတ်တွင် ပထမဦးဆုံးဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားရလေသည်။

ဘိုးတော်မင်းတရားသည် ၁၁၄၄ ခုနှစ် တွင် အမရပူရမြို့တော် နန်းတော်ကြီးကို တည်ထောင်တော်မူပြီး၍ မြို့သက် နန်းသက် ၂၉ နှစ် (၁၁၇၃ ခုနှစ်) သို့ တိုင်လတ်သော် ရွှေမြို့တော်အတွင်း တရုတ်တန်းရပ်မှ စတင်၍ မီးလောင်ကျွမ်းသဖြင့် ရွှေနန်းတော်ကြီးနှင့် တကွ နေပြည်တော်အရပ်ရပ်တွင် မီးဘေးသင့်ခြင်း ခံရလေသည်။ ယင်းသောအခါ တရုတ်တန်းရပ်ရှိ တရုတ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးသည်လည်း ပြာပုံဘဝသို့ ရောက်ရှိခဲ့လေ၏။

ဘိုးတော်ဘုရားသည် နန်းတော်ကြီးတစ်ရပ်လုံး မီးဘေးသင့်ရောက်ခဲ့သည်ဖြစ်၍ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး မင်းကွန်းတစ်ဖက်ကမ်းရှိ သမင်ခြံကျွန်းတွင် ယာယီစံနန်းတော်ဖြင့် စံနေရလေသည်။ ၁၁၇၈ ခုနှစ်တွင်မှ အမရပူရနန်းမြို့တွင်း၌ လွှတ်တော်၊ နန်းတော်၊ ပဟိုရ်စင်တော် စသည်တို့ကို အသစ်ထပ်မံဆောက်လုပ်၍ ပြီးမြောက်သောကြောင့် အမရပူရသို့ ပြောင်းရွှေ့တော်မူရလေသည်။

တရုတ်လူမျိုးတို့သည်လည်း ၎င်းတို့၏ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီး မီးလောင်ခြင်းခံရ၍ မူလနေရာ၌ပင် အသစ်ဆောက်လုပ်ကြလေရာ အမရပူရရွှေနန်းတော် ပြင်ဆင်ဆောက်လုပ်၍ ပြီးစီးသည့် ၁၁၇၈ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအကြိမ် ကျောင်းကြီးကို ဆောက်လုပ်ပြီးစီးခဲ့လေသည်။

သို့ကြောင့် ယခုတွေ့မြင်နေရသော အမရပူရမြို့မှ တရုတ်ကျောင်းကြီးမှာ ၁၁၇၈ ခုနှစ် ဘိုးတော် ပဒုံမင်းတရားကြီး၏လက်ထက်တော်က တည်ဆောက်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံ

တွင် ရှေးအကျဆုံးသော ကျောင်းကြီးဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားရလေသည်။ အတွင်းကျောင်းဆောင် ဘုရားခန်း၏ အမိုးမျက်နှာကြက်တွင်လည်း (၁၁၇၈ ခုနှစ်) ဟူသော သက္ကရာဇ် အမှတ်အသားကို တရုတ်ဘာသာဖြင့် ကမ္ပည်းရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ယင်းသို့ဆိုရာ၌ ကျွန်ုပ်သည် ပမာဏပြုလောက်သည့် ရာဇဝင်မှတ်တမ်းအသီးသီးတို့၏ ညွှန်ပြချက်နှင့် တကွ မျက်မြင်သာခကများအရ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါ၏။

အဆိုပါ တရုတ်ကျောင်းကြီးသို့ သွားရောက်ကြည့်ရှုမည်ဆိုပါက ပထမဦးစွာ မြင့်မားသော မဟာရံအုတ်တံတိုင်းကြီးများကို တွေ့မြင်ရပေလိမ့်မည်။ တရုတ်လူမျိုးများသည် ပထမအကြိမ် မီးဒဏ်ကို ခံလိုက်ရသည်ဖြစ်၍ ဒုတိယအကြိမ် ကျောင်းကြီးတည်ဆောက်ရာ၌ မီးဘေးကာကွယ်နိုင်စေရန် မဟာရံတံတိုင်းကြီးများကို နန်းမြို့ရိုးကြီးတမျှ မြင့်မားခိုင်ခံ့စွာ စီမံခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

“ကျောင်းဆောင်များ၏ ထုပ်၊ လျောက်၊ မျက်နှာကြက်တို့တွင်လည်း ရှေးခေတ် တရုတ်အနုပညာသည်တို့၏လက်ရာဖြစ်သော သစ်ထွင်းပန်းခက်၊ ရုပ်ကြွများကို တွေ့ရလေသည်။”

အုတ်တံတိုင်း၏ အတွင်းသို့ဝင်လိုက်လျှင် ကျောင်းဆောင်အဆောက်အဦ ၈ ခုကို တွေ့မြင်နိုင်လေသည်။ ယင်းကျောင်းဆောင်များ၏ တိုင်လုံးကြီးများမှာ ဖြောင့်စင်းချောမွတ်လှသော ကျွန်းသစ်များဖြစ်ပေရာ အင်းဝမြို့ရှိ ဗားကရာကျောင်းကြီးမှ ကျောင်းတိုင်ကြီးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်လောက်ပေ၏။ သစ်ကြီးဝါးကောင်းကို ဖောဖောသီသီ သုံးစွဲနိုင်ခဲ့သော အတိတ်ခေတ်က ကိုယ့်မင်းကိုယ်ချင်းဘဝကို မျှော်မှန်းလွမ်းဆွတ်ဖွယ်ရာရှုခင်းတစ်ခုပါပေ။

ကျောင်းဆောင်များ၏ ထုပ်၊ လျောက်၊ မျက်နှာကြက်တို့တွင်လည်း ရှေးခေတ် တရုတ် အနုပညာသည်တို့၏ လက်ရာဖြစ်သော သစ်ထွင်းပန်းခက်၊ ရုပ်ကြွများကို တွေ့ရလေသည်။ တစ်ထပ်တစ်သားတည်းသော သစ်သားကို ၃ ထပ်၊ ၃ လွှာကဲ့သို့သော ကြွပန်းပုံ ပေါ်လွင်အောင် ဆောက်ဖြင့် ထွင်းဖော်ထားသည်မှာ ၎င်းတို့၏ အနုပညာနိုင်နင်း လက်ရာမြောက်ပုံကို မချီးမွမ်းဘဲ မနေနိုင်လောက်အောင်ပင် တွေ့ရလေသည်။

ဤ၌ ကျွန်ုပ်သည် မြန်မာနှင့် တရုတ် ယဉ်ကျေးမှု နီးစပ်ရောယှက်ပုံကို သတိပြုမိ၏။ အဘယ်ကြောင့်

ဆိုသော် ပြတိုက်များတွင် တွေ့မြင်ရသေးသော ရှေးခေတ်မြန်မာတို့၏ ပန်းပု လက်ရာများမှာ ယခု တရုတ်ကျောင်းကြီးမှ သစ်ထွင်းပန်းများနှင့် ဆင်လှသောကြောင့် ဖြစ် လေသည်။

ၚင်းတရုတ်ကျောင်းကြီးအတွင်း၌ ထူးခြားစွာ မှတ်သားထိုက်သော ပစ္စည်း ၂ ခုကို ဖော်ပြလိုပါသည်။ ပထမပစ္စည်းမှာ နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်ကျော်ခေတ်က တရုတ်မင်းဆက် တစ်ပါး၏ ရာဇဝင်ခန်းကို သရုပ်ဖော်ထားသော အလျား ၆ ပေ၊ အနံ ၄ ပေ၊ ထု ၁ လက်မ ခန့်ရှိ သစ်သားပန်းပုကားကြီး ဖြစ်၏။ ၎င်းကို တရုတ်ပြည် ပီကင်းမြို့တော်မှ ခရီးအတန်တန် ဖြင့် ယူဆောင်ကာ မြန်မာပြည်တွင် ရှေးအကျဆုံးသော ဤကျောင်းကြီးတွင် ထားရှိခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ရုပ်လုံးပေါ်မဟုတ်ဘဲ ပန်းချီရေးဆွဲထားသကဲ့သို့ ရုပ်ကြွဖြင့် လိုရာကို သရုပ် ဖော်ထားသည်မှာ ပြောင်မြောက်သော အနုပညာလက်ရာဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်နေတော့၏။

ဒုတိယပစ္စည်းကား အမြင့် ၁၃ လက်မ၊ အဝန်း ၄ ပေနှင့် ၆ လက်မ၊ ခင်းပျဉ်အထူ ၁ လက်မခွဲရှိသော သစ်စေးသုတ် ကျွန်းသားစားပွဲဝိုင်းကြီး ဖြစ်လေ၏။ ၎င်းစားပွဲမှာ အမြင် အားဖြင့် ဘာမျှထူးခြားလှသည် မဟုတ်သော်လည်း သူ၏အတိတ်ကြောင်းမှာ အရေးတယူ ပမာဏပြု၍ မှတ်သားလောက်ပေ၏။ စားပွဲ၏ အောက်ဘက်၌ (၁၁၇၈ ခု၊ လက္ခ၁၀-တံ) ဟူသော ကမ္ပည်းစာတမ်းကို တွေ့ရလေသည်။ ထို့ပြင် တရုတ်ကျောင်းကြီးကို ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြီး၍ မကြာမီကာလတွင် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးသည် မိဖုရားခေါင် ကြီးနှင့်အတူ ၎င်းကျောင်းကြီးအတွင်းသို့ ထွက်ချီတော်မူကာ ဖော်ပြပါစားပွဲဖြင့် ပွဲတော် တည်ခဲ့ဖူးလေ၏။ သို့ကြောင့်ပင် တရုတ်ဘုန်းကြီး၊ တရုတ်ဘုံလူကြီးအဆက်ဆက်တို့က ဤသည့်စားပွဲခုံကို တရိုတသေ သိမ်းဆည်းစောင့်ရှောက်လာခဲ့ကြရသည်ဟု ဆိုလေသည်။

ဘုန်းအာဏာ ထက်မြက် ကြီးမားလှသော မင်းကေရာဇ်တစ်ပါးက ၎င်း၏ နိုင်ငံတော် တွင် လာရောက်နေထိုင်သူလူမျိုးခြားတို့အား ဤမျှလောက်လိုက်လျော ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံ၍ အခွင့်အရေးပေးခဲ့ခြင်းမှာ ထိုခေတ်က တရုတ်နှင့်မြန်မာတို့၏ ပြည်ထောင်အချင်းချင်း၊ လူမျိုးအချင်းချင်း မည်မျှလောက် ချစ်ခင်ကျွမ်းဝင်မှုရှိခဲ့သည်ကို သိသာနိုင်ရန် အကြောင်းရပ် ဖြစ်လေသည့်ပြင်၊ နှောင်းခေတ် တရုတ်-မြန်မာတို့၏ ချစ်ကြည်ရေးအုတ်မြစ်ကို ပန္နက်ချ ပေးခဲ့သည်ဟုလည်း ဆိုအပ်လေ၏။

ယင်းသည် တရုတ်ကျောင်းကြီးအတွင်း၌ ရှေးယခင်ကာလတုန်းကမူ ဘိုးတော် ဘုရားလက်ထက်တော်မှစ၍ ပြုစုသိမ်းဆည်းလာခဲ့သော ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုပစ္စည်း အရပ်ရပ်တို့ တည်ရှိခဲ့လေ၏။ ဂျပန်တို့ ကြီးစိုးစဉ်ကာလတွင်မှ အချို့ကို သယ်ယူသွားခြင်း၊ အချို့ကို ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်းများခံလိုက်ရသဖြင့် ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ ကြုံရလေသည်။ သို့ပါသော် မြန်မာတို့၏ ဦးကင်းသဖွယ်ဖြစ်သော မန္တလေး ရွှေနန်းတော်ကြီးသည်ပင်လျှင် စစ်ဒဏ်ဖြင့် အစတုံး ပျက်စီးခဲ့ရသည်ဖြစ်လေရာ ယခုကဲ့သို့ အမရပူရမြို့ တရုတ်ကျောင်းကြီးမှာ မီးဘေး ဖုံးဘေးမှ လွတ်ကင်းကျန်ရှိနေသေးသည်ကား တရုတ်-မြန်မာ ချစ်ကြည်ရေးသမိုင်း၏ မီးရှူးမှတ်တိုင်ကြီးသဖွယ် တွေ့မြင်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ဝမ်းမြောက်ရပေသတည်း။

လေးမြိုင်

(၁၉၅၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် မြဝတီမဂ္ဂဇင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်ဆောင်းပါးကို မူရင်းအတိုင်း ကူးယူဖော်ပြပါသည်။)

EpSfaygif; 200 aumfu &efukefrdU

wdkvufa&; 0;Defaz

“ဆူးလေဘုရားသို့ ဘုရားဖူးသွားကြသူများသည်
တောင့်တင်းသော ကျွန်းသစ်လုံးတိုင်ကြီးများနှင့်
ဆောက်လုပ်ထားသော သစ်သားတံတား
လမ်းကျဉ်းကလေးပေါ်မှ သွားကြရသည်။
တံတားအောက်တွင်ကား ရွှံ့ဗွက်များ ထလျက်ရှိသည်။**”**

ရွှေဖောင်စုန်ကြွ၊ ပန်းလှိုင်ဝဝယ်၊ သူကဆီးကြို၊ နှစ်တပ်ကိုလျှင်၊ လွှင့်ဖြိုဖျက်ဖျောက်၊ ခြိမ်းလိုက်ချောက်၍၊ ထုတ်ချောက်ဒဂုံ၊ ရောက်ပြန်တုံလည်း၊ လုံခြုံအောင်ရည်၊ တပ်ကြီးတည်မှ၊ ပတ်လည်ကျေးသီး၊ သိမ်းယူပြီးသော်၊ ရန်မီးဖုန်ဖုန်၊ လွှင့်မမွန်ဟု၊ ရန်ကုန်အောင်တပ်၊ ခေါ်ပညပ်သည်။ ။ ရန်လုပ် တည့်စည်းဝေး၊ ရန်အလေး။

(ပလိပ်စားချောင်း)

အလောင်းမင်းတရားကြီး (ဦးအောင်ဇေယျ) သည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၁၆ ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁ ရက်နေ့တွင် ကျောက်မြောင်းမြို့က ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်များနှင့် အင်ကြီးအားကြီးဖြင့် ဟံသာဝတီသို့ စုန်ဆင်း ချီတက်တော်မူခဲ့ရာ ၁၁၁၇ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း ၆ ရက်နေ့တွင် ဒဂုန်မြို့သို့ အလွယ်တကူပင် ဆိုက်ရောက်တော်မူသည်။

ဒဂုန်မြို့ဟောင်းနေရာမှာ တောအတိဖြစ်နေ၍ အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် သစ်တပ်မြို့တည်လောက်အောင် တောချုံ အိုင်အင်းကုန်းကျင်းရှိသည်များကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းတူးဖို့စေ၍ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၁၇ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၇ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် တာဝန်း ၁၁၁၉ တာ စသော သစ်တပ်မြို့ကို ကျုံး၊ မြောင်း၊ တံခါး၊ ပြအိုး စသော မြို့၏အင်္ဂါပြည့်စုံစွာဖြင့် ၇ ရက်နှင့်ပြီးအောင် တည်လုပ်တော်မူ၍ ရန်သူတော်တို့ကို သည်တွင်ကုန်အောင် လုပ်ကြံတော်မူမည်ဟု အမိန့်တော်ရှိပြီးလျှင် ဒဂုန်မြို့ကို ရန်ကုန်မြို့ဟူ၍သမုတ်တော်မူသည်၊

ထို့ကြောင့် ဒဂုန်မြို့မှ ရန်ကုန်မြို့ဟူ၍ အမည်တွင်သော အချိန်ကာလမှာ ယခုဤဆောင်းပါးရေးသော ကာလ ၁၃၄၁ ခုနှစ်အထိ နှစ်ပေါင်း ၂၂၄ နှစ်ရှိပြီဖြစ်သည်။

အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့တွင် မင်းလှမင်းခေါင်၊ မင်းကျော်စည်သူ၊ မင်းထင်နော်ရထာ စသည်တို့ကို အကြီးအမှူးပြု၍ တိုက်လှေ ၅၀၀၊ မြင်း ၁၀၀၀၊ သေနတ် ၃၀၀၀၊ စစ်သည်သူရဲ ၃၀၀၀၀နှင့် ရန်ကုန်မြို့စောင့် ခန့်ထားပြီးလျှင် ဇေယျနန္ဒကို ရန်ကုန်မြို့ဝန်ခန့်ထားပြီး ရတနာသိင်္ဃမြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူသည်။

ထို့နောက် အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် ၁၁၁၇ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်သို့ စုန်ဆင်းလာခဲ့ရာ ထိုနှစ် တပေါင်းလဆန်း ၁၅ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်တော်မူပြန်သည်။

ဟံသာဝတီ–သန်လျင် စသည်တို့ကိုသိမ်းပိုက်တော်မူပြီးလျှင် ရတနာသိင်္ဃသို့ပြန်တော်မူရာ ငယ်မည်ဦးရွှေရည် ခေါ် မင်းကျော်စည်သူဘွဲ့ရသူအား နေမျိုးနော်ရထာဟူသော ဘွဲ့သစ်ပေး၍ ရန်ကုန်မြို့ဝန် ခန့်ထားခဲ့သည်။

ထို့နောက် အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် ဒဂုန်ဆံတော်ရှင် (ရွှေတိဂုံ)ဘုရားတွင် ဆောက်လုပ်တော်မူသော ဇရပ်ကြီးကို ရေစက်သွန်းချရန်အတွက် ရန်ကုန်သို့ရောက်ရှိတော်မူလာပြန်ရာ ရွှေတိဂုံဘုရားစောင်းတန်းနှင့် ဇရပ်တော်ကြီးတို့ကို ရွှေအပြည့်ချတော်မူသည်။

ထိုမှတစ်ဆင့် ယိုးဒယားသို့ချီလေရာ စစ်ချီခါနီးအချိန် ရန်ကုန်မြို့၏ အခြေအနေကို စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ "ရန်ကုန်ရွှေပြည်၊ သိကြားတည်သား"ချီသောရတုတွင်...

"သံလျှင် ဟံသာ၊ သဉ်းသည် ကပင်၊ နာမ ရင်းဖြုတ်၊ မှည့်သမုတ်၍၊ ကျုံးထုတ်ပတ်ရစ် မြို့သစ် ထူးဆန်း၊ အောင်နန်း စိုက်တည်၊ စံခဲ့သည်နှင့်၊ နှစ်ရှည်မကြာ၊ ခုတစ်ခါလျှင် ထောင့်ညာ နောက်ယွန်းဟိုင်းကြီးကျွန်းလည်း နစ်မွန်းသည်ထက်၊ ထွားထွားပျက်၏။ ဖိုလ်မင်ရည်ရွယ်၊

ဆံတော်ဝယ်လည်း၊ လေးသွယ်မုခ်ကပ်၊ မှန်လျှိုးလျှပ်နှင့်၊ စရပ်လေးမြွာ သုမ္မောကို၊ ခေါ်သာစုပွဲ၊ စည်ဆဲဆဲသာ၊ စိုးရဲနီတွတ်၊ ကသစ်ဆွတ်သား။ နတ်သဘင်ထက်၊ ဆယ်ဆဘက်၏။ ကနက်စိုက်ထောင်၊ နန်းဆောင် ဆောင်ဝယ်၊ တောင်မိဖုရား၊ သမီးသားနှင့်၊ ထံပါးညွှတ်ကုတ်၊ ရံဝန်းအုပ်သည်။"စသည်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထားလေသည်။

ဆင်ဖြူရှင်လက်ထက်

အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ သားတော် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားလက်ထက်တွင် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားသည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၃၆ ခုနှစ်၊ ပြာသိုလဆန်း ၈ ရက်နေ့တွင် အဝ နေပြည်တော်က ရန်ကုန်မြို့သို့ ရွှေတိဂုံ ဘုရားကို ထီးတင်ရန် စုန်ဆင်းလာရာ တပေါင်းလဆန်း ၁ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်တော်မူသည်။

ရန်ကုန် အနောက်မြောက်ယွန်း တာ ၆၀၀ ခန့်တွင် သာယာစွာသော မြေအပြင်၌ သဘင်နန်းနှင့် စံတော်မူပြီး ရတနာအတိပြီးသော ထီးတော်ကို ရွှေတိဂုံသို့ တင်လှူတော်မူသည်။ ထို့နောက် ၁၁၃၇ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း ၈ ရက်နေ့တွင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူသည်။

ဗဒုံမင်းတရားလက်ထက်

အမရပူရမြို့တည်နန်းတည် ဗဒုံမင်းတရားကြီးလက်ထက် ၁၁၅၄ ခုနှစ်၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ၉ ရက်နေ့တွင် မင်းတရား ကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်တော်မူရာ ရန်ကုန်မြို့ အနောက်မြောက်ယွန်း တာ ၆၀၀ ခန့်အကွာတွင် သစ်တပ်မြို့တည်၍ စံနေတော်မူသည်။

ရွှေတိဂုံဘုရား အနောက်မြောက်ယွန်းတွင် ကွန်းငါးစဉ်နှင့် ရွှေဇရပ်ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ ကြေးနီအုတ်ကြွပ် မိုးပြီးလျှင် သံဃာတော်တို့အား ရဟန်းအသုံးအဆောင်တို့ကို လှူဒါန်းတော်မူသည်။

စစ်ကိုင်းမင်း (ဘကြီးတော်) လက်ထက်

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၆ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ကို အင်္ဂလိပ်တို့ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်လိမ့်မည်ဟု သတင်းရ၍ မင်းတရားကြီးသည် ဝန်ကြီးသတိုးမဟာသေနာပတိကို ရန်ကုန်မြို့မှ ရပ်နေ စည်းကြပ်ရမည်ဟု အမိန့်တော်နှင် စေလွှတ်လိုက်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဝန်ကြီး မရောက်လာမီတွင်ပင် အင်္ဂလိပ်တို့က ရန်ကုန်မြို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည်။

ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာတို့ တိုက်ပွဲများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလာခဲ့ရာမှ ၁၁၈၇ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့တွင် ရန္တပိုရွာတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုကြသည်။

ထိုစာချုပ်ချုပ်ဆိုပြီးနောက် ရန်ကုန်မြို့သို့ ဝန်ကြီး၊ မင်းကြီး မဟာမင်းလှရာဇာကို ရန်ကုန်မြို့ဝန်ကြီးအဖြစ် မင်းတရားကြီးက ခန့်ထားစေလွှတ်လိုက်သည်။

ရန်ကုန်မြို့ဝန် မင်းကြီးသည် ကြည့်မြင်တိုင် ရွာဆိပ်သို့အရောက်တွင် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်နှင့် အရာရှိများက ကြိုဆိုနှုတ်ဆက်ကြသည်။ ရန်ကုန်ဝန်ကြီးသည် အမှုထမ်းလူ

၁၀၀၀၀ ကျော်တို့ကို ရန်ကုန်မြို့တွင်း မြို့ပြင် သင့်ရာအရပ်များတွင် တပ်ချ ရပ်စွဲနေစေသည်။ ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်သံအရာကြီး ကြော့ပွက်သည် မြန်မာဘုရင်ထံသို့ ရောက်ရှိလျှောက်ထားသဖြင့် အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာတို့ သဘောတူ စာချုပ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုကြသည်။

ထိုစာချုပ်အရ အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းထားသည့် အချို့မြို့များကို မြန်မာသို့ ပြန်လည်ပေးအပ်ရန်ဖြစ်ရာ ပေးအပ်သည့်အထဲတွင် ရန်ကုန်မြို့လည်း ပါရှိသဖြင့် ၁၁၈၈ ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်း ၁၀ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ ဖောင်တော်တံခါးပြင်တွင် စိုက်ထူထားသော အလံတိုင်၌ လွှင့်ထူထားသော အင်္ဂလိပ်အလံကို ချ၍ ပိတ်ဖြူ အလျား ၉ တောင်၊ အနံခြောက်တောင်၊ အလယ် အနီသွတ်၊ ဥဒေါင်းရုပ်၊ ပန်းခက်ကိုက်၊ အထွက်ရွှေချ၊ မြန်မာအလံတော်ကို အတီးအမှုတ်မျိုးစုံ တီးမှုတ်စေပြီးလျှင် အမြောက် သုံးချက်ပစ်ဖောက်၍ လွှင့်ထူလိုက်သည်။

ထိုနေ့တွင် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်နှင့် အရာရှိများသည် နောက်ပါဗိုလ်မှူးတပ်မှူး စစ်သည်အပေါင်းတို့ကို ရုပ်သိမ်း၍ ရန်ကုန်မြို့မှ ထွက်ခွာသွားကြသည်။

ရန်ကုန်ဝန်ကြီး၊ မင်းကြီးမဟာမင်းလှရာဇာသည် ရန်ကုန်မြို့ကို ၉ နှစ်အုပ်ချုပ်ပြီးနောက် ၁၁၉၇ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သွားရာ ဝန်ကြီး မင်းကြီးကျော်ထင်ကို မင်းတရားကြီးက ရန်ကုန်ဝန်ကြီး ခန့်တော်မူသည်။

သာယာဝတီမင်း ခေါ် ရွှေဘိုမင်းလက်ထက်

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၀၃ ခုနှစ်တွင် မင်းတရားကြီးသည် ရန်ကုန်သို့ ထွက်တော်မူမည်ဖြစ်၍ ထွက်တော်မမူမီ စံနန်းတော်မြေမြို့ကို မင်းညီမင်းသား မှူးမတ်များနှင့် ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူး အမှုထမ်း ရဲမက်အပေါင်းတို့ကို အသီးသီး တာဝန်ဝေငှ ပေးအပ်တော်မူ၍ ကျုံး၊ မြောင်း၊ တံခါး၊ ပြအိုး၊ ပစ်စင်နှင့်တကွ မြို့၏ အင်္ဂါပြည့်စုံစွာ အိမ်၊ ဈေးစသည်ဖြင့် ၇ ရက်အတွင်း ပြည့်စုံအောင် တည်လုပ်ပြီးလျှင် မြို့တော်ကို "အောင်မြေရန်နှင်" ဟူ၍ လည်းကောင်း သမုတ်တော်မူသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ရွှေကျပ်ချိန် ၃၂၀၀ ကို အမရပူရတွင် ရွှေပြားခတ်လုပ်စေပြီးလျှင် ရွှေတိဂုံစေတီတော်အား ဖိနပ်တော်မှ ငှက်ပျောဖူးအထိ ရွှေသင်္ကန်းကပ်လှူသည်။ ရွှေသင်္ကန်းကပ်လှူပွဲကို လက်ဝှေ့လက်ပန်း၊ ဇာတ်ရုပ်စုံပွဲများနှင့် ကျင်းပလေသည်။

သာယာဝတီမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်သော အနောက်နန်းမတော်မိဖုရား မမြကလေး (ပြာပြာညိုရောင်၊ ရှစ်စုံရွှက်ကြာ စသော ပတ်ပျိုးတို့ကို ရေးသူ) သည်လည်း ဘုရားကြီး၏ အနောက်ဘက်စောင်းတန်းဆောက်လုပ်ရန် သစ်၊ ပျဉ်နှင့် လက်ခများ လှူဒါန်းသဖြင့် ထိုအလှူကို မင်းနှင့်မိဖုရားတို့ ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းသည်။

သာယာဝတီမင်းသည် ဥက္ကလာပ သို့မဟုတ် အောင်မြေရန်နှင် သို့မဟုတ် ရန်ကုန်မြို့တွင် ၄ လနှင့် ရက်ပေါင်း ၂၀ ကျော် စံနေတော်မူသဖြင့် အတူလိုက်ပါလာကြသော မှူးမတ်တို့က နေပြည်တော်ကို လွမ်းဆွတ်၍ ပြန်လိုကြသည်။

သို့ရာတွင် အသက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်ဖြစ်၍ တိုက်ရိုက်မလျှောက်ထားဝံ့သောကြောင့် သီချင်းများ ရေးသားဆက်သွင်းကြသည်။

ပြင်စည်မင်းသားက "တောင်ယံတောက မောလေအောင် အစချီသော မွန်သီချင်း

သွားကို ရေးသားဆက်သွင်းသည်။ ထိုသီချင်းတွင် “မှိုင်းညိုပြေ–မှိုင်းညိုပြေပြေလေ၊ စံရဝေ၊ မန်းရွှေတိုင်ခန်း၊ နန်းအောင်မြေ–မျှော်လေခါခါပန်း” … “ညဥ့်သုံးယံသံနွဲ့ပျောင်း၊ သာငွေမောင်းက၊ ညံညံဆော်၊ ပျော်နိုင်ပေါင် မှိုင်ရက်ကယ်လင်း”ဟူသော နေပြည်တော်ကို တမ်းတ၍ လွမ်း ရပုံများကို စပ်ဆိုထားသည်။

မြဝတီဝန်ကြီးလည်း “စိန်ခြယ်ညီးလင်း” အစရှိသော မွန်သီချင်းသွားကို ရေးသား ဆက်သွင်းသည်။ ထိုသီချင်းနှင့် “နှင်းသာဟေမန်–လေပြန်လောင်း၊ ပြောင်းမည်ဟန်၊ မှန်နန်း ကွာဝေးဆွတ်ပျံ့သည်လွမ်းရေး” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ “နန်းသူပူဆွေးကြောင်း၊ ဘွေသဉ်ကြာ၊ မယ်မှာခွေညှိုးပျောင်း” ဟူ၍လည်းကောင်း နေပြည်တော်ကို လွမ်းရဟန်များကို ရေးသား ထားလေသည်။

ထို့ကြောင့် သာယာဝတီမင်းသည် ၁၂၀၃ ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁၂ ရက်နေ့ (၁၈၄၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၂ ရက်)တွင် ရန်ကုန်မှ အမရပူရမြို့တော်သို့ ရေကြောင်းဖြင့် ပြန်တော် မူသည်။

အင်္ဂလိပ်လက်ထက်

ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်သက္ကရာဇ် ၁၈၅၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀ ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်ကြီးဖြစ်သူ လော့ဒ်ဒဟ်ဖရင်က အောက်မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုလုံးကို အင်္ဂလိပ်ပိုင်အဖြစ် သိမ်းပိုက်လိုက်ကြောင်း ကြေညာလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ နန်းတွင်း ရေးများ ရှုပ်ထွေးလျက်ရှိရာ အင်္ဂလိပ်တို့ ကြေညာသည့်အတိုင်း ပေးအပ်လိုက်ရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ရန်ကုန်မြို့သည် အင်္ဂလိပ်ပိုင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြို့တော်ဖြစ်လာခဲ့ရာ အင်္ဂလိပ်တစ်ဦးက ၁၈၅၄–၅၄ ခုနှစ်တွင် ၎င်းတွေ့မြင်ရသော ရန်ကုန်မြို့၏ အခြေအနေကို မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။

ယင်းမှတ်တမ်းအရ ထိုအချိန်က ရန်ကုန်မြို့တွင် ရန်ကုန်မြစ်ကမ်းခြေကို မျက်နှာပြု ထားသော အဓိကလမ်းမရှည်ကြီး ၂ လမ်းရှိရာ ကမ်းခြေနှင့်နီးသော အိမ်များမှာ ရေကြီး သောအခါ နစ်မြုပ်လျက် ရှိသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့သည် ရန်ကုန်မြို့ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် စီစဉ်လျက်ရှိရာ အုတ်တိုက် များကို စတင်ဆောက်လုပ်လာကြသည်။

သိသာထင်ရှားစွာ ဆောက်လုပ်သော ကရစ် အိမ်ထောင်စုပိုင် အုတ်တိုက်အဆောက် အအုံတစ်ခုကို ကမ်းနားတွင် ဆောက်လုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

များသောအားဖြင့် သစ်သားအိမ်များသာရှိခဲ့ရာမှ အုတ်တိုက်ကို စတင်ဆောက်လုပ် သောအခါ ဆောက်လုပ်ပြီးသမျှ အုတ်တိုက်အဆောက်အအုံတို့ကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက မကြာ ခဏ ဝယ်ယူအသုံးပြုလျက်ရှိသည်။

ကမ်းနားတွင် ဆောက်လုပ်ထားသော အုတ်တိုက်အဆောက်အအုံတစ်ခုကို အင်္ဂလိပ် အစိုးရက ဝယ်ယူ၍ အရေးပိုင်ရုံးနှင့် ငွေတိုက်ရုံး ဖွင့်လှစ်အသုံးပြုသည်။

ဆူးလေဘုရားကို အုတ်တံတိုင်းများ ကာရံထားခြင်း မရှိသေးဘဲ သစ်သားရှည်ကြီး များနှင့်သာ ကာရံထားသည်။

ဆူးလေဘုရားသို့ ဘုရားဖူးသွားကြသူများသည် တောင့်တင်းသော ကျွန်းသစ်လုံးတိုင်ကြီးများနှင့် ဆောက်လုပ်ထားသော သစ်သားတံတား လမ်းကျဉ်း ကလေးပေါ်မှ သွားကြရသည်။ တံတားအောက်တွင် ကား ရွှံ့ဗွက်များ ထလျက်ရှိသည်။

ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်များ အနံ့သင်းလျက် ရှိသော မြန်မာကြိုက် ငါးပိစသော ကုန်တင်လှေကြီး များသည် ရေတက်ချိန်တွင် ယခု ဆူးလေပန်းခြံနှင့် တည့်တည့် မြစ်ဆိပ်၌ ဆိုက်ကပ်လျက် သူတို့၏ ကုန် များကို ဆိပ်ကမ်းသို့ချပေးကြသည်။

ဆူးလေဘုရားလမ်း မီးသတ်အဆောက်အအုံ အနီး ဒါလ်ဟိုဇီလမ်း (ယခု မဟာဗန္ဓုလလမ်း) တွင် ပထမဦးဆုံး အင်္ဂလိပ်စာတိုက်ကို တည်ဆောက်သည်။

အင်္ဂလိပ်အစိုးရပိုင် ဘယ်ရီနိုက်စ်နှင့် အာရကန် ဟူသော သင်္ဘောနှစ်စင်းတို့သည် ကာလကတ္တားမြို့နှင့် ရန်ကုန်မြို့များသို့ သွားလာခုတ်မောင်းလျက်ရှိရာ ပထမ ဦးစွာ တစ်လလျှင် တစ်ကြိမ်၊ နောက်တွင် တစ်လလျှင် နှစ်ကြိမ် ရန်ကုန်သို့ ရောက်ရှိလာသည်။

သင်္ဘောဆိုက်မည့်နေ့တွင် ယခင်ကဂေါ်ရာကုန်း ဟုခေါ်သော ယခုရွှေတိဂုံ တောင်ဘက်မုခ်အဆုံးနား တွင်ရှိသော ကုန်းပေါ်မှ အလံပြဘုရားဟု ခေါ်သော ဘုရားတွင် အလံ ထူလိုက်သည်။ ထိုအလံကိုကြည့်၍ သင်္ဘောဆိုက်တော့မည်ဟု သိရသည်။ ထိုသို့ အလံထူ ခဲ့သဖြင့် ထိုဘုရားကို ယခုတိုင် အလံပြဘုရားဟု ခေါ် ကြသည်။

ဆိပ်ကမ်းတွင် ဆောက်လုပ်ထားသော တံတား များမှာ သစ်သားတံတားများ ဖြစ်၍ မကြာခဏ မီး လောင်ခံရသဖြင့် အသစ် ပြန်လည်ဆောက်လုပ်ရသည်။

သင်္ဘောဆိုက်မည့်နေ့တွင် ဆိပ်ကမ်းတံတား တွင် လူများစုရုံးလျက် သတင်းစကားများကို နားစွင့် လျက်ရှိကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှဘုရင် အစိုးရ အမှတ် (၈၄) တပ်ရင်းမှ ဂျာမန်လူမျိုး တီးဝိုင်း ခေါင်းဆောင်ဦးစီးသည့် ဘင်ခရာအဖွဲ့က နားဝင်ချိုသော တီးလုံးများကို တီး၍ ဖြေဖျော်ကြသည်။

“ရန်ကုန်မြို့တော်၏ လမ်းများမှာ မြေလမ်းများသာဖြစ်၍ အဆောက်အအုံများ မှာလည်း သစ်သား အဆောက်အအုံ များသာ များ၍ အုတ်တိုက်များ တည်ခါစပင် ဖြစ်သည်။”

ကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ မထွန်းကားသေး၍ ထိုအလံပြဘုရား၏ ထီးတော်အောက် ၂ တောင်ကွာမှနေ၍ အလံထူပြီး အလံပြရခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ခရိုင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဗိုလ်မှူးကြီး ဆာအာသာ ဖယ်ရာနှင့် သူ၏ရာထူးကို ဆက်ခံသူတို့သည် ဤကဲ့သို့ ဘုရားပေါ်မှနေ၍ အလံပြရခြင်းသည် မသင့်လျော်ကြောင်း သိကြသဖြင့် နောင်တွင် အလံပြနေရာကို ရွှေ့ပြောင်းလိုက်သည်။

၁၈၅၄ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားတစ်ဦးသည် မြစ်ဆိပ်အနီးတွင် ဟိုတယ်တစ်ခု ကို စွန့်စွန့်စားစား စတင်တည်ဆောက်သည်။ သူသည် အငှားမြင်းရထားများကိုလည်း တည်ထောင် ငှားရမ်းလေသည်။ မြင်းရထားခမှာ မိုင်ဝက်အတွက် ရူပီးငွေ သုံးကျပ်ဖြစ်သည်။

ရုံးများဖွင့်ရန် အဆောက်အအုံကောင်းကောင်း မရှိသေး၍ မင်းကြီးလမ်း (ယခု ဗိုလ်ချုပ်လမ်း) နှင့် ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်းထောင့်ရှိသော သရက်တောကျောင်းတိုက်မှ ဘုန်းကြီး ကျောင်း တစ်ကျောင်းတွင် ပဲခူးမင်းရုံးကို ဖွင့်လှစ်၍ အရေးပိုင်ရုံး၊ အခြားရုံးများနှင့် ငွေတိုက်ရုံး ကို ယခုဆေးတက္ကသိုလ် (၁) အဆောက်အအုံကြီးနေရာတွင် ထိုအချိန်က ရှိသော ကြီးကျယ် သော ဘုန်းကြီးကျောင်းကြီးတွင် ဖွင့်လှစ်ထားရသည်။

ရန်ကုန်မြို့တော်၏ လမ်းများမှာ မြေလမ်းများသာဖြစ်၍ အဆောက်အအုံများမှာ လည်း သစ်သား အဆောက်အအုံများသာများပြီး အုတ်တိုက်များ တည်ခါစပင် ဖြစ်သည်။

၁၈၆၉ ခုနှစ်က ကုန်သည်လမ်းကိုလည်းကောင်း၊ ၁၈၅၂ ခုနှစ်က ရွှေတိဂုံကုန်းတော် ရှိ မြန်မာခံတပ်ကိုတိုက်ရန် သိမ်ဖြူဘက်မှ ချီတက်လာစဉ် မြန်မာတို့နှင့် သိမ်ဖြူခံတပ်တိုက်ပွဲ ကိုလည်းကောင်း၊ ၁၈၇၂ ခုနှစ်က ဖယ်ရာပြတိုက်ကိုလည်းကောင်း လေ့လာလျှင် ထိုစဉ်က ရန်ကုန်ကို ဆင်ခြင်မိနိုင်ပါသည်။

မြန်မာလူမျိုးထဲမှ ပထမဆုံး အခွန်ဝန်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရသူမှာ မောင်ရွှေဂေါင် ဖြစ်၍ အရေးပိုင်မှာ ဗိုလ်ကြီး စပတ်က် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်အရာရှိများ ရောက်ရှိ လာသည်။ ရန်ကုန်မြို့သည် ယခင်က ဥက္ကလာပဟူ၍ အမည်ရှိခဲ့ရာမှ ဒဂုံမြို့ဟူ၍အမည်တွင် ခဲ့သည်။ အလောင်းမင်းတရားကြီးက ဒဂုံမြို့ကို ရန်ကုန်မြို့ဟူ၍ အမည်ပေးလိုက်သည်။ သာယာဝတီမင်းလက်ထက်တွင် သာယာဝတီမင်းက အောင်မြေရန်နှင် ဟူ၍ အမည်ပေး ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ရန်ကုန်ဟူ၍သာ အမည်တွင်လျက်ရှိသည်။

ရန်ကုန်မြို့သည် မြို့သက်အားဖြင့် ၂၂၄ နှစ်ရှိပြီ ဖြစ်ပေသည်။

တိုးတက်ရေး ဦးသန်းဖေ

(၁၉၇၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလထုတ် မြဝတီမဂ္ဂဇင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်ဆောင်းပါးကို မူရင်းအတိုင်း ကူးယူ ဖော်ပြပါသည်။)

jyefvnfqefonfopfvmaom ... uGefjyL

jrifaqG

“ကွက်စိပ်စာပေများကို အများဆုံးရေးခဲ့သူမှာ
ဆင်ဖြူကျွန်း ဆရာသင်ဖြစ်သည်။
ဆရာသင်သည် ကွက်စိပ်စာပေများအပြင်
ဟောစာနှင့် ပြဇာတ်များကိုလည်း
အများဆုံး ရေးခဲ့သူဖြစ်သည်။”

ယခုအခါ မြန်မာ့အသံအစီအစဉ်၌ ကွက်စိပ်ဟောပြောခန်းတစ်ခုကို ထည့်သွင်းရာ ရှေးခေတ်ဟောင်း အောက်မေ့ဖွယ်ပင်ဖြစ်သည်။ စင်စစ်ကွက်စိပ်သည် မြန်မာ့ရိုးရာ အနုပညာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ရိုးရာအနုပညာတစ်ရပ်ဖြစ်သော ကွက်စိပ်ကို ပြန်လည်ဆန်းသစ်ပေးခြင်းမှာ ဝမ်းမြောက်စရာပင်ဖြစ်သည်။

ရှေးခေတ်ကဆိုလျှင် ကွက်စိပ်ဆရာများ ခေတ်စားခဲ့ဖူးသည်။ ယခုခေတ်တွင် ကွက်စိပ်နှင့် ပြည်သူလူထုမှာ ခပ်စိမ်းစိမ်းဖြစ်နေသည်ဟု ထင်ရသော်လည်း မြန်မာ့အသံမှ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ပေးလိုက်သောအခါ၌ ကွက်စိပ်ပရိသတ်မှာ မနည်းလှသေးကြောင်း တွေ့ရှိနေရပေသည်။ ဤစာရေးသူ၏ အိမ်သူအမျိုးသမီးနှင့် အိမ်သူအိမ်သားအချို့ပင် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ညတိုင်း မြန်မာ့အသံမှ ကွက်စိပ်ဟောပြောခန်းအား စိတ်ပါဝင်စားစွာ စောင့်ဆိုင်းနားထောင်နေလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

မြန်မာ့အသံမှ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တိုင်း ကွက်စိပ်ခန်းကို ပြန်လည်ဆန်းသစ်အောင် ဖော်ထုတ်ပေးနေသော်လည်း ဟောပြောသူများမှာကား အချို့က ကွက်စိပ်ဟန်ဖြင့်ဟောပြော၍ အချို့က စာဟောဟန်ဖြင့်ဟော ပြောကြသည်။ ကွက်စိပ်ဟန်၊ စာဟောဟန် နှစ်မျိုးလုံး ဆန်အောင် ဟောပြောနေသူများကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။

မြန်မာ့အသံအစီအစဉ်၌ "ကွက်စိပ်"ဟု ရေးထားသော်လည်း အစီအစဉ်ကြေညာသူကမူ "ဇာတ်ပြော ဖျော်ဖြေခန်း"ဟု ကြေညာနေပြန်ရာ "ကွက်စိပ်" နှင့် "စာဟော" မှာ အတူတူလို ဖြစ်၍နေသည်။

ထို့ကြောင့် အချို့က "ကွက်စိပ်"နှင့် "စာဟော"ကို တစ်မျိုးတည်းဟု ယူဆထားကြသည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံက စာဟောဆရာဟုခေါ်၍ ထိုဆရာကိုပင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံက ကွက်စိပ်ဆရာဟုခေါ်ကြောင်းဖြင့် အခိုင်အမာ ယူဆထားသူများရှိသည်။

သို့သော် တချို့ကမူ ကွက်စိပ်နှင့်စာဟောမှာ တူမယောင်ယောင်နှင့် ကွဲပြားလျက်ရှိသည်ဟု အဆိုပြုကြပြန်သည်။

၎င်းတို့၏အယူအဆအရ (က) ကာရန်၊ (ခ) အ သံ၊ (ဂ) ဟန်... သုံးမျိုးကို ပဓာနထား၍ ဟောပြောရသော စာသည် ကွက်စိပ်ဖြစ်၍ ယင်း (၃) မျိုးကို ပဓာနမထားဘဲ ဟောပြောသူ ပုဂ္ဂိုလ်သာ ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ဟောပြောရသောစာသည် ဟောစာဖြစ်သည်။

ရာဇမတ်အကွက်ကလေးများကို အကွက်စိပ်စိပ် အကွက်ကျကျ ဆက်နိုင်လျှင် ရက်နိုင်သလောက် ကြည့်၍ လှပသလို၊ ကွက်စိပ်စာသည်လည်း နဘေကာရန်စိပ်လျှင် စိပ်သလောက် ကွက်စိပ်စာကောင်းဟု ခေါ်ဆိုရမည်။

သို့သော် နဘေကာရန်စပ်ရုံမိရုံဖြင့် မပြီးသေးပေ။ ဟောပြောသူ၏ အသံကလည်း စာ၏ အဓိပ္ပာယ်အလိုက် နိမ့်တန်သောနေရာ၌ နိမ့်လျက်၊ မြင့်တန်သောနေရာ၌ မြင့်လျက်၊ သံမှန်ထားရမည့်နေရာ၌ သံမှန်အတိုင်း စာ၏အဓိပ္ပာယ်နှင့် အသံအနေအထားစနစ်ကျနေဖို့ကလည်း လိုသေးသည်။

ထိုမျှသာလော၊ မဟုတ်သေးပေ။ စာအဓိပ္ပာယ်နှင့် အသံအနေအထားအလိုက် ဟောပြောသူ၏ ဟန်အမူအရာကလည်း အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်နေရပေလိမ့်ဦးမည်။ အသံနိမ့်လျှင် နိမ့်သည့်အလျောက် မြင့်လျှင်မြင့်သည့်အလျောက် ဟန်အမူအရာကပါ အဓိပ္ပာယ်ဆောင်

နေရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဤသို့'စာ'နှင့်'ပုဂ္ဂိုလ်' ၂ မျိုးလုံးပေါ်တွင် စနစ်တကျ တည်နေသော စာမှသာလျှင် ကွက်စိပ်စာဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ ဤသို့ ကာရန်၊ အသံ၊ ဟန် ...သုံးမျိုး စနစ်တကျဖြစ်နေသော ကွက်စိပ်မျိုး၌ ဆိုင်းနှင့်တွဲနေရန်ပင် မလိုတော့ပေ။ ဆိုင်းက ထမ်းဆောင်ရမည့် တာဝန်ကို ပါးစပ်မှထွက်လာသည့်အသံနှင့် လူ၏ဟန်ကပင် တာဝန်ယူသွားပြီးသား ဖြစ်နေသည်။ အကယ်၍ဆိုင်းနှင့်တွဲလျှင် ဆိုင်းကြောင့်အနှောင့်အယှက်တစ်မျိုးပင်ဖြစ်စေနိုင် ပေသေးသည်။ ဆိုင်းကြောင့် ကွက်စိပ်အရသာကို ပျက်သွားစေနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤကားကွက်စိပ်၏ အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။

စာဟောမှာ ဤသို့မဟုတ်ပေ။ စာကပင် နဘေကာရန်နှင့် စကားပြေ နှစ်ထွေ ရောနေသည်။ စာဟောသူက အပြောကောင်းလျှင် ကောင်းသလောက် ပရိသတ်ကို ဆွဲဆောင်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဟောစာမှာ ဟောပြောသူပုဂ္ဂိုလ်အပေါ်၌ လုံးလုံးတည်ရှိနေပေသည်။ ကွက်စိပ်ကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်ရောစာရော နှစ်မျိုးလုံးပေါ်၌ တည်နေသော စာမျိုးမဟုတ်ပေ။ ဤကားကွက်စိပ်ဆရာနှင့် စာဟောဆရာတို့ ထူးသည်ဟု ယူဆသူများ၏ သဘောထားများပင်တည်း။

ယင်းသို့မြန်မာ့အသံမှ ကွက်စိပ်များကို ယခုအခါ ပြန်လည်ဆန်းသစ်ဖော်ထုတ်ပေးနေသော်လည်း ကွက်စိပ်ဆရာများ ကျက်မှတ်စရာဖြစ်သော ကွက်စိပ်စာပေများသည်ကား မြန်မာစာပေလောက၌ အင်အားနည်းပါးလျက်ရှိသည်။

စင်စစ် ကွက်စိပ်စာပေများသည် မြန်မာစာပေသမိုင်း၌ ပြဇာတ်စာပေများလောက် ထုထည်အားဖြင့်လည်း မကြီးလှ၊ အရေအတွက်အားဖြင့်လည်း မများလှပေ။ ပြဇာတ်စာပေလောက်သာ မဟုတ်၊ ဟောစာများလောက်ပင် မြန်မာစာပေသမိုင်း၌ ကွက်စိပ်စာပေများသည် အရေအတွက်အားဖြင့် မများခဲ့ပေ။

ဤသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ အကြောင်းရှိသည်။ ကွက်စိပ်သည် ပြည်သူလူထုအပေါ်၌ ပြဇာတ်လောက် သြဇာမညောင်းခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကွက်စိပ်စာပေသည်လည်းကောင်း၊ ဟောစာ စာပေသည်လည်းကောင်း၊ ပြဇာတ်စာပေသည်လည်းကောင်း မြန်မာ့ရိုးရာ အနုပညာများချည်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပြည်သူလူထုအတွင်းသို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ကြသောအခါ၌ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အင်အားချင်း မတူကြပေ။ ကွက်စိပ်နှင့်ဟောစာသည် ပြဇာတ်နှင့် ယှဉ်လိုက်သောအခါ၌ ကွာခြားချင်တိုင်းကွာခြားလျက် ရှိသည်။

ကွက်စိပ်ဆရာနှင့် စာဟောဆရာတို့သည် အသိုင်းအဝိုင်းအားဖြင့်ပင် ယှဉ်ယှဉ်၊ အခမ်းအနားအားဖြင့်ပင် ယှဉ်ယှဉ် ပြဇာတ်ကို ယှဉ်၍ မရ၊ တု၍မမှီပေ၊ ပြဇာတ်စာပေကို ပရိသတ်ရှေ့သို့ ပွဲထုတ်သောအခါ ၌ မင်းသား၊ မင်းသမီး၊ လူကြမ်း၊ ရှင်ဘုရင်၊ ဝန်ကြီး စသော အသိုင်းအဝိုင်းများဖြင့် ပွဲထုတ်ရသည်။ အသိုင်းအဝိုင်းများသည်နှင့်အမျှ အခမ်းအနားက လည်း ကပ်၍ ပါလာရပြန်သည်။ အခမ်းအနားကို ကြီးကျယ်ခမ်းနားအောင် ပြင်ဆင်ရသည်။

ကွက်စိပ်စာပေနှင့် ဟောစာပေများကို ပရိသတ်ရှေ့သို့ ပွဲထုတ်ကြသောအခါ၌ကား ဤသို့မဟုတ်ပေ။ "ကွက်စိပ်စာပေ" ကို ပွဲထုတ်သော ကွက်စိပ်ဆရာသည်လည်းကောင်း၊ "ဟောစာစာပေ" ကို ပွဲထုတ်သော စာဟောဆရာသည်လည်းကောင်း ပရိသတ်ရှေ့သို့

ပွဲထုတ်သောအခါ၌ အသိုင်းအဝိုင်းလည်း မပါ၊ အခမ်းအနားလည်း မရှိ၊ တစ်ကိုယ်တော် မင်းသားကဲ့သို့ တစ်ယောက်တည်းသာ ထွက်၍ ဟောပြောရသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း ပရိသတ်အနေဖြင့် ကွက်စိပ်ဆရာနှင့် စာဟောဆရာတို့ထက် ပြဇာတ်ကို ပို၍ မျက်စိကျလာသည်။ ပြဇာတ်ကို ပို၍စိတ်ဝင်စားလာသည်။ ထိုနှင့် တစ်ဆက်တည်းမှာပင် ပြည်သူလူထုအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်မှုမှာလည်း ကွက်စိပ်နှင့် ဟောစာတို့ထက် ပြဇာတ်က ပို၍ ဩဇာသက်ရောက်လာခဲ့ပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ကွက်စိပ်စာပေများသည် မြန်မာစာပေသမိုင်း၌ ပြဇာတ်စာပေများလောက် ထုထည်အားဖြင့်လည်း မကြီးဘဲ အရေအတွက်အားဖြင့်လည်း နည်းပါးလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကွက်စိပ်စာပေများကို အများဆုံး ရေးခဲ့သူမှာ ဆင်ဖြူကျွန်း ဆရာသင်ဖြစ်သည်။ ဆရာသင်သည် ကွက်စိပ်စာပေများအပြင် ဟောစာနှင့် ပြဇာတ်များကိုလည်း အများဆုံး ရေးခဲ့သူဖြစ်သည်။

သို့သော် ဆရာသင်သည် ဟောစာနှင့် ပြဇာတ်များကို ရေးပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၂၀ နီးပါးခန့်ကြာမှ ကွက်စိပ်များကို ရေးသည်ဟု ယူဆရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဆရာသင်၏ အစောဆုံးသော ဟောစာနှင့် ပြဇာတ်များကို ၁၈၈၂ ခုနှစ်လောက်တွင် စတင် တွေ့ရှိခဲ့ရသော်လည်း ဆရာသင်၏ အစောဆုံးဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော ကွက်စိပ်များကိုကား ၁၉၀၁ ခုနှစ်ကျမှ စတင်တွေ့ရှိနေရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဆင်ဖြူကျွန်းဆရာသင်သည် ကွက်စိပ်များကို ရေးရုံသာမဟုတ်၊ ကွက်စိပ်ဆရာ အဖြစ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်လည်း ဟောပြောခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အံ့ဩစရာကောင်းသည်မှာ ကွက်စိပ်များကိုရေး၍ ကိုယ်တိုင် ဟောပြောနေသောအချိန်၌ ဆရာသင်မှာ စက္ခုနှစ်ကွင်း အလင်းမရရှာတော့ပေ။

ဤသို့ မျက်စိကွယ်ရခြင်းမှာ သီပေါမင်းအရေးတော်ပုံအတွင်း တစ်နေ့တွင် အမည် မသိရသော လူလေးငါးယောက်တို့ အိမ်ပေါ်သို့ ရုတ်တရက်တက်လာပြီး နှစ်ယောက်က ဆရာသင်ကို ဖိထားကာ လက်ကို အတင်းချုပ်ကိုင်ထားသည်။ အခြားတစ်ယောက်က ဓားငယ်ဖြင့် ဆရာသင်၏ မျက်လုံးနှစ်ဖက်ကို ခြစ်ပြီးနောက် အိမ်ပေါ်က ဆင်းသွားကြ သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဆရာသင်မှာ စက္ခုနှစ်ကွင်း အလင်းမရဘဲ ရှိခဲ့ရပေသည်။

ရှေးခေတ်က မင်းပြောင်းမင်းလွဲအချိန်မှာ ကြောက်စရာကောင်းလှသည်။ အပြစ် မရှိသူပင်ဖြစ်လင့်ကစား ဘုမသိ ဘမသိနှင့် အခြောက်တိုက်ခံကြရသူများ ရှိသည်။ ဆရာသင် အနေဖြင့်ဆိုလျှင် ထိုမင်းပြောင်းမင်းလွဲအချိန်က မန္တလေးရွှေမြို့တော်တွင် လွှတ်စာရေး အဖြစ်ဖြင့် အမှုထမ်းလျက်ရှိသည်။ သူ၏အရေးအသားများကလည်း တစ်နေ့ထက်တစ်နေ့ ကျော်ကြားလာသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း မင်းညီမင်းသားများက ဆရာသင်အား စာရေးခိုင်း လေ့ရှိတတ်ကြ၏။ ဆရာသင်ကလည်း မည်သည့်မင်းသားက ရေးခိုင်းရေးခိုင်း ရေးပေးလေ့ ရှိသည်။

ဤတွင် ပြဿနာပေါ်လာသည်။ "ဆရာသင်သည် မည်သည့်မင်းသား၏ ဘက်တော် သားဖြစ်သည်" ဟု အချို့က သမုတ်လာကြသည်။ စွပ်စွဲလာကြသည်။ ဤစွပ်စွဲခံရမှုကြောင့် ပဒေသရာဇ် နန်းတွင်းအရှုပ်အထွေးဖြစ်သော သီပေါမင်းအရေးတော်ပုံ၌ ဆရာသင်သည်

မျက်စိနှစ်ကွင်း အလင်းမရအောင် အန္တရာယ်ပြုခြင်းကို ခံလိုက်ရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

မျက်စိအလင်းမရသည့်အပေါ်တွင်အသက်ကိုပင် နောက်ထပ်၍ရန်ရှာလာဦးမည် ကိုစိုးရိမ်ရသောကြောင့် ဆရာသင်သည်ပထမဆုံးမြေလတ်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း၊ နောက် အောက်မြို့ အောက်ရွာသို့လည်းကောင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ဆရာသင်သည် ဓနုဖြူမြို့နယ်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဓနုဖြူမြို့နယ် နာမည်ကျော် ကျုံးယှ ဘုန်းတော်ကြီးထံ၌ ဆရာသင်သည် ဆေးကျမ်း၊ ဗေဒင်ကျမ်း၊ နက္ခတ်ကျမ်းများကို သင်ယူခဲ့သည်။

ထို့နောက်မှစ၍ ဆရာသင်သည် မျက်စိအလင်းမရဘဲ ကွက်စိပ်များအပြင် ဟောစာ, ပြဇာတ်နှင့် အခြားကျမ်းစာများကို အများအပြား ရေးသားပြုစုခဲ့သည်။

မျက်စိအလင်းမရဘဲ ဆရာသင်သည် ဇာတ်ရုပ်သေး၊ ယိမ်း စသော သဘင်သည်များကို သင်ပြပေးသည်။ ဇာတ်ထွက် ဇာတ်ဝင်ဇာတ်သီချင်းများကိုလည်း ရေးပေးသည်။ ကိုယ်တိုင်ပင် ရုပ်သေးထောင်ကာ အရုပ်ရုပ်သို့ လှည့်လည်ကပြခဲ့သေးသည်။ ကွက်စိပ်များကိုရေး၍ ကိုယ်တိုင်လည်း ဟောပြောခဲ့သည်။

ထိုအချိန်က ရန်ကုန်မြို့မှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သော ဆရာသင်နှင့် အခြားစာရေးဆရာများ၏ ကွက်စိပ်စာအုပ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် –

အမရာဒေဝီကို လူပျိုလှည့်ခန်း ကွက်စိပ်ပြောပုံ

ရေးသူ–ဆင်ဖြူကျွန်းဆရာသင်၊ စာမျက်နှာ ၇၆၊ ၁၉၀၁–ခု။

မဟောသဓာ ဥမင်တူးခန်း ကွက်စိပ်ပြောပုံ

ရေးသူ–ဆင်ဖြူကျွန်းဆရာသင်၊ စာမျက်နှာ ၈၀၊ ၁၉၀၃–ခု။

မဟောသဓာ တရားစီရင်ခန်း ကွက်စိပ်ပြောပုံ

ရေးသူ–ဆင်ဖြူကျွန်းဆရာသင်၊ စာမျက်နှာ ၈၀၊ ၁၉၀၁–ခု။

မဟောသဓာ ကျေးစေခန်း ကွက်စိပ်ပြောပုံ

ရေးသူ–ဆင်ဖြူကျွန်းဆရာသင်၊ စာမျက်နှာ ၇၈၊ ၁၉၀၁–ခု။

“မျက်စိအလင်း မရဘဲ ဆရာသင်သည် ဇာတ်ရုပ်သေး၊ ယိမ်း စသော သဘင်သည်များကို သင်ပြပေးသည်။ ဇာတ်ထွက် ဇာတ်ဝင် ဇာတ်သီချင်းများကို လည်း ရေးပေးသည်။ ကိုယ်တိုင်ပင် ရုပ်သေးထောင်ကာ အရုပ်ရုပ်သို့ လှည့်လည် ကပြခဲ့သေးသည်။”

ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ကွက်စိပ်ဟောစာ

ရေးသူ–ဝက်ပါမောင် ဘိုးသွင်၊ စာမျက်နှာ ၈၀၊ ၁၉၀၈–ခု။ ။ဆင်ဖြူကျွန်း ဆရာသင် ကလည်း ၁၈၈၂ ခုနှစ်က “ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ဟောစာသစ်” အမည်ဖြင့် ဟောစာတစ်အုပ် ရေးခဲ့ဖူးသည်။ ဆရာသင်၏ဟောစာ စာအုပ်မှာ စာမျက်နှာ ၂၅ သာ ရှိသည်။

ဥမ္မာဒန္တီမင်းသမီး ကွက်စိပ်ပြောပုံ

ရေးသူ–ဆရာမောင်၊ စာမျက်နှာ ၈၀၊ ၁၉၁၂–ခု။

ဤကား တွေ့ရှိရသမျှကွက်စိပ်စာအုပ်များဖြစ်ရာ မတွေ့ရသေးဘဲ ကျန်ရှိနေသေး သော ကွက်စိပ်စာအုပ်များလည်း အများအပြား ရှိနေပေလိမ့်ဦးမည်။ သို့သော် မည်သို့ပင် ကျန်ရှိနေသည့်တိုင်အောင် မြန်မာစာပေသမိုင်း၌ ကွက်စိပ်စာအုပ်များမှာကား အရေအတွက် အားဖြင့် နည်းပါးခဲ့သည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။

ကွက်စိပ်သည် ပြဇာတ်လောက် ပြည်သူလူထုအပေါ် ဩဇာမညောင်းသော်လည်း ကွက်စိပ်ပရိသတ်ကား မနည်းလှပေ။ သို့သော် ကွက်စိပ်ဆရာများအဖို့ ကျက်မှတ်စရာ ကွက်စိပ်စာပေများကား နည်းပါးနေသဖြင့် အချို့ကွက်စိပ်ဆရာများမှာ ဟောစာများကိုပင် ယူငင် ကျက်မှတ်ကာ ကွက်စိပ်ဟန်ပါအောင် ဟောပြောလေ့ရှိတတ်ကြသည်။

စလေ ဦးပုည၏ “ဥပကနှင့် ဆာဝါ ဟောစာ”၊ တောင်လုံးပြန် ဆရာမြ၏ “ဗုဒ္ဓဝင် တောထွက်ခန်း ဟောစာ”၊ ဆင်ဖြူကျွန်းဆရာသင်၏ “ပဋ္ဌာစာရီ ဟောစာ” တို့မှာ ကွက်စိပ် ဆရာများက ကွက်စိပ်အဖြစ် ကွက်စိပ်ဟန့်အဖြစ် အများဆုံးကျက်မှတ်၍ ဟောပြောလေ့ ရှိခဲ့သော ဟောစာများဖြစ်သည်။

စလေဆရာကြီးဦးပုည၏ “ဥပကနှင့်ဆာဝါဟောစာဆိုလျှင် သိင်္ဂါရ ရသ၊ ဟာသရသ၊ ကရုဏာရသ၊ သန္တရသ စသည်ဖြင့် ရသအတော်စုံအောင် ပါဝင်နေသောကြောင့် ကွက်စိပ် ဆရာများ အများဆုံး အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ လက်ကိုင်ပြုခဲ့ကြသည်။ အများဆုံး လက်ကိုင်ပြုရ လောက်အောင် စလေဦးပုည၏ ရေးကွင်းရေးကွက်ကလည်း မိလှသည်။ ဖွဲ့နည်းဖွဲ့ဟန်က လည်း စေ့လှသည်။

ဥပကသည် လူထွက်ပြီးနောက် နေဝန်းပျောက်လုလုအချိန်၌ သူ၏ကျောင်းမှ ဆာဝါ၏အိမ်သို့သွားရန် ဟန်ပြင်သည့်အကြောင်းကို –

“စက်ခြည်ဖန်ဝါ၊ နေစကြာသည်၊ ဂေါယာကျွန်းခွင်၊ ကြွယွန်းဝင်၍၊ အဆင်သင့်လျော်၊ အချိန်တော်ပြီ၊ မနော်ဇာယု၊ ဝတ်ကြာစုလို၊ ဆာဝါနှုရှိရာ၊ သည်တခါ ငါသည် သွား တော့မည်ပ၊ ရုပ်ရည်လှကြောင်း၊ ခေါင်းပေါင်းများ ပေါင်းရာမှာ၊ ခေါင်းလည်း ခေါင်းတုံး၊ လုံးကလည်း လုံးသနှင့်၊ နှုန်းရော့မချွတ်၊ အုတ်သျှစ်သီးကို၊ ကရွတ်ကြီး စွပ်သည့်နှယ်၊ ဝတ်လိုက်သည့် ပုဆိုးမှာ၊ ဒေါင့်သိုးကြီးပင်၊ ဤသို့နှင်လျှင်...” ဟူ၍ စလေဦးပုညက ဟာသရသ ပေါ်လွင်အောင် ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။

ဥပကသည် ဆာဝါနှင့် ကတောက်ကဆ စကားများ၍ အိမ်မှထွက်သွားတော့မည် အပြုတွင် ဆာဝါ၏ အမူအရာနှင့် ဆာဝါ၏ရန်တွေ့ဟန်ကိုလည်း –

"သည့်နှယ်ဥပက၊ စကားလုန်၍၊ ပြန်ကာဟလျှင်၊ ဆာဝ့်ါဖြစ်ခြင်း၊ ဆက်ရက်ခုန်နင်းတဲ့၍၊ ချဉ်းလာကပ်တိုး၊ သူ့ထဘီသွင်၊ နီကျင်ကျင်ကို၊ ခတင်ထိုး၍၊ ကိုးယိုးကားယား၊ ကိုက်၍စားမည့်နှယ်၊ သွားပါမနေး၊ ပြေးပါလေမြန်စွာ၊ လင်မဆာပါဘူး၊ သွားရာ၌တွင်၊ ဆင်ထိုးထိုး၊ ကျားဆွဲဆွဲ၊ မြွေခဲခဲ၊ ဝက်ပက်ပက်၊ မြေအက်၍ မျိုမျို၊ သေလိုသေ၊ ရှင်လိုရှင်၊ မမြင်ချင့်အဆုံး၊ မုန်းလိုက်အုံးမည်..." အစရှိသည်ဖြင့် ဆာဝါ၏ဟန်အမူအရာကို ပရိသတ်၏မျက်စိ၌ မြင်လာအောင် "ဥပကနှင့် ဆာဝါဟောစာ" ၌ ဖွဲ့နွဲ့ရေးသားခဲ့ရာ ကွက်စိပ်ဆရာများအဖို့ ဟောကွင်း ဟောကွက်ကောင်များပင် ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့အသံမှ ကွက်စိပ်ကို ပြန်လည်ဆန်းသစ်ပေးပြီးနောက် မကြာမီမှာပင် စာပေအနေဖြင့်လည်း ကဗျာ့စာဆို ဦးဖူးခေါင်ရေးသည့် ဇီဝကကွက်စိပ်၊ ခန္ဓာပူရကွက်စိပ်၊ ဒုဋ္ဌဂါမဏိကွက်စိပ် စသော စာအုပ်များ ယခုအခါ ထွက်ပေါ်လာသည်ကို တွေ့ရှိနေရပေသည်။

မြင့်ဆွေ

(၁၉၇၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလထုတ် မြဝတီမဂ္ဂဇင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်ဆောင်းပါးကို မူရင်းအတိုင်း ကူးယူဖော်ပြပါသည်။)

tEd´,? w½kwfjrefm 2050

ykdvfwif

"တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယတို့၏
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည်
မြန်မာနိုင်ငံအတွက်
စိန်ခေါ်မှုများ ရှိလာနိုင်သည်။"

အိန္ဒိယ ၂၀၅၀

ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအခြင်းအကျင်းများ ဆက်လက်တိုးတက်ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်နေသည်နှင့်အမျှ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတွင် အဓိကကျသော ပါဝါသစ် အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပြီ ဖြစ်သည်။ များပြားလှပြီး Australoid၊ Mongoloid၊ Europoid၊ Caucasian နှင့် Negroid ဟူ၍ လူမျိုးစုဆိုင်ရာဇာစ်မြစ်များ ကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှုမြင့် နိုင်ငံသားများ၊ တိုးပွားလာသော လူလတ်တန်းစားများနှင့် လျင်မြန်စွာတိုးတက်လာသော နည်းပညာကဏ္ဍတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏အားကောင်းသော အနာဂတ်ကို မျှော်မှန်းနိုင်စေသည့် အကြောင်းများဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ ဒုတိယအကြီးဆုံး စီးပွားရေးနိုင်ငံဖြစ်လာပြီး အနည်းဆုံး အမေရိကန်တို့၏ ခနအင်အားကို ကျော်လွန်ကာ တရုတ်နှင့် သူတင်ကိုယ်တင် ရပ်တည်တော့မည့် စီးပွားရေးအင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် ဦးတည်ဖြစ်ထွန်းနေပြီဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ဖြစ်စဉ်က ထူးခြား၏။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ် အနည်းငယ်ခန့်က ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသော တိုင်းပြည်သည် သိသာထင်ရှားသော ဂျီဒီပီတိုးတက်မှု၊ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် မြို့ပြဖြစ်ထွန်းမှုတို့ကို များမကြာမီနှစ်များက စတင်တွေ့ကြုံခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရသည် စီးပွားရေးကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိစေရန်၊ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ရန်နှင့် စွန့်ဦးတီထွင်မှုမြှင့်တင်ရန် အမျိုးမျိုးသော စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များက ဖော်ပြသည်။ ဤအစီအမံများက အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် တိုးတက်နေသော ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍ၊ ခိုင်မာသောဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းနှင့် လျင်မြန်စွာ တိုးတက်နေသော ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးနှင့်အတူ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်နိုင်စေရန် များစွာထောက်ပံ့ကူညီပေးခဲ့ပါသည်။ တွန်းအားကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၏ အဓိကမောင်းနှင်အားများထဲမှတစ်ခုမှာ ငယ်ရွယ်ပြီး တက်ကြွသောလူဦးရေအချိုးအစား ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဆန်းသစ်တီထွင်မှု၊ စွန့်ဦးတီထွင်မှုနှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို မောင်းနှင်နိုင်သည့် ကြီးမားသောလုပ်သားအင်အားရှိပြီး ဆက်လက်တိုးပွားနေသည်။ ထိုလူငယ်လူရွယ်များ၏ အလားအလာနှင့် အင်အားကိုအသုံးချရန် ပညာရေး၊ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးတို့တွင် ဆက်လက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနေသောကြောင့် အိန္ဒိယ၏ လာမည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို တွန်းအားပေးရန် ဤလူဦးရေစာရင်းဆိုင်ရာ အားသာချက်များဖြင့် အထူးမျှော်လင့်ထားလေသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ တိုးပွားလာသော လူလတ်တန်းစားများသည် စီးပွားရေးတိုးချဲ့မှုကို တွန်းအားပေးရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။ ဝင်ငွေများ မြင့်တက်လာနေပြီး စားသုံးသူအသုံးစရိတ်များ တိုးလာသည်နှင့်အမျှ အိန္ဒိယစားသုံးသူများသည် စမတ်ဖုန်းနှင့် မော်တော်ကားများမှအစ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အပန်းဖြေလှုပ်ရှားမှုများအထိ ကျယ်ပြန့်သော ကုန်ပစ္စည်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို တောင်းဆိုလာကြသည်။

လိုအပ်ချက် မြင့်မားလာပြီး ဖြစ်ထွန်းမှုများကလည်း အရှိန်ရလာနေ၏။ တိုးတက်ထွန်းကားနေသော လူလတ်တန်းစားများသည် ပြည်တွင်းစားသုံးမှုကို မြှင့်တင်ရုံသာမက အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အကျိုးအမြတ်များသော စားသုံးသူဈေးကွက်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံလိုသော နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများကိုလည်း ဆွဲဆောင်လျက် ရှိသည်။

ထို့အပြင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ နည်းပညာကဏ္ဍသည် ၎င်း၏စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအတွက် အဓိက ပံ့ပိုးကူညီမှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သုတေသနများက ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ကဏ္ဍစုံ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများ၊ အိုင်တီကုမ္ပဏီများနှင့် Bangalore နှင့် Hyderabad ကဲ့သို့သော နည်းပညာဆိုင်ရာ အချက်အချာစင်တာများနှင့်အတူ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဗဟိုအချက်အချာတစ်ခု ဖြစ်လာနေသည်။ နိုင်ငံ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးသည် အင်တာနက်ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှု၊ စမတ်ဖုန်းအသုံးပြုမှု နှင့် e-commerce အရောင်းအဝယ်များ တိုးလာခြင်းဖြင့် လျင်မြန်စွာ ကျယ်ပြန့်ဖြစ်ထွန်းလာသည်။ ဤဒစ်ဂျစ်တယ်တော်လှန်ရေးသည် သမားရိုးကျစက်မှုလုပ်ငန်းများကို ပြောင်းလဲစေရုံသာမက တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းသစ်များကိုလည်း ဖန်တီးပေးနေသည်။ လုပ်သားအင်အား လူဦးရေဝေစုမြင့်မားမှု၊ စားသုံးသူဈေးကွက်နှင့် နည်းပညာကဏ္ဍအပြင် အိန္ဒိယသည် ကုန်သွယ်မှုသဘောတူညီချက်များ၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများမှတစ်ဆင့် ၎င်း၏ ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေး ဆက်နွှယ်မှုကို များစွာပိုမိုခိုင်မာတောင့်တင်းစေသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ဈေးကွက်လက်လှမ်းမီမှုကို ချဲ့ထွင်ကာ ၎င်း၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရင်းမြစ်များကို အမယ်စုံကွဲပြားစေလျက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်နိုင်လျက်ရှိသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ တောက်ပသောစီးပွားရေးအနာဂတ်သည် ၎င်း၏တက်ကြွသော လူဦးရေအင်အား၊ စားသုံးသူဈေးကွက်ချဲ့ထွင်နိုင်ခြင်း၊ ဆန်းသစ်တီထွင်သောနည်းပညာကဏ္ဍနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှုကိစ္စ အားလုံးတို့တွင် ခိုင်မာတောင့်တင်းပြီး အရှိန်ရနေသည်။ အဆိုပါ အားသာချက်များကို အသုံးချကာ စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ဒုတိယအကြီးဆုံး စီးပွားရေးနိုင်ငံဖြစ်လာရန် ကောင်းမွန်တည်ငြိမ်စွာ ခရီးတွင်လျက် ရှိနေသည်။ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း၊ လူသားအရင်းအနှီးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ခိုင်မာသော အာမခံချက် ကတိကဝတ်များဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ရေရှည်တည်တံ့သော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို ရရှိနိုင်မည်မှာ မုချတည်း။ အိန္ဒိယပြည်သူများနှင့် ကမ္ဘာ့အကျိုးကို ပိုမိုဖြစ်ထွန်းစေရေး အင်အားကြီးနိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် မုချရပ်တည်တော့မည်ဖြစ်သည်။

တရုတ်၂၀၅၀

၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်ကို မျှော်မှန်းကြည့်မည်ဆိုလျှင် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတွင် တရုတ်နိုင်ငံက အဓိကနေရာတွင် ပါဝင်လာမည့် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍကို လျစ်လျူမရှုနိုင်ပေ။ လွန်ခဲ့

သည့် ဆယ်စုနှစ် အနည်းငယ်အတွင်း ၎င်း၏ လျင်မြန်သောတိုးတက်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့နှင့်အတူ တရုတ်နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးလောကတွင် ပါဝါအင်အားကြီးနိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာပြီး လာမည့်နှစ်များတွင် ဆက်လက်အောင်မြင်နေမည်ဖြစ်ကြောင်း အချက်အလက်များအားလုံးက ညွှန်ပြနေလေသည်။

နှစ်စဉ် GDP တိုးတက်မှုနှုန်းသည် ပျမ်းမျှ ၆ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၇ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ဖြင့် တရုတ်စီးပွားရေးသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တည်ငြိမ်သောလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် ရှိနေသည်။ ဤတိုးတက်မှုသည် စက်မှုထွန်းကားမှု၊ မြို့ပြအသွင်ဆောင်မှုနှင့် တိုးပွားထွန်းကားနေသောလူလတ်တန်းစားများ အပါအဝင် အကြောင်းရင်းများစွာပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် ကြီးမားသောတွန်းအားတစ်ရပ်ကို ပိုင်ဆိုင်ထားပြီ ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံစီးပွားရေးမှ စက်မှုစီးပွားသို့ ကူးပြောင်းခဲ့ပြီးနောက် ပို့ကုန်ဦးစားပေး ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အာရုံစိုက်ထားခြင်းကလည်း အကျိုးစီးပွားဖြစ်စေရေး နောက်ထပ် တွန်းအားတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့ပြန်သည်။

၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် စီးပွားရေးသည်ထိပ်တန်းအဆင့်သို့ မလွဲမသွေ ရောက်ရှိပြီးနောက် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဆက်လက်ချဲ့ထွင်နိုင်မည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများက ခန့်မှန်းကြသည်။ ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် GDP ခန့်မှန်းချက်အားဖြင့် ဒေါ်လာ ၃၅ ထရီလီယံမှ ဒေါ်လာ ၆၀ ထရီလီယံအထိရရှိပြီး ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးစီးပွားရေးနိုင်ငံအဖြစ် အမေရိကန်ကို မလွဲမသွေ ကျော်တက်နိုင်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားကြသည်။ ခေတ်မီမြို့ပြများ အသွင်ကူးပြောင်းမှု၊ အဆင့်မြင့်နည်းပညာ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် ပိုစားသုံးသူမောင်းနှင်သော စီးပွားရေးသို့ စဉ်ဆက်မပြတ် ကူးပြောင်းမှုအပါအဝင် ဖြစ်ထွန်းမှုများစွာဖြင့် တစ်ဟုန်ထိုး ဖွံ့ဖြိုးလာမည်ဟု သုတေသီတို့က ဟောကိန်းထုတ်ကြသည်။

၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အဓိကမောင်းနှင်အားများထဲမှ တစ်ခုမှာ ၎င်း၏ လျင်မြန်စွာ ကြီးထွားလာသော လူလတ်တန်းစားများ ဖြစ်လာမည် ဖြစ်သည်။ ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ လူလတ်တန်းစားများသည် လူဦးရေ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်အထိရှိလာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်က ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့မည်ဟု ခန့်မှန်း ပြောဆိုကြသည်။ ဤသို့ တိုးပွားလာသော လူလတ်တန်းစားများသည် သိသာထင်ရှားသော အင်အားကောင်းသော ဝယ်ယူမှုစွမ်းအားကို ဖြစ်ပေါ်စေလိမ့်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်တွင်းစားသုံးမှုကို တွန်းအားပေးကာ ကဏ္ဍများစွာတွင် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို တွန်းအားပေးမည်ဖြစ်သည်။

ထို့မျှမက ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် နည်းပညာနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကဏ္ဍ၌ ၎င်း၏ ဆက်လက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြင့် ပါဝါကြီးနိုင်ငံအဖြစ် ပုံဖော်လာမည် ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ဉာဏ်ရည်တု၊ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်နှင့် e-commerce ကဲ့သို့သော နယ်ပယ်များတွင် သိသာထင်ရှားသော ခြေလှမ်းများကို လှမ်းနေပြီဖြစ်ပြီး အဆိုပါကဏ္ဍများသည် လာမည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တိုးတက်မှုအတွက် အဓိကမောင်းနှင်အား ဖြစ်လာဖွယ်ရှိသည်။ ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် သန့်ရှင်းသော စွမ်းအင်၊ ဇီဝနည်းပညာနှင့် အဆင့်မြင့်ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်း စသည့်နယ်ပယ်များတွင်

တိုးတက်လာစေရန် အားထုတ်ပြီး နည်းပညာဆန်းသစ်တီထွင်မှုတွင် ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်ဖြစ်လာရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အလားအလာလည်း ရှိနေသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအစီအမံဖြစ်သော Belt and Road Initiative (BRI) သည် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးကို ပုံဖော်ပေးမည့် အဓိကအချက်ဖြစ်ပါသည်။ BRI ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ပြီး အာရှ၊ အာဖရိကနှင့် ဥရောပတစ်ဝန်းတွင် ကြီးမားသော အခြေခံ အဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပရောဂျက်များ စီမံဆောင်ရွက်နေသည်။ ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် BRI သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာကုန်သွယ်မှုနှင့် ချိတ်ဆက်မှုအပေါ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအရ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အတိုင်းအတာဖြင့် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများ တိုးမြင့်လာစေမည်ဟု မျှော်မှန်းရသည်။

“ ကမ္ဘာ့ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ရာတွင် အဓိကအရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာမည့် နိုင်ငံနှစ်ခုမှာ တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယတို့ ဖြစ်သည်။”

၂၀၅၀ ပြည့်နှစ် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၏ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် သက်ရောက်မှုများ

၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်ကို လှမ်းမျှော်ကြည့်သောအခါ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးသည် ယနေ့ခေတ်ထက် များစွာကွာခြားနေမည်မှာ အသေအချာဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ရာတွင် အဓိကအရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာမည့် နိုင်ငံနှစ်ခုမှာ တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယတို့ ဖြစ်သည်။ ဤစီးပွားရေး အင်အားကြီးနိုင်ငံနှစ်ခု၏ လျင်မြန်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ကြီးထွားမှုသည် အာရှ၏စီးပွားရေးအခင်းအကျင်းကို ပြန်လည်ပုံဖော်ရုံသာမက မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအပေါ်တွင်လည်း ကြီးမားကျယ်ပြန့်စွာ သက်ရောက်မှုများရှိနေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

သယံဇာတများ လွန်စွာပေါများပြီး မဟာဗျူဟာကျသော ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ပထဝီ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ တည်နေရာနှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံသည် အရင်းအမြစ်များ လုံခြုံစိတ်ချရပြီး ၎င်းတို့၏ လက်လှမ်းမီမှုကို ချဲ့ထွင်ရန် ရှာဖွေနေသည့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ

အတွက် ဆွဲဆောင်မှုရှိသော ဈေးကွက်တစ်ခုမုချ ဖြစ်လာမည်ဖြစ်သည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုများ ဝင်ရောက်လာခဲ့လျှင် မြန်မာ့စီးပွားရေးကို မြှင့်တင်ပေးရုံသာမက အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးတို့အတွက်လည်း လမ်းသစ်များခင်းပေးနိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံကြီးများအကြား ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်အတွက် လမ်းများ၊ ရထားလမ်းများနှင့် ဆိပ်ကမ်းအသစ်များ ဖောက်လုပ်တည်ဆောက်ရန် အလားအလာရှိပြီး ဒေသတွင်းမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆက်သွယ်ကူးလူးပေးနိုင်မှု၊ ကုန်စည်ကူးသန်းနိုင်မှု ပိုမိုအားကောင်းလာစေမည်ဖြစ်သည်။

တစ်ဖက်တွင်လည်း တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိလာနိုင်သည်။ ဤနိုင်ငံကြီးနှစ်နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးအရ ပိုမိုအားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ ၎င်းတို့သည် မြန်မာ့ပြည်တွင်းရေးအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ရေး ပြိုင်ဆိုင်မည့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်။ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးဆိုင်ရာဖိအားများ၊ အရင်းအမြစ်များကို အမြတ်ထုတ်နိုင်ခြင်း၊ နယ်မြေမကျေမနပ်မှု စသည့် ထည့်သွင်းတွက်ချက်ပြင်ဆင်ထားစရာ စိန်ခေါ်မှုများလည်း တစ်ဖက်တွင် အမှန်ပင် ရှိနေသည်။

ထို့အပြင် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယတွင် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် စက်မှုထွန်းကားလာမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ စိမ့်ဝင်သွားနိုင်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှုများ၊ လေထု ရေထုဆိုင်ရာ ညစ်ညမ်းမှု၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှုနှင့် ရေရှားပါးမှု စသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရလဒ်ကြောင့် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည်များကလည်း မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဘာဝသယံဇာတများကို ကြိုတင်ကာကွယ်ပြင်ဆင်ရေးအတွက် ယခုကတည်းက ထည့်သွင်းတွက်ချက် ဆောင်ရွက်သင့်သည့်အချက်များဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယကြား ဩဇာလွှမ်းမိုးရန် ပြိုင်ဆိုင်မှုမျိုး ရှိလာခဲ့လျှင် ဒေသတွင်းတင်းမာမှုများနှင့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး ရှုပ်ထွေးမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း ဟူသည့် ဖြစ်တန်ရာအချက်ကိုလည်း မေ့မထားသင့်ပေ။ ကိုယ်ပိုင်အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရင်း နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကို ဟန်ချက်ညီညီ ထိန်းကျောင်းခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် လာမည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာမြောက်အစီအမံ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကို အသုံးချမည့် မဟာဗျူဟာ လမ်းပြမြေပုံကို ဖန်တီးရန် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ ကြိုတင်တွက်ချက်ဆောင် ရွက်ထားမှသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတိုက်၏လူမှုစီးပွားနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချိတ်ဆက်တစ်ခုအဖြစ်သာမက ကိုယ်တိုင်လည်း ထူးခြားခမ်းနားစွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါကြောင်း ထောက်ပြအကြံပြုလိုက်ရပါသည်။

ပိုက်တင်

pufbk;eqDcuftcJUkdau;mfvTm;&ef

au;mfau;mfvlif(SMART)

“EV ကားများသည် စက်သုံးဆီသုံးစွဲမှုကို
လျှော့ချပေးနိုင်သလို ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်းမှုကိုလည်း
လျော့ကျစေပါသည်။
မြန်မာနိုင်ငံတွင် EV ကားကို
ပြည်သူအများ သုံးလာစေရန် စီမံချက်များချ၍
ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။”

နိဒါန်း

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် တစ်ကြိမ်၊ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် တစ်ကြိမ်၊ စက်သုံးဆီ ယာယီပြတ်လပ်ခဲ့သဖြင့် ပြည်သူများ စက်သုံးဆီရရှိရန် အချိန်ကြာမြင့်စွာ တန်းစီ ဝယ်ယူခဲ့ရပါသည်။ အချိန်ဆုံးရှုံးခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်း၊ စိတ်ဖိစီးမှုများခြင်း စသည့် ဆိုးကျိုးများကို ပြည်သူအများစု ခံစားခဲ့ရပါသည်။ ဤကဲ့သို့ စက်သုံးဆီများပြတ်လပ်ရသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့် စက်သုံးဆီပြတ်လပ်မှုမရှိအောင် ဆောင်ရွက်သင့်သည်များကို လေ့လာရေးသား တင်ပြပါမည်။

စက်သုံးဆီ လိုအပ်ချက်

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရေနံစိမ်းလိုအပ်ချက်မှာ တစ်နေ့လျှင် ရေနံစိမ်းစည် ၇၀၀၀၀ ခန့် ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ရေနံမြေအသီးသီးမှ ရေနံစိမ်း တစ်နေ့လျှင် စည် ၄၀၀၀ ခန့်သာ ထွက်ရှိပါသည်။ လိုအပ်ချက်၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ဖြည့်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထွက်ရှိသောရေနံကို အထက်မင်းလှမြို့အနီးရှိ မန်းသံပုရာကန် ရေနံချက်စက်ရုံတွင် ချက်လုပ်ပါသည်။ မန်းသံပုရာကန် ရေနံချက်စက်ရုံသည် ၁၉၈၂ ခုနှစ်က စတင်လည်ပတ်ခဲ့သည့်အတွက် သက်တမ်း ၄၂ နှစ် ရှိပါပြီ။ တည်ဆောက်စဉ်က နေ့စဉ် ရေနံစိမ်းစည် ၂၅၀၀၀ ချက်လုပ်နိုင်ရန် ဒီဇိုင်းဆွဲ တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ မန်းသံပုရာကန် ရေနံချက်စက်ရုံသည် Sweet Crude ခေါ် ဆာလ်ဖါ မပါသည့် ရေနံကိုသာ ချက်လုပ်နိုင်ပါသည်။ MS (Motor Spirit) ဓာတ်ဆီသာ ချက်လုပ်ရရှိပြီး ရရှိသော ဓာတ်ဆီ၏အရည်အသွေးမှာ ရွန် (RON) 70 ကျော်သာ ရှိပါသည်။

ပြည်တွင်းလိုအပ်သော ဒီဇယ်နှင့် ဓာတ်ဆီကို နိုင်ငံခြားမှ တင်သွင်းရပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ မတ်လအထိ ပင်လယ်ရေကြောင်းမှ ဒီဇယ် တန်ချိန် ၃ ဒသမ ၂ သန်းကျော် တင်သွင်းခဲ့ရပြီး ဓာတ်ဆီ တန်ချိန် ၁ ဒသမ ၈ သန်းကျော် တင်သွင်းခဲ့ရပါသည်။ တစ်လလျှင် ပျှမ်းမျှအားဖြင့် ဒီဇယ် တန်ချိန် ၂၅၀၀၀၀ ကျော်နှင့် ဓာတ်ဆီ တန်ချိန် ၁၅၀၀၀၀ ကျော် လိုအပ်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဂါလန်နှင့်တွက်လျှင် တစ်နေ့ ဒီဇယ် ဂါလန် ၂၈၀၀၀၀၀ ကျော်နှင့် ဓာတ်ဆီ ဂါလန် ၁၆၀၀၀၀၀ ကျော် လိုအပ်ပါသည်။ နယ်စပ်မှ တင်သွင်းသော ဒီဇယ်နှင့် ဓာတ်ဆီပါ ထည့်တွက်လျှင် သုံးစွဲမှုပိုလာပါမည်။

ယခင်က စက်သုံးဆီတင်သွင်းသူများကို ဆီတင်သွင်းရန်အတွက် လိုအပ်သော နိုင်ငံခြားငွေကို ပြင်ပပေါက်ဈေးထက် သက်သာသောဈေးဖြင့် ဗဟိုဘဏ်မှ ရောင်းချပေးခဲ့ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စက်သုံးဆီကို ပြည်သူများ သက်သက်သာသာ သုံးစွဲနိုင်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစရိတ်များကြီးမားလျှင် ကုန်ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မည်ကို မဖြစ်စေလို၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ပေးနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ဓာတ်ဆီနှင့် ပရီမီယံဒီဇယ်ကို ဆီတင်သွင်းသူများက လွတ်လပ်စွာ တင်သွင်းခွင့်ရရှိထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ရိုးရိုးဒီဇယ်တစ်မျိုးအတွက်သာ အစိုးရက ဆီတင်သွင်းသူများ လိုအပ်သော နိုင်ငံခြားငွေကို သက်သာသောနှုန်းထားဖြင့် ရောင်းချပေးပါသည်။ စက်သုံးဆီ တင်သွင်း၊ သိုလှောင်၊ ဖြန့်ဖြူးခြင်းလုပ်ငန်းကြီးကြပ်ရေးကော်မတီက သတ်မှတ်သော ရည်ညွှန်းဈေးဖြင့် ရိုးရိုးဒီဇယ်ကို ရောင်းချစေပါသည်။

ဒေါ်လာဈေး အတက်အကျနှင့် ယာယီဆီ ပြတ်လပ်မှု

ပုံ (၁) သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလမှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အမေရိကန် ဒေါ်လာ ငွေလဲနှုန်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ——— မျဉ်းသည် အမေရိကန် ၁ ဒေါ်လာနှင့်ညီမျှသော မြန်မာကျပ်ငွေ ဖြစ်ပါသည်။ ------ အစက်မျဉ်းသည် လ တစ်လနှင့် နောက်လအကြား ပြောင်းလဲသွားသည့် ဒေါ်လာဈေး ကွာခြားမှုကိုပြပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလနှင့် ဒီဇင်ဘာလ ဒေါ်လာဈေးသည် ကျပ် ၂၀၀ ကွာသွားပါသည်။ ကွာခြားချက်ကို ပြသော ------ အစက်မျဉ်းသည် အနည်းငယ် ထောင်တက်သွားသည်ကို မြင်ရပါမည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် စက်သုံးဆီ ယာယီရှားပါးမှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။

ထိုနည်းတူ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ မေလနှင့် ဇွန်လတွင် ဒေါ်လာဈေးသည် ကျပ် ၄၉၀ ကွာသွားပါသည်။ ကွာခြားချက်ကိုပြသော အစက်မျဉ်း ထောင်တက်သွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လနှင့် ဩဂုတ်လတွင် ဒေါ်လာဈေးသည် ကျပ် ၉၉၀ ကွာသွားပါသည်။ တစ်နှစ်တာကာလအတွင်း လ နှစ်လကြား အကြီးမားဆုံး ကွာခြားမှု ဖြစ်ပါသည်။ အစက်မျဉ်း သိသိသာသာ ထောင်တက်သွားပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ယာယီဆီပြတ်လပ်မှု အကြာဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဒေါ်လာငွေလဲနှုန်း မြင့်တက်လာသောအခါ ဆီတင်သွင်းသူများက ဒေါ်လာဝယ်ရန် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရခြင်းကြောင့် ဆီတင်သွင်းရာတွင် ကြန့်ကြာမှုများဖြစ်လာကာ ယာယီဆီပြတ်လပ်မှုများ ဖြစ်ရပါသည်။

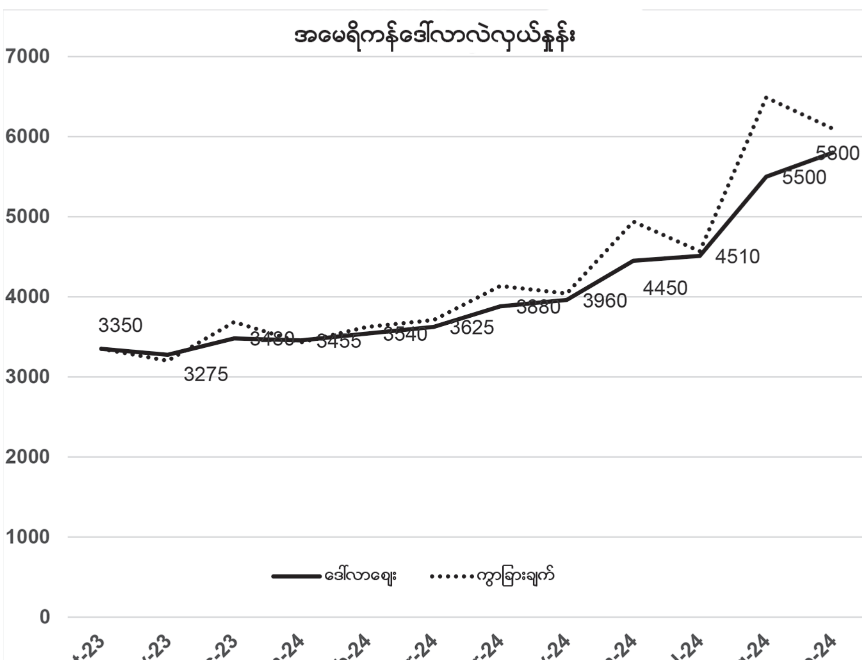

ပုံ (၁)

	23-Oct	23-Nov	23-Dec	24-Jan	24-Feb	24-Mar	24-Apr	24-May	24-Jun	24-Jul	24-Aug	24-Sep
1USD	3350	3275	3480	3455	3540	3625	3880	3960	4450	4510	5500	5800
ကွာခြားချက်		-75	205	-25	85	85	255	80	490	90	990	300

ဒေါ်လာဈေးကွာခြားမှုများလျှင် ယာယီဆီပြတ်လပ်မှု မရှိအောင်

လစဉ်စက်သုံးဆီဝယ်ယူရန် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၄၀၀ ခန့် သုံးစွဲရပါသည်။ ဒေါ်လာဈေးအပြောင်းအလဲ ကြီးမားလာသောအခါ ဆီတင်သွင်းသူများသည် ဒေါ်လာဝယ်ယူရရှိရန် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရပါသည်။ အခက်အခဲကို ဖြေရှင်းရန် ဗဟိုဘဏ်က ဒေါ်လာများကိုပြင်ပပေါက်ဈေးထက် လျော့နည်း၍ဆီတင်သွင်းသူများကို ရောင်းချပေးခြင်းဖြင့် ယာယီဆီပြတ်လပ်မှုကို ဖြေရှင်းပေးလေ့ ရှိပါသည်။ ဤဖြေရှင်းနည်းသည် အခက်အခဲကို အခိုက်အတန့် ပြေလည်သွားသော်လည်း ဒေါ်လာဈေးပြောင်းလဲမှု ကြီးမားတိုင်း ယာယီဆီပြတ်လပ်မှု ပြန်လည်ကြုံတွေ့မည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အောက်ပါအချက်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှသာ ယာယီဆီပြတ်လပ်မှု အခက်အခဲမှ လွတ်မြောက်နိုင်ပါမည်။

“အိမ်နီးချင်းထိုင်းနိုင်ငံတွင် အရန်စက်သုံးဆီ ရက် ၇၀ မှ ရက် ၉၀ စာ သိုလှောင်ထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရန်စက်သုံးဆီ အနည်းဆုံး ရက် ၃၀ စာ သိုလှောင်ထားသင့်ပါသည်။”

(၁) အရန် စက်သုံးဆီများ သိုလှောင်ထားခြင်း

အိမ်နီးချင်းထိုင်းနိုင်ငံတွင် အရန်စက်သုံးဆီ ရက် ၇၀ မှ ရက် ၉၀ စာ သိုလှောင်ထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရန်စက်သုံးဆီ အနည်းဆုံး ရက် ၃၀ စာ သိုလှောင်ထားသင့်ပါသည်။ ရက် ၃၀ အရန်ဆီ ထားမည်ဆိုလျှင်ပင် ဒီဇယ်အတွက် ဂါလန် ၈ သန်းကျော် သိုလှောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဓာတ်ဆီအတွက် ဂါလန် ၄ ဒသမ ၈ သန်းကျော် သိုလှောင်ရပါမည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက စီမံကိန်းချ၍ ပါဝင်ကူညီရန် လိုအပ်ပါသည်။ စက်သုံးဆီဖူလုံမှုသည် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ တည်ငြိမ်ရေး၊ စီးပွားရေးတို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်မှု ရှိသည်ကို သတိပြုရပါမည်။

(၂) ဗဟိုဘဏ်၏ နိုင်ငံခြားငွေလဲနှုန်း ချုပ်ကိုင်ထားမှုကို လျှော့ချခြင်း

ဗဟိုဘဏ်၏ နိုင်ငံခြားငွေလဲနှုန်း ချုပ်ကိုင်ထားမှုကို လျှော့ချရန် သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာ ရောင်းဝယ်ခွင့်ပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင်လည်း နိုင်ငံခြားငွေလဲနှုန်း တည်ငြိမ်စေရန် ဗဟိုဘဏ်များက လိုအပ်သည့်အခါ ဝင်ရောက်ချုပ်ကိုင် ထိန်းသိမ်းလေ့ ရှိပါသည်။ သို့သော် ရေရှည် ချုပ်ကိုင်ထားခြင်း မရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို လက်ခံကျင့်သုံးလျက် ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ အခန်း (၁)၊ အပိုဒ် ၃၅ တွင် "နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးစနစ်သည် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ဖြစ်သည်" ဟု အတိအလင်း ပါရှိပါသည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ကျင့်သုံးသည့်အခါ အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ယေဘုယျအားဖြင့် စီးပွားရေးကို တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်ခြင်းထက် ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ခြင်းကိုသာ လုပ်ဆောင်ရပါသည်။ ငွေကြေးဈေးကွက်ကို တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်ခြင်း လုပ်လေ့မရှိပါ။ နိုင်ငံခြားငွေ ရောင်းဝယ်၊ လဲလှယ်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ရောင်း၊ ဝယ်ခွင့်ပြုပါက ရေတိုတွင် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနိုင်သော်လည်း ရေရှည်တွင် ကောင်းကျိုးကိုသာ ဖြစ်စေမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံခြား ငွေလဲနှုန်းလည်း တည်ငြိမ်လာပါမည်။ တိုင်းပြည်စီးပွားရေးလည်း တိုးတက်လာပါမည်။

(၃) ရိုးရိုးဒီဇယ်တင်သွင်းမှုကို အစိုးရတာဝန်ယူထားခြင်းမှ ရပ်ဆိုင်းပါ

ဆီတင်သွင်းသည့် လုပ်ငန်းရှင်များကို ပရီမီယံဒီဇယ်နှင့် ဓာတ်ဆီ (အောက်တိန်း) တင်သွင်းရောင်းချမှုကို လွတ်လပ်စွာ ခွင့်ပြုထားသော်လည်း ရိုးရိုးဒီဇယ်တင်သွင်းရန် လိုအပ်သော နိုင်ငံခြားငွေကို ဗဟိုဘဏ်က ဆီတင်သွင်းသူများကို ပြင်ပပေါက်ဈေးထက် လျှော့၍ ရောင်းချပေးပါသည်။ စက်သုံးဆီ တင်သွင်း၊ သိုလှောင်၊ ဖြန့်ဖြူးခြင်းလုပ်ငန်း ကြီးကြပ်ရေးကော်မတီက သတ်မှတ်သော ရည်ညွှန်းဈေးဖြင့်သာ ဆီဆိုင်များက ရိုးရိုးဒီဇယ်ကို ရောင်းချရပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရိုးရိုးဒီဇယ်ဈေးတက်လျှင် ကုန်ဈေးနှုန်းတက်မည်ကို မလိုလား၍ ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရ၏စေတနာ ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ စက်သုံးဆီ ရှားပါးမှုဖြစ်သည့်အခါ ပြည်သူများက စက်သုံးဆီကို မှောင်ခိုဈေးကွက်တွင် ဈေးကြီးပေး၍ သုံးစွဲရခြင်း၊ ဆီတန်းစီရသည့် အချိန်ကြာမြင့်မှုများကြောင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအား လျော့ကျခြင်းနှင့် စိတ်ဖိစီးမှုများ ဖြစ်ရပါသည်။ ပြည်သူများက စက်သုံးဆီဈေးကြီးသည်ထက် ဆီပြတ်လပ်မှု မလိုလားသည်ကို သတိပြုရပါမည်။ ရိုးရိုးဒီဇယ်တင်သွင်းမှုကို အစိုးရ တာဝန်ယူထားခြင်းမှ ရပ်ဆိုင်းစေလိုပါသည်။

စက်သုံးဆီ တင်သွင်းမှု လျှော့ချနိုင်မည့် နည်းလမ်းများ

စက်သုံးဆီအတွက် နိုင်ငံခြားမှ နှစ်စဉ် အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၅ ဘီလီယံတန်ဖိုးခန့် တင်သွင်းနေရပါသည်။ စက်သုံးဆီ တင်သွင်းမှု လျှော့ချနိုင်လျှင် နိုင်ငံခြားငွေ သုံးစွဲမှု လျှော့ချနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ စက်သုံးဆီ တင်သွင်းမှု လျှော့ချနိုင်မည့် နည်းလမ်းအချို့ကို လေ့လာ ရေးသားတင်ပြလိုက်ပါသည်။

(၁) ရေနံချက်စက်ရုံတည်ဆောက်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် Sour Crude ခေါ် ဆာလ်ဖာ ပါသော ရေနံစိမ်းကို ချက်လုပ်နိုင်သည့် ရေနံချက်စက်ရုံတစ်ခု လိုအပ်နေပါသည်။ ကျောက်ဖြူမှ တရုတ်ပြည် ကူမင်းသို့ သွယ်တန်းထားသော ရေနံစိမ်းပိုက်လိုင်းမှ တရုတ်က နှစ်စဉ် ရေနံစိမ်း တန်ချိန် ၂၂ သန်း (တစ်နေ့ ရေနံစိမ်း စည် ၄၄၀၀၀၀) ကို ကျောက်ဖြူမှ ကူမင်း ရေနံချက် စက်ရုံသို့ တင်ပို့လျက်ရှိပါသည်။ စာချုပ်သဘောတူညီချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံက ရေနံပိုက်လိုင်းမှ တစ်နှစ်လျှင် ရေနံစိမ်း တန်ချိန် ၂ သန်း (တစ်နေ့ ရေနံစိမ်း စည် ၄၀၈၇၆) ဝယ်ယူခွင့် ရှိပါသည်။ သို့သော် တရုတ်တင်သွင်းသော ရေနံမှာ ဆာလ်ဖာ ပါသော ရေနံဖြစ်၍ လက်ရှိ သံပုရာကန် ရေနံချက်စက်ရုံတွင် ချက်လုပ်၍ မရပါ။

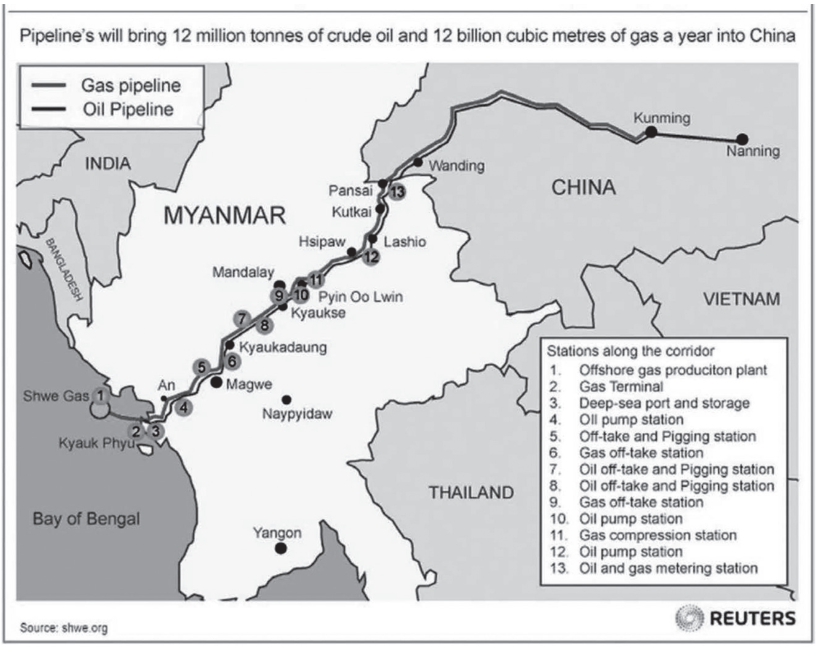

The cross-border China-Myanmar oil and gas pipeline: from Kyaukpyu to Kunming through Ruili.

တစ်နေ့ ရေနံစိမ်းစည် ၅၀၀၀၀ ချက်လုပ်နိုင်သော ရေနံချက်စက်ရုံတစ်ခု တည်ဆောက်ရန် အမြန်လိုအပ်နေပါသည်။ နေ့စဉ် ရေနံစိမ်းစည် ၁၀၀၀၀၀ ချက်လုပ်နိုင်သော ရေနံချက် စက်ရုံတည်ဆောက်နိုင်လျှင် ပိုကောင်းပါသည်။ တစ်နေ့ ရေနံစိမ်းစည် ၅၀၀၀၀ ချက်လုပ်နိုင်သော ရေနံချက်စက်ရုံတစ်ခုတည်ဆောက်ရန် အချိန် ၃ နှစ်မှ ၆ နှစ်ကြာပြီး ကုန်ကျငွေမှာ အမေရိကန် ဒေါ်လာ သန်း ၂,၀၀၀ မှ ၃,၀၀၀ ထိ ကုန်ကျနိုင်ပါသည်။

ရေနံချက်စက်ရုံမှ LPG ခေါ် ရေနံဓာတ်ငွေ့ရည်၊ Naphta ခေါ် ရေနံဓာတု ကုန်ချောများထုတ်ရာတွင်သုံးသော နက်ဖ်သာ၊ MS ခေါ် ဓာတ်ဆီ၊ Jet fuel ခေါ် လေယာဉ်ဆီ၊ HSD ခေါ် ဒီဇယ်၊ Fuel Oil ခေါ် မီးထိုးဆီနှင့် Lubricants ခေါ် ချောဆီတို့ရရှိပါမည်။ ဘေးထွက်ပစ္စည်းအဖြစ် Asphault/Bitumen ခေါ် ကတ္တရာနှင့် ဆာလ်ဖာတို့လည်း ရရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် လောင်စာဆီတင်သွင်းရသော နိုင်ငံများက လောင်စာဆီ ရရှိရန် ရေနံစိမ်းကို

တင်သွင်းပြီး ရေနံချက်လုပ်ရန်အတွက် ရေနံချက်စက်ရုံများ တည်ဆောက်ကြပါသည်။ အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ကုမ္ပဏီ ၇ ခုမှ ရေနံချက် စက်ရုံ ၇ ခု ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး နေ့စဉ် ရေနံစိမ်း စည် ၁ ဒသမ ၂ သန်းကျော် ချက်လုပ်နိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေနံချက်စက်ရုံ တည်ဆောက်မှသာ နိုင်ငံခြားမှ စက်သုံးဆီ တင်သွင်း နေရခြင်းကို လျှော့ချနိုင်မည့်အပြင် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများကိုလည်း ကျော်လွှားနိုင်ပါမည်။

(၂) ဇီဝလောင်စာ သုံးစွဲခြင်း

ဇီဝလောင်စာဖြစ်သော အီသနောနှင့် ဘိုင်အို ဒီဇယ်ကို ဓာတ်ဆီ၊ ဒီဇယ်တို့နှင့် ရောစပ် သုံးနိုင်ပါသည်။ အီသနောကို ကြံ၊ ပြောင်းဖူး၊ ပီလောပီနံတို့မှ ထုတ်လုပ်နိုင်ပါသည်။ ဘိုင်အို ဒီဇယ်ကို ပဲပိစပ်၊ စားအုန်းဆီ၊ ကြက်ဆူဆီ၊ တိရစ္ဆာန်အဆီတို့ကို အခြေခံ၍ထုတ်လုပ်ပါ သည်။ အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အနည်းဆုံး B5 (ဇီဝလောင်စာ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဟိုက်ဒြို ကာဗွန် ၉၅ ရာခိုင်နှုန်း) ရောစပ်သုံးရမည်ဟု မူချထားပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် Ethanol Blended Petrol (EBP) အစီအစဉ် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ၂၀၂၅/၂၀၂၆ ခုနှစ်၌ ဓာတ်ဆီ တွင် အီသနော၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ရောစပ်မှု (E20) သို့ရောက်ရှိရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ တွင် ကြံမှထုတ်လုပ်သော အီသနောကို နိုင်ငံရှိ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၏ သုံးပုံတစ်ပုံနီးပါး တွင် သုံးပါသည်။ ဇီဝလောင်စာထုတ်လုပ်နိုင်သော အခြေခံကုန်ကြမ်းများသည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ရရှိနိုင်သဖြင့် ဇီဝလောင်စာ ထုတ်လုပ်ရန် စတင်သုတေသနပြု ကြိုးပမ်းသင့် ပါသည်။ B5 (ဇီဝလောင်စာ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဟိုက်ဒြိုကာဗွန် ၉၅ ရာခိုင်နှုန်း) ကို သုံးနိုင်လျှင် ပင် နိုင်ငံခြားမှ တင်သွင်းရသော လောင်စာဆီကို ၅ ရာခိုင်နှုန်း လျှော့ချနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

(၃) EV ခေါ် လျှပ်စစ်ကား

EV ကားများသည် စက်သုံးဆီသုံးစွဲမှုကို လျှော့ချပေးနိုင်သလို ပတ်ဝန်းကျင် ညစ်ညမ်း မှုကိုလည်း လျော့ကျစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် EV ကား ကို ပြည်သူအများ သုံးလာစေရန် စီမံချက်များချ၍ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် “30@30” စီမံကိန်းကို ချမှတ် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်ရောက်လျှင် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ထုတ်လုပ်သော ကားအရေ အတွက်၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် EV ဖြစ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ထိုင်း နိုင်ငံသည် လက်ရှိ တစ်နှစ်လျှင် ကားစီးရေ ၂ ဒသမ ၅ သန်းကျော် ထုတ်လုပ်ပြီး အများအပြား ကို နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချပါသည်။

ရန်ကုန်မြို့တွင် လူစီးကား ၆ သိန်းကျော်ရှိရာ ဓာတ်ဆီသုံးစွဲသည့် ကား ၅ သိန်းကျော် နှင့် ဒီဇယ်သုံးစွဲသည့် ကား ၁ သိန်းကျော် ရှိပါသည်။ ဓာတ်ဆီကားသုံးစွဲသူ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ကို EV သို့ပြောင်းနိုင်လျှင်ပင် ကား ၅ သောင်းကျော်အတွက် ဓာတ်ဆီသုံးစွဲမှု သက်သာ သွားပါမည်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့် ကားတစ်စီး တစ်နေ့ ၁ ဂါလန် သက်သာလျှင်ပင် ကား ၅ သောင်းအတွက် တစ်နေ့ ဓာတ်ဆီတင်သွင်းမှု ဂါလန် ၅ သောင်း သက်သာလာပါမည်။ ဆီပြတ်လပ်ရှားပါးမှုကြောင့် ကားပိုင်ရှင်များက EV ကို စိတ်ဝင်စားနေသည့်အချိန်တွင် EV ကားများကို သင့်တင့်သောဈေးဖြင့် ဝယ်ယူရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ EV တင်သွင်းခွင့် လိုင်စင်

များကို လွယ်လွယ်ကူကူ များများစားစား ခွင့်ပြုပေးမည်ဆိုလျှင် ကားဈေးများလည်း ကျလာပါမည်။

EV ကားကို သုံးစွဲသူများစေရန် အားသွင်းသည့် စတေရှင် (Charging Station) များအလုံအလောက်ထားရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ အားသွင်းသည့်နေရာများကို ၂၄ နာရီ ဖွင့်လှစ်ပေးရပါမည်။ ရန်ကုန်ရှိ လျှပ်စစ်အားသွင်း စတေရှင်များသည် ည ၇ နာရီကျော်လျှင် အားသွင်းရန် ခွင့်မပြုပါ။ ရန်ကုန်လျှပ်စစ်သုံးစွဲမှုဝန်သည် ညဘက်တွင် လျော့ကျသွားပါသည်။ ဝန်အားလျော့နည်းနေသည့်အချိန်တွင် လျှပ်စစ်ကားများကို ဘက်ထရီအားသွင်းခြင်းဖြင့် လျှပ်စစ် လုံလောက်မှုအတွက်လည်း အဆင်ပြေစေပါသည်။

(၄) ဆိုလာ လျှပ်စစ်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား မလုံလောက်မှုကြောင့် အိမ်များ၊ ကွန်ဒိုများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ ဟိုတယ်များ၊ စက်ရုံများ အစရှိသည်တို့သည် ဓာတ်အားပေးစက်များကို သုံးပြီး လျှပ်စစ်လိုအပ်ချက်ကို ပြည့်စုံအောင် လုပ်နေကြရပါသည်။ စစ်တမ်းများပြုစုထားခြင်းမရှိ၍ ကိန်းဂဏန်းအရ ဓာတ်အားပေးစက်များ သုံးစွဲနေသော ဒီဇယ်၊ ဓာတ်ဆီပမာဏကို အတိအကျ မပြောနိုင်သော်လည်း အလွန်များပြားမှာ သေချာပါသည်။

ဒီဇယ်အင်ဂျင် ဓာတ်အားပေးစက်ကြီးသုံးနေသော လုပ်ငန်းများကို ဆိုလာလျှပ်စစ်ပြောင်းလဲသုံးစွဲရန် တာဝန်ရှိသူများက ကူညီစီစဉ်ပေးသင့်ပါသည်။ ကနဦးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသဖြင့် ချေးငွေရရှိမှသာ လုပ်ငန်းရှင်များကလည်း ဆိုလာမှ လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းကို စိတ်ဝင်စားပါမည်။ ဆိုလာလျှပ်စစ်တပ်ဆင်ရန် အတိုးနှုန်းသက်သာသော ချေးငွေများကို လုပ်ငန်းရှင်များအား ထုတ်ပေးခြင်းဖြင့် အစိုးရက ပါဝင်ကူညီပေးသင့်ပါသည်။ ဆိုလာလျှပ်စစ်ကို နေ့ခင်းဘက်တွင် သုံးနိုင်ခဲ့လျှင် ဒီဇယ်သုံးစွဲမှုများကို လျှော့ချနိုင်ပါမည်။

နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံသည် စက်သုံးဆီလိုအပ်ချက်၏ ၉၈ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးကို ပြည်ပမှ ဝယ်ယူတင်သွင်းနေရပါသည်။ ပြည်ပမှ ဝယ်ယူနေရသဖြင့် နိုင်ငံခြားငွေ အပြောင်းအလဲ ကြီးကြီးမားမားဖြစ်တိုင်း စက်သုံးဆီ ယာယီ ရှားပါးမှု ဖြစ်ရသည်ကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ စက်သုံးဆီဈေးကြီးမြင့်သည့်ဒဏ်ထက် စက်သုံးဆီဝယ်ရန် ခက်ခဲသည့်ဒဏ်ကို ပြည်သူများ ပိုကြောက်သည်ကို သတိပြုရပါမည်။ စက်သုံးဆီ ယာယီပြတ်လပ်မှုမရှိအောင်နှင့် စက်သုံးဆီသုံးစွဲမှုကို လျှော့ချနိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများသို့မဟုတ် ဝန်ကြီးဌာနများ၊ အသင်းအဖွဲ့များ၊ စက်သုံးဆီ တင်သွင်းသူများနှင့် Stakeholder အားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှသာ စက်သုံးဆီပြတ်လပ်မှုမရှိဘဲ နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ စီးပွားရေးစွမ်းအားများ ပိုမိုခိုင်မာ အားကောင်းပါမည်။

ကျော်ကျော်လှိုင် (SMART)

ta&SUzsm;pD;yGJa&;zdk&rf (2024) ESifh A[k@dkufurÇmoHk;oyfvmwnf;&mvrf;

a'gufwmEdkifaq;OD;

(aoe*FF[mAsL[mavhvmma&;tzGJU)

"အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) တွင်
လက်ရှိကမ္ဘာကြီး ဦးတည်နေသည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာဆိုင်ရာ
ဆွေးနွေးမှုအား ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ရာ
ထူးခြားမှုတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။"

နိဒါန်း

ရုရှားနိုင်ငံ ဗလာဒီဗော့စတော့ခ်မြို့တွင် စက်တင်ဘာ ၃ ရက်မှ ၆ ရက်နေ့အထိ ပြုလုပ်သည့် (၉) ကြိမ်မြောက် အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) (Eastern Economic Forum 2024) သို့ စာရေးသူအနေဖြင့် တက်ရောက်ဆွေးနွေးခွင့် ရရှိခဲ့ပါသည်။ အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ်(၂၀၂၃) (၈) ကြိမ်မြောက် ပြုလုပ်စဉ်က မိမိတို့ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲဖြစ်သူ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်သည် ရုရှားသမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်နှင့်အတူ Plenary Session တွင် အတူ တက်ရောက်ဆွေးနွေးခဲ့သည့်နည်းတူ သီးခြားလည်း တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြောင်း လေ့လာမိပါသည်။ ယခုတစ်ကြိမ်တွင် မိမိတို့နိုင်ငံမှ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ တက်ရောက်ဆွေးနွေးကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ယခုနှစ် (၉) ကြိမ်မြောက် အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) ၏ Plenary Session တွင် ရုရှားသမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်၊ မလေးရှားဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံဒုတိယသမ္မတတို့ ပါဝင်ဆွေးနွေးပါသည်။ မလေးရှားဝန်ကြီးချုပ်အနေဖြင့် လာမည့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အာဆီယံဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူမည့်အရေးကိစ္စနှင့် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအား ထည့်သွင်းဆွေးနွေးသွားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တက်ရောက်ကြသူများ

Roscongress ဖောင်ဒေးရှင်းမှ စီစဉ်သော Eastern Economic Forum (EEF) 2024 ကို ယခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့မှ ၆ ရက်နေ့အထိ ရုရှားနိုင်ငံအရှေ့ဖျားရှိ ဗလာဒီဗော့စတော့ခ်မြို့၌ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါဖိုရမ်ကို Far Eastern Federal University (FEFU) ဝင်းအတွင်း၌ ကျင်းပခဲ့ပြီး ရုရှားနှင့် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများမှ ထိပ်တန်း CEO များ၊ အစိုးရအေဂျင်စီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဦးဆောင်စီးပွားရေးပညာရှင်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများ တစုတဝေးတည်း တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။ ယခုနှစ်အတွက် ဆောင်ပုဒ်မှာ "Far East 2030. Combining Strengths to Create New Potential." ဖြစ်ပါသည်။

ဖိုရမ်တွင် ပါဝင်တက်ရောက်သူပေါင်း ၇၁၀၀ ဦးကျော်ပါဝင်ပြီး ရုရှားအပါအဝင် နိုင်ငံနှင့် ဒေသပေါင်း ၇၅ ခုမှ မီဒီယာကိုယ်စားလှယ် ၁၅၀၀ ဦးကျော် ပါဝင်ခဲ့သည်။ တရုတ်၊ မလေးရှား၊ ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ ဗီယက်နမ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့မှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင် အများဆုံး တက်ရောက်ကြပါသည်။ ၎င်းဖိုရမ်သို့ ဗဟိုအစိုးရနှင့် အေဂျင်စီများမှ အကြီးအကဲ ခုနစ်ဦးနှင့် ရုရှားဒေသများမှ အကြီးအကဲ ၁၈ ဦးတို့ တက်ရောက်ခဲ့သည်။

ထို့အပြင် တက်ရောက်လာသူများတွင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီ ၁၂၅ ခုကျော်နှင့် ရုရှားကုမ္ပဏီ ၉၇၅ ခုတို့အပါအဝင် စုစုပေါင်း ကုမ္ပဏီပေါင်း ၁၁၀၀ ကျော်မှ ရုရှားနှင့် နိုင်ငံခြားစီးပွားရေး ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း ၂၅၀၀ ဦးကျော် ပါဝင်သည်။

ရလဒ်များ

လွန်ခဲ့သည့် ကိုးနှစ်တာကာလအတွင်း အရှေ့စီးပွားရေးဖိုရမ်သည် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အားကောင်းသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲလာပါသည်။ ယခုနှစ် အခမ်းအနားအစီအစဉ်တွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးသူပေါင်း ၇၀၀ ဦးကျော် တက်ရောက်ခဲ့ကြသည့် အစည်းအဝေးနှင့် စားပွဲဝိုင်း ဆွေးနွေးပွဲ ၁၂၀ ကျော်အထိ ပါဝင်ပြီး စုစုပေါင်း ရူဘယ် ၅ ဒသမ ၅ ထရီလီယံတန်ဖိုးရှိ သဘောတူညီချက်ပေါင်း ၃၀၀ ကျော်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် EEF သည် ၎င်း၏အဓိကပန်းတိုင်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဤပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် တန်းတူညီမျှမှု၊ အပြန်အလှန်အကျိုးစီးပွားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းနှင့် အမှန်တကယ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါက နိုင်ငံများအကြား ရလဒ်ကောင်းများ မည်သို့မည်ပုံ ရရှိမည်ကို ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ လူတိုင်းအား သရုပ်ပြသည့် ပလက်ဖောင်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

ရုရှားသမ္မတ၊ မလေးရှားဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တရုတ်ဒုတိယသမ္မတတို့ ပါဝင်ဆွေးနွေးသည့် Plenary Session တွင် သမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်၏ ဆွေးနွေးပြောကြားမှုများကို အထူးအာရုံစိုက်ခြင်းခံခဲ့ရပါသည်။ ၎င်း၏ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ရုရှားအရှေ့ဖျားဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အာရှ–ပစိဖိတ်နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းလာစေရေး၊ နိုင်ငံတကာ အဆင့်မြင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နယ်မြေများ ဖန်တီးရေးနှင့် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် အခြေချနေထိုင်မှုအတွက် ပင်မစီမံကိန်းများ တိုးချဲ့ရေးတို့ကိုလည်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ The Baikal–Amur Mainline (BAM) ရထားလမ်း တိုးချဲ့မှု၊ ဆိုက်ဘေးရီးယားဖြတ်ကျော်မီးရထားနှင့် မြောက်ပိုင်းပင်လယ်လမ်းကြောင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့ အပါအဝင် ဒေသ၏ စွမ်းအင်နှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ခေတ်မီအောင် ပြုလုပ်ရန် စီစဉ်ထားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ သုံးသပ်ဆွေးနွေးသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

မိမိအနေဖြင့် (၉) ကြိမ်မြောက် အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) (Eastern Economic Forum 2024) ၏ "Southeast Asia in a Multipolar World" Panel Session တွင် "The Geopolitical Shifts: Southeast Asia's Role in a Multipolar Future" ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ Session တွင် Moderator အဖြစ် ဆောင်ရွက်သူမှာ Professor Alexander Dugin ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း Panel တွင် အတူပါဝင်ဆွေးနွေးသူများ အနက် အချို့မှာ –

- ရုရှားနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြောရေးဆိုခွင့်ရ ပုဂ္ဂိုလ် Maria Zakharova၊
- နီပေါဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း Medhav Kumar Nepal၊
- ရုရှားနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယ သံအမတ်ကြီး ဗီနေးကူးမား (ယခင် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယသံအမတ်ကြီး)၊
- တောင်အာဖရိက သမ္မတဟောင်း နယ်လ်ဆင် မန်ဒဲလား၏ မြေး၊ လက်ရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် Nkosi Zwelivelile Mandela ၊
- တရုတ်နိုင်ငံ၊ ဖူဒန်တက္ကသိုလ်မှ Professor Zhang Weiwei

အစရှိသူတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) တွင် လက်ရှိ ကမ္ဘာကြီးဦးတည်

နေသည့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုအား ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ရာ ထူးခြားမှုတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။

Professor Alexander Dugin မည်သူနည်းဆိုသည်ကို မိတ်ဆက်ပေးချင်ပါသည်။ Alexander Dugin သည် သမ္မတ ပူတင်၏ မိတ်ဆွေရင်း၊ နိုင်ငံရေးတွေးခေါ်ပညာရှင်ဖြစ်ပြီး The Fourth Political Theory ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သူဖြစ်ပါသည်။ သူရေးသားသည့် PUTIN VS PUTIN – Vladimir Putin Viewed from the Right ဟူသည့် စာအုပ်လည်း ရှိပါသေးသည်။ Dugin ကို Putin's Brain ဟုပင် နာမည်ပြောင် ခေါ်ဝေါ်ကြပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်က Dugin ကို ယူကရိန်းတို့က လုပ်ကြံဖို့ကြိုးစားရာမှာ သူ လွတ်မြောက်သွားသော်လည်း သမီးဖြစ်သူ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် Darya Aleksandrovna Dugina မှာ ကွယ်လွန်သွားရပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်မှာ ထုတ်ပြန်သည့် ရုရှား နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒများမှ တစ်ခုဖြစ်သည့် The Path to Multipolar World ဆိုသည်မှာ ၎င်း၏ အတွေးအခေါ်အား အခြေခံထားသည်ဟု လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများအနေဖြင့် ၎င်းအား လက်ယာစွန်းရောက် ဝါဒီအဖြစ် စွပ်စွဲကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့အစီအစဉ် (World Order) ပြောင်းလဲရန် တာဆူနေချိန်တွင် Dugin ၏ အတွေးအခေါ်များအား လေ့လာထားသင့်ပါသည်။

ပထဝီနိုင်ငံရေး အရွေ့နှင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင် ကမ္ဘာ့အနာဂတ်မှ အရှေ့တောင်အာရှ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) ၏ 'Southeast Asia in a Multipolar World' Panel Session တွင် "The Geopolitical Shifts: Southeast Asia's Role in a Multipolar Future" ခေါင်းစဉ်ဖြင့် စာရေးသူ ပါဝင်ဆွေးနွေးသည့်အကြောင်းအရာများမှ အရေးကြီးသော အချက်အချို့ကို ထုတ်နုတ်ရေးသားဖော်ပြလိုပါသည်။

မိမိတို့ကမ္ဘာကြီးအနေဖြင့် Multipolar World ခေါ် ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာသို့ ဦးတည်နေသည်ဖြစ်ရာ သိသာထင်ရှားသည့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်နေသော ခေတ်တစ်ခုအား မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်တွေ့နေရပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံသစ်များ ပေါ်ထွက်လာခြင်းနှင့် မူလအင်အားကြီးနိုင်ငံများ ပြန်လည်အင်အားကြီးထွားလာခြင်းတို့သည် ကမ္ဘာ့အခင်းအကျင်းကို ပြန်လည်ပုံဖော်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှဒေသကြီးသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးရေစီးကြောင်း၏ အဓိကဆုံချက်များတွင် မဟာဗျူဟာမြောက်နေရာယူထားသည့် အချက်အချာကျသော ကစားသမားအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသရှိ အင်အားချိန်ခွင်လျှာပြောင်းလဲခြင်းသည် ကမ္ဘာ့ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို နည်းလမ်းများစွာဖြင့် သိသိသာသာ သက်ရောက်မှုရှိစေသည်။ ၎င်းတို့အနက်အချို့မှာ စီးပွားရေးနှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာ အဓိကအင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် တရုတ်နိုင်ငံ တိုးတက်လာခြင်းသည် အစဉ်အလာအနောက်တိုင်း လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှု အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ဒေသတွင်း ဗိုလ်ကျစိုးမိုးမှု ချိန်ခွင်လျှာကို ပြောင်းသွားစေခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ အင်အားကြီးထွားလာခြင်းကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် အမေရိကန်ကဲ့သို့ အစဉ်အလာမဟာမိတ်များသည် ဒေသတွင်းမဟာမိတ်များနှင့် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးများ

အားကောင်းလာစေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ Quad (အမေရိကန်၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်နှင့် ဩစတြေးလျတို့ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် တရုတ်ကို တန်ပြန်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။

တိုးတက်ပြောင်းလဲလာသော လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုအရွေ့များသည် စစ်အင်အား တိုးချဲ့တည်ဆောက်မှုများနှင့် စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုအပါအဝင် ဒေသတွင်း၌ စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ တိုးမြင့်လာစေသည်။ နိုင်ငံအချို့သည် တင်းမာမှုများနှင့် လက်နက်အပြိုင်အဆိုင် တပ်ဆင်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် ၎င်းတို့၏ စစ်ရေးစွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်လျက်ရှိသည်။

> **"သမိုင်းကြောင်းအရ မြန်မာအပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှဒေသသည် ယဉ်ကျေးမှုများ၊ အတွေးအခေါ်များနှင့် ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းများ ရောထွေးယှက်တင် ပေါင်းဆုံရာဒေသကြီး ဖြစ်သည်။"**

အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုအတွက် အရေးပါသော အချက်အချာဒေသဖြစ်လာပါသည်။ ဒေသတွင်း ပါဝါဒိုင်းနမစ်ပြောင်းလဲမှုများသည် ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းများ၊ စီးပွားရေးမူဝါဒများနှင့် ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်– အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံအကြား တင်းမာမှုများသည် ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီချက်များနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ စီးပွားရေးမိတ်ဖက်များကို သက်ရောက်လွှမ်းမိုးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာပြုမှုဖြစ်စဉ်နှင့် ကုန်သွယ်မှုပုံစံအပြောင်းအလဲများသည် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များအပေါ်လည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်။ အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသရှိ စီးပွားရေးများ ပေါင်းစည်းမှုသည် ပြည်တွင်းမူဝါဒများ၊ အလုပ်သမားဈေးကွက်များနှင့် ကုန်သွယ်မှုဆက်ဆံရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိပြီး နိုင်ငံရေးအရ ဦးစားပေးမှုနှင့် ညှိနှိုင်းမှုများတွင် အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ထို့အပြင် ဒေသပြင်ပမှ အင်အားကြီး နိုင်ငံအများအပြားသည် အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသရှိ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များကို လွှမ်းမိုးထားပြီး ထိုဒေသနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းများကို ပုံဖော်ကြသည်။ ဆိုရှယ်မီဒီယာနှင့် ဆိုက်ဘာစွမ်းရည်များအပါအဝင် နည်းပညာများ ထွန်းကားလာခြင်းသည် နိုင်ငံရေးဆက်သွယ်မှု၊ လူထုအမြင်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ

ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကိုပင် သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ပြင်ပမှ နိုင်ငံကြီးများသည် သတင်းစစ်ပွဲများ၊ ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှုများနှင့် သတင်းမှားများ ပျံ့နှံ့ခြင်းများမှတစ်ဆင့် ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးနိုင်ကြပါသည်။

အကြမ်းဖက်ဝါဒ၊ ခားပြမှုများနှင့် ရေပိုင်နက် အငြင်းပွားမှုများကဲ့သို့ ပြင်ပလုံခြုံရေး ခြိမ်းခြောက်မှုများသည် ဒေသတွင်းစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို သက်ရောက်စေနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ပအင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ချိန်ညှိခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အပြင် ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးမူဝါဒများကို ထိခိုက်စေပါသည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ မြန်မာအပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှဒေသသည် ယဉ်ကျေးမှုများ၊ အတွေးအခေါ်များနှင့် ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းများ ရောထွေးယှက်တင် ပေါင်းဆုံရာ ဒေသကြီး ဖြစ်သည်။ ပစိဖိတ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာကြားတွင် တည်ရှိသော ၎င်း၏ ပထဝီဝင်တည်နေရာသည် ထူးခြားသော အားသာချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ဤဒေသသည် သာမန်လေ့လာသူအဆင့်မျှသာ မဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ အရွေ့ဒိုင်းနမစ်များတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံက အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်သည့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း (အာဆီယံ) သည် ဒေသတွင်းစည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်တစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိပါသည်။ ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာကြီးတွင် အာဆီယံ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးမှုနှင့် အေးချမ်းတည်ငြိမ်ရေးကို မြှင့်တင်ပေးသူအဖြစ် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်မစွက်ဖက်ရေးနှင့် အများသဘောတူညီမှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ အာဆီယံ၏ အခြေခံမူများသည် စီးပွားရေးအနိမ့်အမြင့်ကွာဟချက်မှသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအထိ ယနေ့ကျွန်ုပ်တို့ရင်ဆိုင်နေရသော မတူကွဲပြားသောစိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။

သို့သော်လည်း အရှေ့တောင်အာရှအတွက် အခွင့်အလမ်းများနှင့်အတူ စိန်ခေါ်မှုကြီးများ အတူယှဉ်တွဲ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့အကြားတွင် အင်အားပြိုင်ဆိုင်မှု လွန်စွာပြင်းထန်လာခြင်းကို တွေ့မြင်ရချိန်တွင် မိမိတို့ဒေသအနေဖြင့် မဟာဗျူဟာမြောက် အမြော်အမြင်ကြီးစွာထားကာ မိမိတို့လျှောက်လှမ်းရမည့် လမ်းကြောင်းကို မယိမ်းမယိုင် လျှောက်လှမ်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အရှေ့တောင်အာရှသည် ၎င်း၏ အလားအလာကိုပေါင်းကူးတံတားအဖြစ် အသုံးချကာ ကွဲပြားခြားနားခြင်းထက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် စည်းမျဉ်းကိုအခြေခံသော နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်တွင် စံပြဖြစ်စေရန် လုပ်ဆောင်သွားရမည် ဖြစ်သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ နည်းပညာနှင့် လူသားအရင်းအနှီးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် ဒေသအတွက် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးသည် တိုးတက်မှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများအတွက် ကြီးမားသောအခွင့်အလမ်းများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဦးစားပေးခြင်းဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှသည် ၎င်း၏ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်နိုင်ပြီး ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတွင် ဦးဆောင်သူအဖြစ်

ရပ်တည်လာနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မြန်မာအပါအဝင် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများအနေဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ရေးနှင့် အပြန်အလှန်နားလည်မှုတို့ မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှုအခြေခံများကို နားလည်နိုင်ရန်နှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ တည်ဆောက်ရန်အတွက် အပြန်အလှန် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ခြင်း၊ ပညာရေးဆိုင်ရာအစီအစဉ်များနှင့် ပြည်သူလူထုအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးတို့ကို မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ **Soft Power** မဟာဗျူဟာများကို အသုံးချခြင်းဖြင့် အပြုသဘောဆောင်သည့် ဒေသကိုယ်စားပြု သရုပ်သကန်ကို တည်ဆောက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ ကျန်းမာရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် စားရေရိက္ခာဖူလုံမှုကဲ့သို့သော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်နေရသည်နှင့်အမျှ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုစုပေါင်းကြိုးပမ်းမှုများအတွက် ထောက်ခံအားပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာကြီး ပူနွေးလာမှုကြောင့် ရိုက်ခတ်လာသည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို ပြင်းထန်စွာခံစားနေရသည်ဖြစ်ရာ ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိရန် လုပ်ဆောင်မှုသည် ဒေသတွင်း အစီအစဉ်များတွင် ဦးစားပေးအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။ အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် မိမိတို့ဒေသတွင်းသာမက ကမ္ဘာ့အသိုင်းအဝိုင်းကိုပါ အကျိုးရှိစေမည့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖြေရှင်းနည်းများကို ဖန်တီးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဗဟုမဏ္ဍိုင်သို့ ဦးတည်နေသည့် ကမ္ဘာကြီးတွင် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများသည် လုံခြုံရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပင်လယ်ဓားပြမှုများကဲ့သို့သော ဒေသတွင်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအကြား ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အားကောင်းအောင် ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့နိုင်ငံများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခများကို စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့် တည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန် မတူကွဲပြားသော အင်အားစုများစုပေါင်းလုပ်ဆောင်သည့် နိုင်ငံစုံ လုံခြုံရေးမူဘောင်များတွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဤသို့သော ဗဟုမဏ္ဍိုင်အနာဂတ်တွင် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်းသာမက ဒေသပြင်ပတွင်လည်း ၎င်း၏မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးများကို အားကောင်းခိုင်မာစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထွန်းသစ်စ စီးပွားရေးနှင့် ရှိပြီးအင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းဖြင့် မတူကွဲပြားသော မဟာမိတ်ကွန်ရက်များကို ဖြစ်ထွန်းစေမည် ဖြစ်သည်။ ဤချဉ်းကပ်မှုသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ဒေသတွင်း နိုင်ငံများ၏ ဩဇာကို ချဲ့ထွင်စေရုံသာမက နိုင်ငံဖြတ်ကျော်စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မိမိတို့၏စွမ်းရည်များကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးမည်ဖြစ်သည်။

ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး မျက်မှောက်ခေတ်သစ်၌ ဗဟုမဏ္ဍိုင်အနာဂတ်ကမ္ဘာကို ပုံဖော်ရာတွင် အရှေ့တောင်အာရှ၏ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာကြီး၏ ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်သည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွက် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ နှစ်မျိုးစလုံးကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤလမ်းခရီးကို ရှေ့သို့ ဆက်လက်လျှောက်လှမ်းသွားကြရမည်ဖြစ်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကိုလက်ခံရန်၊

အားလုံးပါဝင်နိုင်သော တိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကိုမြှင့်တင်ရန်တို့မှာ မြန်မာအပါအဝင် ဤဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံများအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသကြီးသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာသော ကမ္ဘာ့အခင်းအကျင်းတွင် တည်ငြိမ်မှုနှင့် သာယာဝပြောမှု၏ မီးရှူးတန်ဆောင် ဖြစ်လာနိုင်ချေများစွာ ရှိနေပါသည်။

နိဂုံး

အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) ကို အောင်မြင်စွာ ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းအားဖြင့် အနောက်ကမ္ဘာ နိုင်ငံများအကြား ရိုးရာနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးမိတ်ဖက်များနှင့် ပဋိပက္ခကြီးထွားလာချိန်တွင် အရှေ့ကိုဦးတည်သည့် ရုရှား၏ လုပ်ဆောင်မှုသည် ၎င်း၏ မဟာဗျူဟာမြောက် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးအရ အရေးပါမှုကို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြသနိုင်ခဲ့သည်။ အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ် (၂၀၂၄) တွင် အနာဂတ် ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲအား ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြင့် ရုရှား၏ ထိုလမ်းကြောင်းအပေါ် လျှောက်လှမ်းရန် စိတ်ဆန္ဒပြင်းပြမှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးတွင် ကမ္ဘာပြုမှုဖြစ်စဉ်နှင့် ပေါင်းစည်းမှုတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးပါသောအချက်များ ဖြစ်လာသောအခါ ကမ္ဘာ့သစ်အစီအစဉ် ဦးတည်ရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်သည့် ဒေသများကို အထူးအာရုံစိုက်လာကြပါသည်။ အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသသည် ခေတ်သစ်ပထဝီဝင် နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်နေသည့် နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေး၏ဗဟိုချက်အသစ် ဖြစ်လာပါသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဗဟိုချက်သည် ဤဒေသသို့ ကူးပြောင်းသွားသည်ကို မည်သူမျှ ငြင်းနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

အရှေ့တောင်အာရှဒေသသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးအတွက် အရေးပါသောဒေသဖြစ်ပြီး နယ်မြေအငြင်းပွားမှုများနှင့် နိုင်ငံများအကြား အာဏာချိန်ခွင်လျှာ ပြောင်းလဲခြင်းအပါအဝင် ရှုပ်ထွေးသော နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များလည်း ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသည်။ အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသတွင် ပါဝါချိန်ခွင်လျှာပြောင်းလဲခြင်းသည် ကမ္ဘာ့ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးအခြေအနေအပေါ် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်သနည်း။ အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသရှိနိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များကို မည်သည့်ပြင်ပအင်အားစုများက လွှမ်းမိုးနိုင်သနည်း။ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့အကြား ဖြစ်ပွားနေသည့် ပြိုင်ဆိုင်မှုဖြစ်စဉ်များအတွင်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး ဆက်ဆံရေးကို မည်သို့ပြောင်းလဲနိုင်မည်နည်း။ အမေရိကန်-တရုတ် ပြိုင်ဆိုင်မှုအခြေအနေတွင် အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသတွင် နေတိုးအဖွဲ့၏ အကျိုးစီးပွားက အဘယ်နည်း။ အရှေ့တောင်အာရှသည် ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေးဗဟိုချက်အသစ် ဖြစ်လာနိုင်ပါသလား။ ဤမေးခွန်းများမှာ မျက်မှောက်ကာလနှင့် အနာဂတ်ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာအတွက် အရေးပါသော မေးခွန်းများဖြစ်ကြောင်း ရေးသားဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဒေါက်တာနိုင်ဆွေဦး
(သေနင်္ဂမဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့)

owif;pum;ESifhjyefum;a&; (2)

cspEkd(pdwfynm)

"အခြေအနေ၊ အခက်အခဲ၊ အကျပ်အတည်းတွေနဲ့
အတားအဆီးတွေက မတူကြပေမယ့်
စိတ်ဓာတ်၊ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနဲ့ စွမ်းရည်မြင့်မားရေး၊
ပညာရေးနဲ့ လူသားအရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး၊
အေးချမ်းတည်ငြိမ်ရေးကတော့
မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်တွေပဲ။"

အနုပညာ၊ အတတ်ပညာ

လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကို တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးသာယာစေချင်ရင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး နယ်ပယ် စသည်တို့မှာ ကြိုးပမ်းကြရမှာဖြစ်သလို လူတွေရဲ့ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ယဉ်ကျေးမှုနဲ့ အသိပညာ အမြော်အမြင်တို့ကိုလည်း မြှင့်တင်ဖို့ရာ ဆောင်ရွက်ကြရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအခါမှာ လူသားအချင်းချင်းဆက်သွယ်မှု၊ ဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ ပြန်ကြားရေး (Role of Commun–ication and Information) ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို တွေ့ရပါလိမ့်မယ်။

၁၈၈၅ – ၈၆ ခုနှစ် ဗြိတိသျှအစိုးရက မြန်မာဘုရင့်နိုင်ငံတော်ကို ကျူးကျော် မသိမ်းပိုက်မီ မီဒီယာလွှမ်းမိုးခြင်းအမျိုးမျိုးနဲ့ ကမ္ဘာကို “နယူးယောက်တိုင်းသတင်းစာ” စသည်တို့က သူတို့တရားကြောင်း ဝါဒဖြန့်ရေးသားခဲ့ကြတယ်။

အတတ်ပညာများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြောင်းလဲမှုကို ခေတ်မီအောင် ပြောင်းလဲအသုံးပြုကြရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ထိရောက်မှု၊ ကျယ်ပြန့်မှု၊ လွှမ်းမိုးမှုမှာ အတတ်ပညာရဲ့စွမ်းဆောင်အားဟာ အရေးပါပါတယ်။ သီးသန့်ကျွမ်းကျင်မှုတွေ အထူးတတ်မြောက်အောင် စီမံကြရပါမယ်။ အတတ်ပညာအရေးကြီးသလိုပဲ အနုပညာသည်လည်း စွမ်းအားကြီးတဲ့ အပိုင်းဖြစ်တဲ့အတွက် တန်ဖိုးသိရပါမယ်။ အသုံးချတတ်ရမယ်။ အနုပညာလိုင်းများဟာ မပါမဖြစ် သူ့နေရာနဲ့သူ၊ သူ့ပရိသတ်နဲ့သူ အကျိုးရှိရှိ တာဝန်ပေးအသုံးချရမှာတွေ ဖြစ်ပေတယ်။ ဇာတ်သဘင် (Drama)၊ ဂီတ (Music)၊ ဝတ္ထု Novel (Story)၊ ပန်းချီ (Painting)၊ ကဗျာ (Poetry)၊ ပန်းပု (Sculpture)၊ ရုပ်ရှင် Film (Movie)၊ (သတ္တမမြောက် အနုပညာဟု သုံးနှုန်းခေါ်ဝေါ်ခြင်းလည်း ရှိတတ်တယ်) အနုပညာနယ်ပယ်တစ်ခုချင်းစီရဲ့ သူ့ခေတ်သူ့အခါအလျောက် အသီးသီး တစ်ထောင့်တစ်နေရာစီမှ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးပြုနိုင်ကြပုံများကို လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါတယ်။ နမူနာ– ဇာတ်သဘင်အနုပညာကိုပင် ကောက်နုတ်ကြည့်ရင် သိနိုင်ပါတယ်။ အနုပညာမြောက်ရင် မြောက်သလောက် ပွဲကြည့်ပရိသတ်ကို ဆွဲဆောင်လွှမ်းမိုးခဲ့ပါတယ်။

ဗြိတိသျှအစိုးရအုပ်စိုးချိန်ကာလမှာ ထိုအချိန်က အောင်မြင်ကျော်ကြားတဲ့ ဇာတ်ဆရာ၊ ဇာတ်မင်းသားတို့ဟာ ဒီလိုဇာတ်လမ်းတွေနဲ့ ပရိသတ်ကို လွှမ်းအောင်၊ ငိုအောင် အဆိုအတီး အကအပြတွေနဲ့ ဆွဲဆောင်သိမ်းသွင်းခဲ့တယ် –

(က) ရွှေဖျင်းညီနောင်က ဇာတ်လိုက်၊ ပုဂံခေတ်မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာနဲ့ ကျန်စစ်သားက လူကြမ်းဂိုးရုပ်၊

(ခ) ဗျတ်ဝိနဲ့ မွန်အမျိုးသမီးမအိုဇာ။

ဒါတွေဟာ ပွဲကြည့်ပရိသတ်ကို သွယ်ဝိုက်သောနည်းအားဖြင့်ဇာတ်ဆရာက နိုင်ငံခြားသားကို မြန်မာအမျိုးသမီးများယူကြဖို့ အားပေးသလို ဖြစ်ခဲ့လေမလား။

အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး၊ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး၊ ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေး၊ မြန်မာ့နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုကြီးအားလုံးမှာ ဂီတစွမ်းအားဟာ အရှိန်အဟုန်နဲ့ ပါဝင်အားပေးထောက်ခံခဲ့ကြပါတယ်။ အမျိုးသားလွတ်လပ်ရေးအတွက် ပြည်သူကိုလှုံ့ဆော်ခဲ့တဲ့ “တို့ဗမာအသင်းသီချင်း” ဟာ ကျယ်ပြန့်ထိရောက်ခဲ့လို့ နိုင်ငံတော်သီချင်းမှာပင် တေးသွားသံစဉ်အလိုက် ယူထားပြန်တာ တွေ့ရပါမယ်။

ဝိုင်အမ်ဘီအေ သခင်တင် အလားတူ ရွှေတိုင်ညွန့်၊ မြို့မငြိမ်း၊ နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်

တို့ဟာလည်း အမျိုးသားရေးအားမာန်ကို ထိထိရောက်ရောက် ဂီတစွမ်းအားနဲ့ အထောက်အကူပေးခဲ့ကြပါတယ်။ တိုက်ရိုက်နည်း/သွယ်ဝိုက်သောနည်း အမျိုးမျိုးနဲ့ပါ။ မန္တလေးက ဆရာ မြို့မငြိမ်းဟာ အမျိုးသားနေ့သီချင်းကိုပင် ငါးပုဒ်တိတိ ငါးကြိမ် ရေးဖွဲ့သီကုံးခဲ့ပါတယ်။ လက်ရှိ အနုပညာလောကရဲ့ နိုင်ငံတော်အကျိုးပြုပုံများကို မပြောတော့ပါ။

ရုပ်ရှင်ခေတ်စားလာတဲ့ ၂၀ ရာစုခေတ်မှာ ဗြိတိသျှအင်္ဂလိပ်နဲ့ အမေရိကန်ဟောလိဝုဒ်တို့ဟာ ကမ္ဘာကို နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအရ နယ်ချဲ့ရုံမျှမက ရုပ်ရှင်အနုပညာနဲ့လည်း လွှမ်းမိုးသြဇာဖြန့်ကြက်ပါတယ်။ နမူနာပြစရာတွေ အများကြီးပါပဲ။ ဂျိမ်းစ်ဘွန်းလိုမျိုးပေါ့။

တရုတ်ဟောင်ကောင်၊ ဂျပန်၊ အိန္ဒိယဘောလိဝုဒ်နဲ့ ကိုရီးယားနိုင်ငံတို့ဟာ ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းများ ထုတ်လုပ်အောင်မြင်လို့ စီးပွားရေးအကျိုးရှိသလို အနုပညာနဲ့ ပြည်ပကို လွှမ်းမိုးနိုင်တဲ့ နိုင်ငံရေးနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုအကျိုးအမြတ်တွေပါ ပြန်ကြားရေး၊ ဖျော်ဖြေရေးနယ်ပယ်က ရခဲ့ကြပြန်ပါတယ် –

(က) ဂျပန်ရဲ့ အိုရှင်းဇာတ်လမ်းတွဲ၊

(ခ) ကိုရီးယားရဲ့ ချန်ဂင်ဘုရင့်သမားတော်၊
(လီယောင်အေး၊ ဇာတ်လမ်းတွဲ)၊ ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ် လီဆူရှင်း၊

(ဂ) အိန္ဒိယရဲ့ ကမ္ဘာကျော်ဇာတ်ကားများ။

ပြန်ကြားရေးမှာ အနုပညာနယ်ပယ်အသီးသီးကို လေးလေးစားစား၊ တိုင်တိုင်ပင်ပင်နဲ့ အနုပညာရှင်များရဲ့ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းကို ကြံရည်ကြိတ်စက်နဲ့ ညှစ်ထုတ်သလို ဖိအားပေးပြီး အကောင်းဆုံးအသုံးချတတ်ရင် ထိရောက်ပါမယ်။ မှန်ကန်ဖို့၊ မြန်ဆန်ဖို့လိုအပ်သလို ပြန်ကြားရေးက ထိရောက်ရတယ်။ စာပေ၊ ဇာတ်သဘင်၊ သီချင်းဂီတ၊ ရုပ်ရှင်၊ ပန်းချီ၊ ခါတ်ပုံစတဲ့ အနုပညာရှင်တွေကို သာမန်လူတွေထက် ခံစားမှုရှိတတ်သူများအဖြစ် အလေးထားရင်းရင်းနှီးနှီးနဲ့ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်၊ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်နဲ့ လွတ်လပ်ရေး၊ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးအသိအမြင် မှန်ကန်အောင် သင်တန်းပေးတာမျိုး စသဖြင့် ထိရောက်စွာ ပုံသွင်း (ဦးနှောက်ဆေး) သင့်ရင် ဆေးပေးသင့်တာပဲ။ သမ္မဒါတရား (၄) ပါး၊ အောင်မြင်ကြီးပွားစေကြောင်း (၄) ပါးထဲက အာရက္ခသမ္ပဒါ၊ လုံခြုံစွာကာကွယ်ပါဆိုတာ ပြန်ကြားရေးက နိုင်ငံသားတွေရဲ့ အမျိုးသားစိတ်ကိုကာကွယ်နိုင်စွမ်းလည်း ပါဝင်တယ်။

ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတွေထဲမှာ သစ္စာရှိမှု၊ ထက်မြက်မှုကို ဝန်ထမ်းအားလုံးဆီက လိုအပ်ပေမယ့် ပြန်ကြားရေးနဲ့ သတင်းအလုပ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသူတွေက ပိုမိုလိုအပ်တာတွေ့ရတယ်။ မြန်မာဆိုင်းအဖွဲ့ထဲက နှဲသမားလို ဆိုင်းဆရာတီးကွက်ကို သမ္မစဉ်အစီအစဉ်အရဖြစ်စေ၊ ကျပန်းဖြစ်စေ၊ ထက်ကြပ်မကွာ ပတ်တစ်လုံး နှဲတစ်ပေါက်ကပ်ပြီး တွဲဖက်ရတာမျိုးမို့ပါပဲ။

အနုပညာစွမ်းရည်မြင့်မားလေလေ၊ စွမ်းဆောင်ချက်မြင့်မားလေလေ ဖြစ်သလိုပဲ ပြန်ကြားရေးအပိုင်းက ခေတ်မီပြီး စွမ်းအားကောင်းလေလေ၊ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးအားပြိုင်ရတဲ့ တိုက်စစ်၊ ခံစစ်တွေမှာ ကောင်းစွာအထောက်အကူပေးနိုင်လေလေဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါတယ်။ "လောကအမြင်၊ အကြားတို့ဖြင့်ပြီးသော အနုပညာလက်ရာမှန်သမျှသည် နှစ်သက်ခြင်း ပီတိနှင့်တကွ လောကအမြင်၊ အကြားတို့ကိုပါ ပေးတတ်သည်ဟု ဆိုကြလေသည်။

ထိုစကားမှန်လှပေသည်” ဟု အမျိုးသားစာဆိုကြီးတစ်ဦးဖြစ်သော ဆရာဇော်ဂျီ (ဦးသိန်းဟန်) (၁၉၀၇–၁၉၉၀) က သူ၏ဇော်ဂျီကာစာအုပ်အမှာစာ (၁၉၅၅) မှာ ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ အနုပညာနဲ့ဆိုရင် အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းတွေကို ဖြတ်ကျော်အောင်မြင်လွယ်ကူစေပါတယ်။ ပညာစွမ်းအားက ထိရောက်တယ်။

ပြန်ကြားခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်း၊ ဆက်ဆံခြင်းသဘောတို့တွင် တစ်ဖက်သားက နားဝင် လက်ခံအောင် ဆွဲဆောင်ပြောဆိုခြင်း၊ ရေးသားခြင်းဟာ အနုပညာလည်းပါတယ်။ အတတ်ပညာလည်း လိုအပ်တယ်။

တကယ်တမ်း ပြန်ကြားရေး သို့မဟုတ် သတင်းစကားပေးပို့ရေးအလုပ်ဟာ အဓိက မိမိလိုဘ ပြည့်ဝဖို့၊ သူတစ်ဖက်သားမှ လိုက်လျောလက်ခံဖို့ အရေးကိစ္စပဲ။ ပညာပေးရန် ဆိုပါတော့။ သို့ပေမယ့် ပစ်မှတ်ခေါင်းထဲသို့ ကိုယ်ပို့ချင်တာရောက်ဖို့ဟာ သတင်းအချက်အလက် အဆက်မပြတ်ဆက်သွယ်ပေးရခြင်းက လိုအပ်ပြန်ပါတယ်။ အဲဒီပေးပို့ချက်တွေကို (သတင်းပေးသမျှ၊ ပညာပေးသမျှ၊ အပြည့်အဝ) တစ်ဖက်သားဆီရောက်ဖို့ ယာဉ်အဖြစ် ပို့ဆောင်ပေးတာက ခံစားမှုရသအနုပညာရဲ့ “အရည်အသွေး၊ တန်ဖိုး” အရေးကြီးပြန်ပါရော။ စကားအပြောအဆို၊ စာအရေးအသား၊ ကိုယ်ခန္ဓာအမူအရာ အပါအဝင်ပေါ့။

စကားအလျဉ်းသင့်လို့ ပညာရေးလောက၊ သင်ကြားရေးအခြေခံသဘောတရားထဲမှာ ငါးနှစ်အောက်ငယ်ရွယ်သောကလေးသူငယ် (အဖြူထည်) များကို သင်နည်းစနစ် (၄) မျိုးနဲ့ သင်ရတဲ့သဘောနဲ့ယှဉ်ကြည့်ပါ –

(က) တေးဂီတဖြင့် ရသခံစားစေ၍ သင်ပြရခြင်း၊
(ခ) ပန်းချီဖြင့် အရောင်အရုပ်အမြင်အာရုံအရသင်ပြခြင်း၊
(ဂ) လက်မှုဖြင့် ရွှံ့၊ စက္ကူ၊ ဂျုံ အရုပ်မျိုးစုံလုပ်စေခြင်း၊
(ဃ) ကစားနည်းဖြင့် တည်ဆောက်မှု၊ ဆိုမှု၊ ကမှု၊ ပြေးလွှားမှု၊ ခုန်ပေါက်မှု၊ သင်ပြခြင်း။

အတတ်ပညာလွှမ်းမိုး

လူနှင့်စက်ကိရိယာ၊ ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာနည်းပညာစသည်တို့ဟာ ၂၁ ရာစုကာလတွင် လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းကြီးမား၍ ထိရောက်ကြောင်း သိရှိလာကြတဲ့အလျောက် အပြိုင်အဆိုင်အလုအယက် အင်အားပိုမို ကောင်းမွန်အောင် တည်ဆောက်တီထွင်ကြရပါမယ်။ လူအင်အားများစွာလိုတဲ့အခါလည်း ရှိသလို လူဦးရေအနည်းအကျဉ်းမျှနဲ့ ကြီးမားတဲ့ အောင်မြင်မှုရလဒ် ရအောင်လည်း စွမ်းဆောင်နိုင်တယ်။

စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေး၊ သူလျှိုလုပ်ငန်းများလိုပဲ ပြန်ကြားရေးလုပ်ငန်းမှာ နည်းပညာ ခေတ်မီကျွမ်းကျင်စွာ အသုံးချရေးဟာ မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်ဖြစ်တယ်။

အထူးသတိပြုအပ်တဲ့အချက်က ဘက်ပေါင်းစုံစစ်ဆင်နွှဲခြင်း (Multidymensional Warfare) မှာ သတင်းပြန်ကြားရေးနဲ့ မီဒီယာအသာစီးရအောင် အဘက်ဘက်က ကြိုတင်ပြင်ဆင်စီမံထားရန် လိုအပ်နေပါတယ်။

ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်

ယနေ့ခေတ်က ပညာခေတ်၊ နည်းပညာခေတ်၊ အဆင့်မြင့်နည်းပညာခေတ် ဖြစ်ပါတယ်။ ပညာရဲ့တန်ဖိုးနဲ့တန်ခိုးဟာ အရာရောက်လှပါတယ်။ အရေးပါတယ်။ ခေတ်က ပြိုင်ဆိုင်ရတဲ့ခေတ်ပါ။ နောက်ဆုတ်လို့လည်း မရဘူး။ အရှုံးပေးလို့လည်း မရဘူး။ ဘေးထွက်ထိုင်နေမယ်ဆိုလည်း မရဘူး။ မနိုင် နိုင်အောင်ယှဉ်ပြိုင်ရမယ်။ သူများထက်သာအောင် ပိုမိုကြိုးစားကြရမယ်။ သူများထက် သာလွန်တဲ့စိတ်ခွန်အား၊ ယုံကြည်ချက်၊ ဇွဲသတ္တိ၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယ ရှိရမယ်။ ဒီပြိုင်ပွဲမှာ အခွင့်အလမ်းတွေအများကြီးပါ။ ဘာသာစကားကျွမ်းကျင်မှုကိုလည်း မြှင့်တင်ထားကြရပါမယ်။ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းများကိုလည်း ပေးရပါမယ်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးမှာ နယ်ချဲ့အုပ်ချုပ်သူများလက်အောက်မှ ရုန်းကန်ခဲ့ကြရတဲ့ အာရှနိုင်ငံများဟာ အရှုံးပြသပုံထဲက လူးလဲပြီးထခဲ့ရတာပဲ။ မိမိတို့ထက် ပိုဆိုးခဲ့ကြတာပါ။ စစ်ရှုံးနိုင်ငံဂျပန်အပါအဝင် တရုတ်၊ ကိုရီးယား၊ စင်ကာပူ၊ အိန္ဒိယ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဗီယက်နမ်စတဲ့နိုင်ငံများဟာ အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကြားက တိုးတက်ရှင်သန်အောင် ကြိုးစားလာခဲ့ရတာ ၂၁ ရာစုရောက်တဲ့အခါ အာရှအားကောင်းတဲ့ အနာဂတ်ခေတ်သစ်ဆီသို့ ဦးတည်နေပါပြီ။

မလေးရှားက အတင်းကန်ထုတ်ပစ်လိုက်လို့ သောင်ပြင်လွတ်တဲ့ ဟင်္သာတစ်ကောင်လို စင်ကာပူကျွန်းနိုင်ငံငယ်လေးဟာ ရွှံ့ညွန်ထဲက တဲပုတ်များနဲ့ တံငါရွာဆင်းရဲသားတွေပါပဲ။ ခေါင်းဆောင် လီကွမ်ယုက ဝမ်းနည်းရှိုက်ငင်ငိုယိုရင်းပဲ လွတ်လပ်ရေးမိန့်ခွန်းကို ပြောတယ်။ မြန်မာပြည်လိုဖြစ်အောင် ၁၀ နှစ်အတွင်းဖြစ်ရမယ်။ ရန်ကုန်လေဆိပ်၊ ရန်ကုန်မြို့ပြ တည်ဆောက်မှုတွေ အတုယူ နမူနာထားလုပ်ကြမယ်တဲ့။

အလားတူပဲ အစားအစာမလုံလောက်လို့ နှစ်စဉ်ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုဘေးကြောင့် လူဦးရေ သန်းနဲ့ချီသေဆုံးနေကြတဲ့ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံကလည်း ချွေးနဲ့ရင်းပြီး စိုက်ပျိုးရေးကို ထူထောင်ခဲ့ရတယ်။ ဘာသာရေးအငြင်းပွားမှု ဝိရောဓိတွေ၊ အဓိကရုဏ်းတွေနဲ့ မညီညွတ်တဲ့ အိန္ဒိယဟာ ခေတ်နောက်ကျစွာ မွဲတေနေရာမှ လုံးချာလုံးချာ ကြိုးစားကြရင်း သိပ္ပံနဲ့နည်းပညာပါ ရှေ့တန်းရောက်လာတဲ့ စီးပွားရေးကောင်းတဲ့ နိုင်ငံကြီး ဖြစ်လာခဲ့ပြီ။ အိန္ဒိယအမည်ကိုတောင် ဘဟာရတ်နိုင်ငံလို့ ပြောင်းမယ်ဆိုပဲ။ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ပါကစ္စတန်တို့ဟာ အဏုမြူလက်နက် ပိုင်ဆိုင်ကြတဲ့ နိုင်ငံကြီးတွေဖြစ်နေပြီ။

ကျွန်းစုတွေများစွာ စုပေါင်းထားတဲ့ အင်ဒိုနီးရှားအပါအဝင် မလေးရှား၊ စင်ကာပူ၊ ဗီယက်နမ်၊ လာအို၊ ကမ္ဘောဒီးယားတို့တောင် မိမိတို့ကိုကျော်တက်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးသွားကြပြီ။ အခြေအနေ၊ အခက်အခဲ၊ အကျပ်အတည်းတွေနဲ့ အတားအဆီးတွေက မတူကြပေမယ့် စိတ်ဓာတ်၊ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနဲ့ စွမ်းရည်မြင့်မားရေး၊ ပညာရေးနဲ့ လူသားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ အေးချမ်းတည်ငြိမ်ရေးကတော့ မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်တွေပဲ။ နေရာတကာ သူများတကာထံ တပည့်ခံအောက်ကျို့စရာမလိုပေမယ့်လည်း သူများတကာရဲ့ဘေးချော်ကျပုံ၊ လွဲမှားခဲ့ပုံတွေကို သင်ခန်းစာယူပြီး အောင်မြင်ကြပုံ၊ ပြုပြင်ကြပုံတွေကို အတုယူ၊ ပညာယူရပေမယ်။ ပြည်သူတွေက သမိုင်းကို အကြောင်းနဲ့အကျိုးနဲ့သိရမယ်။ ပထဝီဝင်ကို အားသာချက်၊ အားနည်းချက်တွေပါ မြင်တတ်ရမယ်။

(တရုတ်ကလည်း အင်အားတောင့်တင်းရေး၊ ထိုင်းကလည်း Greater Thailand၊ ပိုမိုကြီးမားတဲ့နိုင်ငံ။ ဘင်္ဂလားကလည်း Greater Bangladesh၊ ပိုမိုကြီးမားတဲ့ဂရိတ်တားဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဖြစ်ရေးဆိုပါလား။ ဒါတွေ သတိထားနေတတ်ရမှာပေ့ါ)

ပြန်ကြားရေးအတတ်

ပြန်ကြားရေးဆိုတာက စည်းရုံးရေးဆိုလည်းဟုတ်၊ ရည်းစားစကားပြောတာလည်း တကယ်တော့ပြန်ကြားရေး။ မိန်းမတောင်းဖို့ မင်္ဂလာစကားပြောတာလည်း ပြန်ကြားရေး။ လူတစ်ယောက်က အခြားလူတစ်ယောက်ကို မိမိအလိုအတိုင်း လက်ခံလိုက်နာအောင် လုပ်တာဟာ ပြန်ကြားရေးသဘော အသိပေးဆွဲဆောင်တာပဲလေ။ အောင်မြင်ဖို့သာ လိုရင်းပါ။ ပရိယာယ်များလေ မသိမသာနဲ့အောင်မြင်လေလေ။ ပါးနပ်လိမ္မာရမယ်။ ကျွမ်းကျင် လျင်မြန်ရတယ်။ အဆင့်မြင့်နည်းပညာခေတ်ပဲ။ နည်းပညာအမြင့်ဆုံးတွေ အသုံးပြုရမှာပဲ။ ဦးစားပေး၊ တန်ပြန်ရေး၊ နည်းပညာနဲ့ လိုက်လျောညီထွေ လျင်လျင်မြန်မြန် ပြောင်းလဲနိုင်ပါစေ။

ရသအနုပညာနဲ့ ခံစားမှုအာရုံနောက်သို့သာ အသိမဲ့စွာ လိုက်ပါတတ်တဲ့လူသားရဲ့ သဘောသဘာဝအရ ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုနေကြတာပဲ။ ယုံအောင်ပြောရင် ယုံတာပဲ။ ယုံအောင်ပြရင် ယုံတာပဲ။ မျက်လှည့်မှန်းမသိခင် သဘောကျနေတယ်။ နောက်မှသာ နောင်တရနေတာမျိုး ရှိချင်ရှိပေလိမ့်မယ်။ အလိမ်ခံ၊အညာခံ၊ အလှည့်စားခံနေကြရတာတော့ မီဒီယာအင်အားလှိုင်းအမျိုးမျိုးရဲ့ မိုးသီးမိုးပေါက် မုသာဝါဒ ထိုးနှက်မှုများဖြစ်တယ်။

ပြန်ကြားရေး၊ စည်းရုံးရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးဆိုတာ မှန်မှန်မှားမှား၊ တရားသည်ဖြစ်စေ၊ မတရားသည်ဖြစ်စေ၊ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သည်ဖြစ်စေ၊ မဆီလျော်သည်ဖြစ်စေ၊ သဘာဝကျကျ၊ မကျကျ၊ ထင်ယောင်ထင်မှား တွေဝေအောင်ဆွဲဆောင်ပြီး မှိုင်းတိုက်ရာသို့ လိုက်ပါမိကြတယ်။ ၁၈ ရာစု နယ်ချဲ့တို့ရဲ့ လှည့်စားလိမ်ညာမှုအမျိုးမျိုးကို နိုင်ငံတကာ သတင်းမီဒီယာ သမိုင်းစာမျက်နှာတွေမှာ မရေမတွက်နိုင်အောင် သင်ခန်းစာယူစရာများစွာ တွေ့ခဲ့ရပြီးပါပြီ။ အနီးကပ်လေ့လာဖို့ လိုအပ်ပါသေးတယ်။

ယခုတင်ပြချက်က အင်မတန်တိမ်တဲ့ “အပေါ်ယံဖော်ပြချက်”မျှသာ ဖြစ်ပါတယ်။ သတင်းစကား၊ ပြန်ကြားရေး၊ မီဒီယာအကြောင်းက ကျယ်ဝန်းနက်နဲပါတယ်။ ဘယ်အရာမှ ထာဝရမတည်မြဲ၊ မခိုင်မာတဲ့ သင်္ခါရ လောကဓမ္မတာမှာ အတက်အကျ၊ အဆိုးအကောင်း၊ အကျိုးအပြစ်များကို မြင်အောင်ကြည့်၍ သိအောင်ဆက်လက်လေ့လာသင့်ပါတယ်။ ကြီးမားတဲ့ အလင်းရောင်နဲ့ သက်ဆိုင်ရာလူ့အဖွဲ့အစည်းကိုအကျိုးပြုတဲ့ ရှေ့က သူတို့ရဲ့လမ်းပြရှေ့ဆောင်မှုများ၊ အမှန်အမှားတွေကို သင်ခန်းစာများယူနိုင်ရပါမယ်။ ဥပမာ–

(က) ဂျာမနီ နာဇီပါတီနဲ့ ဂိုဘဲလ်၊

(ခ) ဆိုဗီယက်ကွန်မြူနစ်ပါတီနဲ့ လီနင်၊

(ဂ) ဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်ပါတီနဲ့ ဟိုချီမင်း၊

(ဃ) တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီနဲ့ မော်စီတုံး၊

(င) စင်ကာပူနိုင်ငံနဲ့ ခေါင်းဆောင်လီကွမ်ယု၊

(စ) မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီနဲ့ –

(၁) ဦးစောဦး၊

(၂) မောင်ချစ်လှိုင်၊ ကိုကိုမောင် (ခ) ကိုကိုမောင်ကြီး၊

(၃) မောင်စူးစမ်း(ခ) ရဲဘော်ချမ်းအေး (ခ) ဗိုလ်တင်ရွှေ၊

(ဆ) ဖဆပလနဲ့ သခင်နု (သမိန်ဗရမ်း)၊

(ဇ) ဗကပနဲ့ သခင်သန်းထွန်း (သုပဏ္ဏက)။

ဒါတွေကို ခြုံငုံနားလည်ထားရင် အလွဲအမှား နည်းပါးပါမယ်။ (ခေါင်းဆောင်မှုထဲမှာ ပြန်ကြားရေး စွမ်းရည်ဟာ အရေးပါတဲ့အောင်မြင်စေကြောင်း အချက် တစ်ရပ်ပါ။)

ကျွန်တော့်ကိုယ်တွေ့ (မုတအတွေ့အကြုံ)ကို သုတအနေနဲ့ တင်ပြရမည်ဆိုလျှင် “လူသာပဓာန” မူဝါဒနှင့် ဦးဆောင်ကွပ်ကဲခဲ့ရာ ထိရောက်အောင်မြင် ခဲ့ပါတယ်။ ဝန်ထမ်းများကို စိတ်ဓာတ်၊ စည်းကမ်း၊ စေတနာနှင့် စွမ်းရည် (ကျွမ်းကျင်မှု) ကောင်းကြစေရန် အလေးထားကာ အဆက်မပြတ် လေ့ကျင့်ပျိုးထောင် ခဲ့ရာ တိုးတက်လာမှု သိသိသာသာ ရခဲ့ပါတယ်။ ရလဒ် တွေက တစ်ဦးချင်းကို “ရှင်သန်တက်ကြွ နိုးထလှုပ်ရှား၊ စွမ်းအားထက်မြက်၊ သွက်လက်ရွှင်လန်း၊ အပင်ပန်းခံ၊ အားမာန်အပြည့်၊ သိမ်မွေ့ချိုသာ၊ ပျူငှာယဉ်ကျေး၊ ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေး” ဆိုတဲ့ အချက် ၁၂ ချက်ကို ပြည့်စုံ အောင် အားပေးခဲ့ရာ သူတို့ရဲ့စွမ်းဆောင်ရည် မြင့်မား လာမှုက ထူးခြားထင်ရှားခဲ့တော့ ကျွန်တော်လည်း ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်က “စီမံထူးချွန် (ပထမအဆင့်) ဂုဏ်ပြု ဆုချီးမြှင့်ခံခဲ့ရဖူးပါတယ်။ (ကြွားဝါခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဆရာစားမချန်ဘဲ အသုံးကျမှာမို့ စေတနာအရင်းခံနဲ့ မျှဝေတာပါ။)

“ဝန်ထမ်းများကို စိတ်ဓာတ်၊ စည်းကမ်း၊ စေတနာနှင့် စွမ်းရည် (ကျွမ်းကျင်မှု) ကောင်းကြစေရန် အလေးထားကာ အဆက်မပြတ် လေ့ကျင့်ပျိုးထောင် ခဲ့ရာ တိုးတက်လာမှု သိသိသာသာ ရခဲ့ပါတယ်။”

“သင်ကိုယ်တိုင်ပင် သင့်ကိုယ်ထဲတွင် အဆက် မပြတ် တူးဖော်နေမယ်ဆိုရင် ကောင်းချီး သြဘာ ကျက်သရေဖြာတဲ့ ရေပန်းတစ်ခုဟာ အစဉ်သဖြင့် အဆင်သင့်ရှိနေပါတယ်။ သင် ကိုယ်တိုင်သာ နက်နက် တူးဖော်နေရပါမယ်” လို့ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း ၁၉၀၀

ခန့်က ရောမ ဧကရာဇ် မားကပ်စ်အောရေးလီယပ်စ် အန်ထော်နီးနပ်စ်က ရေးသားခဲ့ဖူးပါတယ်။

အနှစ်ချုပ်ကတော့ ကိုယ်ကတော်ရင် ကိုယ့်ဘက်ပါမယ်။ သူကပိုတော်ရင် သူ့ဘက်ပါသွားမှာပဲ။ အွန်လိုင်းမီဒီယာများအပါအဝင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးမှာ အနောက်တိုင်းသတင်းဌာနများက လက်ဝါးကြီးအုပ် ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးထားဆဲပါ။ သမိုင်းကိုသိ၊ ခေတ်ကိုကြည့်။

မိမိတို့တတ်နိုင်သမျှ စွမ်းရည်မြင့်မားအောင် ပိုမိုကြိုးစားကြည့်ဖို့သာ။ ပြန်ကြားရေးကို မိမိတို့နိုင်ငံသားတိုင်းက ပြည်သူ့စစ်မဟာဗျူဟာအရ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများကအစ နားလည်တတ်ကျွမ်းထားအောင် ကောင်းစွာပြုစုပျိုးထောင် လေ့ကျင့်သင်ကြားထားရမယ်။

“တောင်းလျှင် ပေးချင်အောင်တောင်း၊

ရောင်းလျှင် ဝယ်ချင်အောင်ရောင်း၊ ရေးလျှင် ဖတ်ချင်အောင်ရေးပါ။” ဟု အမေရိကန်စာရေးဆရာ ဒေးလ်ကာနက်ဂျီ (၁၈၈၈–၁၉၅၅) ရေးခဲ့ဖူးတာ၊ အသုံးချရမယ့် ပြန်ကြားရေးအတတ်ပညာပါပဲ။ လက်စွဲလမ်းညွှန်ဖြစ်ပါတယ်။

သဘောတရားလည်း မှန်ရမယ်။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုလည်း မှန်ရမယ်။ သုတအတွေ့အကြုံနဲ့ မုတအတွေ့အကြုံပေါင်းစပ်ပြီး အကောင်းဆုံးစွမ်းဆောင်နိုင်အောင် ဖန်တီးလုပ်ဆောင်နေရပါမယ်။ ပညာရပ်ဆိုတာ ရှာဖွေလေလေ တွေ့ရှိလေလေပါပဲ။ သုတေသနရှိပါစေ။ အမြင်ကျယ်မှ လုပ်ဆောင်ချက်က ထိရောက်တယ်။

ကိုယ်စွမ်းဉာဏ်စွမ်း

ဘော့ဘ်မိုး(Bob Moore) ဆိုတဲ့ အမေရိကန်တစ်ယောက်က ပြောပြတဲ့အတွေ့အကြုံတစ်ခုကို မျှဝေချင်ပါတယ်။ သူ့အတွေ့အကြုံက အမေရိကန်၊ ကာရိုလိုင်းနားပြည်နယ်တောင်ပိုင်းမှာရှိတဲ့ ကောလိပ်တစ်ခုက သူ့ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေ နားထောင်ဖို့ စီစဉ်တဲ့ ဟောပြောပွဲတစ်ခုဖိတ်လို့ နားထောင်ခဲ့တဲ့အကြောင်းပါ။

ကျောင်းခန်းမကြီးဟာ ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေနဲ့ပြည့်နေပြီး သူတို့လည်း ဟောပြောပွဲ နားထောင်ဖို့ စိတ်တက်ကြွနေကြတဲ့ပုံပဲ။

မကြာခင်မှာ ဟောပြောပွဲစတင်ပါတယ်။

မြို့တော်ဝန်က စင်မြင့်ပေါ်တက်ပြီး အမှာစကားနည်းနည်းပြောတယ်။ သူစကားပြောပြီးတော့ ဟောပြောမယ့်သူ စင်ပေါ်တက်လာတယ်။ သူဟာ အသက် ၄၀ အရွယ် လူမည်းအမျိုးသမီးတစ်ဦးပါ။ သူ့ကို တစ်ခါမှ မမြင်ဖူးကြဘူး။

ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေဟာ သူက ဘယ်သူလဲလို့ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်တီးတိုးမေးကြတယ်။ ပွစိပွစိအသံလေးတွေ ထွက်လာတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူတို့အားလုံးဟာ သူဘယ်သူလဲဆိုတာ လုံးဝမသိကြဘူး။ မြို့တော်ဝန်ကလည်း ပြောမသွားဘူး။

အမျိုးသမီးကြီးက စင်မြင့်ပေါ်မှာ နေရာယူပြီးတာနဲ့ စင်အောက်က ကျောင်းသူကျောင်းသားပရိသတ်ကို မျက်စိတစ်ချက်ဝေ့ကြည့်လိုက်ပါတယ်။ ပြီးတော့ သူ့နာမည်နဲ့ သူဟာ ဘယ်သူဘယ်ဝါပါဆိုတာ မိတ်ဆက်တဲ့စကားကို လုံးဝမပြောဘဲ ခုလိုစကား စလိုက်တယ်။

"ကျွန်မဟာ ဆင်္ဘ့အနားမကြားတဲ့အမေက မွေးဖွားခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်မအဖေဟာ ဘယ်သူ ဘယ်ဝါမှန်း ကျွန်မ မသိခဲ့ရပါဘူး။ ကျွန်မ ပထမဆုံးလုပ်ရတဲ့အလုပ်ကတော့ ပူပြင်းလှတဲ့ နေရောင်ကြဲကြဲအောက် ဝါစိုက်ခင်းထဲမှာ တစ်နေကုန် ဝါဂွမ်းဆွတ်ပေးရတာပဲ။ အလွန် ပင်ပန်းဆင်းရဲခဲ့တဲ့ဘဝပါ။"

စကားတီးတိုးပြောနေကြတဲ့ ပရိသတ်ဟာ ငြိမ်သက်တိတ်ဆိတ်သွားပါတယ်။ ကျောင်းသူကျောင်းသားအားလုံး သူပြောတာကို အာရုံစိုက်နားထောင်နေကြတယ်။ အမျိုးသမီးကြီးဟာ အခုလိုဆက်ပြောတယ်။ "တစ်ဦးတစ်ယောက်ဟာ သူမလိုလားတဲ့ အခြေအနေမှာ အမြဲတမ်းနေနေဖို့ မလိုပါဘူး။ သူလိုလားတဲ့အခြေအနေကိုရအောင် ကံကောင်းဖို့ မလိုပါဘူး။ အခြေအနေပေးဖို့၊ အခွင့်အရေးရဖို့လည်း မလိုဘူး။ ကြိုးစားလုပ်ယူလို့ ရပါတယ်။"

သူဟာ စကားပြောနေတဲ့လေသံကို အနည်းငယ်မျှပိုတိုးပြီး စောစောကပြောခဲ့တဲ့ စကားလေးကို ထပ်ပြောပြပြန်တယ်။ "တစ်ဦးတစ်ယောက်ဟာ သူမလိုလားတဲ့အခြေအနေမှာ အမြဲတမ်းနေနေဖို့မလိုပါဘူး။"

ပြီးတော့ သူဟာလေသံကိုမြှင့်ပြီး "လူတစ်ယောက်ဟာ သူကြုံတွေ့နေရတဲ့အခြေအနေမှာ မပျော်ဘူး၊ အဲဒီအခြေအနေကို မကြိုက်ဘူးဆိုရင် "ငါ ဘယ်လိုအခြေအနေမျိုးကို ရောက်ချင်သလဲ။ ဆိုတဲ့မေးခွန်းရဲ့အဖြေကို ရှာရပါမယ်။ ပြီးရင် အဲဒီအခြေအနေရောက်အောင် ကိုယ်စွမ်းဉာဏ်စွမ်းရှိသမျှ အစွမ်းကုန်ကြိုးစားပါ။ တကယ်ဖြစ်လာပါလိမ့်မယ်။" ခန်းမတစ်ခုလုံးဟာ ငြိမ်သက်တိတ်ဆိတ်။ ဟောပြောသူကို အာရုံစိုက်ကြည့်နေ။

ကျောင်းသူကျောင်းသားတွေကို စိုက်ကြည့်နေရင်း သူကပြုံးလိုက်တယ်။

"မင်းတို့က ငါပြောတာမှန်ရဲ့လားလို့ သံသယဝင်နေကြမှာပါ။ ဒီတော့ ငါက သံသယ ရှင်းသွားပြီး ယုံကြည်အောင် အထောက်အထားပြပါမယ်။ ငါပြောတာမှန် မမှန်စဉ်းစားလို့ ရအောင် ငါ့ကိုယ်ငါ မိတ်ဆက်ပေးပါ့မယ်။ ငါကအဇီတေလာမော်တန် (Azie Taylor Morton)၊ ငါဟာ လက်ရှိမှာအမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရဲ့ ဘဏ္ဍာရေးမှူး (Treasurer) တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေပါတယ်။" လို့ ပြောတယ်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရဘဏ္ဍာရေးမှူးဆိုတဲ့ရာထူး ဟာ ဝန်ကြီးရာထူး အဆင့်ထက်တောင် ပိုမြင့်ပါသေးတယ်။

အရည်အသွေးကသာ အဆုံးအဖြတ်

ဒါကို ပြန်လည်ဖောက်သည်ချခဲ့တဲ့ ဘော့လ်မိုးဆိုတာ အံ့သြလွန်းလို့။ ဒီလောက် အတိဒုက္ခရောက်တဲ့ အောက်ဆုံးဆင်းရဲသားအဆင့်မှ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးထက် မြင့်တဲ့ ထိပ်တန်း အဓိကရာထူးမျိုးကို အသက် ၄၀ ကျော်နဲ့ရောက်ခဲ့တဲ့ အမေရိကန်လူမည်း ဘဏ္ဍာရေးမှူး ကိုယ်တိုင်ပြောတဲ့ ကိုယ်တွေ့ဘဝဟာ ခိုင်မာထင်ရှားတဲ့သက်သေ သာဓကပဲ။ အားတက်စရာ။

ဘာပဲလိုသလဲ။ မိမိရဲ့ရွေးချယ်မှုက–

"ကိုယ်စွမ်းဉာဏ်စွမ်းရှိသမျှ အစွမ်းကုန်ကြိုးစားရမယ်" သန်းခေါင်ထက် ညဥ့်မနက်နိုင်၊ ဖွဲသတ္တိနဲ့ ရုန်းကန်ရမယ့်ကာလပါပဲ။

မကြာမီ အရဏ်လာတော့မှာပါ။

အရဏ်တက်ခါနီးအချိန်ဟာ အမှောင်မိုက်ဆုံးအချိန်။

အမေရိကန်စိတ်ပညာပါမောက္ခ ဝီလျံဂျိမ်းစ်က ပြောပြခဲ့ဖူးတယ်။ လူအားလုံးလိုလိုဟာ မိမိမှာရှိတဲ့စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းရည်ရဲ့ ၁၀၀ ပုံ ရှစ်ပုံ သို့မဟုတ် ၁၀ ပုံ တစ်ပုံ လေးလောက်သာထုတ်ပြီး အလုပ်လုပ်နေကြတာ ဖြစ်ပါတယ်တဲ့။ မိမိမှာ တကယ်ရှိတဲ့ ဆန္ဒာဓိပတိ၊ ဝီရိယာဓိပတိ၊ စိတ္တာဓိပတိ၊ ဝီမံသာဓိပတိခေါ်တဲ့ ပညာဣဒ္ဓိပါဒ်ဆိုတဲ့ အဓိပတိတရားလေးပါးကိုသာ အပြည့်အဝအသုံးချရင် ဘယ်သူမဆို၊ ဘယ်လောက်ဆင်းရဲနိမ့်ကျတဲ့ဘဝမှလာခဲ့ပါစေ ထိပ်ဆုံးရောက်အောင် အောင်မြင်တိုးတက်မှာကတော့ သေချာပါတယ်” တဲ့။ “တကယ်ဖြစ်ချင် တကယ်လုပ်၊ အဟုတ်ဖြစ်ရမယ်” လို့ ရုပ်ရှင်ဒါရိုက်တာဦးသုခ ပြောနေကျစကားပါပဲ။ အနိုင်အရှုံးဟာ ကိုယ့်အပေါ်မှူတည်တယ်။ လေးစားပါတယ်။ ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ အောင်မြင်ကြပါစေခင်ဗျာ။

ချစ်နိုင်(စိတ်ပညာ)

uyfqk,eJVlqk,osm;

orm; tbk

"မျောက်ကျောက်၊ ဆင်ဖြူယုန်၊ အီဘိုလာ၊
ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး၊ AIDS စတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့်ဖြစ်တဲ့
ရောဂါတွေအပြင် တီဘီ၊ ဆုံဆို့နာ စတဲ့
ဘက်တီးရီးယားပိုးကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ရောဂါတွေကလည်း
ရှေ့တန်းပြန်ရောက်လာပါတယ်။"

"Scarred by the devastation caused by Covid–19 – which killed millions of people, shredded economies and crippled healthsystems– countries have spent two years trying to hammer out binding commitments on prevention prcuentions preparednes, and response"

ဒီသတင်းကို AFP သတင်းဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြောင်း ကိုးကား၍ ၂၆–၅–၂၀၂၄ ရက်ထုတ် The Global New Light of Myanmar သတင်းစာထဲမှာ "Pandemic agreement talks end without a deal" ဆိုတဲ့ခေါင်းစဉ်နဲ့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါတွေ ကာကွယ်ဖို့ ဆွေးနွေးချက်တွေဟာ သဘောတူဆုံးဖြတ်ချက်မရခဲ့ဘူးဆိုတာပါပဲ။

"ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါကြီးကြောင့် ကမ္ဘာကြီးမှာ လူသန်းပေါင်းများစွာ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကာ စီးပွားရေးပျက်စီးပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်တွေ ချည့်နဲ့သွားခဲ့ပြီ။ အဲ့ဒီဒဏ်ရာ ဒဏ်ချက်တွေကို နိုင်ငံတွေ နှစ်နှစ်ကြာအောင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါတွေ မဖြစ်လာအောင် ကာကွယ်ဖို့၊ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားဖို့၊ တုံ့ပြန်နိုင်စွမ်းရှိဖို့နဲ့ သဘောတူကတိပြုချက်ရဖို့ ကြိုးစားခဲ့ပါတယ်" လို့ ဆိုခဲ့ပေမယ့် နောက်ဆုံးမှာ သဘောတူညီချက်မရခဲ့ကြပါဘူး။

ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီးက ဦးဆောင် ဆွေးနွေးခဲ့တာ နှစ်နှစ်ကြာပြီး နောက် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လမှာ ကျင်းပခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးညီလာခံကြီးမှာ အတည်ပြုနိုင်ရန် အားလုံးညီညွတ်စွာ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါတွေ ထပ်မပေါ်လာနိုင်အောင်ရယ်၊ ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိတဲ့ ကပ်ရောဂါတွေအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ဖို့ရယ် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ချမှတ်ဖို့ လက်လွတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီ ဖြစ်ပါတယ်။

"I would think it would be very stupid of they world not finish this" လို့ သဘာပတိ ရိုဇန်ဒရီး(စ်)က စိတ်ပျက်စွာ မှတ်ချက်ပေးထားတာလည်း တွေ့ရတယ်။ "This is not a failure" လို့လည်း WHO ရဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်က အလံဖြူမထောင်ဘဲ၊ ဝန်မခံဘဲ ကာကွယ်ပြောသွားတာလည်း တွေ့ရပါတယ်။

ကိုဗစ်–၁၉ ဖြစ်လာတာ ငါးနှစ်ရှိပါပြီ။ ၂၀၁၉ နှစ်ကုန်က စဖြစ်လာပြီး ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်(စ်)ကိုလည်း ကိုဗစ်–၁၉ လို့ နာမည်တပ်ပြီးပြီ။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ လူတွေသန်းနဲ့ချီပြီး သေခဲ့ပြီ။ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးစနစ်တွေ ပြိုလဲခဲ့ပြီ။ ဝန်ကြီးချုပ်အချို့၊ ဝန်ကြီးအချို့နဲ့ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်အချို့ဟာလည်း ကမ္ဘာ့မျက်နှာစာမှာ အရေးယူခံ၊ အပြစ်တင်ခံနေရပြီး တရားရုံးမှာ ရင်ဆိုင်လို့ ငြင်းကြခုံကြဆဲ။

အဲ့ဒီအချိန်မှာ ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါကြီးကိုဖြစ်စေခဲ့တဲ့ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ပိုးဟာ အသွင်အမျိုးမျိုးပြောင်းပြီး ရှင်သန်နေဆဲ၊ လူတွေရဲ့ကိုယ်ခံအားကို လှည့်ဖြားနေရုံမက ခံစားရတဲ့ လူနာတွေဟာ ကိုယ့်အသွေးအသားကို ပြန်ပြီးရန်လုပ်တဲ့အတွက် မမှန်းဆနိုင်တဲ့ ရလဒ်တွေကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ တွေ့နေရဆဲဖြစ်ပါတယ်။ ကိုဗစ်ကပ်ဆိုးကို ခိုလိုက်ပြီး ရောဂါပိုး အသစ်အဟောင်းတွေကလည်း အမျိုးမျိုးပေါ်ပေါက်နေပြီ။ မျောက်ကျောက်၊ ဆင်ဖြူယုန်၊ အီဘိုလာ၊ ကြက်ငှက်တုပ်ကွေး၊ AIDS စတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ရောဂါတွေအပြင်

တီဘီ၊ ဆုံဆို့နာ စတဲ့ ဘက်တီးရီးယားပိုးကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ရောဂါတွေကလည်း ရှေ့တန်း ပြန်ရောက်လာပါတယ်။

"ဖြစ်သမျှဒဏ် ဝေကျခံ" ဆိုစကားလိုပါပဲ။ သာမန်လူထုကတော့ လိုမ့်ခံရင်း အသက်ပေးနေကြရဆဲပါ။ ဒီအချိန်မှာ ကမ္ဘာ့ရှေ့တန်းရောက် ပညာတတ်ကြီးတွေ ဘာလုပ်နေကြပါသလဲ။

– ကိုဗစ်–၁၉ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးရဲ့အစရှာရင်း ငြင်းခုံနေကြဆဲပါ။

– ကပ်ရောဂါ ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာသဘောထားကွဲလွဲဆဲပါ။

– အနာဂတ် ကပ်ရောဂါမဖြစ်အောင် ထိန်းဖို့ သဘောမတူဘဲ ရှိနေဆဲပါ။

– တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်၊ တစ်နိုင်ငံနဲ့တစ်နိုင်ငံ လက်ညှိုးထိုးဝေဖန်နေဆဲပါ။

အဲ့ဒီအချိန်မှာ လွန်ခဲ့သော အနှစ်တစ်ရာကျော်က ဖြစ်ပွားခဲ့ရတဲ့ တုပ်ကွေးကပ်ရောဂါ (H_1N_1)က ရှိနေဆဲပါ။ လူသားတွေဟာ သားသတ်ရုံကို သွားနေတဲ့ ကြက်ခြင်းထဲက ကြက်တွေလိုပဲ မသေခင်မှာ တစ်ကောင်နဲ့တစ်ကောင် ဆိတ်လိုက်၊ ရန်ဖြစ်လိုက်နဲ့ မရပ်မနား အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထဲမှာ ရိုးရိုးမလျှောက်လှမ်းဘဲ လက်လှမ်းမီသမျှ ရန်ရှာနေကြဆဲပါ။

ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ ကိုဗစ်–၁၉ ဖြစ်တာလည်း ငါးနှစ်ကြာခဲ့ပြီ။ ကပ်ရောဂါမဖြစ်ဖို့ ဆွေးနွေးနေကြတာလည်း နှစ် နှစ်ကြာခဲ့ပြီ။ ဖြုန်းခဲ့တဲ့အချိန်တွေကို အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်တွေနဲ့ လဲခဲ့ကြရပြီ။ ရင်သွေးငယ်တွေရဲ့အနာဂတ်တွေကလည်း မှုန်ဝါးသွားခဲ့ရပြီ။ ဒါတောင်မှ မရှက်တတ်ကြတဲ့ ကမ္ဘာ့လူတတ်ကြီးတွေကို စင်မြင့်ပေါ်မှာ မြင်တွေ့နေရဆဲ။ အခြားနိုင်ငံတွေမပြောနဲ့ စင်ကာပူနိုင်ငံလို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရှေ့တန်းရောက်နေတဲ့ နိုင်ငံမှာ အခုတလော ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါ ပြန်ထလာတာ သောင်းနဲ့ချီရှိပြီး အချို့အသေအပျောက်ရှိတဲ့ နိုင်ငံတွေလည်း ထပ်ပေါ်လာခဲ့ပြန်ပါပြီ။

မျက်ကန်းတစ္ဆေမကြောက် ဖြစ်နေကြဆဲ။ အဝိဇ္ဇာအမှောင်တိုက်ထဲမှာ ပျော်ပိုက်ဆဲ။ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြီးထဲမှာ အစားမပျက်၊ အသောက်မပျက်၊ စည်းစိမ်မပျက်နေကြဆဲဖြစ်တယ်။ တာဝန်ရှိသူတွေကို ဘယ်လိုတုံ့ပြန်ကြမှာလဲ။ ကမ္ဘာ့အဆင့်ရှိတယ်ဆိုတဲ့ ပညာရှင်ဆိုသူတွေဟာ ကပ်ရောဂါကြောင့် ကွယ်လွန်သွားကြပြီဖြစ်တဲ့ ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသားတွေရဲ့ မျက်နှာကို မထောက်ဘဲ လေထိုးလေလျှော်လုပ်နေကြဆဲပါ။

"ကပ်ရောဂါဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောထားကွဲလွဲနေသော်လည်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ နှစ်ပတ်လည်အစည်းအဝေးစတင်" ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့ NHK သတင်းဌာနက ပေးပို့တဲ့သတင်းကို ၂၉–၅–၂၀၂၀ ရက်ထုတ် မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာမှာ ဖတ်ရပြန်ပါတယ်။

"ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါတိုက်ဖျက်နေသော နိုင်ငံများ၏သဘောထား ကွဲလွဲမှုကြောင့် ကပ်ရောဂါဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်မှာ အချည်းအနှီးဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အဆိုပြုစာချုပ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအားလုံး ပံ့ပိုးပေးရန် အစီအမံများ ပါဝင်သည်"။ "ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသူများသည် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ အစည်းအဝေးမတိုင်မီတွင် ကပ်ရောဂါဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တစ်ရပ်ကို လက်မှတ်ထိုးနိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း နှစ်နှစ်ကြာဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီးနောက် ကာကွယ်ဆေးဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့် အခြားသောကိစ္စရပ်များအပေါ်

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနှင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများအကြား သဘောထားကွဲလွဲနေဆဲ ဖြစ်သောကြောင့် အဆိုပါ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု မအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်" လို့ သတင်းထုတ်ပြန်ပြီး ၁၉၅ နိုင်ငံက ကျန်းမာရေးတာဝန်ရှိသူတွေဟာ အစည်းအဝေးခန်းထဲမှာ ခွံခွံညားညားရှိနေကြဆဲပါ။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကိုဗစ်-၁၉ရောဂါတွေ ပျံ့နှံ့ပြီး ဒုက္ခတွေရောက်၊ အသက်တွေ သေနေကြတဲ့အခိုက်မှာလည်း သူတို့တစ်တွေ လှည့်မကြည့်ခဲ့ကြပါဘူး။ လူ့အခွင့်အရေးလို့ ကျယ်ကျယ်အော်နေတဲ့ ကုလသမဂ္ဂကြီးကလည်း မြန်မာဆိုတဲ့လူတွေအပေါ်မှာ ဂရုမစိုက် လျစ်လျူရှုခဲ့ကြပါတယ်။ အခုဂါဇာမှာ အာရုံစိုက်ပြီး ကြားဝင်ကူညီနေတာရဲ့ အပုံပေါင်း ရာထောင်ပုံရင်တောင် တစ်ပုံမရှိတဲ့ ကူညီပံ့ပိုးမှုမျိုး အပေါ်ယံကြော ကူခဲ့ကြတယ်။

ပြည်ပက ပညာရှင်ဆိုသူတွေသာမက ပြည်တွင်းက လူတွေရဲ့အသက်ကို ကယ်မယ်ဆိုတဲ့ ပညာတတ်ဆိုသူတွေကလည်း ဒုက္ခရောက်နေတဲ့လူတွေကို ရက်စက်စွာစွန့်ခွာသွားခဲ့ကြပါတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့် နှစ်သောင်းကျော်သေခဲ့ကြတယ်ဆိုတာ စာရင်းအရပါပဲ။ ကိုဗစ်ကို သေချာစစ်ဆေးခွင့်တောင် မရဘဲ သေခဲ့ရသူတွေ အများကြီး။ မီးသင်္ဂြိုဟ်စက်မှာ အလောင်းတွေ ပုံနေလို့ ပြဿနာတွေလည်း အများကြီး။

သူများအကြောင်းတွေ မပြောဘဲ ကိုယ့်အကြောင်းပဲကိုယ်ပြောပြ မှတ်တမ်းတင်ပါ့မယ်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ဆန်းက တရုတ်နိုင်ငံ ဝူဟန်မြို့မှာ စတင်ခဲ့တဲ့ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါကြီး အကြောင်းကို အချိန်နဲ့တစ်ပြေးညီ မြန်မာနိုင်ငံသားတွေထံ ကျွန်တော် သတင်းမှန်ဖြန့်ချိခဲ့ပါတယ်။ အနုပညာရှင်များစွာနဲ့ ဆွေးနွေးပွဲတွေ ပြုလုပ်ခဲ့သလို တစ်ဦးတည်းဟောပြော ပညာပေးတာတွေကိုလည်း လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါကို ဘယ်လိုကာကွယ်ရမယ်၊ ဘယ်လိုဥပဒေတွေကို လိုက်နာရမယ်၊ ဘယ်လိုနေထိုင်ရမယ်ဆိုတာတွေ အပါအဝင် အသိပညာတွေကို အပတ်စဉ် ပညာပေးထုတ်လွှင့်ခဲ့ပါတယ်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ဆေးတွေပေါ်လာပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို ရောက်လာတော့လည်း ကာကွယ်ဆေးတွေ အကြိမ်ပြည့်ထိုးနှံခဲ့ပါတယ်။

(၁) ၄-၄-၂၁ ကိုဗစ်ရှီး (Covid Shield) ကာကွယ်ဆေး ပထမအကြိမ်။

(၂) ၇-၅-၂၁ ကိုဗစ်ရှီး (Covid Shield) ဒုတိယအကြိမ်၊

(၃) ကာကွယ်ဆေးအကြိမ်ပြည့် ထိုးထားတဲ့အတွက်နဲ့ တစ်ကိုယ်ရေ ကာကွယ်ရေးလည်း လုပ်ခဲ့တယ်။

(၄) ၁၇-၁-၂၂ Spikevax – covid–19 vaccine ကာကွယ်ဆေး၊

(၅) ၃၀-၈-၂၂ Moderna Spikevax ကာကွယ်ဆေးထပ်ထိုးခဲ့တယ်။

ကံဆိုးချင်တော့ Covid shield ကာကွယ်ဆေး နှစ်ကြိမ်ထိုးပြီး နှစ်လအကြာမှာ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ကူးစက်ခံရပါတယ်။ အိန္ဒိယပြည်ကလာတဲ့ ကာကွယ်ဆေးနဲ့ အိန္ဒိယပြည်က ထွက်လာတဲ့ Delta ကိုဗစ်-၁၉ မျိုးကွဲကို မနိုင်ပါဘူး။ ဖြစ်လိုက်တာ အသည်းအသန်ပါပဲ။ အိမ်မှာပဲပိတ်ဆို့ပြီးနေနေပေမယ့် သွေးထဲမှာ အောက်ဆီဂျင်ဓာတ်ကျလာပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှာဖြစ်တဲ့ ကိုဗစ်-၁၉ ပိုးက အဆုတ်ကို တိုက်ခိုက်ပြီး အဆုတ်ရောင်နာဖြစ်တယ်။ အဆုတ်ပျက်စီးတယ်။ အသက်ရှူမဝဘဲ အောက်ဆီဂျင်ဓာတ် သွေးထဲမှာကျလာတယ်။ တဖြည်းဖြည်း အသက်ရှူမဝ၊ အသက်ရှူခက်လာတယ်။ သတိတော့ မလစ်ပါဘူး။ သေရတဲ့

လူတွေလည်း သတိအကောင်းချည်းနဲ့ သေရပါတယ်။

အသက်ရှင်သန်ဖို့ အရေးကြီးတဲ့ အောက်ဆီဂျင်ရဖို့အတွက် ပြဿနာတွေ အများကြီးပဲ။ လူတွေရဲ့ ဒုက္ခအပေါ်မှီပြီး ချမ်းသာသွားတဲ့သူတွေလည်း မနည်းပါဘူး။ အောက်ဆီဂျင်ဘူးတွေ မှောင်ခိုမှု၊ ခိုးထုတ်မှု၊ ဈေးကိုင်ဈေးကစားမှုသာမက အိမ်မှာတင် အောက်ဆီဂျင် ခတ်ထုတ်ပေးနိုင်တဲ့ စက်ကလေးတွေ (Oxygen concentrator) တွေလည်း ဈေးခေါင်ခိုက် ရောင်းမလောက်။ လူနာတွေ သက်သာစေနိုင်တဲ့ ဆေးတွေကလည်း ပြတ်လပ်ရှားပါး။

အရှားပါးဆုံးကတော့ လူနာတွေကို အသက်ကယ်ပါ့မယ်လို့ ကတိသစ္စာပြုထားကြတဲ့ ဆရာဝန်တွေပါပဲ။ လူနာပြုစုမယ့် ဆရာမတွေလည်း ရှားပါးသွားတယ်။ ဘာမှမတတ်တဲ့ လူနာစောင့်တွေက ဈေးကြီးကြီးနဲ့ နေရာယူလာကြတယ်။ ကပ်ရောဂါကုသပေးဖို့ ဆေးရုံတွေမှာ နေရာရှားပါးသွားတယ်။ ဆေးရုံတက်ချင်တဲ့လူနာတွေ ဆေးရုံဝမှာ စုပြုံနေတယ်။ ဆေးရုံမတက်ရဘဲ သေသွားတဲ့လူနာတွေကလည်း အိတ်မည်းကြီးတွေနဲ့ထုပ်ထားတဲ့အလောင်းတွေအဖြစ်နဲ့ မီးသဂြိုဟ်စက်တွေမှာ ထပ်ပုံထားခံရတယ်။ ဒီကြားထဲမှာမှ အရိုး ကောက်ချင်ပါတယ်ဆိုတဲ့ နိုင်ငံခြားသားတွေကလည်း တစ်မျိုး။ အိမ်မှာသေရတဲ့သူတွေကလည်း နာရေးကူညီမှုအသင်းဆိုသူတွေရဲ့ လက်ထဲမှာပဲရှိတယ်။ မိသားစုတွေကလည်း ကိုယ့်အိမ်ထဲက လူနာကိုက ကြည့်မယ့်လူမရှိလို့ ကိုယ်တိုင်ဆေးထိုးနည်းသင်ပြီး ရမ်းကု လုပ်ကြရတယ်။ ရောဂါဗ္ဗရကပ်တစ်ခုရဲ့ အနိဋ္ဌာရုံကို မေ့ပစ်ချင်ပေမယ့် မေ့လို့မရဘူး။

ဒီအထဲမှာ ညီငယ်ကလည်း ကိုဗစ်-၁၉ ရောဂါကူးစက်ခံရပြီး ကြည့်ရှုသူမဲ့ ကွယ်လွန်ခဲ့ရတယ်။ ယောက်ဖကလည်း ဒီလိုပါပဲ။ သူ့ကို ဆေးရုံတက်ခွင့်ရဖို့ ရှိသမျှသြဇာနဲ့ အကြိမ်ကြိမ် ကြိုးစားခဲ့ရတယ်။ တက်ခွင့်ရတော့လည်း ဆေးရုံကြီးကို ဘယ်အပေါက်က ဝင်ရမှန်းမသိဘူး။ ဘယ်လိုဆေးရုံတက်ရမလဲလို့ ဆက်လက်စုံစမ်းနေချိန်မှာတော့ ရန်ကုန်မြို့ရဲ့ နေမွန်းတည့်ချိန်၊ ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီးဝင်းထဲက Stretcher

" အသက်ရှင်သန်ဖို့ အရေးကြီးတဲ့ အောက်ဆီဂျင်ရဖို့ အတွက် ပြဿနာတွေ အများကြီးပဲ။ လူတွေရဲ့ ဒုက္ခအပေါ် မှီပြီး ချမ်းသာသွားတဲ့ သူတွေလည်း မနည်းပါဘူး။ "

ပေါ်မှာ လဲလျောင်းစောင့်ဆိုင်းနေရတယ်။ နေစောင်းချိန်မှာ ယောက်ဖက ဆေးရုံတက်ခွင့် ရသွားတယ်။ အောက်ဆီဂျင်ကလေး မဝတဝရှူရင်း ညအချိန်မှာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ပါတယ်။ ညီရော၊ ယောက်ဖရော ကာကွယ်ဆေးမထိုးဖြစ်ခဲ့ပါဘူး။

ကာကွယ်ဆေးအကြိမ်ပြည့်ထိုးထားတဲ့ သမားအိုတစ်ယောက် ဘာဖြစ်သွားပါသလဲ။ အထူးအခွင့်အရေးနဲ့ ဆေးရုံတက်ခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။ ဘျောင်နောက်ဆံထုံးပါဆိုသလိုပဲ ဇနီးသည်က ပါရမီဖြည့်ဖို့ လိုက်လာခဲ့ပါတယ်။ “တို့လင်မယားနှစ်ယောက် ဆေးရုံပေါ်မှာ နှစ်ရက်၊ သုံးရက်လောက် သွားနားကြမယ်” ဆိုတဲ့စိတ်နဲ့ လက်တွဲပြီး လမ်းလျှောက်ဝင် လာခဲ့ပါတယ်။

ဆေးရုံဝန်ထမ်းတွေက လမ်းလျှောက်ဝင်လာတဲ့သမားအိုတို့ မောင်နှံကို အံ့သြနေကြ တယ်။ ဒီလိုလူနာမျိုး မမြင်ဖူးကြပုံရပါတယ်။ အဲဒီအထိတော့ ကျွန်တော့်ဇာတ်လမ်းက ကောင်းခန်းပါပဲ။ ဆေးရုံထဲလည်းရောက်ရော ငရဲခန်းနဲ့ တွေ့ရသလိုဖြစ်ခဲ့ရတယ်။ လူနာ ဆောင်ထဲမှာ လူနာနှစ်ဆယ်လောက် တန်းစီထည့်ထားတယ်။ ကြားမှာ ထိုင်ခုံတစ်လုံးစီနဲ့ လူနာစောင့်တွေ ထိုင်နေကြတယ်။ လူနာဆောင်ထဲမှာ ဟိုယောင်ယောင် သည်ယောင်ယောင် သွားနေတဲ့ လူငယ်လေးတွေလည်း ရှိတယ်။

ကျွန်တော် ထင်ထားတာကတော့ သမားအိုလို ဆရာဝန်ကြီးတစ်ယောက်၊ တိုင်းပြည် အတွက် အသက်နဲ့အမျှ တာဝန်ထမ်းခဲ့တဲ့သူတစ်ယောက်။ လူကြီးတွေက ဦးစားပေးပြီး ဆေးရုံတင်ပေးခဲ့တဲ့ လူတစ်ယောက်မှာ ထိုက်သင့်တဲ့နေရာ၊ ထိုက်သင့်တဲ့ပြုစုစောင့်ရှောက် မှုရမှာပဲလို့ ထင်မြင်မိခဲ့တယ်။

သမားအိုအတွက် ခုတင်တစ်လုံးရပါတယ်။ အကာအရံမရှိပါ။ လာကြည့်ပေးမယ့် ဆရာဝန်တစ်ယောက်မှ မရှိ။ တယ်လီဖုန်းနဲ့ ဆက်သွယ်ပြီး ဆေးကုပေးတယ်။ CCTV နဲ့ ကျွန်တော်တို့ကိုကြည့်ပြီး အခြေအနေသုံးသပ်ပေးပါတယ်။ ဇနီးသည်က လူနာစောင့်ကလေး တွေနဲ့အတူ အလုအယက် သွေးတိုင်းပေး၊ သွေးဖောက်ပေး၊ အဖျားတိုင်းပေး၊ အောက်ဆီဂျင် တိုင်းပေး လုပ်ရတယ်။ ရတဲ့အဖြေကို မှန်ခန်းဝမှာ သွားပြရတယ်။ လူနာစောင့် ကြီးငယ်တွေ အားလုံးဟာ သူနာပြုမဟုတ်ပါဘဲ တာဝန်ခွဲဝေယူနေကြရတယ်။ ကျွန်တော့်ဗိုက်ကို ဆေး ထိုးပေးမယ့်သူနာပြုတစ်ယောက်တော့ လာတယ်။ အမှိုက်သိမ်းမယ့်လူ ပုံမှန်လာတယ်။

အိပ်ရာက လုံးဝမထဖို့ ညွှန်ကြားထားတဲ့အတွက် အိပ်လျက်နဲ့စား၊ အိပ်လျက်နဲ့ ဆီးသွား၊ ဝမ်းသွားရပါတယ်။ အိပ်လျက်နဲ့ ဝမ်းသွားရတဲ့အကျင့်ကို အခါလည်သားကျော် ကတည်းက ဖြတ်တောက်ပြီးဖြစ်တာမို့ အခုအရွယ်ကျမှ အိပ်ရာထဲမှာ ဝမ်းသွားရတာ အဆင် မပြေလှဘူး။ ဝမ်းသွားချင်သလောက် သွားဖို့အတွက် အသုံးပြုတဲ့ ခါးတောင်းကျိုက် (Diaper) က ပိုဆိုးတယ်။ ဝမ်းသွားပြီးယောကျ်ားသားတစ်ယောက်အတွက် ဝတ်ဆင်ရ ခက် တယ်။ ဇနီးသည်ကတော့ ရအောင်ပြုစုတော့တာပါပဲ။ အညစ်အကြေးထုပ်ကို အိမ်သာမှာ သွားစွန့်ပစ်ရတယ်။ သူ့အတွက် အလေးအပေါ့သွားဖို့လည်း အများသုံးအိမ်သာတစ်လုံး၊ လူနှစ်ဆယ် လောက် ဝိုင်းသုံးနေကြရတယ်။ ရေချိုးခန်းကလည်း တစ်ခုတည်းပဲ။ ရေရပြီလို့ ကြေညာလိုက်ရင် ကိုယ့်ရေပုလင်းနဲ့ကိုယ် ပြေးပြီးယူကြရပါတယ်။ ထမင်းပို့တဲ့လူရှိခဲ့ရင် လည်း အပေါက်ဝမှာ ချထားခဲ့ရပါတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ ငှက်ပျောသီးစား၊ ဖျော်ရည်

သောက်၊ မုန့်စားပြီး ရှင်နေရပေမယ့် ဇနီးသည်အတွက်ကတော့ အခက်ပါပဲ။ လဲလျောင်းနေနိုင်အောင် ပက်လက်ကုလားထိုင်တစ်လုံး မှာလိုပေမယ့် လူနာဆောင်ထဲ သွင်းခွင့်မရပါဘူး။ အသက်ရှင်ဖို့ ရုန်းကန်နေခဲ့ရတဲ့ ကျွန်တော့်ကို ပြုစုရင်း ဇနီးသည်ဟာ ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါဒဏ်ကို ပိုပိုပြီး ခံစားလာရပါတယ်။ သူ့အောက်ဆီဂျင်အခြေအနေက ကျွန်တော့်ထက် ပိုဆိုးနေပါတယ်။

ဆေးရုံက တာဝန်ရှိတဲ့လူတွေကိုရော၊ လူကြီးတွေကိုရော တောင်းပန်ပြီး အောက်ဆီဂျင်ကလေး ရှူခွင့်ရဖို့ ကြိုးစားပေမယ့် လူနာမဟုတ်တဲ့အတွက် ဆေးကုခွင့်မရပါဘူး။ ဆေးကုခံချင်ရင် တခြားလူနာဆောင်မှာ ဆေးရုံတက်ပါလို့ ညွှန်ကြားလာတဲ့အမိန့်ကို ဇနီးသည်က မနာခံတော့ပါဘူး။ နှစ်ယောက်တည်းရှိရာမှာ ကျွန်တော့်ကိုပစ်ပြီး တခြားနေရာမှာ ဆေးကုသွားရင် နှစ်ယောက်လုံးသေမှာပါပဲ။ ဇနီးသည်ရဲ့ စေတနာကို သိရတဲ့အခါကျတော့ ကျွန်တော် ဆေးရုံက ဖွတ်အတင်းဆင်းဖို့ ကြိုးစားပါတယ်။ Sign and Gone ပေါ့။ ဒါပေမဲ့ ကပ်ရောဂါကာလမှာ လုပ်လို့မရဘူး။ “ပေးထားတဲ့ဆေးတွေက ဈေးကြီးတယ်၊ အပြင်မှာ ဝယ်ဖို့ခက်တယ်။ ဝယ်လို့ရရင်တောင် ဆေးထိုးပေးမယ့်လူ လိုတယ်။ နှစ်ရက်သုံးရက်လောက် စောင့်ပါ” လို့ ဆိုလာတယ်။ ဒါနဲ့ ကျွန်တော်တို့လင်မယားနှစ်ယောက် ညှိနှိုင်းပြီး ကျွန်တော့်အတွက်ပေးထားတဲ့ အောက်ဆီဂျင်ပိုက်ကိုဖြုတ်ပြီး တစ်လှည့်စီ ရှူကြရပါတယ်။

နောက်ဆုံးတော့ ဆေးရုံကဆင်းခွင့်ရပါပြီ။ ဆေးရုံထဲကို လမ်းလျှောက်ဝင်သွားတဲ့ လင်မယားနှစ်ယောက် ဆေးရုံကအပြန်မှာတော့ တွန်းလှည်းထိုင်ခုံ (Wheel Chair) ကိုယ်စီနဲ့ ခန့်ခန့်ညားညား အိမ်ပြန်လာကြပါတော့တယ်။ ကျွန်တော်တို့နောက်က လူနာခန်းထဲမှာတော့ ငိုသံတွေ၊ အော်သံတွေ ဆူညံနေဆဲ။ တဖြုတ်ဖြုတ်သေနေတဲ့အလောင်းတွေကို အလှည့်ကျထုတ်ယူနေကြဆဲ။ သေလုမျောပါး မွန်းကျပ်နေကြသူတွေကြားမှာ ဆူညံစွာ ဖွင့်ထားတဲ့ တရားခွေသံတွေကလည်း ရောထွေးနေဆဲ။ တခြားနေရာမှာ မကြားရနိုင်တဲ့ ဆူညံသံတစ်မျိုးကတော့ လူနာတွေရဲ့ကျောကုန်းကို ထုရိုက်နေကြတဲ့အသံတွေပါပဲ။ အဆုတ်ရောင်၊ အသက်ရှူကျပ်နေတဲ့လူနာတွေကို ချွဲထုတ်နည်းဟာ ဒီလိုကြမ်းတမ်းတဲ့နည်းမဟုတ်တာကိုလည်း သတိထားမိပုံမရ။

ကျွန်တော့်ဘေးကလူနာတွေ တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက် သေနေကြတဲ့ကြားမှာ အလှည့်စောင့်သလိုဖြစ်နေတဲ့ ကျွန်တော့်ရဲ့ရင်ထဲမှာ၊ စိတ်ထဲမှာ ဘယ်လိုနေမလဲဆိုတာ ကိုယ်ချင်းစာကြည့်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီအထဲမှာမှ မီဒီယာသောင်းကျန်းသူတွေကလည်း လူနာဖြစ်နေတာတောင် အမုန်းစကားအပြောအလွှင့် မပျက်။ တပည့်တပန်းတွေပါ ခေါ်လာပြီး ဆေးရုံကို အသံလွှင့်ရုံလုပ်နေကြတာကို ဆုံးမမယ့်လူ မရှိ။

“ငါက ဆရာဝန်ကြီးကွ” ဆိုတဲ့ မာနကတော့ ကိုဗစ်လူနာဆောင်ရောက်သွားတဲ့အခါမှာ တစ်ခါတည်း ကျွတ်သွားတော့တာပါပဲ။ တစ်တိုင်းပြည်လုံးက လူတွေကို ကျန်းမာအောင်နေတတ်ဖို့ နှစ်ပေါင်း ငါးဆယ်လောက် ကြိုးစားအသိပညာ ဖြန့်ဖြူးခဲ့သူပါလားဆိုတာ သိတဲ့လူကတော့ တစ်ယောက်တည်းရှိပုံရပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ယမမင်းကြီးပဲ ဖြစ်မှာပါ။ သေမင်းက မခေါ်ဘဲ ပြန်လွှတ်လိုက်လို့လည်း အခုစာကို ရေးနိုင်ခွင့်ရှိတာပါ။

မမြင်ရတဲ့နေရာကနေ အဝေးထိန်းစနစ် (Remote Control) နဲ့ ကုသပေးခဲ့ကြတဲ့

လူတွေရော၊ ကာကွယ်ဆေးထိုးပေးတဲ့ လူတွေကိုရော ကျေးဇူးတင်ရတာပါပဲ။ ရှေးခေတ်က ကပ်ရောဂါဖြစ်ရင် လူနာကိုရွာပြင်ထုတ် သုသာန်ဇရပ်မှာ ပစ်ထားတဲ့ဓလေ့ကိုများ ပြန်ကျင့်သုံးနေသလား ထင်ခဲ့ရတယ်။ "ဆုံးမ၊ ဆုံးမ၊ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဆုံးမ" ဆိုပြီး ငါကွဆိုတာကြီးကို ဖြိုဖျက်ပစ်လိုက်ရပါတယ်။ "ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောကျ်ား၊ မိန်းမ မဟုတ်"ဆိုတဲ့ စာသားလေးကိုပဲ ရွတ်ဆိုပြီး နေ့မှန်း ညမှန်းမသိတဲ့ အခန်းထဲမှာ အချိန်ကို ကျော်ဖြတ်သန်းခဲ့ရပါတယ်။

ဒီအကြောင်းတွေကို ပန်းချီစိုးမိုးကိုလည်း ပြောပြဖြစ်တယ်။ သူရိုက်ကူးခဲ့တဲ့ ရုပ်ရှင်ကားရဲ့အမည်ပေမယ့် အနှစ်သာရအပြည့်ရှိတာမို့ ဘဝလမ်းညွှန်ဖြစ်ခဲ့ရပါတယ်။ အချို့အနုပညာရှင်ကြီးတွေကိုတော့ နှုတ်မဆက်နိုင်တော့ပါဘူး။ ကျွန်တော်နဲ့အတူ ရုပ်မြင်သံကြားရိုက်ကူးရေးမှာ ဆုံကြုံနှုတ်ဆက်ကြရင်း ကိုယ့်အရင်သေသွားသူတွေ၊ ကိုယ့်နောက်မှ သေသွားသူတွေ အတော်ပဲ များခဲ့ပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့ ဇနီးမောင်နှံကတော့ အိမ်ပြန်ရောက်မှ တွေ့ရတဲ့ဒုက္ခတွေ ရေးပြလို့ မကုန်ပါဘူး။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဆိုတာလည်း နားလည်သလိုလို ရှိလာပေမယ့် သမုဒယက မလွတ်နိုင်သေး၍ သံသရာလည်ဦးမှာပါပဲ။ ပါရမီဖြည့်ဖက် ဇနီးသည်ကတော့ ရောဂါခံစားနေရတာချင်းအတူတူ အောက်ဆီဂျင်ပြေးရှာလိုက်၊ ဆေးသောက်လိုက်၊ ကျွန်တော့်ကို ပြုစုလိုက်နဲ့ ခက်ခဲတဲ့ဘဝတစ်ကွေ့ကို ကျော်ခဲ့ရပါတယ်။

နောက်ထပ် ကိုဗစ်-၁၉ ကာကွယ်ဆေး နှစ်ကြိမ်ထိုးကြပြန်ပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း နောက်ထပ်တစ်ကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ် ကိုဗစ်ပြန်ဖြစ်ပါတယ်။ မသေဘူး။ ဇနီးသည်က ကိုဗစ်-၁၉ ပိုးကြောင့် သွေးကြောတွေကို တိုက်ခိုက်ဖို့ ဖန်တီးပေးလိုက်တဲ့ ပြင်းထန်တဲ့နှလုံးတိုက်ခိုက်မှု (Severe Heart Attack) ရသွားပြန်ပါတယ်။ ဆေးကုတယ်။ မသေဘူး။ မနှစ်ကတော့ ကျွန်တော့်အလှည့်၊ ဇနီးသည်ခံစားရသလို ထပ်တူထပ်မျှ ဖြစ်တယ်။ ဆေးကုခံရတယ်။ မသေဘူး။

သေဖို့အရေး မဝေးတော့ဘူးဆိုတဲ့ "မရဏာနုဿတိ" နဲ့ ဘာဝနာပွားနေရုံပါပဲ။

သမားအို

jrefmEdkif1½kk&Sif pnf;t ½kH rkdif(3)

|unpkdkef;

“ဗြိတိသျှဘုရင်ခံ ဆာဟူးဗတ်(စ်)ရန့်နှင့်အတူ
ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက
ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သဖြင့်
မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်နှင့်
ပြဇာတ်အစည်းအရုံးဝင်များ
တစ်ခဲနက် ပါဝင်ကူညီ လှုပ်ရှားခဲ့ကြလေသည်။”

မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်အစည်းအရုံး ခြေတစ်လှမ်းစခဲ့ပြီ

မိုင်တစ်ထောင်ခရီးကို ခြေတစ်လှမ်းချင်းစခဲ့ရသည့်နည်းတူ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်လောကတွင် ရှိသင့်ရှိထိုက်သော အစည်းအရုံးကြီးတစ်ခုကို အေဝမ်းဦးတင်နွယ်နှင့်အဖွဲ့က စခဲ့ကြပြီ။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၈ ရက်နေ့ဆိုတော့ နယ်ချဲ့လက်အောက်က မလွတ်မြောက်သေး။ သေချာတွေးလိုက်ပြန်တော့ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်က ၂၅ နှစ်ကျော်ကျော်လေးဖြစ်လာခဲ့ပြီ။ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်အစက ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၃ ရက်။ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်ငွေရတု သဘင်အချိန်အခါတွင် မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ငွေရတုအချိန်အခါသို့ မရောက်မီ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လာသောကြောင့် အရှိန်ရစပြုနေသော မြန်မာ့ရုပ်ရှင်လောကကြီး အရှိန်တန့်သွားခဲ့သည်။ ရုပ်ရှင်လမ်းကြောင်း တည့်တည့်မလျှောက်လှမ်းနိုင်ဘဲ လူဘိုင်အိုစကုပ်ခေါ် ပြဇာတ်များ တီထွင်ကပြခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် စစ်ကြီးပြီးသည်နှင့် အရှိန်တန့်သွားခဲ့သော ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းကပြန်လည် လူးလွန့်နိုးထစ ပြုလာသည်။ ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးနှင့်အတူ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် နှစ်ချို့ရုပ်ရှင်ကားဟောင်းများ ပြသရန်နှင့် ကားသစ်များ ရိုက်ကူးရန် ပြင်ဆင်လာသည့် နည်းတူ ပိတ်ထားခဲ့ရသော ရုပ်ရှင်ရုံများကို ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရန် စိုင်းပြင်းလာကြလေသည်။ ရုပ်ရှင်ကားသစ်များ ရိုက်ကူးနိုင်ရန်အတွက် ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးက ဖလင်များ ရရှိရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။

ပထမအစမှာတော့ ဥက္ကဋ္ဌဦးတင်နွယ်ဦးဆောင်သော ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးသည် နေရာအတည်တကျမရှိ၊ ကန်တော်ကြီး မြိုင်ပြဇာတ်ရုံအနီး ကန်တော်မိတ်ကုန်းမြင့်ငယ်တစ်ခုကို ရွေးချယ်ပြီး အဆောက်အဦငယ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ကာ အစည်းအရုံးကြီးကို စတင်ခဲ့ကြရသည်။

တကယ်တော့ “နေရာ” ထက် “လူ” က ပို၍ အဓိကကျသည်။ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်ကိုစတင်ခဲ့ကြသူများတွင် အရေးပါခဲ့ကြသော အေဝမ်းနှင့်ဗြိတိသျှဘားမား မျိုးဆက်များကရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ် အစည်းအရုံးကြီး ဦးဆောင်ထားပြီမို့ ခရီးရှည်ကြီးအတွက် ခွန်အားရှိခဲ့လေသည်။

သို့သော် ရုပ်ရှင်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီး ပေါ်ပေါက်လာရသည့်အချိန်က ချောချောမွေ့မွေ့ မဟုတ်ချေ။ လွတ်လပ်ရေးမရမီ နှစ်နှစ်တာကာလမှာ ထူထောင်ရသောကြောင့်အဆင်သင့် နေရာကောင်းတက်ထိုင်ရသော ဘဝမျိုးမဟုတ်ချေ။ လူအင်အား၊ ငွေအင်အားစုဆောင်းရှာဖွေပြီး တည်ဆောက်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ပထမဆုံး အစည်းအရုံးရန်ပုံငွေအတွက် ရန်ပုံငွေရုပ်ရှင်ပဒေသာပွဲကြီးကို ၁၉၄၆ ခုနှစ်အတွင်းမှာပင် “မြိုင်ရုံ” တွင် ကပြခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုတို့ကိုယ်တိုင် နှစ်သက်အားပေးခဲ့ကြသည်။ ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီး တည်ထောင်သည့်နှစ်မှာ ၁၉၄၆ ခုနှစ်ဖြစ်သောကြောင့်မြန်မာ့ရုပ်ရှင်သက်တမ်းအားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၆ နှစ်၊ ငွေရတုသဘင် တစ်နှစ်ကျော်ကာလခန့်ဆိုက်ရောက်နေပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကို ဦးဆောင်နေကြသူများသည် မြန်မာ့ရုပ်ရှင်ငွေရတုသဘင်ပွဲ ကျင်းပပေးရန် စိတ်ကူးရလာကြသည်။ ထိုစိတ်ကူးကြောင့်ပင်လျှင် နောင်သောအခါ ရွှေရတုသဘင်၊ စိန်ရတုသဘင်၊ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်

အိန္ဒိယနိုင်ငံရုပ်ရှင်လေ့လာရေးအဖွဲ့နှင့်တွေ့ဆုံစဉ်

ရာပြည့်စသည်ဖြင့် အမှတ်တရပွဲကြီးများ ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁ ရက်နေ့မှ မတ်လ ၁၀ ရက်နေ့အထိ မြန်မာနိုင်ငံ စက်မှုလက်မှုပြပွဲကြီးနှင့်အတူ ရွှေတိဂုံဘုရားအနောက်ဘက်မုခ်တွင် မြန်မာ့ရုပ်ရှင်ငွေရတုပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှဘုရင်ခံ ဆာဟူးဗတ်(စ်)ရန့်နှင့်အတူ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်နှင့် ပြဇာတ်အစည်းအရုံးဝင်များ တစ်ခဲနက် ပါဝင်ကူညီ လှုပ်ရှားခဲ့ကြလေသည်။ "လှေလှော်ရင်းတက်ကျိုး"ဆိုသည့်ပမာ မြန်မာ့ရုပ်ရှင်ကို အစဉ်တစိုက် ကူညီအားပေးခဲ့သော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၇ ရက်နေ့တွင် သူ၏ဝန်ကြီးများနှင့်အတူ လုပ်ကြံခံခဲ့ရလေရာ အာဇာနည်ကြီးများ ဈာပနအတွက် ရုပ်ရှင်နှင့် ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးက ရှေ့တန်းမှ ပါဝင်ကူညီပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဥက္ကဋ္ဌကြီး ဦးတင်နွယ်၏ညီဖြစ်သူ ဦးညီပုသည် ဈာပနပွဲကျင်းပရာ ဂျူဗလီဟောတွင် တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေးအတွက် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဈာပနပွဲမှတ်တမ်းကို ရိုက်ကူးနိုင်ခဲ့သည်သာမက ဈာပနပွဲအတွက် ရန်ပုံငွေကိုလည်း ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးက များစွာရှာဖွေပေးနိုင်ခဲ့လေသည်။

> **"လွတ်လပ်ရေးအတွက် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ လှုပ်ရှားမှုများနှင့် ဈာပနပွဲမှတ်တမ်းကို ရိုက်ကူးနိုင်ခဲ့သည် သာမက ဈာပနပွဲအတွက် ရန်ပုံငွေကို လည်း ရုပ်ရှင်နှင့် ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးက များစွာ ရှာဖွေ ပေးနိုင်ခဲ့လေသည်။"**

၁၉၄၈ ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးအောင်ပွဲနေ့သို့ ရောက်သောအခါတွင်လည်း တာမွေမြင်းပြိုင်ကွင်းဟောင်းကြီးထဲတွင် ကျင်းပသောပွဲ၌ ဘဲလေးပုံစံ "ရွှေမိုး ငွေမိုးပြဇာတ်"ကို မေတ္တာဖြင့်ဝိုင်းဝန်း အသုံးတော်ခံ ကပြပေးခဲ့ကြလေသည်။

ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးသည် ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာပွဲများတွင်လည်းကောင်း၊ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်ရာပွဲများတွင်လည်းကောင်း အကူအညီပေးတတ်ခဲ့သည့် နည်းတူ ၁၉၄၉ ခုနှစ် ရန်ကုန်အစိုးရဘဝ ရောက်ခဲ့ရသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်သူများကိုလည်း အားပေးကူညီခဲ့သည်။ အင်အားမကောင်းသေးသော တပ်မတော်ကြီးကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ကူညီသည့်အနေဖြင့် ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ (Home Guard) အဖွဲ့ ဖွဲ့ကာ အင်းစိန်သူပုန် အရေးအခင်းတွင် တပ်မတော်အတွက် ထောက်ပို့လုပ်ငန်းများ ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးခဲ့လေသည်။

ရှေ့တန်း– ဦးသန့်၊ ဦးညီပု၊ ဦးချန်ထွန်း (ဥက္ကဋ္ဌ)၊ ဦးတင်နွယ် (ဒုတိယ–ဥက္ကဋ္ဌ)၊ ဆရာခန့်

နောက်တန်း– ဦးတင်ယု၊ ဦးလှဘူး၊ ဦးစိုးမောင်၊ (တွဲဖက်အတွင်းရေးမှူး) ဦးချင်းစိန်၊ ဦးသောင်းစိန် (အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး)၊ ဦးလွန်းဖေ၊ ရွှေဒုံးဘီအောင်၊ ဦးမောင်မောင် (စာရင်းစစ်မှူး)၊ ဦးတင်မောင်၊ ဦးကျော်သန်း (ငွေထိမ်းမှူး)

"တပ်မတော်ကြီးကို အင်အားရှိဖို့ အရာရာမှာကူညီ၊ ရဲဘော်အပေါင်းကို ကိုယ့်အသွေးအသားမို့ အစဉ်မမေ့အပ်လေသည် . . . " ဆိုသော တေးရေးဆရာ ရွှေတိုင်ညွန့်၏ သီချင်းအတိုင်း ထိုစဉ်က အင်အားနည်းပါးနေသော တပ်မတော်ကို မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီးသည် တတ်စွမ်းသရွေ့ အဘက်ဘက်မှ အကူအညီပေးခဲ့သည်။

– ကာဠေးပြဇာတ်ရုံတွင် ကပွဲညွှန့်ရန်ပုံငွေ ပြဇာတ်ကပြီး တပ်မတော်သို့ ငွေ ၉၈၀၀/– ကျပ် ထည့်ဝင်ခြင်း၊

တပ်မတော်အသံလွှင့်ဌာနမှနေ၍ တေးသီချင်းများ လွှင့်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ရှေ့တန်းရောက်တပ်မတော်သားများကို ဖျော်ဖြေရန် အထူးအစီအစဉ်ဖြင့် နယ်လှည့် ဖျော်ဖြေရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့ပြီး

ဖျော်ဖြေခြင်း၊ ၁၉၄၉–၅၀ ပြည့်နှစ်တွင်လည်း လွတ်လပ်ရေးနှစ်ပတ်လည်အောင်ပွဲတွင် ထရပ်ကားလော်ရီ ၁၅ စီး၊ ပညာသည် ၁၅၀ ဦးဖြင့် ရန်ကုန်မြို့တွင်း စီတန်း လှည့်လည်ပွဲကျင်းပရုံသာမက ထိုအောင်ပွဲသို့လာရောက်သော တောင်တန်းဒေသ တိုင်းရင်းသားဧည့်သည်များကို ကြိုဆိုနေရာချပေးခြင်း၊ ကျွေးမွေးဧည့်ခံခြင်း အစရှိသည့် အကူအညီများ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၀–၅၁ ခုနှစ် လူထုပညာရေးရန်ပုံငွေ ကျပ် ၄၀၀ လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းအပြင် တပ်မတော်သက်သာရန်ပုံငွေအတွက် မြန်မာရုပ်ရှင်ကားများကို တနင်္ဂနွေနံနက်ပွဲများ ပြသပေးခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံရုပ်ရှင်လေ့လာရေးအဖွဲ့

ရုပ်ရှင်နှင့်ပြဇာတ်အစည်းအရုံးကြီး၏ အမှုဆောင်အဖွဲ့ကို တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် မဲစနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အဓိကအင်အားကြီးကုမ္ပဏီနှစ်ခုဖြစ်သော အေဝမ်းနှင့် ဗြိတိသျှဘားမားတို့က ဦးစီးလုပ်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ ဥက္ကဋ္ဌဦးတင်နွယ်သည် အေဝမ်းမိသားစုတွင် အကြီးဆုံးသားဖြစ်ပြီး ရုပ်ရှင်ထုတ်လုပ်သူ၊ ရုပ်ရှင်ဒါရိုက်တာ၊ တေးဂီတ၊ တေးသီချင်းများစီစဉ်သူ၊ ဇာတ်လမ်းရှာဖွေဖန်တီးသူ၊ အေဝမ်းကုမ္ပဏီကြီးကို ဖခင်ဦးဘညွန့်ကိုယ်စား စီမံအုပ်ချုပ်သူဖြစ်ခြင်းကြောင့် လူချစ်လူခင်ပေါပြီး ရိုသေလေးစား ဩဇာတိက္ကမကြီးမားသူလည်း ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဦးတင်နွယ်သည် ဥက္ကဋ္ဌနေရာတွင် ၁၉၄၆ ခုနှစ်မှသည် ၁၉၅၁ ခုနှစ်အထိ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဦးချန်ထွန်း (ဗြိတိသျှဘားမား)က ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဦးစိုးမောင် (၁၉၄၆–၄၇)၊ ဦးချင်းစိန် (၁၉၄၇–၁၉၅၁)တို့က ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။

ပထမနှစ်တွင် ကန်တော်ကြီးနေရာတွင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည့် ကန်တော်မိတ်၊ နေသူရိန်၊ မြိုင်၊ ရန်ကုန်ရုံ၊ ကန်တော်မင်္ဂလာရုံ အစရှိသော ပြဇာတ်နှင့်ရုပ်ရှင်ရုံများကို အစိုးရမြေခွန်တော်နှင့် အမြတ်ခွန်ဌာနက အခွန်ငွေတောင်းခံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ရုပ်ရှင်လောကသားများ နစ်နာမှုမရှိစေရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။

ရန်ကုန်မြို့တွင် ရုပ်ရှင်ရုံများ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်လာနိုင်ပြီဖြစ်၍ ရုပ်ရှင်လောကသား များ ရုပ်ရှင်ဇာတ်ကားများ ပြန်လည်ရိုက်ကူးလာကြသောကြောင့် လိုအပ်သောဖလင်ရိုင်းနှင့် ပေ့ါစတစ် ဖလင်များကို အစိုးရထံမှ ချေးယူကာ ထုတ်လုပ်သူများကို ဖြန့်ဝေပေးနိုင်ခဲ့သည်။

အစည်းအရုံးကြီး၏တောင်းဆိုချက်ဖြင့် ဆင်ဆာအဖွဲ့တွင် နာယကကြီးဦးညွန့်နှင့် ဦးအုန်းမောင်တို့ ပါဝင်ခွင့်ရလာသည်။ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌဦးချန်ထွန်း၊ ဦးညီပုနှင့် ဦးမောင်မောင် (ရန်ကုန်)တို့က ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ကုန်ကျစရိတ်ဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ကာလကတ္တား၊ ပူးနားနှင့် ဘုံဘေမြို့ကြီးများရှိ ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းများကို လေ့လာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁ ရက်နေ့မှ ၁၀ ရက်နေ့အထိ ရုပ်ရှင်ငွေရတု အထိမ်းအမှတ်ပွဲကြီး ကျင်းပနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ရုပ်ရှင်ဖလင်များ အစိုးရထံမှ ချေးငှားဝေငှနိုင်ခဲ့ခြင်း၊ ပွဲခွန်တော်လျှော့နည်းရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း၊ အမျိုးသားလွတ်လပ်ရေးအောင်ပွဲများတွင် ပါဝင်ကူညီဆင်နွှဲခဲ့ခြင်း၊ အေဝမ်းမျိုးဆက် ကိုမြင့်စိုး (ဒဂုန်မြင့်စိုး)ကို အစိုးရပညာတော်သင်အဖြစ် အမေရိကန်နိုင်ငံ သို့ ရုပ်ရှင်ဘွဲ့ယူနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ခြင်းများအပြင် ယနေ့ထက်တိုင် ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ထားသည့် ဗဟန်းမြို့နယ် ဝင်္ကဘာလမ်း အမှတ်(၁၆)မြေနှင့် တိုက်တစ်လုံးကို ဝယ်ယူမတည် ထူထောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းအစရှိသောလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

တစ်နှစ်တစ်ခါ ရွေးကောက်ပွဲပြုလုပ်ပြီး ဥက္ကဋ္ဌနေရာကို ဦးတင်နွယ်က ၁၉၅၁ ခုနှစ် အထိ တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ကြည်စိုးထွန်း

jrefmjynfESifha&mywdkfwdkawGbrdkf

a'gufwmausmfvwf

"မြန်မာများသည် ယဉ်ကျေးသည်၊
တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခွဲခြားသော ဇာတ်စနစ်မရှိ၊
ဆင်းရဲသူများ၊ လယ်လုပ်ကိုင်သူများအပါအဝင်
လူအများစုတို့သည် စာရေးစာဖတ်တတ်ကြသည်
အစရှိသည်ဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။"

မြန်မာပြည်သည် ၁၉ ရာစုနှစ်နှင့် ၂၀ ရာစုများတွင် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အထိုက်အလျောက် အရေးကြီး ကျော်ကြားသောနိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပြည်၏ကျွန်းသစ်၊ မြန်မာပြည်မှ ပတ္တမြား အစရှိသည်တို့အပြင် ၁၉ ရာစု၊ ၂၀ ရာစုများအတွင်း မြန်မာပြည်သည် ဗြိတိသျှ အင်ပါယာ၏ လူဦးရေသန်းပေါင်းများစွာကို "ထမင်းကျွေး"ခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်သည် ထိုအချိန်က နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှဆန်တန်ချိန် ၃ သန်းကျော် တင်ပို့ခဲ့သည်။[၁] ယနေ့ခေတ် နှုန်းအရ လူတစ်ဦး၊ တစ်နှစ်ပေါင် ၄၄၀ ခန့်၊ (၂၀၀ ကီလိုဂရမ်ခန့်)နှင့်တွက်လျှင် လူဦးရေ ၁၅ သန်း ကျော် စားသုံးသောဆန်ပမာဏ ဖြစ်ပါသည်။

ဆန်စပါးသည် အာရှတိုက်တွင် ရှေးအခါကပင် စားသုံးခဲ့ကြသော်လည်း အာဖရိကတိုက် အချို့နေရာများတွင်မူ ကိုလိုနီခေတ်တွင်မှ သိရှိခဲ့ဟန်တူသည်။ ထို့ကြောင့် အာဖရိကတိုက် ၏ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဆန်ကို "Burma" ဟုခေါ်သည်ဟု သိရပါသည်။[၂] အခြားတစ်ဖက်မှ လေ့လာသော် မိမိတို့မြန်မာပြည်၏အမည်ကို အေဒီ ၁၃ ရာစု ပုဂံခေတ်အဆုံးပိုင်း 'နရသီဟ ပတေ့' လက်ထက်နောက်တွင်မှသာ ဥရောပတိုက်သားများက စတင်သိရှိကြသည်ဆိုသည် မှာ စိတ်ဝင်စားစရာတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဥရောပနှင့်မြန်မာပြည်တို့ ထိတွေ့မှု သမိုင်းကို အကျဉ်းလေ့လာကြည့်ကြပါမည်။

အရှေ့အာရှနိုင်ငံများနှင့် ဥရောပတိုက်တို့ ထိတွေ့မှု

အရှေ့အာရှနိုင်ငံများနှင့်ဥရောပတိုက်တို့ ထိတွေ့မှုသည် အိန္ဒိယပြည်နှင့် စတင်ခဲ့ ဟန် တူပေသည်။ မှတ်တမ်းများအရ ဂရိပြည်မှ Alexander the Great သည် ဘီစီ ၃၂၇– ၃၂၅ အချိန်အတွင်း အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ အခြားတစ်ဖက်မှ အိန္ဒိယပြည်ကဲ့သို့ပင် စောစီးစွာ ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားခဲ့သော တရုတ်ပြည်နှင့် ဘီစီ ၁၃၀ "ဟန်မင်းဆက်" အချိန်တွင်မှသာ တရုတ်ပြည်နှင့် ဥရောပတို့ဆက်သွယ်သော "ပိုးလမ်းမကြီး" ပေါ်ပေါက် သည်ဟု စာရေးသူဖတ်ရှုဖူးပါသည်။[၃]

Alexander သည် အိန္ဒိယမှအပြန်ခရီး ဘီစီ ၃၂၃ တွင် သေဆုံးပြီးနောက် အရှေ့အလယ် ပိုင်း ဂရိတိုင်းပြည်များပါဝင်သော Seleucid Greek Empire မှ သံအမတ် Megasthenes သည် အိန္ဒိယပြည် 'မောရိယ'ဘုရင် 'ချန္ဒရာဂုတ္တ' Mauryan Emperor Chandragupta ၏ နန်းတော်သို့ ဘီစီ–၃၀၂ တွင် ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ထိုသူက Indica အမည်ဖြင့် စာအုပ်ရေးခဲ့သည်။ (Indica ဆိုသည်မှာ ဥရောပသားတို့ သုံးသော အိန္ဒိယပြည်၏ ရှေးအမည်ဖြစ်သည်) ထိုစာအုပ်တွင် အိန္ဒိယပြည်၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် အစရှိသည်တို့အကြောင်း ပါဝင် ခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ Megasthenes ရေးခဲ့သောစာအုပ်သည် ဥရောပသားတို့ အရှေ့အာရှ တိုက်မှ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အကြောင်း ရေးသားသော ပထမစာအုပ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။[၄]

မြန်မာပြည်သို့ ဦးစွာရောက်ရှိခဲ့ကြသော ဥရောပတိုက်သားများ

မြန်မာပြည်နှင့်ပတ်သက်၍ အေဒီ ၁၃ ရာစုအဆုံးပိုင်း Venice မြို့သား Marco Polo သည် တရုတ်သို့ ပြန်ရောက်ခဲ့ပြီး သူ၏စာအုပ် The Travels of Marco Polo ပေါ်ထွက် လာပြီး နှစ်အတော်ကြာမှသာ ဥရောပတိုက်သားအချို့တို့ မြန်မာပြည်အကြောင်း ကြားဖူးကြ

မည်ဟု ယူဆရသည်။ Marco Polo သည် အသက် ၁၅–၁၆ အရွယ်တွင် သူ၏ဖခင်နှင့်အတူ ပိုးလမ်းမကြီးအတိုင်းသွား၍ တရုတ်ပြည်သို့ရောက်ခဲ့ပြီး ၁၇ နှစ် နေထိုင်ခဲ့ သည်။ ထိုအချိန်တွင် တရုတ်ပြည်ကို မွန်ဂိုတို့သိမ်းပိုက်ထားပြီး ဘုရင်ကူဗလိုင်ခန် Kublai Khan က ထိုလူငယ်ကို သဘောကျ၍ နယ်စားအဖြစ်လည်း ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ပုဂံပြည်ကို နရသီဟပတေ့၊ တရုတ်ပြေးမင်းလက်ထက် မွန်ဂိုတပ်တို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည့်အခါ Marco Polo ပါဝင်ခဲ့ဟန် တူပေသည်။ သူ၏စာအုပ်တွင် မြန်မာပြည်ကို တရုတ်တို့ခေါ်သည့်အတိုင်း Mien "မြန်" ဟု ခေါ်ခြင်း၊ "ငဆောင်ချန်း"တိုက်ပွဲအကြောင်း၊ မြန်မာတို့ဘက်မှ ဆင်များအသုံးပြု၍ တိုက်သောကြောင့် မွန်ဂိုစစ်သားများ ပထမထွက်ပြေးရသည့်အကြောင်း၊ မွန်ဂိုစစ်သည်များက နောက်ဆုတ်၍ မြားများဖြင့်တိုက်ရာ မြန်မာတပ်များ မြားဒဏ်ကို မခံနိုင်သဖြင့် ရှုံးရကြောင်းတို့ကို ရေးသားထားသည်။

ပုဂံမြို့နှင့်ပတ်သက်၍ ဘုရားများ၊ ဆည်းလည်း ခေါင်းလောင်းများ အစရှိသည်တို့အကြောင်းများကို ရေးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် Marco Polo ၏စာအုပ်သည် ဥရောပတိုက်သားများရေးသည့် မြန်မာပြည်အကြောင်းပါဝင်သော ပထမဦးဆုံးစာအုပ် ဖြစ်ပေမည်။ ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်း မြန်မာပြည်သို့လာရောက်ခဲ့ကြသော ဥရောပတိုက်သားများကလည်း Marco Polo ၏စာအုပ် ထွက်ပေါ်ပြီးနောက် ၁၅ ရာစုနှင့် ၁၇ ရာစုအတွင်း ဥရောပတိုက်သား ၁၅ ဦးခန့် "ပဲခူး"၊ "အင်းဝ"၊ "မြောက်ဦး" စသော မင်းနေပြည်တော်များသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး မြန်မာပြည်အကြောင်း ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ထိုရေးသားခြင်းများတွင် မြန်မာပြည်နှင့် ဘုရင်များအကြောင်း မကောင်းရေးသားခြင်းများ နည်းပါးပြီး အမှန်ထက် ပိုမိုချီးမွမ်းခြင်းနှင့် ချဲ့ကားခြင်းများလည်း ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ အချို့သူတို့ ရေးသားခြင်းများတွင် သံသယဖြစ်စရာနှင့် မဖြစ်နိုင်စရာများလည်း ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ Marco Polo ၏မြို့ Venice မှ Nicolo di Conti သည် ၁၄၂၀ ပြည့်နှစ်၊ မိုးညှင်းမင်းလက်ထက်တွင် ရခိုင်ပြည်၊ ပဲခူးနှင့် အင်းဝမြို့တို့သို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး "အင်းဝမြို့ကို Nobler than all other

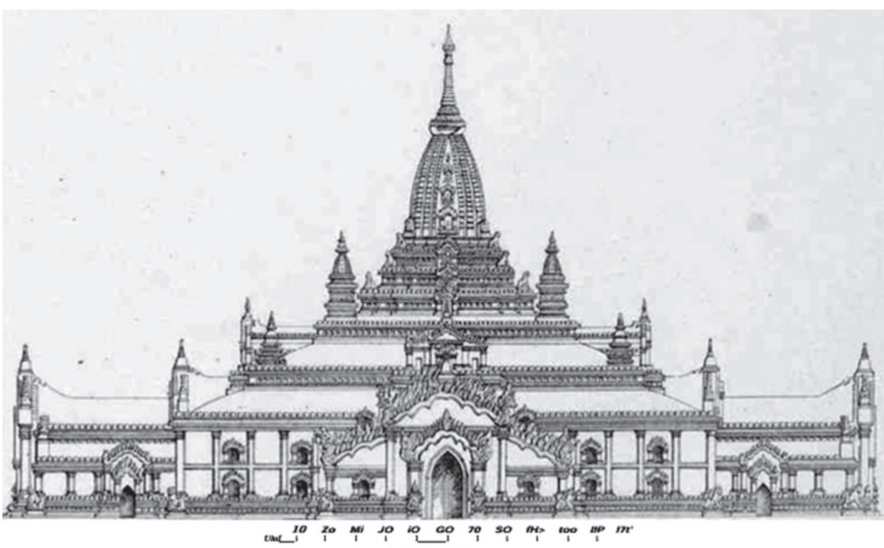

cities မြို့များအားလုံးထက် အဆင့်မြင့်သည်ဟု” ချီးကျူးခဲ့သည်။ Nicolo di Conti နောက်မကြာမီတွင် ပဲခူးမြို့ကိုရောက်ခဲ့သူ Ludovico di Varthema သည် “ဘုရင်ဗညားရန်” နှင့်တွေ့ခဲ့ပြီး သူ့တွင်ပါလာသော သန္တာကျောက် အနည်းငယ်ကို ပေးသဖြင့် ပတ္တမြားအလုံး ၂၀၀ ရရှိသဖြင့် “ကမ္ဘာပေါ်တွင် အရက်ရောဆုံးသောဘုရင်” ဖြစ်သည် ဟုရေးခဲ့သည်။

ထိုသူက ဘုရင်၏ ဝတ်ဆင်ပုံနှင့်ပတ်သက်၍ ခြေချောင်းများအထိပင် ပတ္တမြားများနှင့် ဆင်ထားသည်ဟု ရေးသားခဲ့ပြီး သူ၏အဆိုအရ ဘုရင်ကို ကလေးများကပင် စကားပြောနိုင်ပြီး လွန်စွာကြင်နာသူဖြစ်သည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ပဲခူးမြို့နှင့် ပတ်သက်၍ ကြီးကျယ်သောမြို့ဖြစ်ကြောင်း၊ လှပသောမြစ်၏အနောက်ဘက်တွင် ရှိကြောင်း၊ ကောင်းမွန်သော အိမ်များနှင့် နန်းတော်သည် ကျောက်တုံးများဖြင့် တည်ဆောက်ထားသည် ဆိုသည်။[၅] မိမိတို့ မြန်မာရှေးထုံးစံအရ ဘာသာရေးအဆောက်အအုံများဖြစ်သော စေတီပုထိုးများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတို့သည်သာ အုတ်များ၊ ကျောက်များဖြင့် တည်ဆောက်ကြပြီး နန်းတော်များ အပါအဝင် လူနေအိမ်များသည် သစ်သားဖြင့်သာ ဆောက်လုပ်လေ့ရှိသောကြောင့် ကျောက်များဖြင့် ဆောက်သောအိမ်များနှင့် နန်းတော်ဆိုသည်မှာ သံသယရှိဖွယ်ပင်။

ပါမောက္ခ Hall က ၁၆ ရာစုနှစ် မြန်မာပြည်အကြောင်း မှတ်တမ်းများရေးခဲ့ကြသော နိုင်ငံခြားသားများအနက် Ferdinand Mendez Pinto သည် filibuster (လေရှည်အကျယ်ချဲ့သူ) များတွင် ထိပ်ဆုံးမှပါဝင်သည် ဟုမှတ်ချက်ပေးခဲ့သည်။[၆] Pinto ၏ ရေးသားချက်အရ “တပင်ရွှေထီး” သည် မုတ္တမကို လူအင်အား ၇၀၀၀၀၀၊ တိုက်ဆင် ၃၀၀၀ နှင့် အမြောက် ၆၀၀၀ တို့ဖြင့် တိုက်သည်ဟု ရေးထားရာ မဖြစ်နိုင်သောကိန်းဂဏန်းများ ဖြစ်ပေမည်။ နှိုင်းယှဉ်ရန်မှာ မှန်နန်းရာဇဝင်အရ တပင်ရွှေထီးနှင့်ဘုရင့်နောင်တို့ အေဒီ ၁၅၄၈၊ (မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၉၁၀) တွင် ယိုးဒယားသို့ချီရာ ရှေ့တပ်တွင် ဗိုလ်လေးသောင်း၊ ရာဇသင်္ကြံ ခေါင်းဆောင်သော နောက်တပ်တွင် စစ်သည်သူရဲလေးသောင်းဟု ပါရှိသည်ဟုဆိုရာ စုစုပေါင်း လူအင်အား တစ်သိန်းကျော်ခန့်သာ ရှိပေမည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်အရ ထိုစစ်သည်များနှင့် အတူ စုစုပေါင်း မြင်း ၁၆၈၀၀၊ ဆင် ၄၈၀ ပါဝင်ခဲ့သည်ဟု ပါရှိသည်။[၇] စစ်ချီလူအင်အားနှင့် တိုင်းပြည်လူဦးရေအချိုးတို့ နှိုင်းရသော် မြန်မာပြည်ကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပြီးနောက် ၁၈၉၁ ခုနှစ်တွင် တစ်ပြည်လုံးသန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၇ ဒသမ ၇၂၂ သန်းရှိပါသည်။[၈] ထိုသည်ကိုအခြေခံ၍ နှစ်စဉ်လူဦးရေတိုးနှုန်း ၁ ဒသမ ၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် နောက်ပြန်တွက်ပါလျှင် တပင်ရွှေထီးခေတ်၊ ၁၅၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် မြန်မာပြည်လူဦးရေသည် ၁ သန်းထက်ပင် လျော့နည်းပေမည်။

မြန်မာပြည်သို့ ခေတ္တလာရောက်သူများအပြင် မကောင်းသောနည်းဖြင့် ကြီးပွားလိုသူများ ရောက်ခဲ့သည်ကိုလည်း မိမိတို့မြန်မာပြည်သားများ သိကြသည်။ တပင်ရွှေထီးကို အရက်စွဲစေသူကို မှန်နန်းရာဇဝင်တွင် “ကုလား ဘုရင်ဂျီ” ဟုသာ ရေးထားသဖြင့် မည်သည့်လူမျိုးဟု အတိအကျမဆိုနိုင်သော်လည်း “ပေါ်တူဂီပြည်”မှ ဖြစ်သည် ဟု နားလည်ကြသည်။[၉] အခြားပေါ်တူဂီလူမျိုးတစ်ဦးမှာ Filipe de Brito e Nicote ဖြစ်ပြီး မြန်မာတို့က “ငဇင်ကာ” ဟုခေါ်ကြသည်။ သူသည် Cabin boy –သင်္ဘောသန့်ရှင်းရေးအလုပ်ဖြင့်အေဒီ ၁၅၈၅ ခန့်တွင် အာရှတိုက်သို့ရောက်ခဲ့ပြီး[၁၀] မဟုတ်မမှန်နည်းများဖြင့် သန်လျင်ကို ရောက်

ခဲ့ပြီး ၁၆၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ထိုစဉ်က ပေါ်တူဂီတို့ပိုင်သော အိန္ဒိယပြည် Goa ဘုရင်ခံထံမှ Commander of Syriam (သံလျင်တပ်မှူး) အမည် ရယူပြီး သံလျင်မြို့ဝန်းကျင်ကို အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

နောက်ဆုံး မှန်နန်းရာဇဝင်အရ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၇၄၊ (အေဒီ ၁၆၁၂ ခန့်) "မဟာဓမ္မရာဇာ–အနောက်ဘက်လွန်မင်း" သံလျင်သိမ်းပိုက်သည့်အခါ "နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်၍ ဘုရားပုထိုးများကိုဖျက်ဆီးသည့်သူ –တံကျင်တင်လေ" ဟူသောအမိန့်အရ အသေဆိုးနှင့် ဘဝဆုံးခဲ့သည်။[၃၀] ပါမောက္ခ Hall က filibuster (လေရှည်အကျယ်ချဲ့သူ) ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သူ Pinto ထက်သာလွန်ပြီး မိမိတို့တိုင်းပြည်အကြောင်းကို မကောင်းတီထွင် ရေးသားခဲ့သော အခြားဥရောပသားတစ်ဦးမှာ ဘုရင်ဂိုဏ်ဘာသာဝင် ရှင်ကြီး Friar Manrique ကိုလည်း ထည့်သွင်းကြရပါမည်။ Manrique သည် ၁၆၂၉ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ဘုရင် "သီရိသုဓမ္မ" လက်ထက်တွင် နေပြည်တော် "မြောက်ဦး"မြို့သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ Manrique ၏ရေးသားခြင်းတွင် "ဘုရင်သီရိသုဓမ္မ"သည် မွတ်ဆလင်ဘာသာဝင် မှော်ဆရာတစ်ဦး၏ စကားများကို ယုံကြည်ပြီး Elixer အထူးသက်စောင့်ဆေး(ရောဂါအလုံးစုံပျောက်ဆေး)ကို ဖော်ရန် လူပေါင်း ၆၀၀၀ ကို သတ်ခဲ့သည်ဟုရေးခဲ့သည်။

ထိုစွပ်စွဲချက်တွင် မှော်ဆရာက မသေဆေးဖော်ရန် (၁) 'ချိုးဖြူအကောင် ၂၀၀၀ ၏ နှလုံး'၊ (၂) 'နွားအဖြူ ၃၀၀၀ ၏ နှလုံး' နှင့် (၃) 'လူပေါင်း ၆၀၀၀ ၏ နှလုံး' တို့ လိုအပ်သည် ဆိုသောကြောင့် ဘုရင်၏အမိန့်ဖြင့် ညအချိန် လူတို့ကို ဖမ်း၍သတ်စေခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။[၃၁] ထိုသည်တို့ကို စာရေးသူမယုံနိုင်သဖြင့် "ရက္ခပူရကျမ်းကို လေ့လာကြည့်ရာ ထိုမင်းသည် နန်းစံနှစ်ပေါင်း ၁၆ နှစ်ရှိခဲ့ပြီး "သာသနာအကျိုး ဆောင်ရွက်တော်မူကာ သံဃာ ၁၀၀၀ ရဟန်းခံနိုင်သော သိမ်၊ အာလိန်ငါးဆင့်ပါဝင်သော သင်္ကျိမန်အောင်စေတီ"တို့ကို တည်ထား ကိုးကွယ်ခဲ့သည်ဟု ရေးသားထားသည်။[၃၂] မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နှင့်လည်း ချင့်ချိန်စဉ်းစား ကြည့်ကြပါမည်။ ချိုးငှက်ကို အင်္ဂလိပ်စကားတွင် dove ဟုခေါ်ပြီး ခိုကို pigion ဟုခွဲ၍ ခေါ်ကြသော်လည်း အခြားသော ဥရောပစကားများတွင် ခိုနှင့်ချိုးတို့ကို Pigion ဟုသာ ရော၍ခေါ်ကြသည်။ Manrique ရေးသော မူလစာပေတွင် မည်သို့သုံးထားသည်ကို စာရေးသူ မသိရသော်လည်း တောနေချိုးဖြူကို ရရန်မဖြစ်နိုင်သည့်အပြင် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန် 'ခိုဖြူ' ဖြစ်လျှင်ပင် မြောက်ဦးမြို့နှင့်ပတ်ဝန်းကျင်တွင် အကောင် ၂၀၀၀ ရရန်လည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ အလားတူပင် နွားအဖြူ ၃၀၀၀ ရရန်မှာလည်း မဖြစ်နိုင်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တစ်ဦးအနေနှင့် လူ ၆၀၀၀ ကိုသတ်ရန် အမိန့်ပေးသည်ဆိုသည်မှာလည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထိုသို့ Friar Manrique က မည်သို့သောအကြောင်းကြောင့် ရေးသည်ကို စဉ်းစားဖွယ်ဖြစ်ပေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် ရခိုင်ပြည်သို့ရောက်ရှိခဲ့သည်မှာ ခရစ်ယာန်သာသနာပြုရန် ဖြစ်သည်။

ထိုခေတ်ထိုအခါက အချို့သော Adoltry ရုပ်တုကိုးကွယ်သောဘာသာ၊ အနောက်တိုင်းသားတို့သည်အရှေ့တိုင်းသားတို့၏ယုံကြည်ကိုးကွယ်သော ဘာသာများကို Animism နေ၊ လ၊ မီး အစရှိသောပစ္စည်းကို ကိုးကွယ်သောဘာသာ၊ primitive religion (အောက်တန်းကျသောဘာသာ) စသည်ဖြင့် သမုတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ထိုသည်မှာ အဓိကအကြောင်း ဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။ Manrique သည် အေဒီ ၁၆၂၈ တွင် အာရှသို့ စတင်ရောက်ရှိခဲ့ပြီး

ဦးစွာအိန္ဒိယပြည် ဘန်ဂေါလ်ပြည်နယ် Hugli မြို့သို့ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုဒေသသည် ဟိန္ဒူဘာသာဝင်အများစု နေထိုင်သောနေရာဖြစ်ပြီး ဘုရင်ဂျီကျောင်းတစ်ကျောင်းသာ ရှိသည်။ ဤသည်ကို Manrique သည် "ထိုကျောင်းသည်ဘာသာမဲ့သူများအတွင်း တစ်ခုတည်းသော အလင်းရောင်ဖြစ်သည်" ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ ထိုမှတ်ချက်သည်ပင် ထိုသူ၏ အခြားဘာသာများကို ချိုးနှိမ်သောစိတ်ဓာတ် ပေါ်လွင်စေသည်။ Hugli မှတစ်ဆင့် ထိုအချိန်က ရခိုင်ပြည်ပိုင်နက်တွင်ရှိသော စစ်တကောင်းမြို့အနီး Dianga သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ Dianga သည် ပေါ်တူဂီတို့က ကျွန်အရောင်းအဝယ်ဈေးအဖြစ် အသုံးချလျက်ရှိသည်။ ပေါ်တူဂီတို့က အိန္ဒိယပြည်ပင်လယ်ကမ်းစပ်များနှင့် မြစ်များအတွင်း ဝင်ရောက်ပြီး ကိုယ့်ရွာ ကိုယ့်အိမ်များတွင် နေထိုင်လျက် အပြစ်မရှိသူများကို လူသားမဆန်၊ တိရစ္ဆာန်များကဲ့သို့ ဖမ်းဆီးပြီး အမေရိကန်အစရှိသော ထိုစဉ်က ကျွန်များအသုံးပြုသည့်နေရာများသို့ တင်ပို့ရောင်းချသောနေရာအဖြစ် အသုံးချခဲ့သည်။[၃၆]

ထိုပေါ်တူဂီတို့သည် ရခိုင်ပြည်ကိုလည်း များစွာပြဿနာပေးသဖြင့် နောင်အခါ ရခိုင်ဘုရင်ကလည်း Dianga ကို ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ Manrique သည် ထိုလုပ်ငန်းရပ်ကို လက်ခံလျက် ကျွန်ကုန်သည်များနှင့် ပူးပေါင်းနေထိုင်ခဲ့ပြီး ရခိုင်ပြည်တွင်လည်း နှစ် အနည်းငယ်နေခဲ့သည်။ ၂၀ ရာစုအစပိုင်းတွင် မြန်မာတို့ကို ချစ်ခင်ပြီး မြန်မာပြည်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့သူ မြန်မာပြည်အကြောင်းစာအုပ်များလည်း ရေးခဲ့သူ Maurice Collis ၏ ရေးသားချက်အရ Manrique သည် ခရစ်ယာန်သာသနာပြုခြင်းတွင် လုပ်ကိုင်ခဲ့သော်လည်း ကြင်နာစိတ်ကင်းသူ၊ ကိုယ်ချင်းစာနာစိတ်မရှိသူတစ်ယောက်ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ Manrique သည် ၁၅ နှစ်ခန့် အာရှတိုက်တွင် နေထိုင်ပြီး ဥရောပသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိချိန်တွင် အသေဆိုးနှင့် သေခဲ့ရသည်။ သူ၏ အခိုင်းအစေက ရွှေနှင့်ပစ္စည်းများကိုယူ၍ သူ့ကိုသတ်ပြီး ထိုပစ္စည်းထည့်သောသေတ္တာ အတွင်းသွင်း၍ မြစ်ထဲတွင် ပစ်ခဲ့သည်။[၃၇]

မြန်မာပြည်အကြောင်းသီးသန့် ဥရောပတိုက်သားများရေးသော ပထမဦးဆုံးသောစာအုပ်

ဥရောပတိုက်သားတို့ အရှေ့အာရှဒေသများတွင် ကိုလိုနီများ တည်ဆောက်ခဲ့သည်မှာ ၁၆ ရာစု အစပိုင်းတွင် ပေါ်တူဂီတို့က စခဲ့သည်။ ပေါ်တူဂီတို့သည် အေဒီ ၁၅၀၅ ခုနှစ်တွင်ပင် သီရိလင်္ကာကျွန်းနှင့် ၁၅၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် အိန္ဒိယပြည်အနောက်ခြမ်းရှိ Goa တို့ကို သိမ်းပြီးဖြစ်သည်။ ထို ၁၆ ရာစုအစတွင် မြန်မာပြည် တောင်ငူတွင် မင်းကြီးညို (အေဒီ ၁၄၈၅–၁၅၃၀)၊ အင်းဝတွင် ဒုတိယမင်းခေါင် (အေဒီ ၁၄၈၀–၁၅၀၁) အစရှိသည်ဖြင့် ကွဲပြားနေကြပြီး တပင်ရွှေထီးနှင့် ဘုရင့်နောင်တို့၏ ဒုတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်လည်း မပေါ်ပေါက်သေးပေ။ အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်တို့သည် နောက်မှရောက်လာသူများဖြစ်ပြီး မိမိတို့မြန်မာပြည်တွင် တတိယနိုင်ငံ တည်ဆောက်ရန် "ဦးအောင်ဇေယျ"က ကြိုးပမ်းနေသော အေဒီ ၁၇၅၀ ပြည့်နှစ်ဝန်းကျင်တွင် ဗြိတိသျှ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီသည် အိန္ဒိယပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ပြင်ဆင်လျက် ရှိသည်။ ဦးအောင်ဇေယျသည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၁၅ (အေဒီ ၁၇၅၃)တွင် "မုဆိုးဘိုကို ရွှေဘို"ဟု သမုတ်၍ နန်းတက်သည်။ အလောင်းမင်းတရား ဦးအောင်ဇေယျ တည်ထောင်သော ကုန်းဘောင်မင်းဆက် မြန်မာနိုင်ငံသည် အဆင့်ဆင့်ကျယ်ဝန်းကြီးထွား

ခဲ့ပြီး ထိုမင်းဆက်၏ ဖ ယောက်မြောက် "ပဒုံမင်း၊ ဘိုးတော်ဘုရား" လက်ထက်၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ (အေဒီ ၁၇၈၃) တွင် ရခိုင်ပြည်ကို မြန်မာပြည်တွင်းသို့ သိမ်းသွင်းလိုက်သည်။[၃၆] တစ်ဖက်မှ ဗြိတိသျှတို့၏အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီကလည်း အိန္ဒိယပြည် ဘန်ဂေါလ်ပြည်နယ် Bengal Province ကို အေဒီ ၁၇၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် သိမ်းခဲ့ပြီးသောကြောင့် မြန်မာနှင့် ဗြိတိသျှတို့၏အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီနှင့် ရင်ဆိုင်ကြရတော့သည်။

ထိုစဉ်က မြန်မာတို့သည် "မည်သည့်တိုင်းပြည်ကိုမျှ မကြောက်" ဟူသော ခံယူချက်ရှိကြပေမည်။ ထိုအချိန်မတိုင်မီ ၁၆ ခန့်၊ အေဒီ ၁၇၆၇ ခုနှစ်တွင် ပဒုံမင်း၏အစ်ကို ဆင်ဖြူရှင်လက်ထက်တွင် အယုဒ္ဓယကို အောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ပြည်မကြီးမှတပ်များပင်ပါဝင်သော တရုတ်တပ်များ မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာသည်ကို မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၂၇ မှ ၁၁၂၉ (အေဒီ ၁၇၆၅ မှ ၁၇၆၇) သုံးနှစ်အတွင်း စစ်ပွဲကြီး သုံးကြိမ်ဖြင့် တွန်းလှန်ခဲ့သည်။ ထိုအခြေခံစိတ်ဓာတ်ကြောင့် အေဒီ ၁၇၉၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာတပ်တို့က အင်္ဂလိပ်ပိုင်စစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ ထွက်ပြေးသည့်သူပုန်များကိုဖမ်းရန် ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့၏ မှတ်တမ်းအရ မြန်မာတပ်အင်အား ၅၀၀၀ နှင့် ဝင်ရောက်ခဲ့သည့်အပြင် မြန်မာပိုင်ရခိုင်ပြည်နယ်စပ်မှလည်း တပ်အင်အား ၂၀၀၀၀ နှင့်လည်း အသင့်ပြင်ထားသည်။[၃၇] အင်္ဂလိပ်တို့က မြန်မာများလိုလားသော စစ်တကောင်းနယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာသည့်သူပုန်များကိုဖမ်း၍ လွှဲပြောင်းပေးသဖြင့် ပြေငြိမ်းခဲ့ကြသည်။ (လူ့သမိုင်းတွင် စစ်ဖြစ်ကြသည်မှာ စစ်ဖြစ်ရန် လိုလားကြသောကြောင့် သို့မဟုတ် စစ်ဖြစ်ခြင်းမှ အချို့သောသူများ အကျိုးရရှိသောကြောင့် ဖြစ်ကြသည်ဆိုသည်မှာ သင်ခန်းစာယူကြရပေမည်။ လူအင်အား ၅၀၀၀ နှင့်အင်္ဂလိပ်တို့၏ပိုင်နက်အတွင်းဝင်ရောက်ခဲ့သော်လည်း အင်္ဂလိပ်တို့က စစ်မဖြစ်ခင် ၁၈၈၅ ခုနှစ် သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် မိမိတို့တိုင်းပြည်မှ သစ်ကိုခိုးသောကြောင့် ဒဏ်ကြေးရိုက်သည်ကို အကြောင်းပြပြီး စစ်တိုက်၍ မိမိတို့တစ်နိုင်ငံလုံးကို သိမ်းခဲ့သည်။) ထိုစဉ်က ၁၇၉၄ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီသည် စစ်မလိုလားသေးသောကြောင့် ထိုကဲ့သို့အဖြစ်မျိုး နောက်နောင်မဖြစ်ရန် အေဒီ ၁၇၉၅ ခုနှစ်တွင် Lieut–Colonel Michael Symes ကို အမရပူရနေပြည်တော်သို့ သံအရာရှိအဖြစ် စေလွှတ်ခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့၏ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီက မြန်မာပြည်နှင့်စစ်ဖြစ်ရန်ကို ရှောင်လွှဲလိုသောအကြောင်းများတွင် ကုန်သွယ်ခြင်းမှ ရရှိနေသော အကျိုးအမြတ်များလည်း ပါဝင်ပေသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့၏မှတ်တမ်းအရ မြန်မာပြည်နှင့် ကုန်သွယ်ခြင်းမှ နှစ်စဉ်စတာလင်ပေါင် ၂၀၀၀၀၀ ရရှိခဲ့သည်။ ထိုကုန်သွယ်မှုမှ အဓိကသည် "မြန်မာကျွန်းသစ်" ဖြစ်ပြီး ထိုစဉ်က ဥရောပနှင့်အာရှတို့ ကုန်သွယ်လျက်ရှိကြသော သင်္ဘောဆောက်လုပ်ရေးတွင် မရှိမဖြစ်သော ပစ္စည်းဖြစ်ခဲ့သည်။[၃၈] အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီက Michael Symes ကို မြန်မာနေပြည်တော်သို့သွား၍ဆွေးနွေးရန်အချက်များတွင် နောက်နောင် နယ်စပ်ကျော်ဝင်ရောက်မှုမရှိရန်၊ နှစ်ဖက်ကုန်သည်များသည် တရားဝင်အကောက်အခွန်များပေး၍ လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်ခွင့်ရှိရန်အစရှိသည်တို့ ပါဝင်သည်။ Michael Symes သည် ထိုခရီးအပြီး An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava အမည်ဖြင့် စာအုပ်ထူကြီးရေးခဲ့ရာ ထိုစာအုပ်သည် ဥရောပသားတို့ မြန်မာပြည်အကြောင်းတစ်အုပ်လုံး အပြည့်ရေးသားသော ပထမစာအုပ်

ဖြစ်ပေမည်။ Michael Symes သည် မြန်မာပြည်နှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ပိုင်နက်ဖြစ်သော ဘင်္ဂလား ပြည်နယ်တို့ အိမ်နီးချင်းများအဖြစ် ငြိမ်းချမ်းစွာ ရပ်တည်ရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လာရောက်ခဲ့ သောခရီးတွင် မြန်မာပြည်နှင့် မြန်မာလူမျိုးတို့အကြောင်း သူမြင်တွေ့ကြုံခဲ့သည့်အတိုင်း ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်မှလည်း ထိုအချိန်က မြန်မာတို့သည် အခြားသူ များ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက် မရောက်ဖူးသေးသော၊ အခြားတိုင်းတစ်ပါးသားများကို စစ်မရှုံး ဖူးသေးသော အချိန်ဖြစ်သောကြောင့် Michael Symes ၏ မှတ်တမ်းသည် စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသည်ဟု ယူဆကြရပါမည်။

သူ၏စာအုပ်မှ ပထမအခန်းတွင်ပင်– "ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူများနေထိုင်ကြသော တိုင်းပြည် များတွင် ယဉ်ကျေးစွာနေထိုင်ခြင်းအတတ်ကို သိရှိသော သူတို့နေသော တိုင်းပြည်ရှိကြောင်း ကို မိမိတို့သိရှိမှု နည်းလှသည်။ ထိုတိုင်းပြည်သည် ဗြိတိသျှတို့ပိုင်သော အိန္ဒိယပြည်နှင့် တရုတ်ပြည်တို့အတွင်း ရှိသည်။ "There are no countries on this habitable globe, where the arts of civilized life are understood, of which we have so limited a knowledge, as those that lie between the British possessions in India and the empire of China" ဟုရေးသားထားသည်။[၁၉] Mr Symes တို့ ရန်ကုန်မြစ်ဝသို့ရောက်သည်

နှင့်ပင် လေ့ငယ်တစ်စီးချဉ်းကပ်လာပြီး ဟိန္ဒူစတန်ဘာသာဖြင့် မြို့ဝန်က ကိုယ်တိုင်ကြိုဆို လိုသဖြင့် သင်္ဘောကို ခေတ္တကျောက်ချ၍စောင့်ရန်ပြောခဲ့သည်။ ထို့နောက် လှေပေါင်း ၂၀– ၃၀ ခန့်ပါဝင်သော လှေအုပ်စုရောက်လာသည်။ ထိုမှရာထူးအဆင့်မြင့်ဟန်တူသူ သုံးဦးသည် သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်လာကြသည်။ ထိုသူတို့သည် ယဉ်ကျေးသည်။ သို့သော် "ကြောက်ရွံ့မှု လုံးဝမရှိကြ"ဟု ရေးသားထားသည်။ သူ၏စာအုပ်တွင် မြန်မာများသည် ယဉ်ကျေးသည်၊ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခွဲခြားသော ဇာတ်စနစ်မရှိ၊ ဆင်းရဲသူများ၊ လယ်လုပ်ကိုင်သူများအပါဝင် လူအများစုတို့သည် စာရေးစာဖတ်တတ်ကြသည် အစရှိသည်ဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။

သို့သော် မြန်မာပြည်တွင် ထိုအချိန်ကတည်ရှိခဲ့သော သက်ဦးဆံပိုင်ပဒေသရာဇ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်၍ စိတ်ညစ်စိတ်ပျက်ခဲ့ရပုံများကိုလည်း များစွာတင်ပြရေးသားထားပါသည်။ Michael Symes ခေါင်းဆောင်သော သံအဖွဲ့သည် ၁၇၉၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၈ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်သို့ ရောက်ပြီး ဒလမြို့ဝန်နှင့် အရာရှိအချို့တို့ လာရောက်တွေ့ဆုံ၍ ရန်ကုန်မြစ်ကမ်း အနီး တည်းခိုရန် သီးသန့်အိမ်ဆောက်၍နေရာချထားပေးသည်။ စားသောက်စရာများ ပို့ပေးသည် အစရှိသည်တို့ဖြင့် ဧည့်ဝတ်ကျေပွန်ကြသော်လည်း လာရောက်ရသော အဓိက အကြောင်းများကို ဆွေးနွေးရန်မှာမူ မြန်မာတို့၏လုပ်ကိုင်ပုံစနစ်များသည် လွန်စွာ နှောင့်နှေး ကြန့်ကြာခဲ့ကြောင်းကို တင်ပြထားပါသည်။ ထိုစဉ်က ပဲခူးမြို့ဝန်သည် ရန်ကုန်မြို့ဝန်နှင့် ဒလမြို့ဝန်တို့အထက်တွင် ရှိဟန်တူပေသည်။ ပဲခူးမြို့ဝန်မှတစ်ဆင့်သာ နေပြည်တော်သို့ အကြောင်းကြားနိုင်သော်လည်း ပဲခူးမြို့သို့သွားခွင့်သည်ပင် ၁၀ ရက်ကြာစောင့်နေခဲ့ရကြောင်း ရေးသားထားသည်။

Michael Symes ၏ မှတ်တမ်းများအရ ၁၇၉၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၉ ရက်နေ့တွင် အမရပူရလွှတ်တော်သို့သွားရောက်၍ မင်းညီမင်းသားများ၊စော်ဘွားများ၊ တရုတ်ပြည်မှ သံအဖွဲ့ အစရှိသူများနှင့်အတူ ဘုရင်၏ပလ္လင်ခုံကို ကန်တော့ပြီးနောက်လာရသော လုပ်ငန်းရပ် များ ဆက်လက်တိုးတက်ခြင်းမရှိတော့ဟု ဆိုပါသည်။ အကြောင်းမှာ သူနှင့်တွေ့ခွင့်ရသော ဝန်ကြီး အစရှိသူတို့သည် သူနှင့်သူ၏အဖွဲ့လာရောက်ရသော အဓိကအကြောင်းကို အမှန် တကယ်ဆုံးဖြတ်သူ ဘုရင်သို့ မပြောရဲကြဘဲ "လာရောက်လက်ဆောင်ပေးအပ်သော သံအဖွဲ့ အနေဖြင့်သာ ဆက်ဆံနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ Michael Symes သည် ဝန်ကြီးများထံ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော ဘုရင်နှင့်တွေ့ခွင့်ရရန် အကြိမ်ကြိမ်တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း အချိန်သာ ရွှေ့ခဲ့ပြီးနောက် စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့ "ကန်တော့ခံပွဲ" သို့တက်လျှင် ဘုရင်နှင့်တွေ့ နိုင်သည်ဟုသာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့က ဆိုကြပြန်သည်။

ဤအကြိမ်တွင်လည်း Mr Symes က သူ လာရသောအကြောင်းသည် နှစ်ပြည်ထောင်၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အကျိုးအတွက်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် သူ့အား ဘုရင်နှင့်တွေ့ခွင့်ကို ကတိမပြုလျှင် ထို ၂၈ ရက်နေ့ ကန်တော့ပွဲသို့လည်း မတက်နိုင်ဟု ဝန်ကြီးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်သို့ လိပ်မူပြီး စာရေးသောအခါမှသာ သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးများ ဘုရင့်ထံ နားသွင်းကြပြီး စက်တင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ဘုရင့်တံဆိပ်နှင့်တကွ မြန်မာလိုရေးထားသောစာနှင့် ထိုစာကို ပါရှန် ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုထားသောစာတို့ ရရှိသည်။ Michael Symes ၏ ထိုစာအုပ်တွင် ဘိုးတော် ဘုရား၏စာကို တိုက်ရိုက်အင်္ဂလိပ်လိုဘာသာပြန်ဖော်ပြထားပြီး အဓိကအချက် ၆ ချက်

ပါဝင်ပါသည်။ ထိုသည်တို့မှ အချက် ၅ ချက်သည် ကုန်သွယ်ရေး နှစ်နိုင်ငံတို့၏ရန်သူများကို စစ်ပစ္စည်းများမရောင်းချရေး၊ နှစ်နိုင်ငံ သင်္ဘောများ မုန်တိုင်းအချိန်တွင် ဆိပ်ကမ်းများသို့ နားခိုနိုင်ခွင့်၊ ပြင်ဆင်နိုင်ခွင့် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဘိုးတော်ဘုရား၏စာတွင် အင်္ဂလိပ်တို့က ထွက်ပြေးသွားသော လူဆိုးဓားပြများကို နှစ်ဦး နှစ်ဖက်အုပ်ချုပ်သူများ ကျေနပ်မှုအတွက် လွှဲပြောင်းပေးရေးဟုသာ ပါဝင်ခဲ့သည်။[၂၀] ပဒုံ မင်းဘိုးတော်ဘုရား၏ခံယူချက်သည် မိမိတို့အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော ထိုစဉ်က "မည်သူ့ ကိုမျှ မကြောက်" သော မြန်မာတို့၏စိတ်ဓာတ်ကို ဖော်ပြလျက် ရှိသည်။ ယခုခေတ်စကား နှင့်ဆိုသော် Extradition agreement "တရားခံများ လွှဲပြောင်းပေးရန် သဘောတူညီ ချက်"သာဖြစ်ပြီး Territorial integrity နှစ်ဦးနှစ်ဖက် နယ်နိမိတ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း စည်းကမ်းလိုက်နာရန် လိုအပ်ချက်မပါဝင်ခဲ့ပေ။

Michael Symes ၏ မိမိတို့မြန်မာလူမျိုးတို့အပေါ် အမြင်သည် အခြေခံသောစရိုက် လက္ခဏာများဖြစ်သည့် လူလူချင်းဇာတ်စနစ်ဖြင့် ခွဲခြားမှုမရှိခြင်း၊ မြန်မာဥပဒေများသည် ဥရောပတိုင်းပြည်အများစုတို့၏ဥပဒေများထက် အဆင့်မြင့်ခြင်း၊ ဆင်းရဲသားများ၊ လယ်သမား များ အပါအဝင်လူအများတို့သည် စာရေးစာဖတ်တတ်ခြင်း၊ အချို့သော သူတို့သည် ပါဠိ၊ သက္ကတဘာသာတို့နှင့် သိပ္ပံပညာများကိုပင် တတ်မြောက်ကြသည်။ သို့သော် ပဒေသရာဇ် စနစ်သည် လူသားတို့၏ အသိပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဟန့်တားသည်။ ထိုအတားအဆီး မရှိလျှင်နှင့် အခြားနိုင်ငံတစ်ရပ်က လာ၍ကျွန်မပြုလျှင် မြန်မာတို့သည် ကြီးပွားချမ်းသာ၊ အသိကြွယ်ဝသောသူများ ဖြစ်ပေမည်။ some are versed in the more erudite volumes of science, containing many Sanskrit and Pali terms, but the feudal system, which cherishes ignorance and check to civilization and improvement.—unless some foreign power impose an alien yoke, the Birmans bid fair to be a prosperous, wealthy, and enlightened people ဟုရေးသားထားသည်။[၂၀] ထို့အပြင် Michael Symes သည် မြန်မာတို့ကျင့်သုံးသော ဥပဒေ"ဓမ္မသတ်"ကို ချီးမွမ်းထားပြီး ထိုအကြောင်းကို ၄ မျက်နှာခန့် ဖော်ပြခဲ့သည်။ မိမိတို့ပြန်လည်သုံးသပ်ကြပါသော် ၁၇၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် James Watt က ရေနွေးငွေ့စက်ကို သီးသန့် Condenser တပ်ပြီး လက်တွေ့ အသုံးချ၍ရသော စက်ကို တီထွင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် စက်မှုတော်လှန်ရေးသည် ၁၈၃၀ ပြည့်နှစ်ခန့်တွင် စသည်။ ၁၇၀၈ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နှင့်စကော့တလန်ပြည်တို့ ပေါင်းပြီး ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည်။ ထို ၁၈ ရာစုတွင် မိမိတို့အာရှတိုက်ရှိ တိုင်းပြည်တို့တွင် သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်တွင်သာ ရှိကြသေးသည်။ ထိုဖွံ့ဖြိုးမှုအခြေအနေ ကွာခြားချက်ကို Michael Symes က ထိုခေတ်ကပင် သဘောပေါက်သောကြောင့် ထိုသို့မှတ်ချက်ပြုခဲ့ပေမည်။

ထို Mr Symes ၏ စာအုပ်ထွက်ပြီးနောက် ၁၈၂၄–၁၈၂၆ ခုနှစ်များအတွင်း မိမိတို့ဘက်မှ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ခြင်းနှင့် ရှင်မဖြူကျွန်းအရေးတို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်–မြန်မာပထမစစ် ဖြစ် ခဲ့ကြပြီး ၁၈၂၆ ခုနှစ်တွင် ရန္တပိုစာချုပ်ကို ချုပ်ခဲ့ကြရသည်။ ထို့နောက် John Crawfurd ဆိုသူကို အမရပူရနေပြည်တော်သို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုသူလာရောက်သော ရည်ရွယ်ချက် သည် ယခင် Michael Symes လာခဲ့သည်နှင့် ကွာခြားသည်မှာ Michael Symes သည်

ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် နှစ်နိုင်ငံပူပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးတို့အတွက် လာရောက်ခြင်းဖြစ်ပြီး Crawfurd လာရောက်ခြင်းသည် စစ်နိုင်သူက စစ်ရှုံးသူထံမှ လျော်ကြေးရရှိရန်၊ စစ်သုံ့ပန်းများလဲလှယ်ရေး အစရှိသည်တို့အကြောင်း ဆွေးနွေးရန်လာရောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ Crawfurd ကလည်း သူလာရောက်ခဲ့သောခရီးနှင့် ပတ်သက်၍ An Embassy From the Governor– General of India to the Court of Ava, 1826–1827 အမည်ဖြင့် စာအုပ်ရေးခဲ့သည်။ ထိုစာအုပ်၏အစပိုင်းတွင်ပင် မြန်မာများကို “ရန်သူများ” The enemy အစရှိသော အသုံးအနှုန်းများပါဝင်ခဲ့သည်။ Crawfurd သည် ဉာဏ်ပညာနည်းပါးသူဖြစ်ဟန် တူပါသည်။ ပုဂံမြို့ ရွှေစည်းခုံစေတီတော်ရောက်သည့်အခါ ဘုရားတည်ဆောက်သော ခုနှစ်ကို ၃၅၉ မှ ၃၉၂ The Burman vulgar era ဟုရေးခဲ့ပါသည်။[၂၀] အမှန်တွင် The Burman era. (မြန်တို့၏သက္ကရာဇ်) ဟုရေးသင့်ပြီး vulgar ရိုင်းသည်ဟူသော စကားကိုထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် မိမိတို့ကို ချိုးနှိမ့်ခဲ့သည်။ သူရေးခဲ့သော သက္ကရာဇ်သည် နှစ်ပေါင်း ၈၀ ခန့် လွဲမှားနေသည့်အပြင် ထိုသူသည် အဆင့်မြင့်ယဉ်ကျေးမှုရှိသော လူမျိုးတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်မှတ်သားသော သက္ကရာဇ်များရှိကြသည်ဆိုသော အသိဉာဏ်ပင် မရှိသူဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

စစ်သူကြီးမဟာဗန္ဓုလနှင့် ပတ်သက်၍လည်း မဟာဗန္ဓုလ၏သတ္တိနှင့် အရည်အချင်းတို့ကို ဖော်ပြထားပြီး သေဆုံးရခြင်းသည် မြန်မာတို့၏ Rude warfare.. ရိုင်းသော စစ်တိုက်ပုံကြောင့်ဟု ရေးထားပြန်သည်။[၂၇] မဟာဗန္ဓုလသည်ခံတပ်ကို စစ်ဆေးနေစဉ်တစ်ဖက်မှ ဗုံးနှင့်ထိသွားသည်ကိုလည်း ရေးထားရာ ထိုအချိန်က မြန်မာတို့၏လက်နက်နှင့် စစ်တိုက်နည်းပညာ အဆင့်နိမ့်လျက်ရှိသေးသည်မှာ မှန်သော်လည်း ရိုင်းစိုင်းခြင်း၊ ယဉ်ကျေးခြင်းများနှင့် မပတ်သက်သည်ကို နားလည်ဟန်မတူပေ။ Crawfurd ၏ အခြေခံအယူအဆမည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ ပုဂံ–ညောင်ဦးဒေသသို့ရောက်သည့်အခါ မြန်မာတို့၏ ရှေးဗိသုကာလက်ရာများ

•ircw.&aJwtrAiyCapeYule J>o.yfcSon.Litii."roThe-5o.e-a

IIEW0F PART OF THE SMALL TEMPLE CALLED SEM BVO-KOO 6,t PAGAN

ဖြစ်သော ရွှေစည်းခုံစေတီတော်၊ အာနန္ဒာစေတီ၊ မြန်မာတို့၏ယွန်းလက်ရာများ အစရှိသည်တို့ကို မအံ့ဩဘဲ မနေနိုင်သောကြောင့် ထိုသည်တို့အကြောင်းကို စာ ၃ မျက်နှာခန့် ရေးသား ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသူ မြန်မာပြည်သို့ ရောက်ခဲ့သည့်အချိန်အတွင်း မိမိတို့ မြန်မာ တိုင်းရင်းသားများ ရိုင်းစိုင်းသောအပြုအမူများကို ရေးသားထားခြင်းများ မတွေ့ရှိရပေ။ Crawfurd သည် မြန်မာ့ရိုးရာလက်ဝှေ့ပွဲများ၊ ဆင်ပွဲများ၊ ဆင်များ ယဉ်ပါးစေရန် ကျူးသွင်းသောနည်းများ စသည်တို့ကို နှစ်သက်ခဲ့သည့်အပြင် ထိုစဉ်က မြန်မာတို့၏ဘုရင် "စစ်ကိုင်းမင်း ဘကြီးတော်"သည် ယဉ်ကျေးကြောင်း၊ တိုင်းသူပြည်သားများကို ကြင်နာကြောင်းများကို ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

John Crawfurd အမရပူရနေပြည်တော်သို့ ရောက်ခဲ့ပြီးနောက် အမေရိကန်ခရစ်ယာန်သာသနာပြု Rev. Malcom သည် ၁၈၃၆ ခုနှစ်တွင် အင်းဝနေပြည်တော်သို့ ရောက်ခဲ့ပြီး An Account of the Burman Empire အမည်ဖြင့် စာအုပ်ရေးခဲ့သည်။ Rev. Malcom သည် ဘကြီးတော်၏ဦးလေးတော်စပ်သူ 'မက္ခရာမင်းသားကြီးနှင့်တွေ့ခဲ့ပြီး သူ့အားများစွာအထင်ကြီးကြောင်း၊ သင်္ချာဘာသာတွင် အလွန်တော်ကြောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာအုပ်များကိုပင် ဖတ်နိုင်ကြောင်း၊ သူ၏စာကြည့်ခန်းတွင် Ree's Cyclopaedia _ စွယ်စုံကျမ်းပင် ထားရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစဉ်က ဘုရင်စစ်ကိုင်းမင်း၏ညီအရင်းဖြစ်သူ သာယာဝတီမင်းသားနှင့်လည်း တွေ့နိုင်ခဲ့ပြီး သူသည်လည်း လွန်စွာဖော်ရွေကြောင်း၊ ဉာဏ်ရည်စွမ်းနှင့် ယောကျ်ားပီသသောပုံ (intelligent and manly countenance) ပေါ်ကြောင်းများကို ရေးသားခဲ့သည်။[၂၄]

ဘကြီးတော်စစ်ကိုင်းမင်းနောက် အင်္ဂလိပ်မြန်မာ ဒုတိယစစ် ၁၈၅၂ ခုနှစ်အပြီး မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းအားလုံး ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရပြန်သည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာတို့၏ဘုရင် "မင်းတုန်းမင်း" သည် သံတမန်ရေးရာတွင် လိမ္မာပါးနပ်သူဖြစ်သဖြင့် မိမိတို့ဆုံးရှုံးသောနယ်မြေများကို de facto လက်တွေ့အားဖြင့် လက်ခံသော်လည်း စာချုပ်ဖြင့် လွှဲပြောင်းကြောင်း အတည်ပြု လက်မှတ်မထိုးခဲ့ပေ။ ထိုသည်မှာ အင်္ဂလိပ်တို့က မြန်မာများထံမှ လုယူထားသော အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်လျက်ရှိသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကိုလိုနီများသိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းရပ်များသည် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီက ပြုလုပ်ခြင်းမဟုတ်တော့ဘဲ ဗြိတိသျှအစိုးရက တိုက်ရိုက်ကိုင်တွယ်လျက် ရှိသည်။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံနယ်မြေများကို တရားဝင်စာချုပ်ဖြင့် လွှဲပြောင်းရေး လက်မှတ်ထိုးကြရန် အိန္ဒိယပြည် ဘုရင်ခံချုပ်က Sir Arthur Phayre. ခေါင်းဆောင်သောအဖွဲ့ကို ၁၈၅၅ ခုနှစ်တွင် အမရပူရနေပြည်တော်သို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ထိုသံအဖွဲ့တွင် Henry Yule သည် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ်ပါဝင်ပြီး ထိုသူသည် Narrative of the Mission Sent by the Governor General of India to the Court of Ava in 1855[၂၅] ဆိုသောစာအုပ် ရေးခဲ့သည်။

ထို ၁၈၅၅ ခုနှစ် သံအဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်သော Arthur Phayre သည် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော ပညာတတ်တစ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် အဆင့်မြင့်သော ယဉ်ကျေးမှုများကို တန်ဖိုးထား နားလည်သူဖြစ်သည်။ မြန်မာစကားကို ကောင်းမွန်စွာတတ်ကျွမ်းသည့်အပြင် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို သိရှိနားလည်သူလည်း ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာ

အဆုံးအမများဖြစ်သော ၃၈ ဖြာ မင်္ဂလာတရားများကို ပင် ဆွေးနွေးနိုင်သူဖြစ်ပြီး မင်းတုန်းမင်းက စာချုပ် ချုပ်ဆိုကြခြင်းတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်တိုင်းပြည်တို့ အကျိုး ရှိကြမှသာ မှန်ကန်သော လုပ်ရပ်များဖြစ်နိုင်ကြောင်း နှင့် သူသည်လည်းကောင်း၊ Phayre သည်လည်းကောင်း နောင်ကာလတွင် အမည်ပျက်ကြမည်ဖြစ်ကြောင်းများ ကို မင်းတုန်းမင်းက ပြောဆိုကြောင်းကို ရေးသားထား သည်။ Henry Yule ၏ စာအုပ်တွင် မြန်မာတို့၏ ဘာသာ အယူအဆများ၊ မြန်မာသဘင်၊ မြန်မာဂီတ အစရှိသည်တို့ အကြောင်းများကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ပုဂံ ဗိသုကာလက်ရာများနှင့်ပတ်သက်၍ စာမျက်နှာပေါင်း ၂၄ ရှက်တွင် ရေးသားဖော်ပြခဲ့သည့်အပြင် အာနန္ဒာ၊ သဗ္ဗညု၊ ကန်တော့ပလ္လင်၊ ပုထိုးသားများ၊ စေတီတော် များနှင့် အချို့စေတီငယ်တို့၏ပုံများကို ရေးဆွဲဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။ စေတီတော်များ၏ပုံများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အာနန္ဒာနှင့် သဗ္ဗညု ဂူဘုရားများ၏ Plan View ပန္နက်ပုံ၊ Section ဖြတ်ပိုင်းပုံ၊ Elevation မတ်ရပ်ပုံတို့ကို အတိုင်းအတာနှင့်ပင် ဖော်ပြထားရာ အချိန်အတော်ယူ အပင်ပန်းခံ ရေးဆွဲခဲ့ရပေမည်။

စာအုပ်တွင် ဖော်ပြချက်အရ ထိုအဖွဲ့တွင် Mr Grant ဆိုသူ ပန်းချီဆရာတစ်ဦးပါဝင်သည်။ သို့သော် ထိုသို့အတိုင်းအတာများနှင့် ရေးဆွဲရန်မှာ အတော် ကျွမ်းကျင်ရမည့်အပြင် အချိန်လည်း အတော်ယူရပေ မည်။ ရေးဆွဲသူများနှင့် တာဝန်ပေးသူများသည် မြန်မာ တို့၏ ဗိသုကာပညာလက်ရာများကို လွန်စွာအထင်ကြီး နှစ်သက်သောကြောင့်သာ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ (နေပြည်တော်သို့ ရောက်စဉ်က Mr Grant က မင်းတုန်းမင်း၏ အနည်းကပ်ပုံတူ ဆွဲရန်အတွက် ထိုင် ပေးရန် ပန်ကြားခဲ့သော်လည်း မင်းတုန်းမင်းက အချိန် မပေးနိုင်ခဲ့ဟု ပါရှိပါသည်။ Henery Yule ၏ စာအုပ် အဖုံးတွင် ပလ္လင်ပေါ်ထိုင်နေသော မင်းတုန်းမင်း၏ ပန်းချီပုံသည် ထို Mr Grant က အဝေးမှ အမြန်ဆွဲခဲ့သော ပုံဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။ အခြားသော မင်းတုန်းမင်း၊ သီပေါမင်း၊ စုဖုရားလတ် အစရှိသူတို့၏ ပုံများသည် ၁၈၂၂ ခုနှစ်ခန့် နောက်ပိုင်းဓာတ်ပုံနည်းပညာ ပေါ်ပေါက်

“မင်းတုန်းမင်း၊ သီပေါမင်း၊ စုဖုရားလတ် အစရှိသူတို့၏ ပုံများသည် ၁၈၂၂ ခုနှစ်ခန့် နောက်ပိုင်း ဓာတ်ပုံနည်းပညာ ပေါ်ပေါက်ပျံ့နှံ့လာ သည့်အခါမှ ရိုက်ကူးသောပုံများ ဖြစ်ပေမည်။”

ပျံ့နှံ့လာသည့်အခါမှ ရိုက်ကူးသောပုံများ ဖြစ်ပေမည်။)

မြန်မာ့သမိုင်းအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အီတာလျံလူမျိုး၊ ဘုရင်ဂျီသာသနာပြု Father Sangermano သည် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက် ၁၇၈၃ ခုနှစ်မှ ၁၈၀၆ ခုနှစ်များ အတွင်း မြန်မာပြည်တွင်နေထိုင်ခဲ့ပြီး ၁၈၃၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော A Description of the Burmese Empire[၂၆] အမည်နှင့်စာအုပ်သည် မြန်မာ့သမိုင်းကို နိုင်ငံခြားဘာသာဖြင့် ရေးသော ပထမစာအုပ်ဖြစ်ပေမည်။ Sangermano သည် ခရစ်ယာန်သာသနာပြုတစ်ဦး ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာပြည်၊ မြန်မာတို့အကြောင်းများကို မှန်မှန်ကန်ကန် သူတွေ့ရှိသည့် အတိုင်း ရေးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ Sangermano ၏ သမိုင်းစာအုပ်နောက်တွင် မင်းတုန်းမင်းနှင့်တွေ့ဆုံခဲ့သူ Phayre ကလည်း History of Burma ဆိုသောစာအုပ်ကို ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် ရေးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်ဝန်းကျင်တွင် ခရစ်ယာန်သာသာနာပြုများဖြစ်သော Ada C. Chaplin, Olive Jennie Bixby အစရှိသူများကလည်း မြန်မာပြည်နှင့် မြန်မာ တိုင်းရင်းသားများအကြောင်း ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ထိုသူတို့၏ရေးသားချက်များသည် အဓိကအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များကို ခရစ်ယာန်ဘာသာသို့ သွတ်သွင်းရန် ခက်ခဲသည်များ ကို ဖော်ပြထားသည်။ Bixby ၏ရေးသားချက်များတွင် မြန်မာတို့ကိုးကွယ်သောဘာသာ သည် အိန္ဒိယပြည်တွင်ကဲ့သို့ ဇာတ်ခွဲခြားသောစနစ်၊ လင်ယောကျ်ားသေဆုံးလျှင် ဇနီးကိုပါ မီးရှို့သောစနစ် စသည်တို့ကဲ့သို့ မဆိုးသော်လည်း Idolatry ရုပ်တုကိုးကွယ်သောဘာသာ ဟု စွပ်စွဲထားသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ၏နက်နဲမှုကို နားမလည်ကြသောသူများ ဖြစ်ကြပေမည်။ စာရေးသူ၏အယူအဆကို တင်ပြရပါလျှင် လူတို့၏သဘာဝသည် “မိမိအယူအဆသည် မှန် သည်” သာဖြစ်ပြီး ထိုသူတို့သည် ကိုယ်ပိုင်အယူအဆများ ဖော်ပြခြင်းကို ခွင့်လွှတ်နိုင်ပါသည်။

သို့သော် မိမိတို့တိုင်းပြည်ဒုက္ခရောက်အောင်နှင့် မိမိတို့တိုင်းရင်းသားချင်း သွေးခွဲသော ဇာတ်လမ်းများကို လုပ်ကြံတီထွင်ရေးသားခဲ့သူများကို ဆန့်ကျင်ကြရပါမည်။ ထိုသူများ အကြောင်းကို နိဂုံးအနေနှင့် ဖော်ပြလိုပါသည်။ မြန်မာ့သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်သောစာပေ များသည် ၁၈၈၅ ခုနှစ် မိမိတို့တိုင်းပြည် ကိုလိုနီစနစ်အောက် ရောက်ရှိသွားသည့်နောက် ရေးသားသူများ တိုးပွားခဲ့သည်။ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် E.H. Parker ၏ Burma with Special Reference to her Relation with China[၂၇] စာအုပ်သည် မြန်မာပြည်အကြောင်းရေးခဲ့ သော တရုတ်မှတ်တမ်းများကို ထည့်သွင်းခဲ့သဖြင့် တန်ဖိုးရှိပါသည်။ ထို့နောက် John Stuart သည် ၁၉၀၉ ခုနှစ်တွင် Burma Through the Centuries[၂၈] ၁၉၁၀ ခုနှစ်တွင် ... C.C. Lowis ၏ The Tribes of Burma[၂၉] ၁၉၂၅ ခု နှစ်တွင် B .E.Harvey ၏ History of Burma from the Earliest Times to 10th March 1824 အမည်ဖြင့်[၃၀] D.G.E Hall ၏ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် Europe and Burma စသည်ဖြင့် ၂၀ ရာစုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပင် စာအုပ်ပေါင်း ခြောက်အုပ်ခန့်နှင့် ဆောင်းပါးများလည်း များစွာထုတ်ဝေခဲ့ကြသည်။

၂၀ ရာစုနှစ်အတွင်း အင်္ဂလိပ်တို့ရေးသော မြန်မာ့သမိုင်းများကို မကျေနပ်ကြသဖြင့် မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်သော ဦးဖိုးကျား၊ ဦးဘသန်း၊ ပါမောက္ခချုပ်ဒေါက်တာထင်အောင်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနညွှန်ကြားရေးဝန် ဦးဖိုးလတ် အစရှိသူတို့ကလည်း ရေးသားခဲ့ကြ ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာ့သမိုင်းအကြောင်း ရေးသားသောစာပေအချို့တို့တွင် လူမျိုးကြီး

စိတ်အမြင်ဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြခြင်းများလည်း ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ကိုလိုနီစနစ်တွင် ကျင့်သုံးသော ခွဲခြား၍ အုပ်ချုပ်ခြင်း Divide and Rule မူဝါဒကို ကျင့်သုံးပြီး Mr. Luce သည်သူ၏ "မြန်မာအစ ကျောက်ဆည်က" ဆိုသော လိမ်ညာတီထွင်သွားသောရေးသားချက်များသည် မိမိတို့တိုင်းရင်းသားများကို သွေးခွဲခြင်းတွင် ထိုစဉ်က အထိုက်အလျောက် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထိုသူက မြန်မာ(ဗမာ) များသည် အေဒီ ရာစု၊ အခြားသောတိုင်းရင်းသားများနောက်မှသာ မြန်မာပြည်သို့ ဝင်ရောက်လာပြီး အခြားတိုင်းရင်းသားများဖြစ်သော မွန်တိုင်းရင်းသားများကို တွန်းဖယ်ခြင်း၊ ကရင်များ၊ ပလောင်များ၏နေရာများကို လုယူသိမ်းပိုက်ခြင်း စသည်တို့ကို မည်သည့်ကိုးကားချက်များမရှိဘဲ တီထွင်ရေးသားထားသည်။ ထိုသူသည် သူ၏ရေးသားချက်များကို တရုတ်မှတ်တမ်းများမှ ရရှိသယောင် ရေးသားထားသော်လည်း ထိုသူညွှန်းသော တရုတ်မှတ်တမ်းများတွင်လည်းမပါဘဲ တီထွင်လိမ်ညာခဲ့သည်။ ထိုပညာရှင်အုပ်စုတို့ မိမိတို့တိုင်းရင်းသားများအချင်းချင်း သွေးခွဲသွားခဲ့သော ရေးသားခြင်းများသည် ယနေ့တိုင် မိမိတို့ခံစားနေကြရသည်။ ထိုတီထွင်လုပ်ကြံသွားသောအကြောင်းများကို ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလထုတ် "မြန်မာရေးရာ"တွင် စာရေးသူတင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာကျော်လတ်

မှတ်စုများ

၁။ Statistical Year Book 1961, Central Statistical and Economics Department, p. 209, table 112 အရ ပျမ်းမျှနှစ်စဉ်ဆန်တန်ချိန် ၃. ၄၃၆ ဟုဆိုပါသည်။

၂။ ဦးအေးကြီး၊ အနောက်အာဖရိက၊ Sierra Leone တွင် ၉ နှစ်နေထိုင်ခဲ့ဖူးသူထံမှ။

၃။ Silk Road Facts, History & Location, https://www.history.com > topics > ancient-middle-east > silk-road

၄၊ ၅၊ ၆။ Hall, D.G.E. Europr and Burma, Humphrey Milford, Oxford University Press, London, New York, Bombay, Culcutta, Madras, 1945, P.8, P. 12 & p.13

၇။ Phayre, Sir Arthur, History of Burma, London, Trubner & Co. , Ludgate Hill. 1883, p. 264, 265

၈။ Government of India, Census 1891, Provincial Tables, Burma Report, Vol.III

၉။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၊ ဒုတိယတွဲ။ ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ၁၉၉၃၊ စာမျက်နှာ ၂၅၂

၁၀။ How a Portuguese adventurer, Filipe de Brito e Nicote, once controlled Burma's main port
https://www.portuguese.asia/post/how-a-portuguese-adventurer-filipe-de-brito-e-nicote-once-controlled-burma-s-main-por

၁၁။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၊ တတိယအုပ်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ကိုရွှေမင်းသိမ်းမင်း စိစစ်ခင်းကျင်းသည်။ ပန်းရွှေပြည်စာအုပ်တိုက်။ စာမျက်နှာ ၇၅၅။

၁၂၊ ၁၄၊ ၁၅။ Collis, Maurice, The Land of the Great Image, Faber & Faber, London, 1946

၁၃။ ရက္ခပူရကြေးမုံကျမ်း၊ ဓညဝတီအောင်ဖေယျ၊ မိုးအောက်မြေပြင်စာပေ၊ (၅၈) ဗဟန်း (၃) လမ်း၊ ရန်ကုန်။

၁၄၊ ၁၅။ Collis, Maurice, The Land of the Great Image, Ibid.

၁၆။ ဦးဘသန်း၊ မြန်မာရာဇဝင်၊ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ထက်သန်ရေး၊ ပညာပြန့်ပွားလှုံ့ဆော်ရေးစာစဉ်၊ ၁၉၉၁။

၁၇၊ ၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၁။ Symes, An Account of an Embassy to the Kingdom of Ava in the Year 1795, Edinburgh: Printed for Constable Co. 1827

၂၂၊ ၂၃။ Crawfurd, John, Journal of an Embassy from the Governor–General of India to the Court of Ava in the Year 1827, London, Henry Colburn, New Burlington Street, 1829

၂၄။ Malcom, Howaed, An Account of the Burman Empire, London, Charles Tilt, Fleet Street, 1839

၂၅။ Yule, Henry, A Narrative of the Mission Sent by the Governor General of India to the Court of Ava in 1855, London, Smith, Elder and Co. Cornhill. 1858

၂၆။ Sangermano, A Description of the Burmese Empire, Rev Father, Rome: printed for the Oriental Translation Fund of Great Britain & Ireland. 1833

၂၇။ Parker, Edward Harper, Burma with Special Reference to her Relation with China, Printed and Published at the Rangoon Gazette Press, 1893

၂၈။ Chaplin, Mrs ADAC C. , Our Gold–Mine, Story of American Baptist Mission in India, Mission Rooms, W.G. Corthell, Publisher 1889

Bixby, Olive Jennie, My Child in Burma, Printed by Rand, Avery & Company, 117 Franklin Street, Boston

၂၉။ Lowis,C.C.,(I.C.S.) Rangoon Office of the Superintendent, Government Printing, 1910

၃၀။ Harvey, G.E. Longermans, Green and Co. 39 Paternoster Row, London, E.C 4, New York, Toranto, Bombay, Calcutta and Madras

Hall, D.G.E. Europr and Burma, Humphrey Milford, Oxford University Press, London, New York, Bombay, Culcutta, Madras, 1945

pGt ifcdtctwma&;

ODa|Htmif

“စွမ်းအင်ချွေတာသည့် မီးသီးများသုံးပါ။
သမားရိုးကျမီးသီးများသည်
လျှပ်စစ်စွမ်းအင်ပမာဏနည်းပါး၍
လေထုအတွင်းသို့ အပူချိန်မြင့်မားစွာ ထုတ်လွှင့်ပါသည်။
သမားရိုးကျ မီးသီးများအစား
စွမ်းအင်ချွေတာသည့် LED မီးသီးများကိုသုံးပါ။”

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် လူများသည် စွမ်းအင်မလုံလောက်သည့် ပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ စွမ်းအင်နှင့်ဆိုင်သော အခက်အခဲများကို ဘယ်လိုဖြေရှင်းနိုင်မလဲဆိုပြီး လူသားများအားလုံး တွေးမိလျှင် လူတစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်းဆီမှာ အဖြေဆိုတာရှိလာပါမည်။

ဓာတ်ဆီနှင့်ဒီဇယ်တို့သည် အကန့်အသတ်ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များဖြစ်ပါသည်။ အမြဲထာဝရ တည်ရှိနေမည်မဟုတ်ဘဲ တစ်ချိန်ချိန်တွင် ကုန်ဆုံးသွားမည့် သယံဇာတများဖြစ်သည့်အပြင် တစ်နေ့တခြား ဈေးလည်းကြီးလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

လူသားများအားလုံး စွမ်းအင်ကို အကျိုးရှိရှိ အသုံးပြုနိုင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ စွမ်းအင်ချွေတာခြင်း၊ စွမ်းအင်ကို ထိထိရောက်ရောက် သုံးစွဲခြင်းသည် အကျိုးရှိစေပါသည်။ စွမ်းအင်ချွေတာခြင်းဖြင့် ကုန်ကျစရိတ် သက်သာစေပြီး စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုကို လျှော့နည်းစေသည့်အတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရာရောက်ပါသည်။

မီမီအိမ်ကစတင်ပါ

စွမ်းအင်ချွေတာသည့် မီးသီးများသုံးပါ။ သမားရိုးကျမီးသီးများသည် လျှပ်စစ်စွမ်းအင် ပမာဏနည်းပါး၍ လေထုအတွင်းသို့ အပူချိန်မြင့်မားစွာ ထုတ်လွှင့်ပါသည်။ သမားရိုးကျမီးသီးများအစား စွမ်းအင်ချွေတာသည့် LED မီးသီးများကိုသုံးပါ။ LED မီးသီးများသည် အပူဓာတ်အနည်းဆုံးနှင့် အလင်းထုတ်လွှတ်မှု အားကောင်းပါသည်။ LED မီးသီးများသည် ဈေးနှုန်းအနည်းငယ် ပိုများသော်ငြားလည်း မီးဆွဲအားသက်သာသည့်အတွက် ရေရှည်တွင် အကုန်အကျသက်သာစေပါသည်။

မသုံးလျှင် လုံးဝပိတ်ထားပါ

အိမ်မီးများ၊ တီဗီ၊ ကွန်ပျူတာ၊ လျှပ်စစ်ပစ္စည်းများကို မသုံးလျှင် လုံးဝပိတ်ထားပါ။ အဆိုပါ လျှပ်စစ်ပစ္စည်းအများစုသည် အသုံးမပြုဘဲပိတ်ထားသော်လည်း မီးအားဆွဲယူနေဆဲဖြစ်သဖြင့် ပလပ်ခေါင်းများကို ဖြုတ်ထားခြင်းဖြင့် စွမ်းအင်ချွေတာပေးနိုင်သည့်အတွက် အသုံးမပြုသည့်အချိန်များတွင် ပလပ်ခေါင်းများကို ဖြုတ်ထားလိုက်ခြင်းဖြင့် စွမ်းအင်ကို ချွေတာနိုင်ပါသည်။

အဲယားကွန်းကိုလျှော့ထားပါ

အပူအအေးပေးစက်တွေကို ချွေတာသုံးစွဲပါ။ ဥရောပနိုင်ငံတစ်ခုတွင် လေ့လာမှုတစ်ခုအရ ဆောင်းရာသီတွင် အပူချိန်ကို နှစ်ဒီဂရီလောက် လျှော့ထားခြင်းဖြင့် စွမ်းအင်ချွေတာနိုင်သည့် အထိရောက်ဆုံးနည်းကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါအချက်ကို ကနေဒါနိုင်ငံတွင်နေထိုင်သည့် လူအများစုသည် ထောက်ခံပါသည်။ ဆောင်းရာသီတွင် မီးလင်းဖိုကို တစ်ချိန်လုံးဖွင့်ထားမည့်အစား အနွေးထည်ဝတ်ထားလိုက်ခြင်းဖြင့် စွမ်းအင်ချွေတာနိုင်ပါသည်။

ပူအိုက်သောဒေသများတွင် နေထိုင်သောသူများအနေဖြင့် နွေရာသီတွင် အဲယားကွန်းသုံးသည့်အချိန်တွင်လည်း အခန်းတွင်း အအေးဓာတ်ကိုထိန်းသိမ်းရန် လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။

အဲယားကွန်း၊ အအေးပေးစက်များ ဖွင့်ထားသည့်အချိန်တွင် ပြတင်းပေါက်နှင့် တံခါးများကို ပိတ်ထားပါ။ အပူကာသည့်လိုက်ကာ၊ ခန်းဆီးများကို အသုံးပြုပါ၊ အအေးဓာတ်တွေ အိမ်ပြင်ထွက်မသွားအောင်၊ ပြင်ပလေပူများအခန်းတွင်းသို့မဝင်နိုင်ရန် ဂရုစိုက်မည်ဆိုရင် စွမ်းအင်တွေ အလဟဿမဖြစ်နိုင်တော့ပါ။ ဥပမာ– နွေရာသီတွင် အဲယားကွန်း ဖွင့်ထားချိန်၌ တံခါးများဖွင့်ထားမယ်ဆိုလျှင် အအေးဓာတ်ဆုံးရှုံး၍ အအေးဓာတ် ထုတ်ပေးရန်အတွက် စွမ်းအင်ပိုမိုလိုအပ်ပါမည်။

အဲယားကွန်းဖွင့်ထားစဉ် အချိန်အတွင်း ပြတင်းပေါက်များနှင့် တံခါးများကို လုံခြုံစွာ ပိတ်ထားပါ။ ပြင်ပလေပူများ ဝင်ရောက်မလာစေရန်၊ လေဝင်လေထွက်လုံအောင် ထိန်းပေးသည့် ပြတင်းပေါက်တွေ တပ်ထားဖို့လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါနည်းဖြင့် စွမ်းအင်အလေအလွင့်နည်းရန် ကြိုးစားကြရပါမည်။

“ စွမ်းအင်ချွေတာရေးနည်းလမ်းကောင်းများမှာ လေစိမ့်ယိုမှုကို ရှာဖွေခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်းနှင့် တားဆီးကာကွယ်ခြင်းတို့ဖြစ်ပြီး စွမ်းအင် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ချွေတာနိုင်ပါသည်။ ”

အဆောက်အအုံများကိုပြင်ဆင်ပါ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆောက်လုပ်ထားသော အိမ်အိုအိမ်ဟောင်း အများစုသည် စွမ်းအင်ချွေတာရေးအတွက် အဓိကအလေးပေး ဆောက်လုပ်ထားသော အိမ်ပုံစံများမဟုတ်ပါ။ ရန်ကုန်မြို့ရှိ သာမန်မိသားစုများ နေထိုင်သော အိမ်တစ်လုံးတွင် လေအေးပေးစက် အဲယားကွန်း နှစ်လုံး၊ သုံးလုံး တပ်ဆင်ထားသည်ကို သတိပြုမိနိုင်ပါသည်။ ရေးအိမ်အများစုသည် သစ်သားအိမ်များ၊ တရုတ်ကပ်မှန်ပြတင်းပေါက်များ၊ လှေကား၊ တံခါးမတောက်လျှောက် ပွင့်နေသော အိမ်များ၊ ခေါင်မိုးမြင့်သော အိမ်များ ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါအဆောက်အအုံများသည် အအေးဓာတ်ကို ကြာရှည်စွာထိန်းသိမ်းနိုင်စွမ်း မရှိ၍ စွမ်းအင်လေလွင့်မှုနှင့် ဆုံးရှုံးမှု အများဆုံးဖြစ်ပါသည်။

ရန်ကုန်မြို့လယ်တွင် ဖွင့်လှစ်ထားသော အရောင်းပြခန်းအပြင်ဘက်မှ လမ်းလျှောက် ဖြတ်သန်းသွားလာလျှင် ခန်းမထဲမှအအေးဓာတ်သည် အပြင်သို့ စိမ့်ထွက်စီးဆင်းနေသည်ကို သတိပြုမိနိုင်ပါသည်။

အဆိုပါ အအေးခတ်များ အပြင်ဘက်သို့ စီးဆင်းနေခြင်းကြောင့် စွမ်းအင်ကို အမြင့်ဆုံးအထိ အသုံးပြုနေရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စွမ်းအင်ချွေတာရေးနည်းလမ်းကောင်းများမှာ လေစိမ့်ယိုမှုကို ရှာဖွေခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်းနှင့် တားဆီးကာကွယ်ခြင်းတို့ဖြစ်ပြီး စွမ်းအင် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ချွေတာနိုင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်မှာလည်းချွေတာပါ

ရုံးခန်းအဆောက်အအုံကျယ်များတွင် အသုံးပြုသူမရှိဘဲ မီးများဖွင့်ထားခြင်း၊ အဲယားကွန်းများ ဖွင့်ထားသည်ကို မကြာခဏမြင်တွေ့ခဲ့ရပါသည်။

စာရေးသူအကြံပေးလုပ်ကိုင်ခဲ့သော ရုံးခွဲတစ်ခုကို သွားရောက်ခဲ့ချိန်တွင် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အဖြစ်အပျက်ကို တင်ပြချင်ပါသည်။ အဆိုပါရုံးခန်းသည် ပေ ၂၀x၅၀ နှစ်ထပ်တိုက်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ရုံးအပေါ်ထပ်ရုံးခန်းတွင် အဲယားကွန်းနှစ်လုံး တပ်ဆင်ထားပါသည်။ နွေခေါင်ခေါင်တွင် အဲယားကွန်း နှစ်လုံးကို ဂိတ်ဆုံးဖွင့်ထား၍ အခန်းအလယ်ပြတင်းပေါက်ကို ဖွင့်ထားပါသည်။ စာရေးသူသည် အဲယားကွန်းများ ဖွင့်ထားချိန်တွင် ပြတင်းပေါက်တံခါးများ ပိတ်ထားရန် ပြောဆိုသောအချိန်တွင် ရုံးမှစာရေးမတစ်ယောက်သည် အဲယားကွန်း အအေးဒဏ်မခံနိုင်၍ ပြတင်းပေါက်တံခါးဖွင့်ထားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်ဟု ရှင်းပြပါသည်။

ချောင်းသာတွင် စာရေးသူ၏အခန်း၌ ပင်လယ်စာများစားသုံးပြီး အခန်းအတွင်း အနံ့အသက်များ ဆိုးရွားလာသောအချိန်တွင် ဟိုတယ်အခန်းတံခါးများ အကုန်ဖွင့်၍ အဲယားကွန်းကို ပိတ်လိုက်သောအချိန်၊ သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်က မီတာခပေးရမှာ စိုးလို့ အဲယားကွန်းပိတ်တာလားဟု မေးပါသည်။ စာရေးသူက ကမ္ဘာကြီးစွမ်းအင်ကုန်သွားမှာ စိုးလို့ ပိတ်တာပါဟုသာ ပြောလိုက်ပါသည်။

စွမ်းအင်ကို မလိုအပ်ဘဲအသုံးမပြုခြင်းဖြင့် ငွေကို ချွေတာနိုင်သည့်အပြင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း ထိန်းသိမ်းကာကွယ်နိုင်ပါသည်။ စွမ်းအင်ပေါကြွယ်ပြီး ချမ်းသာသည့် ကနေဒါနိုင်ငံမှာ နေထိုင်သူက စွမ်းအင်ချွေတာဖို့ ပြောနေချိန်မှာ စွမ်းအင်ချို့တဲ့ပြီး ဆင်းရဲသည့် နိုင်ငံသားတွေက စွမ်းအင်ဖြုန်းတီးနေတာကို အံ့သြခြင်းများစွာဖြင့် ထိုင်ကြည့်နေရုံမှတစ်ပါး တခြားမရှိတော့ပါ။

စွမ်းအင်ချွေတာရေး၊ အလေအလွင့်နည်းပါးအောင် စွမ်းဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကမ္ဘာမြေကြီးကို အမှီသဟဲပြု၍နေထိုင်သူများအားလုံးတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး

အများသုံးသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးယာဉ်စနစ် အားကောင်းအောင် ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်မော်တော်ယာဉ်နှင့် အငှားယာဉ်များ အများပြည်သူ သွားလာနေသောလမ်းမများပေါ်တွင် လျော့နည်းသွားစေနိုင်ပါသည်။ အများသုံးယာဉ် ဘတ်စ်ကား၊ ရထားများဖြင့် ခရီးသွားခြင်းသည် ကိုယ်ပိုင်မော်တော်ယာဉ်ဖြင့် သွားလာခြင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ခရီးသည် တစ်ဦးသည် အနည်းဆုံး စွမ်းအင်သုံးဆ ပိုသက်သာပါသည်ဟု လေ့လာမှု ပြုလုပ်ထားသော စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

စာရေးသူ၏ မိတ်ဆွေတစ်ယောက်သည် ဆောက်လုပ်ရေးပစ္စည်းများကို မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းသို့ ဖြန့်ချိရောင်းချနေပါသည်။ သူသည် တစ်ပတ်လျှင် သုံးရက် အင်္ဂါ၊ ဗုဒ္ဓဟူး၊ ကြာသပတေးနေ့တိုင်း မနက် ၁၀ နာရီမှ နေ့လယ် ၂ နာရီအထိ ဘဏ်ပေါင်းစုံသို့သွား၍ နယ်မြို့အသီးသီးမှ ပို့လိုက်သောငွေများကို သွားရောက် ထုတ်ယူရပါသည်။ စာရေးသူသည် မိတ်ဆွေအား ဘဏ်အကောင့်ထဲသို့ ငွေလွှဲစေ၍ အင်တာနက်ဘဏ်စနစ်ဖြင့်လုပ်ကိုင်ပါက အချိန်မကုန်၊ ငွေမကုန် လူသက်သာမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုသောအချိန်တွင် နယ်မှလူများအနေဖြင့် ဘဏ်စနစ်ကို ကောင်းမွန်စွာအသုံးချနိုင်စွမ်း မရှိ၊ မသိနားမလည်ကြောင်း ရှင်းပြပါသည်။ စာရေးသူ စဉ်းစားမိသည်မှာ သူကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းရှင်များ မည်မျှရှိမည်နည်း။ လုပ်ငန်းရှင်များသည် အဆိုပါမိတ်ဆွေကဲ့သို့ ဘဏ်ပေါင်းစုံသို့သွားရောက်၍ ငွေထုတ်သည့်အလုပ်ကို လုပ်ရမည်ဆိုပါက လမ်းပေါ်တွင် ယာဉ်ကြောပိတ်ခြင်းနှင့်အတူ ဓာတ်ဆီ၊ ဒီဇယ်ဂါလန်ပေါင်း မည်မျှအငွေ့အဖြစ် ဆုံးရှုံးသွားမည်နည်းဟု တွေးတောတွက်ဆနေမိပါသည်။

ဘဏ်စနစ်အားမကောင်းခြင်း ပြဿနာလား၊ ပြည်သူတွေဘဏ်စနစ်ကို ကောင်းမွန်ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်စွမ်းမရှိ၍ လူအများစုသည် မလိုအပ်ဘဲ လမ်းပေါ်တွင် အချိန်ကုန်နေခြင်းလား အဖြေရှာသင့်ပါသည်။

တိကျ မှန်ကန် မြန်ဆန်

စာရေးသူကိစ္စတစ်ခုအတွက် ရုံးတစ်ရုံးသို့အကြိမ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်သွားရောက်ခဲ့ရပါသည်။ စာရေးသူအား ကူညီပေးသောသူသည် အလုံမြို့နယ်တွင် နေထိုင်၍ စာရေးသူသွားရမည့် ရုံးရှိရာ ပုဇွန်တောင်မြို့နယ်သို့ အကြိမ်ပေါင်း ၆၀ လာရောက်ခဲ့ရပါသည်။ စင်ကာပူတွင် ၁၅ မိနစ်၊ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တစ်ရက်လုပ်ရသည့် အလုပ်ကိစ္စတစ်ခုအတွက် ပုဇွန်တောင်ရုံးတွင် သုံးလကျော် အကြိမ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်သွားရောက်ရခြင်းကိစ္စသည် မလိုအပ်ဘဲ သွားလာရခြင်းဖြစ်သောကြောင့် စွမ်းအင်ကုန်ဆုံးစေပါသည်။

ဝန်ထမ်းတစ်ဦး၏ စွမ်းရည်နှင့်စိတ်ဓာတ်ရေးရာ အားနည်းမှုများ၏ အကျိုးဆက်သည် ဆုံးရှုံးမှု များပြားလှပါသည်။ လမ်းခရီးသွားရသည့် အကြိမ်အရေအတွက် များပြားသဖြင့် စွမ်းအင်ပိုမို ကုန်ကျပါသည်။ အချိန်ကုန်ငွေကုန်ဖြစ်ရပါသည်။ စာရေးသူကဲ့သို့သော လူပေါင်း တစ်ထောင်၊ တစ်သောင်း၊ တစ်သိန်းသည် အဆိုပါ ၁၅ မိနစ် လုပ်ကိုင်၍ရသောအလုပ်ကို အခေါက်ပေါင်း ၆၀ ကျော်သွားရောက်ရမည်ဆိုလျှင် ကုန်ဆုံးသွားရသော ဓာတ်ဆီ၊ ဒီဇယ်ဆီ ပမာဏကို တွက်ချက်ကြည့်လျှင် အဖြေတစ်ခု ရရှိနိုင်ပါသည်။

အဆိုပါဝန်ထမ်း၏ လုပ်ရပ်သည် လူလူချင်းကိုသာမက သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ စွမ်းအင်ကိုထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် မလိုလားအပ်သော မော်တော်ယာဉ်အသုံးပြုမှုကို လျှော့ချနိုင်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာတွင် လူလူချင်းထိတွေ့ ဆက်ဆံရသော ကိစ္စရပ်များကို လျှော့ချလာ၍ အင်တာနက်မှတစ်ဆင့် အရာရာကိုတိကျမြန်ဆန် အဆင်ပြေချောမွေ့စွာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ စာရွက်တစ်ရွက်ကို ရုံးသို့ပို့ဆောင်ရသောကိစ္စ၊ တာဝန်ရှိသူတစ်ယောက်

နှင့် ၁၅ မိနစ်မျှ တွေ့ဆုံနိုင်ရေး ကိစ္စရပ်များကြောင့် လူပေါင်းများစွာသည် မိုင်၂၀၀ ကျော် ခရီးကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ဥဒဟိုသွားလာနေရခြင်းသည် စွမ်းအင်ဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်စေပါသည်။

တိုင်းပြည်တွင် လူဦးရေတိုးပွားလာသည်နှင့်အမျှ စွမ်းအင်သုံးစွဲမှုသည်လည်း သိသိသာသာ တိုးပွားလာပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားစွမ်းအင်အပေါ် အလွန်အမင်းမှီခို နေရသောတိုင်းပြည်သည် စွမ်းအင်အတွက် ငွေကြေးကုန်ကျစရိတ် မြင့်မားသည့်အတွက် ကြောင့် စွမ်းအင်လေလွင့်ဆုံးရှုံးမှုများ မရှိစေရန် အရေးကြီးပါသည်။

စီးပွားရေးရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင်သုံးစွဲသည့် စွမ်းအင်၊ ဓာတ်ဆီနှင့်ဒီဇယ်ဆီ၏ ၉၂ ရာခိုင်နှုန်းကို နိုင်ငံခြားမှ ဝယ်သူတင်သွင်းနေရပါသည်။ တိုင်းပြည်၏ ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲသော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် စွမ်းအင်အသုံးပြုမှု ထိရောက်မှုရှိရန် ခိုင်မာသော ခြေလှမ်းများပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ စီးပွားရေးတွင် စွမ်းအင်အသုံးစရိတ်များ တိုးလာခြင်းသည် ၎င်းစွမ်းအင်ကို ပြင်ပမှတင်သွင်းခြင်းကြောင့် တိုင်းပြည်၏ဝင်ငွေ၊ ထွက်ငွေ စာရင်းတွင် လိုငွေပြမှုတိုးပွားလာခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံခြားရင်းမြစ်များအပေါ် မှီခိုမှုကိုလျှော့ချရန်၊ အနာဂတ်သားစဉ်မြေးဆက်များအတွက် သက်သောင့်သက်သာနေထိုင်နိုင်ရန်နှင့် ကမ္ဘာကြီးကို အေးချမ်းစွာ ထားရှိရန် စွမ်းအင်ကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုရန်လိုအပ်ပါသည်။ တိုင်းသူပြည်သားများ၏ အသိအမြင် မြင့်မားလာစေရန်နှင့် လက်ရှိစွမ်းအင်ကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုရန်၊ မလိုလားအပ်သော စွမ်းအင်ဆုံးရှုံးမှုများကို ရှောင်ရှားရန်တာဝန်သည် နိုင်ငံသားများ အားလုံး၏ တာဝန် ဖြစ်ပါသည်။

စွမ်းအင်ဖြုန်းတီးမှု ပြုလုပ်သူများကိုအရေးယူ အပြစ်ပေး၍မရနိုင်ပါ။ စွမ်းအင်သုံးစွဲမှုနှင့် ပတ်သက်သော တစ်ဦးချင်းစီ၏ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ခံယူချက်နှင့် မိမိကိုယ်ကို စီမံခန့်ခွဲမှုတို့သည် စွမ်းအင်ချွေတာရေးအတွက် ပြုလုပ်နိုင်မည့် အဓိကကျသော လုပ်ဆောင်မှု ဖြစ်ပါသည်။ စွမ်းအင်ချွေတာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်းပြည်၏ပညာရေး၊ လေ့လာမှုနှင့် အသိပညာမြှင့်တင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားများ စွမ်းအင်နှင့်ပတ်သက်သော အသိပညာဗဟုသုတများ တိုးပွားမြင့်မားလာမည် ဖြစ်ပါကြောင်း ရေးသားလိုက်ပါသည်။

ဝီလျှံအောင်

မှတ်ချက်။ မြန်မာရေးရာအမှတ် (၂၈) ဇူလိုင်၊ ၂၀၂၄ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်စွမ်းအင်လုံခြုံရေး ဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုပြီးသည့်အချိန်တွင် စွမ်းအင်ချွေတာရေးသည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံတစ်ခုအတွက် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်နေကြောင်း အများ ပြည်သူ နားလည်သဘောပေါက်စေရန် ရေးသားလိုက်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

jrefmh,Ofaus;rESifa&;S[mif;aumif;awmfuD;rm;

a'gufwmpef0if;(a&;S[mif;okwoe)

"အမရပူရခေတ် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်မှစ၍
ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းပိုင်း ရတနာပုံခေတ်
သီပေါမင်းလက်ထက်အထိ မန္တလေးနှင့် အနီးတစ်ဝိုက်တွင်
ဆောက်လုပ်ခဲ့သော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများမှာ
သစ်သားကျောင်းနှင့် အုတ်ကျောင်း
နှစ်မျိုးဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။"

ယဉ်ကျေးမှု

"ယဉ်ကျေးမှု" ဟူသောဝေါဟာရ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင် သိမ်မွေ့ပြေပြစ်သော တတ်သိလိမ္မာမှု၊ တိုးတက်ထွန်းကားလာသော လူမှုအဆင့်အတန်း၊ အစဉ်အလာအားဖြင့် ထိန်းသိမ်းတည်ရှိသော ဓလေ့ထုံးတမ်း ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စပ်ဆိုင်သော အင်္ဂလိပ်ဝေါဟာရများအဖြစ် Politeness၊ Civilization၊ Culture တို့ကို တွေ့ရသည်။ Politeness သည် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှု၊ စာနာတတ်မှု၊ Civilization သည် လူမှုတိုးတက်မှု၊ ခေတ်မီလူ့အဖွဲ့အစည်း၊ ယဉ်ကျေးလာအောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ယဉ်ကျေးလာခြင်း၊ Culture သည် ခေတ်ကာလအလျောက် ထွန်းကားသော ယဉ်ကျေးမှု၊ အနုပညာကို ခံစားနားလည်ခြင်း၊ မြတ်နိုးတန်ဖိုးထားခြင်း၊ လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်ယူရသည့် ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများပင်ဖြစ်သည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုသော် ယဉ်ကျေးမှုဆိုသည်မှာ " The Way of Life" လူသားတစ်ဦးသို့မဟုတ် လူသားမျိုးနွယ်စုတို့၏ မွေးဖွားသည့်နေ့မှ သေဆုံးသည်ထိ ကြားကာလတွင် ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်ရသော၊ ထိတွေ့ဆက်စပ်ရသော ဒြပ်ရှိဒြပ်မဲ့အရာအားလုံးကို ခြုံငုံသုံးသပ်လျက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ယဉ်ကျေးမှုတွင် အဓိကအားဖြင့် –

(က) ဒြပ်ရှိယဉ်ကျေးမှု (Tangible Culture) နှင့်

(ခ) ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှု (Intangible Culture) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ဒြပ်ရှိယဉ်ကျေးမှုသည် ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍ရသော၊ အကောင်အထည်ရှိသော၊ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်သည်။ဒြပ်ရှိယဉ်ကျေးမှုတွင် ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သောယဉ်ကျေးမှုဝတ္ထုပစ္စည်းများ (Movable Cultural Properties) နှင့် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ (Immovable Cultural Heritage) တို့ပါဝင်သည်။

ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုသည် အကောင်အထည်မရှိသော၊ ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍မရသော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်သည်။ ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုတွင် ဘာသာအယူဝါဒ၊ ဓလေ့ထုံးစံများ၏ အဆုံးအမနှင့် လမ်းညွှန်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာရပ်ဆိုင်ရာများနှင့် ဘာသာစကား၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ အနေအထိုင်၊ အစားအသောက်၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ စသည်ဖြင့် ပါဝင်သည်။

အမျိုးသားရေးလက္ခဏာ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ အင်္ဂလိပ်တို့၏ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှုဖြင့် ခရစ်နှစ် ၁၈၂၄ ခုနှစ်မှ ၁၈၂၆ ခုနှစ်အထိ ပထမစစ်ပွဲဖြစ်ခဲ့ပြီး ရခိုင်နှင့် တနင်္သာရီတို့ကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ၁၈၅၂ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယစစ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး မြေထဲ(အောင်လံ)အထိ ပဲခူးတိုင်းကို ပေးလိုက်ရသည်။ ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် တတိယစစ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး တစ်နိုင်ငံလုံး သူ့ကျွန်ဘဝ ကျရောက်ခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က မြန်မာတို့သည် စစ်ရေးအရ၊ နိုင်ငံရေးအရ ကျွန်ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယဉ်ကျေးမှုအရ ကျွန် မဖြစ်ခဲ့ပါ။ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်မှတ်တမ်း၊ စာပေ၊ အထောက်အထားများနှင့်

အထိမ်းအမှတ် အဆောက်အအုံများကို ရဟန်း သံဃာတော်များနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များက ရနိုင်သမျှ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခဲ့ကြသည်။ ဤကဲ့သို့ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ အလုံးစုံ မဆုံးရှုံးခဲ့သည်နှင့်အမျှ ယဉ်ကျေးမှုကို အခြေပြုသော အမျိုးသားရေးလက္ခဏာ (National Characteristic)များ မပျောက်ပျက်ဘဲ အခိုင်အမာ တည်ရှိနေခဲ့သည်။

အမျိုးသားရေးလက္ခဏာများသည် မျိုးချစ်စိတ် (National Spirit) ဇဟိုပြုရာဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ အမျိုးသားရေးလက္ခဏာများကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်နှင့် အမျှ နိုင်ငံနှင့်လူမျိုးအပေါ် တန်ဖိုးထားမြတ်နိုးသည့် မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ရှင်သန်ထက်မြက်မှုသည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ပဓာနကျသော အားအင်ထုထည်ကြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။

“အမျိုးသားရေး လက္ခဏာများသည် မျိုးချစ်စိတ် (National Spirit) ဇဟိုပြုရာ ဖြစ်သည်။”

ပုဂံခေတ် အုတ်ကျောင်းတိုက်ကြီးများ

မြန်မာ့သမိုင်းတင်ခေတ်(Historic period) အစဖြစ်သော ပုဂံခေတ်တွင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနယ်ပယ်(၃)ရပ်တွင် တိုးတက်မြင့်မားလာသည်။ သမိုင်းအကြို ပျူခေတ်ကတည်းက စတင်ထွန်းကားလာခဲ့သော ဗုဒ္ဓသာသနာသည်လည်း ပုဂံခေတ်ကာလတွင် ပိုမိုထွန်းကားစည်ပင်လာခဲ့သည်။

ပုဂံဒေသတွင် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် ဘုရား၊ စေတီပုထိုး၊ ဂူဘုရား၊ သိမ်၊ ကျောင်း၊ စာသင်ဂူ၊ ဥမင် အစရှိသော သာသနိက အဆောက်အအုံများကို ယနေ့တိုင် တစုတဝေးတည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ပုဂံဒေသကို ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဒေသအဖြစ် UNESCO က အသိအမှတ်ပြုခံရပြီးနောက် မှတ်တမ်းတင်ကောက်ယူခဲ့သည့် နောက်ဆုံးစာရင်း (Update inventory)အရ ပုဂံဒေသတွင် ရှေးဟောင်းအထိမ်းအမှတ်အဆောက်အအုံပေါင်း ၃၈၂၂ ခုရှိသည်။ ယင်း ၃၈၂၂ ခုတွင် သာသနိကအဆောက်အအုံများနှင့် အုတ်ကုန်းများ၊ မြို့ရိုး၊ တံတိုင်း၊ စဉ့်ဖို၊ ရေတွင်း၊ ရေကန် အစရှိသည်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

အဆိုပါ ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံ ၃၈၂၂

ခုတွင် ဂူဘုရား(Temple) ၁၆၈၄ ခု၊ စေတီပုထိုး (Stupa) ၁၀၃၂ ခု၊ ရှေးဟောင်းအုတ်ကျောင်းကြီး များ (Monastery) ၄၈၀ ခု၊ အုတ်ကုန်းများ (Unexcavated mounds)၄၈၄ ခုနှင့် အခြား (Others) ၁၄၂ ခုတို့ပါဝင်သည်။

ယင်းတို့အနက်မှ ရှေးဟောင်းအုတ်ကျောင်းကြီးများ ၄၈၀ ခုတွင် သီးခြားတစ်ခုတည်း ရှိသော အုတ်ကျောင်းကြီးများရှိသကဲ့သို့ စနစ်တကျ အစုအဝေးနှင့်ရှိနေသော အုတ်ကျောင်း တိုက်ကြီးများလည်း ရှိသည်။ အရွယ်အစားအမျိုးမျိုးနှင့် တစ်ထပ်ဆောင်၊ နှစ်ထပ်ဆောင်များ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ကြသော ကျောင်းတိုက်ကြီးများလည်း ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် နှစ်ပေါင်း ထောင်ချီကြာခဲ့ပြီဖြစ်၍ ယခုအခါတွင် မူလပုံစံအကောင်းပကတိအတိုင်း မတွေ့မြင်နိုင်ကြ တော့ဘဲ လေးထောင့်အုတ်တိုက် အပျက်အစီးပုံစံအမျိုးမျိုးအဖြစ်သာ တွေ့ကြရပါတော့သည်။ ပင်မအုတ်ကျောင်းကြီးနှင့်တွဲလျက်ရှိခဲ့သော အသားဆောင်များကို မတွေ့ကြရတော့ဘဲ အုတ်ကျောင်းတိုက် မျက်နှာစာတွင် အသားဆောင်ထုတ်ထားခဲ့သော အမိုးမြင့်မိုရ်ရာကိုသာ တွေ့ရပါတော့သည်။ ကြွင်းကျန်ရစ်သော အုတ်ကျောင်းများ၏ ပန္နက်ရာများနှင့် ကမ္ပည်း ကျောက်စာများတွင် တွေ့ရှိရသော အလှအပ ဆေးရေးခြယ်ထားသော ကျောင်းပြောက်၊ သစ်သားရုပ်စုံတို့ဖြင့် တင့်တယ်သော ပန်းပုကျောင်း၊ သစ်သားပွတ်လုံးတို့ဖြင့် လှပစွာ တန်ဆာဆင်ထားသော ပွတ်တိုင်ကျောင်းများကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြကြောင်း မှန်းဆ သိရှိရပါတော့သည်။

ယခုအခါတွင် သီးခြားကျောင်းကြီးတစ်ခုအဖြစ် ရွှေထွက်အသားဆောင်ကို ၁၉၈၉ ခုနှစ်က ပြန်လည်ပြုပြင်ဆောက်လုပ်ထားသော ညောင်ဦးမြို့ ငှက်ပစ်တောင်ဘုရားဝင်း အတွင်းတွင် တည်ရှိသည့် ရှင်အရဟံအုတ်ကျောင်းကို ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ပါသည်။

အရွယ်အစား၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ တန်ဆာဆင်မှုအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြ သော ကျောင်းတိုက်အစုအဝေးများအနက် မပျက်စီး မယိုယွင်းသေးဘဲ ကျန်ရှိသော အဆောက် အအုံ အကြွင်းအကျန်များကို လေ့လာလျက် ကျောင်းတိုက်အစုအဝေးကြီး (၄) ခုကို ဖော် ထုတ်ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ –

(က) ဆုတောင်းပြည့် အုတ်ကျောင်းတိုက်အစုအဝေး
Hsutaung pyi Monastic Complex
(ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံပေါင်း ၅၇ ခု)

(ခ) လေးမျက်နှာ အုတ်ကျောင်းတိုက်အစုအဝေး
Lemyethna Monastic Complex
(ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံပေါင်း ၆၀ ခု)

(ဂ) ဆင်ဖြူရှင် အုတ်ကျောင်းတိုက်အစုအဝေး
Hsinbyushin Monastic Complex
(ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံပေါင်း ၄၁ ခု)

(ဃ) ရွှေနန်းရင်တော အုတ်ကျောင်းတိုက်အစုအဝေး
Shwenanyintaw Monastic Complex
(ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံပေါင်း ၅၇ ခု) တို့ဖြစ်သည်။

ပုဂံဒေသရှိ အုတ်ကျောင်းတိုက်ကြီးများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ပုဂံခေတ် ရဟန်းသံဃာတော်များ၏ ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဒ သာသနာသုံးရပ်ထွန်းကားပုံ၊ သံဃာတော်များနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လောကီလောကုတ္တရာ စာပေသင်ကြားမှုများကို ဆက်စပ်လေ့လာသိရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း ရှေးဟောင်းကျောင်းတော်ကြီးများ

ပုဂံခေတ်မှစတင်၍ ဆက်လက်ဖြစ်ထွန်းခဲ့သော ပင်းယခေတ်၊ အင်းဝခေတ်၊ တောင်ငူနှင့် ဟံသာဝတီခေတ်၊ ညောင်ရမ်းခေတ်(အမရပူရခေတ်)၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်ပထမပိုင်း၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဒုတိယပိုင်း (ရတနာပုံခေတ်) အဆက်ဆက်တွင် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓသာသနာ၏ အထိမ်းအမှတ် စေတီပုထိုးများ၊ ရေကန်၊ သိမ်တော်၊ ကျောင်းတော်ကြီးများကို တည်ထားလှူဒါန်းခဲ့ကြသည်။ ကုသိုလ်ရှင်များမှာ မင်း၊ မှူးမတ်၊ သေနာပတိ၊ သူဌေးသူကြွယ်များနှင့် ပြည်သူအများ ပါဝင်သော ကုသိုလ်ရှင်များဖြစ်သည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့၏ ကျူးကျော်စစ်ပွဲများကြောင့် ရခိုင်နှင့် တနင်္သာရီဒေသသည် ၁၂၂ နှစ်၊ ပဲခူးဒေသသည် ၉၆ နှစ်၊ အထက်မြန်မာပြည် မန္တလေးဒေသသည် ၆၃ နှစ် နယ်ချဲ့တို့လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့သည်။ ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်းနှင့် ရပ်တည်ရသော ကာလပိုမိုရှည်ကြာသည့်အလျောက် မြန်မာပြည်အထက်ပိုင်း အရပ်များတွင် ရှေးဟောင်းကျောင်းတော်ကြီးများကို တည်ဆောက်လှူဒါန်းခဲ့ကြသည်။

အမရပူရခေတ် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်မှစ၍ ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းပိုင်း ရတနာပုံခေတ် သီပေါမင်းလက်ထက်အထိ မန္တလေးနှင့် အနီးတစ်ဝိုက်တွင် ဆောက်လုပ်ခဲ့သော ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများမှာ သစ်သားကျောင်းနှင့် အုတ်ကျောင်း နှစ်မျိုးဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်တို့သိမ်းယူပြီးချိန်နှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း၌ အချို့သောကျောင်းတော်ကြီးများ မီးလောင်ပျက်စီးသွားခဲ့ရသည်။

ကျန်ရှိသော ကျောင်းကြီးများအနက် အချို့သောကျောင်းကြီးများမှ အစဉ်အဆက်သီတင်းသုံးပိုင်ဆိုင်လာသော ဘုန်းတော်ကြီးများက ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လာမှုများ

အင်းဝဗားကရာကျောင်းတိုက်

ကြောင့် အပျက်အစီး နည်းပါးစွာဖြင့် ယနေ့တိုင် ဒေသအသီးသီးတွင် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ကျောင်းများမှာမူ အထိန်းအသိမ်းအစောင့်အရှောက် ကင်းမဲ့မှုကြောင့် ပျက်စီးခြင်း၊ ကျောင်းကြီးများတွင် ထုလုပ်တပ်ဆင်ထားသော အနုလက်ရာများ ခိုးယူခံရခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခံရခြင်း၊ သဘာဝဘေးဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးခြင်းများရှိခဲ့ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ ဖော်ထုတ်ထိန်းသိမ်းခြင်းကို အဓိကဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနကလည်း မြန်မာနိုင်ငံနေရာဒေသအသီးသီးရှိ ရှေးဟောင်းကျောင်းတော်ကြီးများကို အခြေအနေပေးသမျှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လျက်ရှိပါသည်။

မန္တလေးနှင့်အနီးတစ်ဝိုက်မှ ကျောင်းတော်ကြီး ၁၂ ကျောင်းကို မိတ်ဆက်သာဓကအဖြစ် ဖော်ပြပါမည်။ ကျောင်းတော်ကြီးများကို တည်ဆောက်ရာ ခုနှစ်အရ ငယ်စဉ်ကြီးလိုက်စီစဉ်ဖော်ပြထားပါသည်။

အင်းဝဗားကရာ သစ်သားကျောင်း

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခုနှစ်၊ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင် အတွင်းဝန် နေမျိုးကျော်ထင်က ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ တံတားဦးမြို့နယ်၊ အင်းဝမြို့ဟောင်းတွင်တည်ရှိသော သစ်သားကျောင်းတော်ကြီးဖြစ်ပြီး ကျွန်းတိုင်ပေါင်း ၂၆၇ လုံးရှိသည်။ အကြီးဆုံးကျွန်းတိုင်၏ လုံးပတ်သည် ၉ ပေရှိပြီး အမြင့်ပေ ၆၀ ရှိသည်။ အရှေ့အနောက် ပေ ၂၀၀ နှင့် တောင်မြောက် ပေ ၁၂၀ ကျယ်ဝန်းသည်။ ရှေးဟောင်းမြန်မာ့ဗိသုကာနှင့် ပန်းပုလက်ရာများကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

စလင်း၊ ဗိမာန်ဘုံသာကိုးဆောင်တိုက်

မကွေးတိုင်းဒေသကြီး စလင်းမြို့၊ ပေါင်းနားရပ်ကွက်တွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၁ ခုနှစ်တွင် မဟာသမုန်းဘွဲ့ခံ ဦးပေါ်နှင့်သားများက ကျောင်းတိုက်မြေအဖြစ် လှူဒါန်းခဲ့ပြီး ၁၁၈၀ ခုနှစ်တွင် ဦးပေါ်၏ မြစ်တော်သူ မယ်ရှေးနှင့်ခင်ပွန်း စလင်းမြို့သူကြီး ဦးစံခိုင်တို့က ဗိမာန်ဘုံသာ ကိုးဆောင်တိုက်ကျောင်းကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ အလျား ၁၂၀ ပေ၊ အနံ ၁၃၀ပေရှိပြီး ကျောင်းဦးဆောင်၊ ဇေတဝန်ဆောင် သစ်သားနှစ်ဆောင်ကို စမြင်ပတ်လမ်းများနှင့် အုတ်တိုက် မြေအောက်ခန်းအဖြစ် အုတ်တိုက်ပတ်၍ နတ်လမ်းပေါင်းကူးများဖြင့် လှပစွာ တည်ဆောက်ထားပါသည်။

မဟာမင်းထင်ကျောင်း

မန္တလေးမြို့ မဟာအောင်မြေမြို့နယ်၊ ရွှေဘုန်းရှိန်ရပ်ကွက်တွင် တည်ရှိသည်။ မူလက ကျောင်းတော်ကြီးကို အင်းဝတွင်ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၂၁၄ ခုနှစ်တွင် အမရပူရသို့ ရွှေ့ပြောင်းဆောက်လုပ်ခဲ့ပြီး ၁၂၃၈ ခုနှစ်၊ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် မူလကျောင်းဒကာ၏သား ဇနက်ပလာဆင်ဝန် မဟာမင်းလှမင်းကျော်ပြာရှပ် ဦးမင်းထင်က ယခုနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ မူလက ကုန်းဘောင်ခေတ်လက်ရာအတိုင်း အရှေ့အနောက်ဝင်ရိုးတန်းလျက် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ စနုဆောင်၊ ဇေတဝန်ဆောင်၊

ဘောဂဆောင်၊ စင်္ကြံ ပတ်လမ်းများ အပြည့်အစုံရှိသော်လည်း ယခုအခါ ဇေတဝန်ဆောင်နှင့် စင်္ကြံပတ်လမ်းအချို့သာ ကျန်ရှိသည်။ မူလက ကျွန်းတိုင်ပေါင်း ၄၆၂ တိုင်ပါရှိပြီး လက်ရှိတိုင် ၁၁၈ သာ ကျန်ရှိသည်။

မဟာမင်းထင်ကျောင်း

သင်္ဗောကျောင်း

မန္တလေးမြို့ ချမ်းအေးသာဇံမြို့နယ်၊ ဒေးဝန်းအနောက်ရပ်ကွက်တွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၂၃ ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းက တည်ဆောက်လှူဒါန်းခဲ့ပြီး သံတော်ဆင့်၊ မိုင်းကိုင်မြို့စား၊ မင်းလှဇေယျသူ၊ သစ်တောအခွန်မင်းကြီး မဟာမင်းကျော်မင်းလှစည်သူ၊ ပြည်လုံး အံ့လှော်ကားထောင်ကဲ မင်းလှဇေယျကျော်သူတို့ကို ကြီးကြပ်တည်ဆောက်စေခဲ့သည်။ တည်ဆောက်ပြီးသောအခါ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ကဝိဓဇမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇာဂုရု တံဆိပ်တော်ရ သုဓမ္မာသာသနာပိုင် သင်္ဗောဆရာတော်ဘုရားကြီးအား လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ် မြန်မာဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံအတိုင်း အရှေ့အနောက် တန်းလျက် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ စနုဆောင်၊ ဇေတဝန်ဆောင်၊ ဘောဂဆောင်နှင့် တောင်ဘက်တွင် ပိဋကတ်အုတ်တိုက်ပါရှိသည်။

သင်္ဗောကျောင်း

ယောမင်းကြီး အုတ်ကျောင်း

မန္တလေးမြို့၊ အောင်မြေသာစံမြို့နယ်၊ ဥပုသ်တော်ရပ်၌ တည်ရှိပြီး ဏ္ဍကာရာမ အုတ်ကျောင်းဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၈ ခုနှစ်တွင် ယောမင်းကြီး ဦးဘိုးလှိုင်က တည်ဆောက်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ အလျား ၁၆၆ ပေ၊ အနံ ၈၆ ပေ၊ အမြင့် ပေ ၃၀ ရှိသော နှစ်ထပ်အဆောက်အအုံဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်းဗိသုကာဟန်များနှင့် မြန်မာမှုဗိသုကာလက်ရာများ ပေါင်းစပ်ဖန်တီး ဆောက်လုပ်ထားသည်။

အပြင်ပတ်လည်အုတ်တိုက်နှင့် အတွင်းပိုင်းသစ်သား နှစ်ထပ်အဆောက်အအုံဖြစ်သည်။ ဘုရားဆောင်၊ အစည်းအဝေးခန်းမဆောင်၊ စင်္ကြံ ပတ်လမ်းနှင့် လသာဆောင်တို့ ပါရှိသည်။ အိန္ဒိယမှ ပန်းရံများခေါ်ယူကာ မြန်မာပန်းရံလက်သမားများဖြင့် ပူးတွဲတည်ဆောက်ခဲ့သည်။

ယောမင်းကြီး အုတ်ကျောင်း

စလင်း သစ်သားရုပ်စုံကျောင်း(မြောက်လေးစင်ကျောင်း)

မကွေးတိုင်းဒေသကြီး စလင်းမြို့၊ ဆင်ကျုံးအုပ်စု၊ အနောက်ကန်စွယ်တိုက်တွင် တည်ရှိပြီး သက္ကရာဇ် ၁၂၃၁ ခုနှစ်တွင် အလှူရှင် ဒေါ်ပုက တည်ဆောက်လှူဒါန်းခဲ့သော သစ်သားရုပ်စုံကျောင်းဖြစ်သည်။

အရှေ့အနောက် ၁၆၃ ပေ၊ တောင်မြောက် ၈၂ ပေရှိပြီး ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း ဘုန်းကြီး ကျောင်းများပုံစံအတိုင်း ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ စနုဆောင်၊ ဇေတဝန်ဆောင် နှင့် အပြင်ပတ်လမ်းများပါရှိသည်။ ကျွန်းတိုင်ပေါင်း ၂၄၄ တိုင်ပါရှိပြီး တိုင်များတွင် တိုင်ထောက်နယား ရုပ်တုများ ပါရှိသည်။

စလင်းရုပ်စုံကျောင်း

စလင်း ရွှေကျောင်း

စလင်းမြို့ သစ်သားရုပ်စုံကျောင်း(မြောက်လေးစင်ကျောင်း)၏ အရှေ့ဘက်ကပ်လျက်တွင် တည်ရှိသည်။ မူလအလှူရှင်ကို မသိရှိရသော်လည်း ပန်းပုအမွှမ်းပန်းများနှင့် ကျန်ရှိသော လက်ရာများအရ သစ်သားရုပ်စုံကျောင်း(မြောက်လေးစင်ကျောင်း) ထက်စောသော သစ်သား ရုပ်စုံ ကျောင်းဖြစ်သည်။

မူလက ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ စနူဆောင်နှင့် ဇေတဝန်ဆောင်တို့ပါရှိသော်လည်း ယခုအခါ ဇေတဝန်ဆောင်တစ်ခုသာလျှင် ယိမ်းယိုင်တိမ်းစောင်းကျန်ရှိသည်။ အလျား ၇၇ ပေ၊ အနံ ၅၄ ပေရှိပြီး ကျွန်းတိုင်ပေါင်း ၁၀၈ တိုင်ပါရှိသည်။

စလင်း ရွှေကျောင်း

ရွှေနန်းတော်ကျောင်း

မန္တလေးမြို့ အောင်မြေသာစံမြို့နယ်၊ အတုမရှိကျောင်းတော်ကြီး အရှေ့ဘက်ကပ်လျက် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၆ ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်း

နတ်ရွာစံပြီးနောက် မြနန်းစံကျော်ရွှေနန်းတော်၊ မှန်နန်းဆောင်၏မြောက်ဘက်မှ ရွှေနန်းတော်ဆောင်ကို သီပေါမင်းကဖျက်သိမ်းပြီး ယခုလက်ရှိနေရာတွင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ကာ ဘုန်းကြီးကျောင်းအဖြစ် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။

ရွှေနန်းတော်ကျောင်း

ကျောင်းတစ်ခုလုံး အတွင်းအပြင် ရွှေပိန်းချထား၍ ရွှေကျောင်း(ရွှေနန်းတော်ကျောင်း) ဟု ထင်ရှားသည်။

အရှေ့အနောက် ကျွန်းလုံးတိုင် ၁၅ လုံးတန်း၊ တောင်မြောက် ၁၀ လုံးတန်း စုစုပေါင်း ကျွန်းတိုင် ၁၅၀ တိုင်ရှိသည်။ ဘေးပတ်လည်တိုင် ၄၆ လုံးတွင် တိုင်ထောက်နယားတစ်ကောင်စီ ထောက်၍ ထောင့်လေးထောင့်တွင် နယား သုံးကောင်စီ ထောက်ထားသဖြင့် စုစုပေါင်းတိုင် ထောက် နယား ငါးကောင်ပါရှိသည်။

ဝရန်တာလျှောက်လမ်းပတ်လည်၊ အတွင်းမောင်းမလည်အပေါ်နှင့် လင်းနို့တောင်များ၊ တိုင်၏ခါးစည်းများ၊ ပြာသာဒ်ဘုံအတွင်းတို့တွင် ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများ၊ ဇာတ်တော်ကြီး ၁၀ ဘွဲ့၊ ဥတေနဇာတ်၊ မဟာပဒုမဇာတ်၊ တောထွက်ခန်းစသည့် ဇာတ်ကွက် ၁၃ ကွက်၊ သစ်သား ပန်းပုများ၊ အပြောက်အမွမ်းများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည်။

သာကဝန်ကျောင်း

မန္တလေးမြို့၊ အောင်မြေသာစံမြို့နယ်၊ အကွက် (၂၇၇) ၊ ဒေးဝန်းအရှေ့ရုံးသာ၊ လှည်းတန်းရပ်တွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၁ ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ပြီး သာကဝန်ကျောင်း (သာက+ဝန=ကျွန်းတောကျောင်း) ဟု ထင်ရှားခဲ့သည်။ အနောက်တိုင်းဗိသုကာဟန်ကိုယူ၍ မြန်မာမှုနှင့် ပေါင်းစပ်တီထွင်ဆောက်လုပ်ထားသော ကျောင်းတော်ကြီးဖြစ်သည်။

အလျား ၈၈ ပေ၊ အနံ ၆၄ ပေ၊ အမြင့် ၃၅ ပေရှိသော နှစ်ထပ်ကျောင်းကြီးဖြစ်သည်။ အနောက်မြောက်ထောင့်တွင် မျက်နှာကြက်အထိတက်နိုင်သော ကြောင်လိန် သစ်သား

လှေကားရှိပြီး မျက်နှာကြက်အပေါ်တွင် ဘုရားဆောင်ဟုယူဆရသော ဆလင်ဒါထုလုံးပုံ အခန်းတစ်ခန်း ပါရှိသည်။ ကျောင်းနံရံ၊ တံခါး၊ ပြတင်း၊ မျက်နှာကြက်များနှင့် တိုင်များကို ဥရောပဟန်တွင် သစ်သားပန်းပုများ ထည့်သွင်းတည်ဆောက်ထားပါသည်။ ကျောင်းပတ်လည်တွင် ကွန်ကရစ် ခင်းထားပြီး ရေကန်ငယ်များနှင့် ကနုတ်ပန်းကွက်များကို ရောင်စုံကျောက်စရစ်များဖြင့်ဖော်လျက် လှပစွာတန်ဆာဆင်တည်ဆောက်ထားသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးကျောင်း(သာကဝန်)

စလေရုပ်စုံကျောင်း

မကွေးတိုင်းဒေသကြီး ချောက်မြို့နယ်၊ စလေမြို့နယ်တွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၄၄ ခုနှစ်၊ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် ကျောင်းဒါယကာ ဦးဘိုးကြည်၊ ဒေါ်ရွှေသက်တို့က ဆောက်လုပ်၍ စလေမြို့မ သုဓမ္မာဂိုဏ်းထောက်ဆရာတော်ဦးဂုဏအား လှူဒါန်းခဲ့သည်။

ကျောင်းပုံစံမှာ လှေကား ၄ စင်းတပ် သိမ်တော်ပုံကျောင်းဖြစ်သည်။ ကျောင်းဒါယကာ ဦးဘိုးကြည်မှာ လွှတ်တော်က အဝယ်တော်ကုမ္ပဏီနှင့် အခွန်တော်ထမ်း ကုမ္ပဏီပိုင်ရှင် သူဌေးဖြစ်၍ ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်နှင့် ဆောင်ပုတို့မှာသာလျှင် အပြောက်အမွမ်း တပ်ဆင်ခြင်း၊ ကျောင်း၏စကြံ လက်ရန်း (နရန်း) တိုင်များတွင် ပန်းပုရုပ်စုံတပ်ဆင်ခြင်း များကို ခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။

စလေရုပ်စုံကျောင်းသည် အလျား ၁၅၂ ပေ၊ အနံ ၅၆ ပေရှိပြီး ကျွန်းတိုင်ပေါင်း ၁၅၄ လုံးဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပါသည်။ ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ စနုဆောင်၊ ဆောင်ပု၊ ဇေတဝန်ဆောင်၊ ဆောင်မ၊ အနောက်ဆောင်နှင့် ခုံးဆောင် စုစုပေါင်း ၇ ဆောင်ပါဝင်ပါသည်။

ကျောင်း၏ မြောက်ဘက်မျက်နှာစာတွင် အရှေ့မှအနောက်အထိ လက်ရန်းတိုင်များတွင် ပန်းပုရုပ်စုံများကို ငါးရာ့ငါးဆယ်၊ ဓမ္မပဒအစရှိသည်တို့မှ ကောင်းနိုးရာရာဇာတ်တော်များကို သရုပ်ဖော် ထုလုပ်တပ်ဆင်ထားသည်။

ကျောင်းဒါယကာအပါအဝင် ကျောင်းနေရဟန်းသံဃာများကို ကိလေသာတဏှာ၊ ကာမဂုဏ်အညစ်အကြေး စွန်းထင်းမှုမှ ကင်းဝေးစေလိုသော စေတနာရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဇာတ်တော်များကို ထုလုပ်ခဲ့ကြောင်း သိမှတ်ရပါသည်။

စလေရုပ်စုံကျောင်း

လယ်ကိုင်း၊ ရုပ်စုံကျောင်း

မကွေးတိုင်းဒေသကြီး မင်းဘူးခရိုင်၊ ပွင့်ဖြူမြို့နယ်၊ လယ်ကိုင်းမြို့ဟောင်းတွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၅၂ ခုနှစ်တွင် လယ်ကိုင်းမြို့နယ် ဦးအန်ထော်နီက ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

မူလက ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းလက်ရာ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများပုံစံအတိုင်း အရှေ့ အနောက် ဝင်ရိုးတန်းလျက် ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ ဇေတဝန်ဆောင်၊ ဘောဂဆောင်များ ကို စမြင်ပတ်လမ်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားခဲ့သည်။ စမြင်ပတ်လမ်းလက်ရန်းပြား များတွင် မြတ်စွာဘုရား၏ဖြစ်တော်စဉ်များ၊ သစ်သားပန်းပုရုပ်လုံးရုပ်ကြွများ၊ ခြူးပန်း ခြူးနွယ်များများဖြင့် ထုလုပ်တန်ဆာဆင်ထားပါသည်။

ယခုအခါ ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်နှင့် ဘောဂဆောင်တို့ ပြိုကျပျက်စီးသွားခဲ့ပြီး ဇေတဝန်ဆောင်နှင့် စမြင်ပတ်လမ်းရှိ ပန်းပုရုပ်စုံပန်းလက်ရာများကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။

လယ်ကိုင်း၊ ဖားဝပ်ကျောင်း

မကွေးတိုင်းဒေသကြီး မင်းဘူးခရိုင်၊ ပွင့်ဖြူမြို့နယ်၊ လယ်ကိုင်းမြို့ဟောင်းတွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၅၄ ခုနှစ်တွင် လယ်ကိုင်းရပ်စုံကျောင်းဒါယကာ ဦးအန်ထော်နီ၏ ယောက်ဖတော်စပ်သူ ဦးပန်းက ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အရှေ့အနောက် ၁၅၀ ပေ၊ တောင်မြောက် ၇၂ ပေ ကျယ်ဝန်းပြီး ကျွန်းလုံးတိုင် ၁၈၇ တိုင်ဖြင့် တည်ဆောက်ထားပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း၊ မြန်မာဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်အတိုင်း အရှေ့အနောက်ဝင်ရိုးတန်းလျက် ဘုံခုနစ်ဆင့်ကျောင်းဦးပြာသာဒ်ဆောင်၊ စနုဆောင်၊ ဇေတဝန်ဆောင်၊ ဘောဂဆောင်တို့ပါဝင်သည်။ မူလကပင် ပန်းပုအမွှမ်းပန်းများ တပ်ဆင်မှု မရှိခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည်။

ဘုန်းကြီးကျောင်းပညာရေး

ပျူယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားခဲ့သောကာလမှ စတင်အခြေပြုခဲ့သော ထေရဝါဒဗုဒ္ဓသာသနာသည် ပုဂံခေတ်တွင် ပိုမိုထွန်းကားပြန့်ပွားလာခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ထွန်းကားပြန့်ပွားခြင်း အကျိုးဆက်အဖြစ် ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် ရဟန်းသံဃာတော်များသာမကဘဲ လူပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ဗုဒ္ဓဘာသာအခြေခံဆက်နွယ်သောစာပေများ လေ့လာသင်ယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းပညာရေးစနစ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။

ဘုန်းကြီးကျောင်းများသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံသက်သက်မဟုတ်ဘဲ လူမှုရေး၊ ပညာရေးတို့နှင့် ဆက်နွယ်လာကြသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းပညာရေးသည် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ဘာသာရေးအားဖြင့်သာမက ပညာရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်တွင်ပါ ပျံ့နှံ့ပြီး အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဩဇာသက်ရောက်ခဲ့သည်။

မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးသည်အထိ အညွန့်မကျိုး၊ အမြစ်မသေခဲ့သော ဘုန်းကြီးကျောင်းပညာရေးသည် ယနေ့ မျက်မှောက်ကာလတိုင်အောင် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ရှင်သန်အကျိုးပြုနေဆဲ ဖြစ်ပါတော့သည်။

ဒေါက်တာစန်းဝင်း(ရှေးဟောင်းသုတေသန)

jrefmpm? jrefmpum; tav;xm;(1)

atmifol

“အမှန်မူ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံဟူသည်
အမှန်အမှားကိစ္စ မဟုတ်၊
တရားဝင်သတ်မှတ်ရေးထုံး
ဟုတ်၊ မဟုတ် ကိစ္စသာဖြစ်သည်။”

စာလုံးပေါင်းနှင့် အဓိပ္ပာယ်

စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံများသည် သူ့ခေတ်သူ့အခါအလျောက် သတ်မှတ်ခဲ့ကြပြီး သူ့ခေတ် သူ့အခါအလျောက် လက်ခံကျင့်သုံးကြရခြင်းဖြစ်သည်။ ခေတ်ကာလ ရွေ့လျောလာသည်နှင့်အမျှ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံရေးထုံးတို့လည်း ပြောင်းလဲသတ်မှတ် ကျင့်သုံးလာကြသည့်အတွက် မြန်မာစာအရေးအသားအစဟုဆိုနိုင်သော ပုဂံခေတ်က အရေးအသားသတ်မှတ်ပုံတို့သည် ခေတ်ကာလအဆက်ဆက် တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရေးသားလာသည့်အလျောက် လက်ရှိခေတ်အရေးအသားနှင့် လုံးဝခြားနားသွားသည့် အနေအထားမျိုးပင်ဖြစ်သွားသည့်အတွက် ပုဂံခေတ်ကအရေးအသားကို လက်ရှိခေတ်လူအများ နားမလည်နိုင်၊ မရေးသားနိုင်ကြတော့ခြင်း ဖြစ်သည်။

လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော မြန်မာစာလုံးပေါင်းသတ်မှတ်ပုံသည် ၁၉၈၆ ခုနှစ်က စတင်သော စံသတ်မှတ်ချက်မူဖြစ်သည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်မတိုင်ခင် ခေတ်အဆက်ဆက်က စာလုံးပေါင်းသတ်မှတ်ပုံတို့ရှိခဲ့သည့်အလျောက် သူ့ခေတ်သူ့အခါကမူ သက်ဆိုင်ရာစံသတ်မှတ်ထားသော ရေးထုံးတို့ကို လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်ရှိတွင်မူ ၁၉၈၆ ခုနှစ်က စတင်သတ်မှတ်လာသော ရေးထုံးကို လက်ခံကျင့်သုံးကြရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဆိုလိုသည်ကား ပုဂံခေတ်တွင် 'ဧအ်'ဟု ရေးထုံးသတ်မှတ်ထားသော စကားလုံးသည် လက်ရှိတွင် '၏' ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ် မတိုင်ခင်က 'တခု'ဟု ရေးထုံး သတ်မှတ်ထားသော်လည်း လက်ရှိတွင် 'တစ်ခု' ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် သတ်မှတ်ရေးထုံးတို့က ကာလတစ်ခုရောက်လျှင် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်လေ့ရှိကြောင်းကိုလည်း သတိမူနိုင်ပေလိမ့်မည်။

ယင်းသို့ လက်ရှိတွင်သုံးနှုန်းရသော စာလုံးပေါင်းများသည် ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် စံသုံးအဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်သော ရေးထုံးများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးကြရခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်မတိုင်ခင်နှစ်များက မည်သို့ပင်သတ်မှတ်ချက်ရှိခဲ့စေကာမူ ၁၉၈၆ ခုနှစ်က သတ်မှတ်ထားသော စံသတ်မှတ်ချက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်မှာ လက်ရှိကာလအထိတင်မက နောက်ထပ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်သတ်မှတ်မှု မပြုလုပ်သေးသမျှ ကာလအထိတိုင်အောင်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ယခင်ကာလတွင် စားစရာကို 'မုံ့' ဟူ၍ ရေးသားခဲ့ကြမည်ဖြစ်သော်လည်း ၁၉၈၆ ခုနှစ်က စတင်ကာ 'မုန့်' ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်သည့်အတွက် လက်ရှိတွင် 'မုံ့' ဟူ၍ ရေးလျှင် သတ်မှတ်ရေးထုံးနှင့် ကိုက်ညီသော စာလုံးပေါင်း မဟုတ်ဘဲ 'မုန့်' ဟူ၍ ရေးသာ လက်ရှိ သတ်မှတ်ရေးထုံးနှင့်ကိုက်ညီသော စာလုံးပေါင်းဖြစ်မည်။

တချို့ကမူ မိမိသုံးလိုသော စာလုံးပေါင်းမျိုးဆိုလျှင် အမှန်၊ မိမိမသုံးလိုသော စာလုံးပေါင်းမျိုးဆိုလျှင် အမှားဟူ၍ တစ်ဖက်သတ် ခံယူတတ်ကြသည်။ အမှန်မှူ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံဟူသည် အမှန်အမှားကိစ္စ မဟုတ်၊ တရားဝင်သတ်မှတ်ရေးထုံး ဟုတ်၊ မဟုတ် ကိစ္စသာဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် ဤသို့သတ်မှတ်လျှင် ဤသို့ရေးသားရမည်၊ ထိုသို့သတ်မှတ်လျှင် ထိုသို့ ရေးသားရမည်သာ။ သတ်မှတ်ရေးထုံးကို မလိုက်နာလိုဘဲ မိမိစိတ်ထင်ရာရေးကြမည်ဆိုလျှင် တစ်ယောက် တစ်ပေါက်နှင့် ပရမ်းပတာဖြစ်လာပြီး မိမိတို့ မြန်မာစာ၊ မြန်မာစကား

ဆုတ်ယုတ်ရာ လမ်းကြောင်းဆီသာ ဦးတည်နေလိမ့်သည်။

လက်ရှိတွင် အဓိကအားဖြင့် ၁၉၈၆ ခုနှစ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော 'မြန်မာစာလုံးပေါင်း သတ်ပုံကျမ်း'စာအုပ်၊ ၁၉၉၁ ခုနှစ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော 'မြန်မာအဘိဓာန်'စာအုပ်တို့ပါ သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်တို့အလိုအရ လက်ရှိခေတ်ကာလ၌ လိုက်နာကျင့်သုံးရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လိုက်နာသုံးနှုန်းရာတွင်လည်း သတ်မှတ်စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံတို့နှင့် ကိုက်ညီအောင် သုံးနှုန်း ရသည်သာမက သူ့အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်နှင့်လည်း ကိုက်ညီအောင် သုံးနှုန်းရသည်။

စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံအရ ကြည့်လျှင် 'ကသည်' ဟု ရေးရမည်ကို 'ထသည်' ဟု ရေးလျှင်၊ 'ပန်သည်'ဟု ရေးရမည်ကို 'ပန်းသည်'ဟု ရေးလျှင်၊ 'ကြာသည်'ဟု ရေးရမည်ကို 'ကြားသည်'ဟု ရေးလျှင်၊ 'ဆိုသည်'ဟုရေးရမည်ကို 'ဆို့သည်'ဟုရေးလျှင် စသည်ဖြင့် ဗျည်းစာလုံးကစ၍ 'ဝစ္စပေါက်၊ ရေးချ၊ အောက်မြစ်' စသည့် တစ်စုံတစ်ရာ လွဲချော်သွားလျှင် အသေးအမွှား လွဲသွားခြင်းသာဟုဆိုစေကာမူ အဓိပ္ပာယ်ကမူ လုံးဝပြောင်းလဲသွားကြောင်း သိသာနိုင်သည်။

စာလုံးပေါင်းကိုမူ သတ်မှတ်ရေးထုံးအတိုင်း ရေးသားသည်ဟုဆိုရာ၌လည်း ဆိုလိုချင် သည့် အဓိပ္ပာယ်နှင့်ကိုက်ညီသော စာလုံးပေါင်းကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းရပါသည်။ ဆိုလိုသည်က 'ချို့ယွင်း'နှင့် 'ချွတ်ယွင်း'ဆိုသော စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံ နှစ်မျိုးစလုံး သတ်မှတ်ထားသည် မှန်သော်လည်း 'ချို့ယွင်း' ဟူသည် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပျက်ယွင်းသော အဓိပ္ပာယ်သဘောဖြစ် ပြီး 'ချွတ်ယွင်း' ဟူသည် အလုံးစုံပျက်ယွင်းခြင်းသဘောဖြစ်သဖြင့် ဝါကျထဲ ထည့်သွင်း သုံးနှုန်းသည့်အခါ သတ်မှတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့် လျော်ကန်သောစကားလုံးကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်း ရမည် ဖြစ်သည်။ ဝါကျ နှစ်ခုကို ဤသို့ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာကြည့်နိုင်သည် –

– စူးနဲ့ ထိုးမိလို့ သူ့မျက်လုံးတစ်ဖက်က 'ချို့ယွင်း'သွားတယ်။

– စူးနဲ့ ထိုးမိလို့ သူ့မျက်လုံးတစ်ဖက်က 'ချွတ်ယွင်း'သွားတယ်။

ဤဝါကျ နှစ်မျိုးတွင် ကျန်အသုံးအနှုန်း စကားလုံးတို့က အတူတူဖြစ်ပြီး 'ချို့ယွင်း' ဆိုသည့်အသုံးနှင့် 'ချွတ်ယွင်း' ဆိုသည့် အသုံးတို့သာ ကွဲပြားသည်။ ကွဲပြားသည့်အလျောက် 'ချို့ယွင်း'နှင့်သုံးထားသောဝါကျဆိုလျှင် မျက်လုံးတစ်လုံးက အနည်းငယ် ဒဏ်ရာရ ထိခိုက် သွားသည်ဟု ဆိုလိုပြီး 'ချွတ်ယွင်း'နှင့် သုံးထားသောဝါကျဆိုလျှင် မျက်လုံးတစ်လုံးက လုံးဝ ပျက်စီးသွားသည် သို့မဟုတ် မျက်လုံးကန်းသွားသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ ဤသို့ သတ်မှတ် စာလုံးပေါင်းတော့ဟုတ်သည်ဆိုသည့်တိုင် 'မော့ကြည့်၊ မော်ကြည့်'၊ 'အမီ၊ အမှီ'၊ 'ရမ်းပြ၊ ယမ်းပြ' စသည်ဖြင့် မိမိ သုံးနှုန်းလိုက်သည့် အသုံးအပေါ်မူတည်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ကွာခြားသွား သည်။

သည့်အတွက် စာလုံးတစ်လုံးကို ရေးတော့မည်ဆိုတိုင်း သတ်မှတ်စာလုံးပေါင်းက မည်သို့ ဖြစ်သည်၊ သူ့အဓိပ္ပာယ် သတ်မှတ်ချက်က မည်သို့ဖြစ်သည်ဆိုသည့် အချက်နှစ်ချက် ဖြင့် တိုက်ဆိုင်စိစစ်တတ်ရန်လည်း လိုပါသေးသည်။ ဆိုလိုသည်က ရေးသားလိုက်သည့် စာလုံးပေါင်းသည် သတ်မှတ်စံရေးထုံးနှင့်လည်း ကိုက်ညီရမည်၊ သတ်မှတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့် လည်း ကိုက်ညီရမည် ဖြစ်သည်။ သတ်မှတ်စံရေးထုံးနှင့် မကိုက်ညီလျှင်ဖြစ်စေ၊ သတ်မှတ် အဓိပ္ပာယ်နှင့် မကိုက်ညီလျှင်ဖြစ်စေ တစ်ချက်ချက် လွဲချော်နေလျှင် ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ်

မရနိုင်တော့ပေ။ သို့တည်းမဟုတ် အဓိပ္ပာယ်မရှိသော ဝါကျသာဖြစ်လာပါမည်။

စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံ လွဲသုံးတတ်ပုံ၊ အဓိပ္ပာယ် အံမဝင်သော စကားလုံးကို လွဲသုံး တတ်ပုံ၊ စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံရော အဓိပ္ပာယ်ပါ အံမဝင်သော စကားလုံးကို လွဲသုံးတတ်ပုံအကြောင်းမြင်သာအောင် နမူနာဝါကျဖြင့် လေ့လာကြည့်မည် –

– 'စိတ်ဒန်ရာ' မပေးပါနှင့်။

ဤဝါကျတွင် သတ်မှတ်စံစာလုံးပေါင်း 'စိတ်ဒဏ်ရာ' ဟူသည်နှင့် ရေးရမည်ကို 'စိတ်ဒန်ရာ'ဟု လွဲရေးသည့်အတွက် အဓိပ္ပာယ်မရှိသော ဝါကျဖြစ်သွားသည်။ 'စိတ်ဒန်ရာ' ဆိုသော စာလုံးပေါင်းသည် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်မျှမရှိသည်ကို သိကြပေမည်။ ဤကား သတ်မှတ်စံစာလုံးပေါင်းနှင့် မကိုက်ညီလျှင် အဓိပ္ပာယ် ပျက်တတ်ပုံ ဖြစ်သည်။

– 'ဆိတ်ဒဏ်ရာ' မပေးပါနှင့်။

ဤဝါကျတွင် သုံးထားသော 'ဆိတ်'သည် သတ်မှတ်စံစာလုံးပေါင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် 'စိတ်ဒဏ်ရာ' ဟူသော စာလုံးပေါင်းဖြင့် ရေးရမည်ကို 'ဆိတ်ဒဏ်ရာ'ဟု လွဲရေးသည့်အတွက် သတ်မှတ်စံ စာလုံးပေါင်းတစ်ခုပင်ဖြစ်သော်ငြား အဓိပ္ပာယ်လွဲချော်သော ဝါကျ ဖြစ်သွားသည်။ စိတ်ထိခိုက်မှုသဘောကို 'စိတ်ဒဏ်ရာ'ဟူ၍ သုံးနိုင်ပြီး 'ဆိတ်ဒဏ်ရာ'ဟု သုံးလျှင် 'ဆိတ်၏ဒဏ်ရာ'၊ 'ဆိတ်တွင် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှု' စသော အဓိပ္ပာယ်မျိုးဖြစ်နေသည်ကို သတိမူနိုင်ပေသည်။ သတ်မှတ်စံစာလုံးပေါင်းကို သုံးထားသည် မှန်သော်လည်း ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ်နှင့်ကိုက်ညီသော စာလုံးပေါင်းကို မသုံးသည့်အတွက် အဓိပ္ပာယ်လွဲချော် သွားပုံ ဖြစ်သည်။

"သတ်မှတ် စာလုံးပေါင်းချင်း မတူသော်ငြား အဓိပ္ပာယ်ချင်း တူသော စာလုံးပေါင်းများ လည်း ရှိသည်။"

ဤသဘောရှိသည့်အတွက် စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံကို ရေးချင်ရာ ရေးမည်ဟူ၍ ခံယူ ကျင့်သုံးတတ်သူတို့ သတိမူဆင်ခြင်သင့်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သတိမမူ၊ မဆင်ခြင် သည့်အတွက် လက်ရှိကာလတွင် သတ်မှတ်ရေးထုံး စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံအတိုင်း မဟုတ်ဘဲ သွေဖည် ရေးသားနေကြသူတို့ ရှိနေလေသည်။ 'ကျွန်တော်' ဟူ

သည့် သတ်မှတ်စံရေးထုံးကို 'ကျနော်'ဟု လွဲရေးခြင်းမျိုး၊ 'မြင်းမိုရ်' ဟူသည့် သတ်မှတ်စံရေးထုံးကို 'မြင့်မိုရ်'ဟု လွဲရေးခြင်းမျိုး စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး တွေ့ရသည်။ တချို့က သတ်မှတ်စံရေးထုံးကို မလေ့လာ၊ မသိရှိ၍ သဘောရိုးဖြင့် လွဲရေးမိခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး တချို့ကမူ သတ်မှတ်စံရေးထုံးကို သိသိကြီးနှင့် လွဲရေးနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ သတ်မှတ်စံရေးထုံးကို မလိုက်နာဘဲ မိမိစိတ်ထင်ရာ တစ်ယောက်တစ်မျိုး ရေးသားကြမည်ဆိုလျှင် အရေးအသား ပရမ်းပတာဖြစ်ကုန်ပြီး နောင်တွင် သူ ရေးထားသည်ကို မိမိက နားမလည်၊ မိမိ ရေးထားသည်ကို သူက နားမလည်ဖြင့် စာဖတ်ပြီး နားမလည်ကြသောအဖြစ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားနိုင်သည်။

သတ်မှတ်စာလုံးပေါင်းချင်း မတူသော်ငြား အဓိပ္ပာယ်ချင်း တူသော စာလုံးပေါင်းများလည်း ရှိသည်။ 'ကတွက်ပင်'နှင့် 'သတွတ်ပင်'၊ 'စပျစ်ပင်'နှင့် 'သပျစ်ပင်'၊ 'ကိန်းသေပေါက်' နှင့် 'ကျိန်းသေပေါက်'၊ 'ဂရင်ဂျီနာ'နှင့် 'ဘရင်ဂျီနာ' စသည်တို့သည် သတ်မှတ်စံရေးထုံးလည်း ဖြစ်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ချင်းလည်း တူညီသော စာလုံးပေါင်းများ ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော အဓိပ္ပာယ်ချင်းတူညီသည့် စာလုံးပေါင်းတို့ကိုမူ နှစ်သက်ရာ ရွေးသုံးနိုင်သည်။

– ခြံထဲတွင် 'ကတွတ်ပင်'တစ်ပင် ရှိသည်။

– ခြံထဲတွင် 'သတွတ်ပင်'တစ်ပင် ရှိသည်။

ဤဝါကျ နှစ်ကြောင်းတွင် 'ကတွတ်ပင်'နှင့် 'သတွက်ပင်' ဟူ၍ အသုံး နှစ်မျိုး ကွဲပြားသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်ချင်းကမူ အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ 'ကတွတ်ပင်'နှင့် 'သတွက်ပင်'တို့သည် အဓိပ္ပာယ်ချင်းအတူတူဖြစ်သည့်အတွက် မိမိ သုံးနှုန်းလိုသည့်အခါ နှစ်သက်ရာတစ်ခုကို ရွေးသုံးနိုင်သည်သာ။ ဤသို့ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းသည့်အခါ လူသိများမည့် စကားလုံးကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းလျှင်မူ သဘောပေါက်လွယ်ကြမည်ဖြစ်သည်။ လူသိနည်းသည့် သို့မဟုတ် မသိကြသည့် စကားလုံးမျိုး သုံးနှုန်းမိလျှင် ဖတ်ရှုသူအဖို့ အဓိပ္ပာယ် နားမလည်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

– ကျွန်တော့်တွင် 'သပျစ်ခြံ' တစ်ခြံ ရှိသည်။

ဤဝါကျတွင် သုံးထားသော 'သပျစ်'သည် ရေးထုံး သတ်မှတ်ထားသော စာလုံးပေါင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် 'သပျစ်' ဆိုသည်ကို မသိသူများအဖို့ မည်သည့်အပင်မျိုး ဖြစ်လေသနည်း ဟူ၍ ခေါင်းခြောက်စရာ ဖြစ်တတ်သည်။

– ကျွန်တော့်တွင် 'စပျစ်ခြံ'တစ်ခြံ ရှိသည်။

ဤသို့ 'စပျစ်' ဆိုသော စာလုံးပေါင်းကို သုံးနှုန်းလျှင် အများနားလည်သောအသုံး ဖြစ်သည့်အတွက် ဝါကျအဓိပ္ပာယ်ကို အလွယ်တကူ သဘောပေါက်နိုင်လေသည်။ ခေါင်းခြောက်အောင် စဉ်းစားအဖြေဖော်နေစရာ မလိုတော့ချေ။ သို့ဆိုလျှင် အဓိပ္ပာယ်တူ စကားလုံးချင်းပင်ဖြစ်သော်ငြား အများနားလည်သည့် စကားလုံးကို သုံးနှုန်းခြင်းက ပို၍ အကျိုးများသည်ကို ဆင်ခြင်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းသည့်အခါ ချိန်ဆသုံးနှုန်းတတ်ရန် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပြီး 'သပျစ်' ဆိုသော စကားလုံးကို မသုံးရ၊ မှားသည်ဟု ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ပေ။

မြန်မာစကားလုံးထဲတွင် ဤသို့ ရေးထုံး သတ်မှတ်ပုံချင်း မတူသော်လည်း အဓိပ္ပာယ်ချင်းတူသော စကားလုံးများစွာ ရှိလေသည်။ နမူနာ အနည်းငယ် ထပ်မံ ထုတ်နုတ် လေ့လာကြည့်မည်ဆိုလျှင် 'ကြည့်ချင်ပွဲ' နှင့် 'ဗလာပွဲ'၊ 'ချိုလိမ်'နှင့် 'နို့လိမ်'၊ 'ဂေါဇာဂြိုဟ်'နှင့်

'ကောဇာဂြိုဟ်'၊ 'ငွေ'နှင့် 'ပိုက်ဆံ'၊ 'စာပေါင်းသိုက်'နှင့် 'စာဘူးတောင်း'၊ 'ဆင်ပိုး'နှင့် 'ကြံ့ပိုး'၊ 'ဇနီး'နှင့် 'မယား'၊ 'ညာတိုင်'နှင့် 'မြာတိုင်'၊ 'တံခါးကျင်'နှင့် 'ကန့်လန့်ကျင်' စသည်ဖြင့် တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အဓိပ္ပာယ်တူ စကားလုံးတို့ဆိုလျှင် နှစ်သက်ရာ တစ်မျိုးမျိုးကို ရွေးသုံးနိုင်ပြီး အများနားလည်လွယ်သည့် စကားလုံးကိုသုံးလျှင် ပို၍ သဘောပေါက်လွယ်ကြကြောင်း ဆိုခဲ့ပါသည်။

စာရေးသား သုံးနှုန်းသည့်အခါ သတ်မှတ်စံ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံအတိုင်း သုံးနှုန်းကြရန်၊ သတ်မှတ်စံ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံပင်ဖြစ်သော်လည်း အဓိပ္ပာယ် သင့်မြတ်လျော်ကန်သော စကားလုံးအား ရွေးချယ်သုံးနှုန်းကြရန်တို့ကို ဆင်ခြင်သတိမူနိုင်ကြစေကြောင်း ရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

အောင်ဥသြ

ykHcwfrSnftif;0acwft xd jrefmpmay t a&; t om;rsm;

jrifjrnwfbDm

“အနန္တသူရိယအမတ်ကြီးရေးဖွဲ့သော
‘သူတည်းတစ်ယောက်’ အစချီ အမျက်ဖြေလင်္ကာ၊
ကျန်စစ်သားမင်းကြီးဆည်ဖို့သော
မြကန် အကြောင်းရေးဖွဲ့သည့် ‘မြကန်သာ’ အစချီလင်္ကာ၊
‘သိုးကလေ’ အစချီ ပုပ္ပားနတ်တောင် ဘွဲ့လင်္ကာတို့ကို
ပုဂံခေတ်ကဗျာများအဖြစ်
အစဉ်အဆက်မှတ်သားခဲ့ကြသည်။”

မြန်မာစာပေအရေးအသားသည် ၁၂ ရာစုအစပိုင်းတွင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့်အတွက် ထိုကာလကို မြန်မာစာပေစတင်သည့်ကာလဟု မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ မြန်မာစာပေ ပေါ်ထွန်းလာရသော အခြေခံအကြောင်းများကို လေ့လာကြည့်ပါက ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဗုဒ္ဓစာပေ၊ မြန်မာပဒေသရာဇ်စနစ်နှင့် မြန်မာစာပေကို လမ်းခင်းပေးသော ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ပျူ၊ မွန် စာပေများဟူသည့် အကြောင်းသုံးရပ်သည် အခြေခံကျသောအကြောင်းများဖြစ်ကြောင်းလေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

မြန်မာစာအရေးအသား မပေါ်ပေါက်မီကာလတွင် ပုဂံ၌ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ပျူ၊ မွန် စာပေအရေးအသားများ ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း ရွှေပေစာ၊ အုတ်ခွက်စာ၊ စဉ့်ကွင်းစာ စသည့် အထောက်အထားများအရ သိရသည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသော မြန်မာစာပေလမ်းကြောင်းကို ခြေရာခံကြည့်လျှင် ပုဂံခေတ်၊ ပင်းယခေတ်၊ အင်းဝခေတ်၊ တောင်ငူခေတ်၊ ညောင်ရမ်းခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်၊ ကိုလိုနီခေတ်၊ လွတ်လပ်ရေးခေတ်ဟူ၍ ခေတ်အဆက်ဆက် ဖြတ်သန်းခဲ့ရကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။

ပုဂံခေတ် မြန်မာစာပေ

"မြန်မာစာပေအစ ပုဂံကျောက်စာက" ဟူသော အဆိုနှင့်အညီ ပုဂံခေတ်တွင် ရေးထိုးသော ကျောက်စာများသည် အစောဆုံး မြန်မာစာပေအရေးအသားများ ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများအနက် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၄၇၄ ခုနှစ် (ခရစ်နှစ် ၁၁၁၂ ခုနှစ်)တွင် ရေးထိုးသော ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာသည် တွေ့ရှိသမျှထဲ၌ သက္ကရာဇ်အခိုင်အမာပါသော အစောဆုံး မြန်မာစာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းအတွဲ(၁၀)တွင်မူ ရှေးအကျဆုံးဟု ယူဆခန့်မှန်းရသောကျောက်စာသည် မြစေတီကျောက်စာ ခေါ် ကူပြောက်ကြီးဘုရားကျောက်စာဖြစ်၍ အရေးအသား စကားအထားအသိုမှာ ပြေပြစ်ခြင်း မရှိလှချေ။ စာလုံးပေါင်းတို့မှာလည်း အဦးအဖျားဖြစ်သည်နှင့်အညီ တစ်သမတ်တည်း ရေးထိုးထားသည်ကို မတွေ့ရချေ။ မြေစမ်းခရမ်းပျိုးဆိုသကဲ့သို့ ကနဦးတီထွင်ရေးသားရခြင်းကြောင့် ဤသို့သောအပြစ်များကို တွေ့ရသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထိုအပြစ်များကို ဖယ်ရှားကြည့်လျှင် အဖိုးတန်သောအချက်များကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အစောဆုံးမြန်မာစာဖြစ်သော ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာတွင် မှတ်တမ်းတင်သောအကြောင်းအရာမှာ ကျေးဇူးသိတတ်သော ရာဇကုမာရ်အကြောင်း ဖြစ်သည့်အတွက် " မြန်မာစာပေသည် ကျေးဇူးသိတတ်မှုဖြင့် စတင်ခဲ့သည်" ဟု ပညာရှင်များက မိန့်ဆိုကြသည်။

ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာ၏ မျက်နှာလေးဘက်တွင် ပါဠိ၊ မြန်မာ၊ ပျူ၊ မွန် ဟူသော ဘာသာလေးမျိုးနှင့် တစ်မျက်နှာစီကျောက်စာအသီးသီး ရေးထိုးထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဘာသာခြားစာပေနှင့် အယူဝါဒများသည် ကလေးအရွယ်မြန်မာစာပေ၌ မည်မျှလွှမ်းမိုးနေသနည်းဟူမူ 'ဂြိ' (ရှရီ ဟုဖတ်ပါ)ဟူသော ဟိန္ဒူလူမျိုးတို့၏ မင်္ဂလာစကား၊ နမောဗုဒ္ဓါယဟူသော မြန်မာလူမျိုးတို့၏ မင်္ဂလာစကားတို့ဖြင့် နှစ်ခုပေါင်းစပ်ကာ ဆုမွန်ကောင်းတောင်း၍ ကျောက်စာကို အစချီရေးသားထားသည်ကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် သိမြင်နိုင်သည်။ ကျောက်စာရေးထိုးရာတွင် သာသနာရေးကိစ္စဖြစ်သည့်အလျောက် သာသနာနှစ်ကိုလည်း အသုံးပြု

ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် သာသနာတော်ကို မည်မျှလေးစားကြောင်း သိသာနိုင်ပါသည်။

ပုဂံခေတ်စာပေသမိုင်း၌ မဖော်ပြလျှင်မဖြစ်သည့် စာပေမှတ်တမ်းဝင်ကျောက်စာ တစ်ခုမှာ သျှင်ဒိသာပါမောက္ခကျောက်စာ ဖြစ်သည်။ ယင်းကို မြစေတီကျောက်စာရေးထိုးပြီး နှစ် ၂၀၀ နီးပါးခန့်ကြာမှ ပုဂံမြို့ မင်္ဂလာစေတီတော်အနီး၌ ရေးထိုးသည်။ ထိုကျောက်စာ သည် စာပေအရေးအသားသာ ထင်ရှားသည်မဟုတ်၊ ထိုခေတ်က ပြည်တွင်းရေးအနောင့် အယှက်များရှိပုံ၊ မြန်မာရဟန်းတော်များ တိုင်းပြည်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်ကြပုံတို့ ကို မှတ်တမ်းတင်ထားသော ကျောက်စာ ဖြစ်သည်။(စာ-၆၄/၆၅)

ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများသည် အလှူမှတ်တမ်းများဖြစ်သော်လည်း အလှူရှင်တို့၏ ခံစားမှုစေတနာနှင့် နှီးနွှယ်ရာဖြစ်ရပ်များကို စိတ်ဝင်စားဖွယ်တွေ့ရသည်။ အဘိနန္ဒသူ ခေါ် ကုသိုလ်ရှင်သည် ရတနာသုံးပါးအား ထိုခေတ်ပုဂံသားတို့လှူဒါန်းလေ့ရှိသော ကျေးကျွန် လယ်မြေကိုသာမက မိမိကိုယ်၊ မိမိမယားနှင့် သမီးနှစ်ယောက်ကိုပါ ကျွန်အဖြစ်ရက်ရောစွာ လှူ၍ ဘုရားဆုတောင်းသည်။ အမတ်ကြီးသိင်္ဃသူရ်သည် နံနက်တိုင်း တူရိယာငါးပါးသံဖြင့် အိပ်ရာမှ နိုးထရသော စည်းစိမ်ကို ခံစားလိုသည့်အတွက် တူရိယာတီးမှုတ်တတ်သူများကို ကျွန်အဖြစ် ဘုရားအား လှူသည်။ စောမင်းလတ်ဟူသော ဒါယိကာမသည် ကုသိုလ်ပြုပြီး " လူဖြစ်သော်ကား လူမြတ်၊ နတ်ဖြစ်သော်ကား နတ်မြတ်ဖြစ်စေသတည်း" ဟု လှပပြေပြစ်စွာ ဆုတောင်းစာ ရေးသည်။ ညောင်ရမ်းကြီးသမီးသည် ကွယ်လွန်သူခင်ပွန်းသည်ကို "မိမိ အသက်နှင့်တူသော မျက်စိမျက်ဆန်နှင့်တူသော မိမိချစ်စွာသောလင်" ဟူ၍ ဥပမာအလင်္ကာ ဖြင့် မိမိ၏ချစ်မေတ္တာကိုဖော်ကျူးသည်။ ကျစွာမင်းကြီးသည် နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် ခိုးဆိုး လုယက်သူများ ပပျောက်စေလိုသောကြောင့် အမိန့်တော်ပြန်တမ်း ကျောက်စာရေးထိုးကာ မခိုးမဆိုးဝံ့အောင် ဟန့်တားဆုံးမသည်။ အိမ်ခြေ ၅၀ ရှိသောရွာတိုင်းတွင် အမိန့်တော် ပြန်တမ်းကျောက်စာ တစ်တိုင်စီစိုက်ထူပြီး ဖတ်ကြားနားထောင်ရန်လည်း လမ်းညွှန်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများတွင် ပုဂံသားတို့၏ ဘဝအထွေထွေ ထင်ဟပ်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကျောက်စာများနည်းတူ မင်စာများသည် ရှေးကျသော မြန်မာစာအရေးအသားများ ဖြစ်သည်။ ပုဂံမြို့ရှိ လောကထိပ်ပန်ဂူဘုရားအတွင်းရှိ နံရံပေါ်တွင် ဇာတ်တော်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ ကို ပန်းချီရေးဆွဲ သရုပ်ဖော်ပြီး ပုံအညွှန်းစာများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။ ယခုအချိန် အထိ အစောဆုံးတွေ့ရသော ဇာတ်တော်ကြီး ဆယ်ဘွဲ့စကားပြေဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ဗုဒ္ဓစာပေလာ ငါးရာ့ငါးဆယ်၊ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့၊ ဗုဒ္ဓဝင် စသည်တို့ကိုမှတ်တမ်းတင်ထား သော မင်စာ အများအပြား တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် ကဗျာအရေးအဖွဲ့လည်း စတင်ပေါ်ပေါက်ကြောင်း အစဉ်အဆက် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သော အမှတ်အသားများ ရှိသည်။ အနန္တသူရိယအမတ်ကြီးရေးဖွဲ့သော "သူတည်းတစ်ယောက်" အစချီ အမျက်ဖြေလင်္ကာ၊ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးဆည်ဖို့သော မြကန် အကြောင်းရေးဖွဲ့သည့် "မြကန်သာ" အစချီလင်္ကာ၊ " သိုးကလေ" အစချီ ပုပ္ပားနတ်တောင် ဘွဲ့လင်္ကာတို့ကို ပုဂံခေတ်ကဗျာများအဖြစ် အစဉ်အဆက်မှတ်သားခဲ့ကြသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ကျောက်စာခေတ်တွင် စာပေ အဆင့်အတန်းမှာ နိမ့်ကျခြင်း မရှိလှပါ။ ကျောက်စာ အရေးအသားများရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် ယခုခေတ် မြန်မာစာ အရေးအသားသည် တည်တံ့ခိုင်မြဲခဲ့သည်ဟု ဆိုရပါ မည်။ တစ်ခေတ်မှတစ်ခေတ်သို့ တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့် တိုးတက်အောင် ပြုပြင်ကြရသည်မှာ ဓမ္မတာဖြစ်ပါ သည်။

“ စစ်သည်တော်တို့ စစ်ရေးပြသည့် မြင်းခင်းသဘင်သို့ ဘုရင်မင်းမြတ် ထွက်တော်မူဟန်ကို သရုပ်ဖော်ရေးဖွဲ့သော တျာဘွဲ့နှင့် မြင်စိုင်းသားတို့၏ ဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန်နှင့် နိုင်ငံသာယာ စည်ပင်ပုံကို ရေးဖွဲ့သော ကာချင်းတို့သည် ထင်ရှားသည့် ကဗျာများ ဖြစ်သည်။ ”

ပင်းယခေတ် မြန်မာစာပေ

ပုဂံခေတ်ကုန်ဆုံးသည့် ၁၃ ရာစုမှ ၁၄ ရာစု အတွင်း မြင်စိုင်း၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်းတို့တွင် ထီးနန်းစိုက် သောခေတ်ကို ပင်းယခေတ်ဟု သတ်မှတ်သည်။ ပင်းယ ခေတ် စာပေအဆင့်အတန်းသည် ပုဂံခေတ် စာပေ အဆင့်အတန်းထက် တိုးတက်လာသည်ဟုဆိုရပါမည်။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း အတွဲ(၁၀)တွင် ပင်းယခေတ်၌ ဆန်းသစ်သည့် ရတု၊ တျာဘွဲ့၊ ကာချင်း ဟူသော ကဗျာအဖွဲ့အနွဲ့များ ပေါ်ထွန်းသည်။ ကာချင်းမှာ ကာ ကရာတွင် သီဆို ရသော သီချင်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ကာ ကသည်ဆိုသည်မှာ ဗန်းခုံးငယ်ကဲ့သို့ ခပ်ဝိုင်းဝိုင်း ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော ကာကို မြောက်ထောင်ပင့်တင် ကခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်၏။ ကရာတွင် အတူ ကသူတို့က သစ်သား ဓား၊ သစ်သားလှံတို့ဖြင့် ထိုးခုတ်သည်ကို မထိမခိုက် ရအောင် ကာကွယ်၍ကရသော အကဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၆၇၄ ခုနှစ်တွင် ပင်းယ၌ နန်းတက်သော သီဟသူ မင်းခေတ်က ဝတ်ပုံစားပုံ အပြုအမူ အနေ အထားတို့ကို “ခါးပတ်တော်မှာ ရွှေခြည်စုံ၊ မှိုင်းလုံး ရွှေဝတ်လုံ၊ မလုံသာချမ်းဧ ” အစရှိသည်ဖြင့် ကာချင်း တွင် ဖွဲ့နွဲ့ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြင်စိုင်း ငါးစီးရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ကာချင်းများကို ရေးသားခဲ့ သည်ဟု အဆိုရှိပါသည်။

ကာချင်းအပြင် သက္ကရာဇ် ၇၀၀ ကျော်လောက် တွင် ‘ရတု’ ဟူသည့် လေးလုံးစပ်အဖွဲ့ကို စတုရင်္ဂဗလ အမတ်ကြီး ရေးသားထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အမတ် ကြီး၏ရတုသည် လောကအကြောင်းနှင့်မသက်ဆိုင်၊

ဓမ္မကြောင်းသက်သက်ဖြစ်၍ မိမိသိလိုသော မြတ်စွာ ဘုရားတရားတော်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အမေးပုစ္ဆာများ ကို ဆူးတွင်းပစ်ဆရာတော်ထံ ရေးသား၍ မေးမြန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

"ရွှေဖဝါးတော်အောက်၊ ကျွန်၏ လျှောက်ဖြင့် ၊ မလျှောက်ဝံ့ဝံ့၊ လျှောက်ဝံ့ဝံ့တည့်၊ ကြောက်ရွံ့လျက်ပင်၊ စက်ရွှေစင်ကို၊ ထိပ်ပြင်ပန်းနှယ်၊ ဆင်စမွါယ်လျက်၊ နိကာယ်လုံးစုံ၊ ကျမ်းသုံးပုံဝယ်" အစချီကာ ရတုသုံးပိုဒ်လုံးတွင် နက်နဲလှသော အဘိဓမ္မာတရားဆိုင်ရာ ပါဋ္ဌိပါဌ်သားများကို ခဲရာခဲဆစ် စကားလုံးများဖြင့် ရေးသားမေးမြန်းခြင်းကို ထောက်ချင့်၍ ပင်းယခေတ်မြန်မာစာပေသည် ပုဂံခေတ်မြန်မာစာပေထက် အဆင့်အတန်းတိုးတက် မြင့်မား လာကြောင်း သိရသည်။

စစ်သည်တော်တို့ စစ်ရေးပြသည့် မြင်းခင်းသဘင်သို့ ဘုရင်မင်းမြတ် ထွက်တော်မူ ဟန်ကို သရုပ်ဖော်ရေးဖွဲ့သော တျာဘွဲ့နှင့် မြင်စိုင်းသားတို့၏ ဇာတိသွေး၊ ဇာတိမာန်နှင့် နိုင်ငံသာယာစည်ပင်ပုံကို ရေးဖွဲ့သော ကာချင်းတို့သည် ထင်ရှားသည့်ကဗျာများ ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ တျာချင်း၊ ကာချင်း၊ ရတု စသည့် စာပေအဖွဲ့အနွဲ့များ ထွန်းကားလာသည့်အပြင် ကျောက်စာအရေးအသားများလည်း တိမ်ကောမသွားသေးကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ သက္ကရာဇ် ၇၀၂ ခုနှစ် ဥဇနောမင်းလက်ထက်တွင် ဂူတည်၍ မြေလှူကြောင်းကို ကျောက်ထက် အက္ခရာ တင်ခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၇၂၁ ခုနှစ် ကျော်စွာငယ် လက်ထက်တွင် ဘုရားကျောင်း များကို တည်ထား ဆောက်လုပ်၍ လယ်မြေများလှူကြောင်း ကျောက်စာရေးထိုးခဲ့သည်။ ပင်းယခေတ်ကျောက်စာများသည် ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများကဲ့သို့ စေတီပုထိုးများ၌ မြေလှူကြောင်း၊ ကျေးကျွန်လှူကြောင်း စသည်တို့မှာအကြောင်းအရာအားဖြင့် တူညီ နေသော်လည်း ဝါကျအထားအသိုကောင်းခြင်း၊ နာမဝိသေသနပုဒ်များကို ဆင့်ကဲသုံးထား ခြင်းတို့မှာ ပုဂံခေတ်ထက် များစွာတိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် ပုဂံခေတ်စာပေအရေးအသားနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းအတွဲ(၁၀) ၌ လင်္ကာဟူသော အရေးအသားသည်လည်း ပင်းယခေတ်တွင်ပေါ်ပေါက်ကောင်း ပေါ်ပေါက် ပါမည်။ ရတုလောက် ခက်ခဲသောစာမျိုးကို ဖွဲ့ဆိုနိုင်ပါလျှင် လင်္ကာကိုဖွဲ့ခဲ့မည်မှာ ယုံမှားဖွယ်ရာ မရှိချေ။ သို့သော် ထိုခေတ်က မြန်မာစာကို အရေးတယူ ဂရုတစိုက် သိမ်းဆည်းမှုနည်းပါးသော ကြောင့် လင်္ကာအရေးအသား စာတမ်းမှတ်စုပေဟောင်းများ ရှာဖွေမရ ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်း ရသည်။ ခေတ်တစ်ခုလုံးကို ခြုံကြည့်ပါက တိုတောင်းလှစွာသော အချိန်အတွင်း မြန်မာစာပေ အရေးအသားသည် ပုဂံခေတ်ထက် များစွာတိုးတက်လာသည်ဟု သုံးသပ်ဖော်ပြထားပါ သည်။

အင်းဝခေတ် မြန်မာစာပေ

ပင်းယခေတ်လွန်မြောက်ပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၇၂၆ ခုနှစ်တွင် သတိုးမင်းဖျားသည် အင်းဝရွှေနန်းတော်ကို တည်ထောင်ချိန်မှစ၍ အင်းဝပြည်ကြီးပျက်သည့်အချိန် သက္ကရာဇ် ၉၁၀ ခုနှစ်ခန့်အတွင်းကို အင်းဝခေတ်ဟု စာပေလောကတွင် သတ်မှတ်ထားသည်။

အင်းဝထီးနန်း စတင်တည်ထောင်သော ၁၄ ရာစုအလယ်မှ ၁၆ ရာစုအထိ နှစ်ပေါင်း ၁၆၀ ခန့်ကြာရှည်သောခေတ်ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာ၊ မင်စာခေတ်မှ ပေရွက်ပေါ်တွင် ကညစ်ဖြင့် ရေးသော ပေစာခေတ်သို့ ကူးပြောင်းလာချိန်လည်း ဖြစ်သည်။

စာဆိုအများစုမှာ ရဟန်းများဖြစ်ကြပြီး ကျန်စာဆိုများမှာ ထီးနန်းဝန်းကျင်မှ ပေါက်ဖွားလာသူများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာကို အခြေခံသော ဓမ္မကြောင်းစာပေများနှင့် ထီးနန်းဝန်းကျင်ကို အခြေခံသော ရာဇကြောင်းစာပေများ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ထွန်းကားလာသော အချိန်လည်း ဖြစ်သည်။

သက္ကရာဇ် ၈၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် တောင်တွင်းကြီးမြို့၌ ထူးခြားစွာပေါ်ပေါက်လာသော တဘောင်အရ "ပေလေးပင် ရှင်လေးပါး" ဟုထင်ရှားသည့် ရှင်ဥတ္တမကျော်၊ ရှင်မဟာသီလဝံသ၊ ရှင်အုန်းညို၊ ရှင်ခေမာတို့နှင့်အတူ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၊ ရှင်တေဇောသာရ စသည့်စာဆိုများလည်း ပေါ်ထွန်းလာသည်။ စကားပြေကျမ်းများတွင် ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ရာဇဝင်ကျော်နှင့် ပါရာယနဝတ္ထုတို့မှာ ထင်ရှားသော စာပေမှတ်တိုင်များဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ကျော်သည် တွေ့သမျှထဲတွင် ရှေးအကျဆုံး ရာဇဝင်ကျမ်းဖြစ်သည်။ ပါရာယနဝတ္ထုသည်လည်း အစောဆုံးဗုဒ္ဓစာပေဝတ္ထုဖြစ်သည်။

အင်းဝခေတ်၏ထူးခြားချက်မှာ ကဗျာများအရှိန်အဟုန်ဖြင့် ထွန်းကားလာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းအတွဲ(၁၀)တွင် အထူးသဖြင့် "ပျို့ခေတ်"ဟုခေါ်ရလောက်အောင် ပျို့စာပေသည် အထူးပင် ဖူးပွင့်ဝေဆာခဲ့သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ထိုခေတ်က စာပေသည် စံတင်လောက်အောင် ထူးခြားကောင်းမွန်ခဲ့ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ မြန်မာဘုရင်မင်းမြတ်တို့ ကိုယ်တော်တိုင်ကပင် စာဆိုများကို အားပေးချီးမြှောက်ခြင်း၊ ဉာဏ်ရည်ခြင်းယှဉ်ပြိုင်သာအောင်အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးခြင်း၊ နန်းတွင်း အမျိုးသမီးစာဆိုများ ထွန်းကားလာအောင် အခွင့်အရေးပေးခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်ပေသည်ဟု သုံးသပ်ထားပါသည်။

ပျို့အမျိုးအစားကို ခွဲခြားကြည့်လျှင် ရှိနှင့်ပြီးသော ဇာတ်ဝတ္ထုတစ်ခုခုကိုပြန်ဖွဲ့သော ပျို့များ (သာဓကအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဝင်ကိုပြန်ဖွဲ့သည့် ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ဆုတောင်းခန်းပျို့၊ ဇာတကကို ပြန်ဖွဲ့သည့် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ သံဝရပျို့)၊ စာဆို၏ ပင်ကိုဉာဏ်ဖြင့်ဖွဲ့ထားသောပျို့များ (သာဓကအားဖြင့် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဂမ္ဘီသာရပျို့၊ ကန်တော်မင်းကျောင်းဆရာတော်၏ လောကသာရပျို့)ဟူ၍ နှစ်မျိုးတွေ့ရပါသည်။ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဂမ္ဘီသာရပျို့နှင့် ကန်တော်မင်းကျောင်းဆရာတော်၏ လောကသာရပျို့တို့သည် ဩဝါဒပျို့များဖြစ်သည်။ ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ပါရမီတော်ခန်းပျို့နှင့် ဆုတောင်းခန်းပျို့တို့မှာ ထင်ရှားသည်။ ပါရမီတော်ခန်းပျို့သည် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားထံမှ ဘုရားဖြစ်မည့်ဗျာဒိတ်တော်ကို ခံယူတော်မူ၍ လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း ဖြည့်ဆည်းတော်မူရမည့် ပါရမီတော်အကြောင်းအရာများကို ဗုဒ္ဓဝင်ပါဠိတော်မှထုတ်နုတ်ကာ စကားအလင်္ကာတန်ဆာဆင် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဆုတောင်းခန်းပျို့မှာမူ ဒီပင်္ကရာဘုရားထံမှောက်တွင် သုမေဓာပုဏ္ဏားဘဝ ဘုရားဆုတောင်းသော အကြောင်း ဖြစ်သည်။

ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၏ နေမိဘုံခန်းပျို့မှာ “ ဘုံခန်းမစမ်းနှင့်” “ ဘုံခန်းလည်း မြောက်လွန်းသည်” ဟု ဆိုစမှတ်ပြုရသည်။ မြန်မာဗိသုကာ ဝေါဟာရများ၊ တရားဓမ္မအရေးအဖွဲ့များ၏ လေးနက်ခက်ခဲမှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ နေမိငရဲခန်းပျို့ကိုလည်း “ ငရဲခန်းလည်း ခြောက်လွန်းသည်” ဟု ဆိုရလောက်အောင် ထင်ရှားသည်။ အလောင်းတော်နေမိမင်းကြီးကို မာတလိနတ်သားက ဝေဇယန္တာရထားဖြင့် ခေါ်ဆောင်၍ ငရဲပြည်ကို ပြသသည့်အကြောင်းဖြစ်သည်။ ပါဠိဘာသာဖြင့်ရှိသော အလွန်ကျဉ်းသည့် ငရဲခန်းကိုပင် ချဲ့ထွင်ရေးသားခြောက်လှန့်ပုံမှာ သရုပ်ဖော်ကောင်းမွန်လှသည်။ ပေလေးပင် ရှင်လေးပါးဝင် ရှင်အုံးညိုသည် ဂါထာ ၆၀ ပျို့ တစ်စောင်တည်းဖြင့် ကျော်စောထင်ရှားသည်။ ကာဠုဒါယီအမတ်ကြီးက မြတ်စွာဘုရားသခင်အား ကပိလဝတ်ပြည်သို့ကြွတော်မူရန် တပေါင်းလရာသီ၏ သာယာပုံ၊ သစ်သီးပန်းမာန်တို့၏ နှစ်သက်ဖွယ်တင့်တယ်ပုံတို့ကို ဖော်ပြလျှောက်ထားပုံကို ကျမ်းဂန်များနှင့်အညီ ခမ်းနားပေါ်လွင်သော အဖွဲ့အနွဲ့များဖြင့် ရေးသားထားခြင်းဖြစ်သည်။

အင်းဝခေတ်တွင် ပေါ်ထွန်းလာသည့် ကဗျာတစ်မျိုးမှာ ဘုရင့်ရင်သွေးတော်များကို ပုခက်တင်မင်္ဂလာဆင်ယင်ရာ၌ ဘုန်းတော်ကိုချီးကျူးဖွဲ့ဆို၍ အေးဆေးသိမ်မွေ့စွာ သီကျူးရသည့် ချေင်း ဟူသောကဗျာဖြစ်သည်။ ရခိုင်အမတ်စာဆို အဒူမင်းညို၏ ရခိုင်မင်းသမီးချေင်းနှင့် မြန်မာစာဆို ရှင်သူရဲတို့၏ သခင်ထွေးချေင်း တို့မှာ ထင်ရှားသည်။

ထို့ပြင် အင်းဝခေတ်တွင် မော်ကွန်းကဗျာများလည်း ထွန်းကားခဲ့သည်။ မော်ကွန်းတံခွန်စိုက်ခေတ်အဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ထိုက်သည့် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ပြုစုခဲ့သော ပုံတော်နိုင်မော်ကွန်း၊ မိတ္ထီလာကန်တော်ဘွဲ့မော်ကွန်း၊ တံတားဦးတည်မင်္ဂလာမော်ကွန်း၊ ရှင်မဟာသီလဝံသပြုစုသော သျှိသျှားကန်တော်ဘွဲ့မော်ကွန်း၊ ရွှေနန်းတည်မော်ကွန်းတို့မှာ ထင်ရှားသည်။ စစ်လျှင်ထောင်မှူး ရှင်ထွေးညို၏ ပြည်စုန်မော်ကွန်းမှာ ရာဇဝင်ဇဟုသုတသာမကနေ့စဉ်မှတ်တမ်းသဖွယ် လေ့လာနိုင်ပါသည်။ ပေလေးပင်ရှင်လေးပါးဝင် ရှင်ဥတ္တမကျော်မှာ တောလားတစ်မျိုးတည်းနှင့် ထင်ရှားသောစာဆို ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားရသည့်အကြောင်းမှာ ၁၂ ရာသီဘွဲ့အနေဖြင့် အချက်အလက် ပြည့်စုံခြင်း၊ ဘုရားရှင်အား ချီးကျူးပူဇော်သော ကဗျာဖြစ်၍ ကြည်ညိုသဒ္ဓါပွားများရခြင်း၊ ဘုရားရှင် တောခြေစုံတစ်ခွင်သို့ ကြွတော်မူရာ တောတောင်ရေမြေ သဘာဝရှုခင်းအသွယ်သွယ်ကို စာပန်းချီခြယ်ထားခြင်း၊ ထိုခေတ်က “လ” အက္ခရာကို အဆင်တန်ဆာအဖြစ် သုံးလေ့ရှိရာ နေရာတကာတွင် အသုံးပြု၍ မသင့်လျော်ကြောင်း ရှင်းပြုံးဖွယ် ထည့်သုံးထားခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ရွှေစက်တော်သွားတောလားသည်လည်း ရှင်ဥတ္တမကျော်တောလားကဲ့သို့ပင် ထင်ရှားသည်။ တောလမ်းခရီးမြင်ကွင်းကို ရေးခြယ်ထားရာ စာဖတ်သူအား ကိုယ်တိုင်သွားရသကဲ့သို့ ထင်မြင်လာအောင် သက်ရှိသက်မဲ့၏ မြင်ကွင်းကို သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာအောင် ရေးဖွဲ့နိုင်စွမ်း ရှိပါသည်။

အင်းဝခေတ်တွင် ပျို့ထင်ရှားသကဲ့သို့ ရတုသည်လည်း ထင်ရှားပါသည်။ ကိုယ့်မြို့ ကိုယ့်ရွာ ကိုယ့်ဇာတိချစ်စိတ်ကိုဖြစ်စေသော ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ “တောင်တွင်းရွှေပြည်

ရတု” ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘဝဇာတ်လမ်းကိုထင်ဟပ်ပြသသော ဝဏ္ဏပဘာချီ၊ ပုရေနိသင်ချီ ရတုများ၊ စာဆိုမိဖြူနှင့် မိညိုတို့၏ ကိုယ်ရည်သွေးရတုတို့သည် အင်းဝခေတ်၏ ရတုအဆင့် အတန်းမြင့်မားမှုကို ဖော်ပြလျက် ရှိသည်။

ထိုခေတ်တွင် ကဗျာအမျိုးအစားအမျိုးမျိုးပေါ်ထွန်းလာခဲ့ရာ ကန်တော်မင်းကျောင်း ဆရာတော်၏ မေတ္တာစာသည်လည်း ထင်ရှားသည်။ ယင်းမေတ္တာစာသည် လောကဥ္စ တွေး တောဆင်ခြင်၍ ကျင့်အပ်နည်းယူမှတ်သားအပ်သော စကားပုံထုံးတမ်းနည်းနာများကို ပြသ ဆုံးမရန် ရေးသား၍ ဆက်သွင်းသောစာဖြစ်သည်။ လွယ်ကူသော စကားဥပမာများဖြင့် ဖွဲ့စေကာမူ အဓိပ္ပာယ်မှာ အလွန်ကျယ်ဝန်း လေးနက်လှပါသည်။

မြင့်မြတ်သီတာ

ကိုးကား

- မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းအတွဲ(၁၀)
- မြန်မာ့ရေးရာ(ASPECTS of MYANMAR)(ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မြန်မာစာဌာန)

&moDwkajymif;vJzmujyeflab;tE&m,fm; avhvma&;wGifta&;ygaomtcef;u@rsm;jzifh vufawGUqkdif&mrsm; (tydkif;-2)

oydkufpfG'ufwmrdcbef;Nuif

“မိမိတို့ဆောင်ရွက်ကြမည့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုအတွက်
အဓိကဆောင်ရွက်ရသည့် စွမ်းအားမြင့်မီးဖို (ICS) များဖြင့်
ချက်ပြုတ်ရေးကိစ္စများမှာ ကျေးလက်မိသားစုများ၏
နည်းစဥ်လုပ်ထုံးများသာဖြစ်ပြီး
အလွယ်တကူ နားလည်သဘောပေါက်နိုင်ပါသည်။”

နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းက ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစတင်၍ အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုဟု အမည်ပေးထားသော စွမ်းအားမြင့် (ICS) မြေသားမီးဖိုကို တီထွင်လာခဲ့ရာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခွင့် မှတ်ပုံတင်လက်မှတ် (ROA) ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ UNFCCC ထံမှ ရရှိ ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပါရီ Protocol အရ SDM လုပ်ငန်းဖွဲ့စည်းခွင့်ကို UNFCCC က တရားဝင် ထုတ်ပြန်ပေးလာသောကြောင့် အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုဖြင့် ယင်းလုပ်ငန်းကို ရေရှည်တွန်းအားပေးရေး အတွက် အသုံးဝင်ပုံများကို မြန်မာရေးရာ အမှတ် (၂၈၊ ဇူလိုင်လ ၂၀၂၄) ပါ ဆောင်းပါး၏ အပိုင်း(၁)အဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခု ဤဆောင်းပါးတွင် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ခဲ့မှု များကို အပိုင်း (၂) အဖြစ် ဆက်လက်ဖော်ပြပါမည်။

CCX နှင့် မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းတို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွေ့အကြုံများ

မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်း၏ အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်မှတ်ပုံတင်(ROA)ရရှိရန် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ကုန်ခါနီးတွင် ဆောင်ရွက်နေစဉ် အီးဖရီးစဉ့်မီးဖို၏ အရည်အသွေး စစ်ဆေးမှု အတွက် CCX အဖွဲ့က ၎င်းတို့ဆောင်ရွက်နေကျ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ UNFCCC အသိအမှတ် ပြုဓာတ်ခွဲခန်းတွင်ကူညီ စမ်းသပ်ပေးခဲ့ရာမှ စတင်သိရှိခဲ့သည့်အဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။ CCX သည် လွန်ခဲ့သောနှစ်များကတည်းက CDM လုပ်ထုံးနည်းစဉ်ဖြင့် အာဖရိကတိုက်ရှိဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၏ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု အန္တရာယ် လျှော့ချရေးကို ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည့်အဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် UNFCCC အသိအမှတ်ပြုမှုအောက်တွင် အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကြိုတင်ဆောင်ရွက်မှုများကို ဖော်ပြပါမည်။

CCX က ၎င်းတို့ဆောင်ရွက်မည့် SDM လုပ်ငန်းကို စဉ့်အသင်းရုံးစိုက်ရာ တွံတေးမြို့ ဝန်းကျင်တွင် ဆောင်ရွက်ရန် ညှိနှိုင်းပြီး CPA ဖွဲ့စည်းရန် စတင်စီစဉ်သည်။ CCX ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး တွံတေးမြို့တွင်လာရောက်အထိုင်ချကာ တွံတေးမြို့ရှိ စဉ့်အသင်းဝင်များက ပူးပေါင်း ကူညီဆောင်ရွက်ပေးကြ၏။ CPA တစ်ခုတွင် ကျေးလက်နေမိသားစု သုံးသောင်းမှ လေးသောင်းခန့် ပါဝင်လာရန် ကျေးရွာများတည်ရှိမှု အနေအထားအပေါ် မူတည်၍ အုပ်စုဖွဲ့ရသည်။ ယင်းသို့ CPA တစ်ခု၏ အဝန်းအဝိုင်းကို ဖော်ထုတ်ပြီးနောက် CPA တွင် ပါဝင်သော မိသားစု အရေအတွက်၊ တစ်မိသားစုချင်း၏ကျား၊ မ အရေအတွက်၊ အသက် စသည်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဆက်သွယ်ရန်အချက်အလက်များကိုလည်းကောင်း မှတ်တမ်းတင်ရပါသည်။ ယင်းသို့အချက်အလက်များ ကောက်ယူနေစဉ်မှာပင် အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ တရားဝင်ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဖွဲ့စည်းထားပုံကိစ္စ အဝဝကို UNFCCC ထုတ်ပြန်ကြေညာလာသည်နှင့် CCXက ဦးဆောင်ပါဝင်မည့် SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို CCX က အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် INGO အနေဖြင့် အဓိက Mou ကို ရေးဆွဲပြီး လုပ်ငန်းကုန်ကျမှု CER ဖော်ထုတ်ရေးအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုများကို ကျေးရွာနေမိသားစု များ လက်ဝယ်သို့ ရောက်ရှိရေးနှင့် နေ့စဉ်ချက်ပြုတ်သုံးစွဲစဉ် CER တွက်ရန် လိုအပ်သည့် အချက်အလက်များ စုဆောင်းရေးတို့ကို CCX က တာဝန်ယူပြီး မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းက လိုအပ်သည့် အီးဖရီးမီးဖိုများကို ထုတ်လုပ်၍ CCX တာဝန်ခံများ လက်ဝယ်သို့ပေးအပ်ခြင်း၊

အရည် အသွေးနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုများကို တာဝန်ခံခြင်း စသည့် တာဝန်ခံမှုများပါဝင်သည့် Sub–Mou ကို CCX ၏ Mou တွင် တွဲဖက် လက်မှတ်ရေးထိုး၍ ဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ငန်း တာဝန်အဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ CPA ကိုမူ သုံးစွဲသူသုံးသောင်း ပါဝင်သည့်တစ်ခုတည်းသော CPA အဖြစ် အသုံးပြုပြီး တစ်ကြိမ်လျှင် အီးဖရီးစဉ့်မီးဖို သုံးသောင်းအခမဲ့ ဖြန့်ဖြူးမည့် လုပ်ထုံးနည်းစဉ်များ ပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်း CCX၏ SDM လုပ်ငန်းအတွက် အစီအစဉ်သည် နည်းနည်းဖြင့်ကျဲကျဲ ဝိုင်းထားသော အစီအစဉ်ဖြစ်ပြီး ယခင် CDM နည်းစဉ် ဖြင့် အာဖရိကတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံကို အခြေခံထားပုံရပါသည်။

CCC နှင့် မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းတို့ကြိုတင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွေ့အကြုံများ

CCC အဖွဲ့က မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းနှင့် ၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ်တို့ ဆွေးနွေးခဲ့ကြ သည့် အချက်အလက်များကို သဘောတူကြသဖြင့် UNFCCC က SDM လုပ်ငန်းဖွဲ့စည်းခွင့် ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် တရားဝင်ထုတ်ပြန်သည်နှင့် အစည်းအဝေးတက်ရောက်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ စဉ့်အသင်းထံသို့ ကမ်းလှမ်းကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ CCC နှင့်အတူ မကြာခင်ကမှ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နေသော အပူပိုင်းဒေသစိမ်းလန်းစိုပြည်ရေးအဖွဲ့(DZGD) လည်း ပါဝင်တက် ရောက်ပါသည်။

CCC ၏ နောက်ကြောင်းအကျဉ်း

CCC အဖွဲ့သည် ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကို လွှမ်းခြုံ၍ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ကြီးမား သောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်ကတည်း က ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ၏ INGO အဖွဲ့အဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့ကြီးဖြစ်ကြောင်း အပိုင်း (၁) တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းထံမှ အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုကို တစ်ကြိမ်ထုတ်လျှင် တစ်သန်းဖြင့် ရေရှည်ရရှိရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း အဆိုပြုထားသူဖြစ်ပါသည်။ အီးဖရီးစဉ့်မီးဖို၏ တွန်းအားအပြည့်အဝသုံးကာ SDM လုပ်ထုံးနည်းစဉ်ဖြင့် ရေရှည် ဆောင် ရွက်မည့် အဖွဲ့ကြီးဖြစ်ကြောင်း မြင်သာပါသည်။ ယခု ဒုတိယအကြိမ် စဉ့်အသင်းနှင့် တရားဝင် လာရောက်ဆွေးနွေးရာတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကိစ္စရပ်များတွင် မပါမဖြစ် အဓိက လိုအပ်သော သစ်တောဝန်ကြီးဌာန၏ DZGD နှင့် ကြိုတင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ထားမှုက CCC ၏ မြန်မာနိုင်ငံတွင် SDM လုပ်ငန်းကို ရေရှည်ဆောင်ရွက်မည့် ရည်မှန်းချက်အား သိသာထင်ရှားစေပါသည်။

ဒုတိယအကြိမ်ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ ဆွေးနွေးချက်များ

မကြာခင်က UNFCCC မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း ထုတ်ပြန်ထားသော SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ တရားဝင်ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခွင့် ကြေညာချက်ကို အခြေခံ၍ CCC အဖွဲ့က စတင်ဆွေးနွေး ပါသည်။ ကြေညာချက်တွင် ပါဝင်သော SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ဖွဲ့စည်းပုံအရ CCC(INGO) က အဓိက Mou ကို ရေးဆွဲကာ လုပ်ငန်းတစ်ခုလုံးကို တာဝန်ယူ၍ ကုန်ကျစရိတ်များကို လည်း တာဝန်ယူကာ ကြိုတင်စိုက်ထုတ်ပေးရပါမည်။ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ဝင်များက ၎င်းတို့

တာဝန်ယူထားသည့်အပိုင်းနှင့် ရပိုင်ခွင့်ဂုဏ်ပြုငွေကြေး (Honarium) များကို ဖော်ပြပြီး Mou နှင့် တွဲဖက်၍ Sub–Mou များ ရေးဆွဲလက်မှတ်ထိုး ဆောင်ရွက်ကြရပါသည်။ ထို Sub–Mou တွင် သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ယူထားသည့်ကဏ္ဍများတွင် ကြီးကြပ်ဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်သည့်အချက်အလက်များ (ဥပမာ–CER တွက်ချက်ရန်လိုအပ်သည့် အချက်အလက်များ)ကို စုစည်း၍ အဓိက Mou အဖွဲ့ (INGO) သို့ ပေးအပ်ပြီး သတ်မှတ်ထားသော ရေတိုကာလများအရ စုပေါင်း၍ UNFCCC သို့ ပေးအပ်ပြီး CER များကို တွက်ချက်ထုတ်ဖော်ပေးခြင်း၊ ထို CER များကို CER Trading Market ဈေးကွက်တွင် အရောင်းအဝယ်လုပ်၍ ဆက်လက်ရင်းနှီးရမည့် ငွေပြန်ရရှိရေး စသည်တို့ဖြင့် ရေရှည်ဆောင်ရွက်မှုများ SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့က ဆောင်ရွက်ကာ ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှုအန္တရာယ် လျှော့ချရေးကို SDM လုပ်ထုံးနည်းစဉ်ဖြင့် ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရန် အစည်းအဝေးတွင် ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးကြပါသည်။

လက်ရှိအခြေအနေအရ CCC ဦးဆောင်သည့် SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို CCC၊ DZGD နှင့် MCS (မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်း) တို့ ပါဝင်ပြီး ယင်းအဖွဲ့ကို အကြိုဆောင်ရွက်မည့်လုပ်ငန်းအဖွဲ့အဖြစ် SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရေးအတွက် UNFCCC သို့ တင်ပြရန် သဘောတူကြပါသည်။

ရေရှည်အတွက်ဆွေးနွေးချက်များ

ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဆက်လက်ဆွေးနွေးကြရာတွင် ယခုရွေးထားသော သုံးဖွဲ့အနက် ကျေးလက်မိသားစုများနှင့် မပြတ်ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့် DZGD အဖွဲ့တွင် CPA ခြောက်ခုသာ ရှိနေပါသေးသည်။ CCC အဖွဲ့က ၎င်းအတွက် အီးဖရီးစဉ့်မီးဖိုက တစ်သန်းခန့် မျှဝေပေးရန် အဆိုပြုချက်လည်းရှိနေသဖြင့် ရေရှည်ဆောင်ရွက်မည့် SDM လုပ်ငန်းကြီးမျိုး ဆောင်ရွက်မည့်ရည်မှန်းချက်ကိုလည်း သိနေရပါသည်။ သို့ပါ၍ ယခုအကြိုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေစဉ် DZGD ၏ CPA ခြောက်ခုဖြင့် ဆောင်ရွက်နေပြီး မကြာမီ SDM လုပ်ငန်းကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် CPA အများအပြားရှိသူများ ပါဝင်လာဖို့လိုမည်ဟု ယူဆပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆောင်ရွက်နေသည့် စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန (DOA) က ၎င်းတို့တွင် ကျေးရွာအုပ်စုပေါင်း CPA ၄၈ ခုခန့်ရှိနေပြီး SDM လုပ်ငန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းထံမှ မီးဖိုများ ရရှိရေးအတွက် လာရောက်ဆွေးနွေးသဖြင့် စဉ့်အသင်းအနေဖြင့် ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်ပါကြောင်း၊ မကြာခင်ကပင် ညှိနှိုင်းခဲ့သဖြင့် DOA အဖွဲ့နှင့်ပူးပေါင်းရေးအတွက် မိမိတို့အဖွဲ့က ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ဆွေးနွေးပါသည်။ CCC အဖွဲ့ထံ DOA က လာရောက်ညှိနှိုင်းခဲ့ကြောင်း၊ မိမိတို့အဖွဲ့တွင် DOA ပါဝင်ပူးပေါင်းရေးကို ဆက်လက်စီစဉ်ကြပါသည်။

DOA ပူးပေါင်းပါဝင်လာမှုကြောင့် ရရှိလာနိုင်သည့်အခွင့်အရေးများ

CPA ၄၈ ခု လက်ဝယ်ရှိနေသော DOA နှင့် ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် မိမိတို့အဖွဲ့တွင် စုစုပေါင်း CPA ၅၄ ခုအထိ ရှိလာပြီး ကျေးလက်မိသားစုပေါင်း နှစ်သန်းခန့်ရှိလာမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမိသားစုနှစ်သန်းခန့်၏ အများစုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက်

နှစ်ပေါင်းများစွာ တွန်းအားပေးလာသော အတွေ့အကြုံ ပြည့်ဝသည့် မိသားစုများလည်း ဖြစ်ကြပါသည်။ ယခု မိမိတို့ဆောင်ရွက်ကြမည့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု အတွက် အဓိက ဆောင်ရွက်ရသည့် စွမ်းအားမြင့်မီးဖို (ICS) များဖြင့် ချက်ပြုတ်ရေးကိစ္စများမှာ ကျေးလက် မိသားစုများ၏ နည်းစဉ်လုပ်ထုံးများသာဖြစ်ပြီး အလွယ် တကူ နားလည်သဘောပေါက်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒီနေ့အထိ ဖြန့်ဝေပေး၍ လက်တွေ့ဝေပြီးသည်နှင့် နောက်နေ့အားလုံး ချက်ပြုတ်သုံးစွဲနိုင်ကြပါသည်။ ယင်းသို့ DOA ၏ ကျေးလက်မိသားစုများ အီးဖရီးစဉ့်မီးဖို အလွယ်တကူသုံးစွဲနိုင်စွမ်းရှိမှုကို သိလိုက်ရသည်နှင့် အရေးကြီးသည့်အချက်တစ်ခု ပြန်လည်သတိပြုမိလိုက် ပါသည်။ အခြားမဟုတ်ပါ ... ။

အီးဖရီးစဉ့်မီးဖို ထုတ်လုပ်ပိုင်ခွင့်မှတ်ပုံတင် (ROA) ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဦးပိုင်းမှစတင်ကာ တရားဝင် ထုတ်ပြန်ပေးစဉ်ကပါရှိသော "တစ်ကြိမ်ထုတ် တစ်သန်း ဖြင့် ၂၈ နှစ်အတွင်း အကြိမ်ကြိမ်ထုတ်ပိုင်ခွင့်" ကို တွေ့ လိုက်ရကတည်းက SDM လုပ်ငန်းကို ရေရှည်တွန်းအား ပေးနိုင်ဖို့ လမ်းပွင့်သွားလေပြီဟု မှတ်ယူလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ မည်သို့ဆက်လက်လျှောက် လှမ်းရပါအံ့ နည်း။ အလွန်ကြီးမားကျယ်ပြန့်ပြီး ငွေရင်းစိုက်ထုတ်မှု များစွာလိုအပ်ကာ ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရမည့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်း အမျိုးအစား ဖြစ်နေ၏။ တစ်ဦးကောင်း တစ်ဖွဲ့ ကောင်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ပြီး ရနိုင်သည့် လုပ်ငန်းမျိုး မဟုတ်ပါ။

သို့ပါ၍ မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်း (MCS) ၏ ညီနောင်အဖွဲ့ဖြစ်သော ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံပညာရှင်အဖွဲ့ (Myanmar Acedamy Of Arts and Science) မှ စီးပွားရေးပညာရှင်များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ရပါသည်။

ထိုအခါ စီးပွားရေးပညာရှင်များက ယင်းကဲ့သို့ လုပ်ငန်းကြီးများဆိုပါက ဆောင်ရွက်မည့် ရေရှည် ကာလကို ခြုံငုံမစဉ်းစားဘဲ အံ့ဝင်ခွင်ကျဖြစ်မည့် ရေတို စီမံချက်ကို စတင် ဖော်ထုတ်လေ့ရှိကြောင်း၊ အများ အားဖြင့် ထိုရေတိုစီမံချက်များကို "ဘဲစားဘဲချေနည်း" စဉ် (Brake Even System BES) အသုံးပြု၍ရင်းနှီးငွေပေါ်

"အလွန်ကြီးမားကျယ်ပြန့်ပြီး ငွေရင်းစိုက်ထုတ်မှု များစွာလိုအပ်ကာ ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရမည့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းအမျိုးအစား ဖြစ်နေ၏။ တစ်ဦးကောင်း တစ်ဖွဲ့ကောင်းဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်ပြီး ရနိုင်သည့် လုပ်ငန်းမျိုး မဟုတ်ပါ။"

“ဝင်ငွေနှစ်ဆပြန်လည်ရရှိရေး” (Double Return On Investment DROI) အတွက် ကနဦး ရေတိုလုပ်ငန်းအတွက် စီမံချက်ကို SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ အတွေ့အကြုံပြည့်ဝမှု၊ ငွေပင်ငွေရင်း စိုက်ထုတ်နိုင်မှု၊ အသုံးပြုမည့် အီးဖရီးစဥ့်မီးဖိုအရေအတွက်၊ မီးဖို၏တွန်းအားပေးနိုင်စွမ်း၊ ရေတိုစီမံချက်ကာလပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြမည့် CPA စသည့် အခြေခံအချက်အလက်များ ပေါ် မူတည်၍ ရေရှည်စီမံချက် ကာလအတွင်း ရေတိုစီမံချက်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်၍ ဝင်ငွေနှစ်ဆရလာသည်အထိ လိုတိုး ပိုလျှော့နည်းဖြင့် ဆက်လက်၍ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြောင်း၊ ဘဲစားဘဲချေဝင်ငွေ နှစ်ဆရ (BB2R) ဟုလည်း အတိုကောက်ဖွင့်ဆိုကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံစဥ့် အသင်း(MCS)က သိရှိထား ပါသည်။

ထို့ကြောင့် DOA အဖွဲ့ပါဝင်လာသည်နှင့် ကျေးလက်မိသားစုအဖွဲ့ဝင် နှစ်သန်းခန့် ဖြင့် SDM လုပ်ငန်းကို တွန်းအားပေးကာ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် ကိုးခုကို လွှမ်းခြုံ၍ ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှု အန္တရာယ်လျှော့ချရေးကို အီးဖရီးစဥ့်မီးဖိုအသုံးပြု၍ ယခုတရားဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ ခြောက်နှစ်ကာလအတွင်း ရေတိုစီမံချက် ကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် အသင့်ဖြစ်နေသောကြောင့် အကြို ခြောက်နှစ် ကာလမှာပင် ရေတိုစီမံချက်စတင် ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးကြရာ သဘောတူ ကြသဖြင့် CCC အဖွဲ့က ဦးဆောင်၍ DOA အဖွဲ့ပါဝင်လာရေးကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်ဦးပိုင်းမှစတင် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

အထက်ပါ စုပေါင်းညှိနှိုင်းမှု၏ရလဒ်အဖြစ် CCC ဦးဆောင်သော SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့က ၂၀၁၈ ခုနှစ်ဦးပိုင်းမှ စတင်ကာ ၂၈ နှစ်တာ ရေရှည်လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ခြေချနိုင်ရေးအတွက် ခြေစမ်းသည့် ခြေလှမ်းအချို့ဖြင့် အစပျိုးကြရပါသည်။ သာမန်အစပျိုးမှုမျိုးမဟုတ်တော့ဘဲ မိမိတို့ ဆောင်ရွက်မည့်ရေရှည်မာရသွန် ပြေးပွဲကြီးတွင် တာလွှတ်သည်နှင့် တစ်ချိုးတည်း တက်သုတ်နှင်၍ပြေးကာ လမ်းတစ်ဝက်တွင် အမောဆို့သွားမည့်အစား မိမိတို့အဖွဲ့တွင် ရှိနေသည့် လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံပြည့်ဝမှု၊ ငွေကြေးစိုက်ထုတ်နိုင်မှုအင်အား၊ မီးဖို သန်းနှင့် ချီ၍ ထုတ်လုပ်နိုင်သည့် စွမ်းအား၊ လက်တွေ့လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်ပေးနိုင်သည့် ကျေးလက်နေမိသားစုများ စသည့်အထက်ဖော်ပြပါ လိုအပ်ချက်များအနက် ကျေးလက် မိသားစုပါဝင်မှု CPA ခြောက်ခုသာရှိနေရာမှ ရှစ်ဆခန့် ချက်ချင်းတိုးသွားစေမည့် DOA ၏ CPA (၄၈) ခုနှင့် ပူးပေါင်းလိုက်ပါက မိမိတို့အဖွဲ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် ကိုးခုကို လွှမ်းခြုံနိုင်မည့် CPA ၅၄ ခုအထိ ရှိလာပြီး CCC ကြိုတင်မျှော်မှန်းတွက်ဆထားသော CCC အသုံးပြုလိုသည့် မီးဖိုတစ်ကြိမ်ထုတ် တစ်သန်းကို လက်တွေ့အသုံးပြုကာ တွန်းအား ပမာဏအထိ ကောင်းစွာရရှိလာမည်ဖြစ်သဖြင့် ထိုသို့အတွေးစမိနေစဉ် CCC ၏ မီးဖိုတစ်သန်း သုံး စွဲလိုသည့် ပဟေဠိ၏အဖြေကို မိမိအတွေးထဲတွင် ထင်းခနဲပေါ်လာပါတော့သည်။ အခြား ဟုတ်ရိုးလား။

မိမိ၏ ညီနောင်အဖွဲ့ MAAS နှင့် ညှိနှိုင်းရရှိထားသော SDM အတွက် ရေရှည်လုပ်ငန်းစဉ် တွင် စတင်အသုံးပြုဖို့လိုသည့် BB 2R ရေတိုစီမံချက် လုပ်ထုံးကိုအသုံးပြုနေခြင်းပင် ဖြစ်ချေ ဘိ၏။ ယင်းသို့ချဉ်းကပ်ပုံချင်းတူနေမှုကို သိလိုက်ရသဖြင့် ဝမ်းသာမိ၏။ ရှေ့ဆက်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပိုပြီးအားတက်မိပါတော့သည်။

DOA ပါဝင်လာနိုင်ရေးအတွက် မိမိတို့အဖွဲ့ဝင်များ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးမှုကြောင့် UNFCCC ထံမှ ခွင့်ပြုချက်ရရှိကာ ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ မေလမှ စတင်ကာ CCC က ဦးဆောင်ရေးဆွဲနေသော အဓိက Main Mou တွင် ပါဝင်နိုင်ရန် CCC အတွက် Sub–Mou ကို DOA က စတင်ရေးဆွဲပါသည်။ DOA ၏ CPA ကြွယ်ဝမှုကြောင့် ဖြည့်သွင်းရမည့် အချက်အလက် အလွန်များပါသည်။ DZGD နှင့် နှိုင်းဆပါက CPA သည် ရှစ်ဆမက များပြားသည့်အပြင် ပထဝီအနေအထားအရ လုပ်ငန်းကြီးကြပ်မှုတွင် ပိုမိုလက်ဝင်ပြီး ဂုဏ်ပြုငွေတွက်ချက်ရေးတွင်လည်း မထင်မှတ်သည့်အခက်အခဲများကလည်း ပေါ်ပေါက်လာတတ်သဖြင့် မှန်းသလောက်ခရီးမပေါက်ဘဲ အချိန်ပိုကြာလာ၏။ မိမိတို့၏ရေတိုစီမံချက် (BB2R) စတင်ရန်စီစဉ်ထားသော ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလမတိုင်မီ DOA ၏ Sub–Mou မပြီးပြတ်သေးဘဲ အချက်အလက်အချို့ ကျန်နေသေးသဖြင့် CCC နှင့် DOA တို့ အားသွန်ခွန်စိုက်ဆောင်ရွက်ကြရာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလစတွင် အချက်အလက်အားလုံးနီးပါး ပြည့်စုံသွားပါသည်။ သို့ပါ၍ DOA အနေဖြင့်သဘောတူပြီးသည့်အချက်အလက်များကို ROD အဖြစ်လက်မှတ်ရေးထိုးအသိအမှတ်ပြုပြီး ရေတိုစီမံချက်တွင် စတင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်။ ဤအချက်အလက်တို့ကိုလာမည့် သုံးလေးလအတွင်း ညှိနှိုင်း၍ DOA ၏ Sub Mou ကို အတည်ပြုရေးကို ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ထို့နောက် CCC ၏ Main တွင် DZGD, MCS တို့နှင့် အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို ဆက်လက်စီစဉ်ကြပါသည်။

DOA ၏ Sub–Mou အတွက် ဆက်လက်ညှိနှိုင်းမှုများ

နောက်ဆုံး ကျန်ရှိနေသေးသော အချက်အလက်အချို့အနက် နှစ်ခုမှလွဲ၍ ဝိုင်းဝန်းပူးပေါင်းဖြေရှင်း၍ ရခဲ့ပါသည်။ ညှိနှိုင်းသဘောတူရန် ကျန်နေသော အချက်(၂)ချက်မှာ–

(၁) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန(Environmental Conservation Department – ECD) ထံမှ ထုတ်ပြန်ပေးသည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုထောက်ခံခွင့်ပြုချက် (Letter of Approval LOA) နှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအစီအစဉ် (Program of Activation POA) တို့အတွက် ပေးအပ်ရမည့်အကျိုးဆောင်ငွေပမာဏကွာဟနေမှု၊

(၂) မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများသည် အဓိကအခြေခံစီးပွားရေးအဖြစ်စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကို အားထားနေကြရလေ့ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်၏စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို တာဝန်ယူထားရသည့် DOA အဖွဲ့က လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိက ဆောင်ရွက်နေကြသူများမှာ ကျေးလက်နေမိသားစုများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုမိသားစုများပင် SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို တွန်းအားပေးရန် DOA အဖွဲ့က CCC ဦးဆောင်သောအဖွဲ့နှင့်လာရောက် ပူးပေါင်းခြင်းဖြစ်၍ ချက်ရေးပြုတ်ရေးအတွက် အီးဖရီးစဥ့်မီးဖိုကို လက်ဝယ်အရောက် အခမဲ့ဖြန့်ဝေပေးပြီး ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု လျှော့ချရေးအတွက် ကာဗွန်ဓာတ်ငွေ့လျှော့ချရေးတွင် ပါဝင်လာခြင်းလည်း ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ထိုကျေးလက်မိသားစုများကို ပံ့ပိုးနိုင်ရန်အတွက် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေး ရန်ပုံငွေတွင် ကြီးကြပ်ရေးအတွက် ငွေကြေးအဆိုပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုအချက်နှစ်ခုလုံးကို မြန်မာနိုင်ငံစဉ့်အသင်းကလည်း ပူးပေါင်းလာရေးအတွက် ပံ့ပိုးပေးရန် အီးဖရီးစဥ့်မီးဖို၏ မှတ်ပုံတင်ရရှိကတည်းက ရည်မှန်းချက်ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအချက် နှစ်ချက်ကို MCS CCC ထံမှရရှိထားသော ဂုဏ်ပြုငွေ (Honarium) ထဲမှ မျှဝေပေးရန် ညှိနှိုင်းပေးသဖြင့် အဆင်ပြေသွားပါသည်။ သို့ပါ၍ DOA ၏ Sub-Mou ကို ပြုစုပြီးစီး၍ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မေလတွင် CCC ဦးဆောင်ကာ SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့တွင် ပါဝင်လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။

CCC ဦးဆောင်သော SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ ပထမအကြိမ်ရေတို လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ

ပထမအကြိမ် ရေတိုလုပ်ငန်းကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလမှ စတင်ကာ DZGD, MCS တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် DOA အဖွဲ့က လေးလခန့် နောက်ကျပြီး Main Mou တွင် ပါဝင်လာနိုင်ပြီး ရေတိုလုပ်ငန်းကို သုံးနှစ် ဆောင်ရွက်ရာတွင် DZGD ၏ CPA ခြောက်ခု၊ DOA CPA ၄၈ ခု စုစုပေါင်း CPA ၅၄ ခုဖြင့် သုံးနှစ်တာ ပထမအကြိမ်ရေတိုလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ကြရာတွင် MCS က အီးဖရီးမီးဖိုများကို DZGD နှင့် DOA တို့၏ သိုလှောင်ရုံများသို့ ပေးပို့ပြီး သက်ဆိုင်ရာ ကျေးလက်မိသားစုများ လက်ဝယ်သို့အရောက် DZGD နှင့် DOA တို့က ဆက်လက်ပေးပို့ကြပါသည်။ ကျေးလက်မိသားစုများကလည်း မီးဖိုလက်ဝယ်ရရှိသည်နှင့် သင်တန်းပေးထားသည့်အတိုင်း စနစ်တကျ ချက်ပြုတ်သုံးစွဲကြပြီး ထင်းကုန်ကျမှု သက်သာခြင်း၊ ချက်ပြုတ်မှုအချိန်သက်သာခြင်း၊ မီးခိုးထွက်ရှိမှုနည်းသဖြင့် မိသားစုကျန်းမာရေး ကောင်းမွန်ခြင်း စသည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရကြပါသည်။ Sub-Mou အဖွဲ့ဝင်များကလည်း မိမိတို့၏ တာဝန်များအရ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း(Monitoring)၊ သင်တန်းများပေးခြင်း၊ CER အတွက် လိုအပ်သော အချက်အလက်များ စုဆောင်းပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ကြရပြီး အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ CCC အဖွဲ့က အားလုံးကို Mou အတိုင်း ခြုံငုံကြီးကြပ်၍ ငွေကြေးစိုက်ထုတ်တာဝန်ယူမှုများကို ဆောင်ရွက်ကာ UNFCCC သို့ သတင်းပို့ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

ပထမအကြိမ် ရေတိုဆောင်ရွက်မှု လက်တွေ့လုပ်ငန်းပြီးမြောက်သည်နှင့် စုဆောင်းရရှိထားသော အချက်အလက်များကို CCC အဖွဲ့က UNFCCC သို့ပေးအပ်ပြီး CER တွက်ချက်ရန် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ပထမအကြိမ် ရေတိုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုံးနှစ်ကာလတွင် အသုံးပြုရန် ရည်မှန်းထားသော အီးဖရီစဥ့်မီးဖို သုံးသန်းအစား နှစ်သန်းခွဲကျော် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြပြီး ထိုသို့လျော့နည်းရခြင်းမှာ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် Covid-19 ရောဂါ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ကျရောက်ခြင်းနှင့် CPA ၄၈ ခုရှိသော DOA နှင့် CCC တို့ကြားရှိ ROD ပြန်လည်ညှိနှိုင်းမှုအရ ခြောက်လခန့်နောက်ကျ၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရသည်များကို UNFCCC က သိရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းသဘောအရ ခွင့်လွှတ်နိုင်သောကြောင့် မီးဖိုလျော့နည်းရသည်ကို လက်ခံပြီး CER များကို ကုလသမဂ္ဂ၏ လုပ်ထုံးနည်းစဉ်အရတွက်ချက်မှုအရ CER တန်ချိန် တစ်သန်းခန့်ရရှိလာသဖြင့် ယင်းသို့ CER အမြောက်အမြားရရှိမှုသည်

အီးဖရီးစဥ့်မီးဖို၏ SDM လုပ်ငန်းကို လက်တွေ့ကောင်းစွာတွန်းအားပေးနိုင်မှု သက်သေသာဓကပင် ဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သော ROA ရရှိထားသည့်မီးဖိုများကို ယခုလုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုပါက ယခု ရရှိသော CER ၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့်သာရနိုင်မည်ဖြစ်၍ ခန့်မှန်းထားသော အီးဖရီး ဆက်လက်တွန်းအားကို ယခုတွေ့မြင်လာရပြီဖြစ်သောသည်။ ပထမအကြိမ် ရေတိုစီမံချက်ကို ဆက်လက်၍ ရေရှည်ကာလ ၂၈ နှစ်အတွင်း စဉ်ဆက်မပြတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရရှိထားသော CER များမှ Carbon Credit များထွက်ချက်ပေးပြီး ဒုတိယ ရေတိုစီမံချက်လက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် CCC သို့ Carbon Credit များအား ပြန်လည်ပေးအပ်ပါသည်။ ယခုလိုပြန်လည်ရရှိသော ဝင်ငွေသည် CCC စိုက်ထုတ်ထားသော ရင်းနှီးငွေ၏ တစ်ဆခွဲကျော်၍ နှစ်ဆနီးပါး ရရှိနေကြောင်းတွေ့ရသည်နှင့် ဒုတိယအကြိမ် ရေတိုစီမံချက်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် ကမ္ဘာ့ CER ဈေးကွက်တွင် CER များ ပြန်လည်ရောင်းချ၍ ဒုတိယအကြိမ် ရေတိုစီမံချက်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

ရေတိုစီမံချက်အဆင်ဆင့်ဖြင့် ရေရှည် ၂၈ နှစ်ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မှုများ

အထက်ဖော်ပြပါ SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့အနေဖြင့် ICS အီးဖရီးစဥ့် မီးဖိုအသုံးပြု၍ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံအတွက် CER ရရှိရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုမှာ ပထမဆုံး အောင်မြင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါရေရှည်ရေတိုစီမံချက်အဆင့်ဆင့်ဖြင့် ရေရှည် ၂၈ နှစ် စီမံချက်အဖြစ် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန်လည်း မျှော်မှန်းထားလျက်ရှိနေကြပါသည်။

ယခုလက်ရှိအခြေအနေကို ခြုံငုံသုံးသပ်ကြည့်မည်ဆိုပါက ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံမှ အတွေ့အကြုံပြည့်ဝပြီး ငွေကြေးတောင့်တင်းသောအဖွဲ့ဖြစ်သည့် CCC က ဦးဆောင်ကာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုအန္တရာယ်အနိမ့်ဆုံးသို့ ရေရှည်လျှော့ချနိုင်ရေးအတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြသော DZGD အဖွဲ့ (CPA ၆ခု) DOA အဖွဲ့ (CPA ၄၈ခု) နှင့် Local NGO အဖွဲ့ဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံစဥ့်အသင်းတို့ပါဝင်သော အဖွဲ့တို့၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုစွမ်းအားဖြင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် ကိုးခုကို လွှမ်းခြုံသည့် စုစုပေါင်း CPA ၅၄ ခု အသုံးပြုကာ ရေတိုစီမံချက်အဆင့်ဆင့်ဖြင့် ရေရှည်ကာလ ၂၈ နှစ်အတွင်း ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု အန္တရာယ်အနိမ့်ဆုံးအဆင့်သို့ ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရောက်ရှိရေး ဆောင်ရွက်လျက် ရှိနေကြပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအတွက် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှု အန္တရာယ် ရေရှည်လျှော့ချနိုင်ရေးမှ လိုအပ်ချက်များအသင့်ရှိနေပြီး လက်တစ်ကမ်းသာ ဖြင့် လှမ်းဆွဲလိုက်လျှင် ရနိုင်နေပါပြီ ...

သို့ပါ၍ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုလုံးအတွက် လွှမ်းခြုံနိုင်ရန် ထပ်မံလိုအပ်သော တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် ငါးခုအတွက် ထပ်မံဖြည့်ဆည်းရမည် CPA ၃၅ ခုခန့် ယခုလက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသော CCC ဦးဆောင်သည့်အဖွဲ့မှပင် ထပ်မံစုစည်းပေါင်းစပ်၍ တစ်နိုင်ငံလုံးကို လွှမ်းခြုံနိုင်မည်။ CPA ၉၀ ကျော်ခန့်ဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အချိန်မီပါသေးသည်။ သို့မဟုတ် အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံပြည့်ဝပြီး ငွေကြေးတောင့်တင်းသော INGO အဖွဲ့များက မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရအဖွဲ့များ NGO များနှင့်ပူးပေါင်းကာ အီးဖရီးစဥ့်မီးဖို၏တွန်းအား

ဖြင့် ကျန်တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် ငါးခုကို လွှမ်းခြုံနိုင်ရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် အချိန်မီ ပါသေးသဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြပါစို့ဟု ဖိတ်ခေါ်လိုက်ပါသည်။

ယခု မြန်မာနိုင်ငံစဥ့်အသင်းနှင့်ပူးပေါင်း၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု အန္တရာယ်လျှော့ချရေးအတွက် စေတနာအပြည့်အဝဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသော CCC အဖွဲ့ကဲ့သို့ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဖွံ့ဖြိုးနိုင်ငံများ၏ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုအန္တရာယ် လျှော့ချနိုင်ရေးအတွက် မြန်မာနိုင်ငံစဥ့်အသင်းကလည်း မိမိတီထွင်ထားသော အီးဖရီးစဥ့်မီးဖိုကို အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှုအန္တရာယ်ရေရှည် လျှော့ချနိုင်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ယခု CDM လုပ်ထုံးဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများတွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သကဲ့သို့ SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့၏ စွမ်းအားမြှင့် အီးဖရီးစဥ့်မီးဖို၏ တွန်းအားဖြင့် အသုံးပြုကာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးကို တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန် စေတနာ ဆန္ဒအပြည့်အဝ ရှိနေပါသည်။

ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အီးဖရီးစဥ့်မီးဖို မှတ်ပုံတင် (ROA) အမှတ် ၁၀၀၀၀၈ ဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အဖြစ် တစ်ကြိမ်လျှင် မီးဖို လေးသန်း ထုတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ၂၈ နှစ်အတွင်း အကြိမ်ကြိမ် ထုတ်ပိုင်ခွင့်ဖြင့် SDM လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို တွန်းအားပေးသည့် လမ်းဖွင့်ပေးသကဲ့သို့ အခြားဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်လည်း အီးဖရီးစဥ့်မီးဖိုဖြင့် SDM လုပ်ငန်းကို တွန်းအားပေးနိုင်ရေး အတွက် အစီအစဥ်တစ်ရပ်အား တရားဝင်ထုတ်ပြန်ကာ MCS အဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုလမ်းကြောင်း UNFCCC က ဖွင့်ပေးရေးကို မျှော်လင့်ထားပါကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

တစ်ကမ္ဘာလုံး ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုဘေးအန္တရာယ်တို့မှ ကင်းဝေးကြပါစေ သတည်း ...။

သိပ္ပကျော်စွာဒေါက်တာမျိုးသန့်တင်

csp(f)ypf;ppfyfG , fbl t EÅd&rvJ

oef;xkdufpk

"တရုတ်တို့အပေါ် အမေရိကန်တို့ချမှတ်သည့်
ကန့်သတ်ချက်များမှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်ရာ
တရုတ်တို့၏နည်းပညာကဏ္ဍအပေါ်တွင်သာမက
အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍအပေါ်တွင်လည်း
သေချာပေါက် ရိုက်ခတ်မှုရှိမည် ဖြစ်သည်။"

အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့သည် နည်းပညာအပေါ် အခြေပြုပြီး စီးပွားရေးစစ်ပွဲတစ်ရပ် စတင်ဆင်နွှဲနေကြပြီဖြစ်သည်။ အဆိုပါပဋိပက္ခသည် နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များ ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်ပေါ်လာမည်မှာ သေချာသည်။ အမေရိကန် ကုန်သွယ်ရေးဌာနသည် တရုတ်နိုင်ငံထံ အဆင့်မြင့် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းနှင့် အခြားအမေရိကန်အဆင့်မြင့် နည်းပညာကုန်ပစ္စည်းများ ရောင်းချခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်းထန်သည့်ကန့်သတ်ချက်များ ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်သည်။ အမေရိကန်တို့သည် တရုတ်တို့၏ စစ်ရေး၊ ထောက်လှမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးလုပ်ငန်းများအား ကန့်သတ်ရန်အတွက် ပို့ကုန်တားမြစ်ကန့်သတ်မှုများ ပြုလုပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်သမ္မတဂျိုးဘိုင်ဒန်သည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၉ ရက်နေ့တွင် CHIPS Act ကို လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အမေရိကန်တို့၏ ပြည်တွင်း တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းအား မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး CHIPS Act ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းသည် ၂၁ ရာစု စီးပွားရေး၏ ဗဟိုချက်အဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သကဲ့သို့ ဆက်၍လည်း ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ မိုက်ခရိုချစ်(ပ်)ပြားများ မရှိတော့ပါက စမတ်ဖုန်းများသည် အဟောသိကံ ဖြစ်သွားကြမည်ဖြစ်သည်။ အလားတူ ကားများလည်း ရွေ့လျား၍ရတော့မည် မဟုတ်သကဲ့သို့ ဆက်သွယ်ရေး ကွန်ရက်များမှာလည်း အလုပ်လုပ်ကြတော့မည်မဟုတ်ပါ။ အီးမေးလ်မှသည် Guided missile အထိ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း အပေါ်တွင် မှီခိုနေကြရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ရေခဲသေတ္တာနှင့် လျှပ်စစ်မီးဖိုမှသည် ကွန်ပျူတာနှင့် စမတ်ဖုန်းအဆုံး တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းနှင့် ကင်း၍မရပါ။ မိုက်ခရိုချစ်(ပ်)စစ်ပွဲသည် အနာဂတ်အား မည်သူပိုင်စိုးမည်လဲဆိုသည့် အဖြေပေးမည့် စစ်ပွဲတစ်ပွဲဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။

ချစ်(ပ်)ဒီဇိုင်းကို အဓိကအားဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်သည်။ သို့သော် ထုတ်လုပ်မှုမှာ ဥရောပမှ အဆင့်မြင့်ကိရိယာများမပါဘဲ ထုတ်လုပ်၍မရနိုင်ပါ။ ဉာဏ်ရည်တု နည်းပညာအတွက် အလွန်အရေးကြီးသော အဆင့်မြင့်ဆုံးချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်မှု ဖြစ်စဉ်အများစုမှာ အရှေ့အာရှတွင် တည်ရှိသည်။ ယနေ့အချိန်ထိ အရေးကြီးဆုံးပလေယာမှာ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)ဖြစ်သည်။ သို့သော် တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံသည်လည်း အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိသည်။ နည်းပညာလွှမ်းမိုးမှုနောက် လိုက်ကြရာတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ချစ်(ပ်)ပြားများအပေါ်၌ မှီခိုမှု မြင့်မားလာသည်။ တရုတ်အစိုးရသည် ချစ်(ပ်)ပြားများကို ပြည်တွင်းတွင် ထုတ်လုပ်နိုင်ရန်နှင့် လုံလောက်မှုရှိစေရန်အတွက် အကုန်အကျခံပြီး ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းကပင် တရုတ်အစိုးရသည် ကိုယ်ပိုင် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းဒီဇိုင်းနှင့် ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည် ရှိလာစေရန်အတွက် အများအပြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခဲ့သည်။ တိုးတက်မှုအချို့လည်း ရရှိခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အမေရိကန်၏နောက်တွင် များစွာကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ အဆင့်မြင့်ဆုံးတစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တရုတ်တို့ လက်လှမ်းမီရန် ဝေးကွာနေဆဲ ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်တို့သည် တရုတ်တယ်လီကွန်းကုမ္ပဏီ Huawei သို့ အဆင့်မြင့်ချစ်ပ်ပြားများ ရောင်းချမှုအားလုံးကို တားမြစ်ခဲ့သည်မှာ နှစ်နှစ်ကျော်ကြာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ရလဒ်မှာလည်း အံ့အားသင့်ဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ စမတ်ဖုန်းရောင်းချမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ

ဈေးကွက်အစုရှယ်ရာ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း ဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီးနောက် Huawei အနေဖြင့် ၎င်း၏ စမတ်ဖုန်း ယူနစ်ဖြစ်သည့် Honor အား ရောင်းချရန်မှတစ်ပါး အခြားရွေးချယ်စရာမရှိသည့်အခြေသို့ ဆိုက်ခဲ့ရသည်။ အမေရိကန်တို့သည် တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများအား Huawei နောက်လိုက်စေရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ နည်းပညာစစ်ပွဲသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကြီးမားသည့်အကျိုးဆက်များအား ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အချို့မှာ ချက်ချင်းထင်သာမြင်သာရှိပြီး အချို့မှာ အချိန်ကာလတစ်ခုရောက်မှ ကြုံတွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ တရုတ်တို့အပေါ် အမေရိကန်တို့ချမှတ်သည့် ကန့်သတ်ချက်များမှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်ရာ တရုတ်တို့၏နည်းပညာကဏ္ဍအပေါ်တွင်သာမက အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍအပေါ်တွင်လည်း သေချာပေါက် ရိုက်ခတ်မှုရှိမည် ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့သည့် ဥရောပကုမ္ပဏီတစ်ခု သည် ၎င်း၏ထုတ်ကုန်တွင် အမေရိကန်နှင့်ဆက်စပ်သော ချစ်ပ်ပြားများ အသုံးပြုခွင့်ရမည် မဟုတ်သည်မှာ သေချာသည်။ အလားတူ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)နှင့် တောင်ကိုရီးယားမှ ချစ်ပ်ပြားများကိုလည်း အသုံးပြုခွင့်ရမည် မဟုတ်ပါ။

အမေရိကန်တို့၏ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ထားသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ တရုတ်တပ်မတော် ၏ လက်ထဲတွင် အဆင့်မြင့်ချစ်ပ်ပြားများ မရှိစေရန်ဟုဆိုထားသည်။ သို့သော် လက်တွေ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ လာမည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း တရုတ်တို့၏ အမျိုးသားစွမ်းအားအတွက် အရေးကြီးသော ကဏ္ဍအသီးသီးရှိ တရုတ်တို့၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးအား အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သည်။ တရုတ်တို့အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်စွမ်းရည်ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် အားမာန်အပြည့်နှင့် ကြိုးပမ်းလာကြမည်သာဖြစ်သည်။ သို့သော် အကောင်းဆုံးသော အခြေအနေတစ်ခုအောက်မှာပင် အခက်အခဲများရှိနေရာ နောက်ထပ် ကြိုးပမ်းမည်ဆိုပါကလည်း အောင်မြင်မှုရရှိရန်မှာ အချိန်တစ်ခု ယူရဦးမည်သာ ဖြစ်သည်။

ယနေ့ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုမှာ ရှုပ်ထွေးသည်။ ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်ကို အမေရိကန်

“ယနေ့ တစ်ပိုင်း လျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုမှာ ရှုပ်ထွေးသည်။ ထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်ကို အမေရိကန်၏ မိတ်ဖက် သို့မဟုတ် မဟာမိတ်နိုင်ငံ အနည်းငယ်ပါဝင်သော အုပ်စုက ကြီးစိုးထားသည်။”

၏ မိတ်ဖက် သို့မဟုတ် မဟာမိတ်နိုင်ငံအနည်းငယ်ပါဝင်သောအုပ်စုက ကြီးစိုးထားသည်။ တစ်ချိန်က ရေနံရှိသည့်နေရာသည် ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ အရေးပါသည့်နေရာဟု သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါတွင်မူ နည်းပညာကွင်းဆက်ရှိသည့်နေရာသည် လာမည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ပို၍အရေးကြီးသည့်နေရာဟု သတ်မှတ်လာကြသည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း တရုတ်တို့သည် ရေနံအပါအဝင် အခြားသောထုတ်ကုန်များထက် ချစ်(ပ်)ပြား တင်သွင်းနိုင်ရေးအပေါ်တွင် ပုံအောပြီး အသုံးပြုနေသည်။

ချစ်(ပ်)ပြားလုပ်ငန်း၏ အစောပိုင်းကာလများဖြစ်သည့် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းနှင့် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းကာလများတွင် Fairchild နှင့် Texas Instruments ကုမ္ပဏီများသည် Petagon၊ National Aeronautics နှင့် Space Administration (NASA)တို့ အတွက်သာလျှင် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများအား ထုတ်လုပ်ကြသည်။ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းထုတ်လုပ်မှုတွင် အမေရိကန်တို့ ဦးဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းသည် စစ်အေးခေတ်ကာလတွင် အမေရိကန်တို့ အောင်ပွဲရရှိခဲ့ခြင်း၏ အကြောင်းတစ်ချက်ဖြစ်သည်ဟု ပုဂ္ဂလိက သုတေသနတက္ကသိုလ်တစ်ခုဖြစ်သည့် Tufts University ရှိ International History at the Fletcher School of Law and Diplomacy ၏ တွဲဖက်ပါမောက္ခတစ်ဦးဖြစ်သူ Chris Miller က ထောက်ပြသည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ် ပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲကာလအတွင်း တစ်ကမ္ဘာလုံး ထင်သာမြင်သာဖြစ်စေခဲ့သည်ဟုလည်း ၎င်းကဆိုသည်။ ယနေ့ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းမရှိခြင်းကြောင့် ယူကရိန်းတွင် ရုရှားတို့ဆင်နွှဲနေသည့်စစ်ပွဲမှာ ထင်တိုင်းမပေါက်ဖြစ်နေခြင်းဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုသည်။ ကုမ္ပဏီ၏ထုတ်လုပ်မှုကို ကနဦးဝယ်ယူသူမှာ အမေရိကန်အစိုးရဖြစ်သည်။ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်သူများသည် ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်များအား ကွန်ပျူတာများ၊ ဂဏန်းတွက်စက်များ၊ ဗီဒီယိုဂိမ်းများနှင့် စမတ်ဖုန်းများအား အရပ်ဘက်ဈေးကွက်များသို့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စတင်တင်ပို့ခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ Apple နည်းပညာကုမ္ပဏီသည် အမေရိကန်အစိုးရထက်ပင် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများအား ပိုမိုဝယ်ယူအသုံးပြုလျက် ရှိသည်။ အရပ်ဘက်၏ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းအသုံးပြုမှု တွင်ကျယ်လာသော်လည်း သုတေသနနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းတွင် အစိုးရ၏အသုံးပြုမှုမှာ အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။

တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်ရေးမှာ ကြီးမားပြီးရှုပ်ထွေးသည်။ မည်သည့်ကုမ္ပဏီ၊ မည်သည့်နိုင်ငံမှ အားလုံးပြီးပြည့်စုံအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ဟု Chris Miller က ဆိုသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံသည် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း အမေရိကန်တို့၏ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုတွင် လွှမ်းမိုးထားခြင်းအား ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ သို့သော် အမေရိကန်တို့မှာ ယနေ့တိုင် လွှမ်းမိုးထားဆဲဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်မှာ ကျယ်ပြန့်လာပြီး ပစိဖိတ်ဒေသသို့ပါ ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)နှင့် ကိုရီးယားတို့သည်လည်း အစိုးရ၏ မက်လုံးပေးမှု တွန်းအားများကြောင့် အရေးပါသည့် ထုတ်လုပ်သူများဖြစ်လာသည်။ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ) တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (TSMC)သည် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုတွင် ဦးဆောင်သူဖြစ်လာခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အဆင့်မြင့်ဆုံး တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှု၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော် ထုတ်လုပ်ပေးသည်။

ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)ထိပ်ပိုင်း ခေါင်းဆောင်များကလည်း တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း လုပ်ငန်းကို ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းကာလများကတည်းက နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးတွန်းအား တစ်ရပ်အဖြစ် ပစ်မှတ်ထားခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်တို့သည် ၂၀၁၅ –၂၀၁၇ ခုနှစ်ကာလများတွင် တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် ZTE နှင့် Huawei တို့အပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အဆင့်မြင့် ချစ်ပ်ပြားသွင်းကုန်အားလုံးသည် ထုတ်လုပ်သည့်အဆင့် ရောက်ရှိရန် အမေရိကန်နည်းပညာ လိုအပ်ကြောင်းနှင့် နိုင်ငံအနည်းစုထံမှတင်သွင်းသည့် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများအပေါ်တွင် ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း မှီခိုနေရကြောင်း တရုတ်တို့ ကောင်းကောင်း သဘောပေါက်လာခဲ့သည်။ တရုတ်တို့အနေဖြင့် အဆင့်မြင့်တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများ မရှိပါက စစ်ရေးနည်းပညာတွင် အနောက်ကမ္ဘာနှင့် ရင်ပေါင်တန်းရာတွင် ခက်ခဲစွာရုန်းကန်ရမည် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်တို့အနေဖြင့် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ လက်တစ်ဆုပ်စာနိုင်ငံများ လက်ထဲတွင် ရှိနေခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍မစိုးရိမ်ပါ။ သိသာစေသည့်အချက်မှာ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)၏ အနာဂတ်ကို ပထဝီနိုင်ငံရေး ခြိမ်းခြောက်မှုများက ဝန်းရံထားသည်။ သို့သော် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ်တို့ကျွမ်းကျင်လာပြီး အရှေ့အာရှဒေသတွင် စစ်ရေးချိန်ခွင်လျှာ မျှခြေပျက်လာမည်ကိုမူ စိုးရိမ်ပါလိမ့်မည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ စီးပွားရေးသည် ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ) ရေလက်ကြား ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ချိတ်ဆက်နေသည်။ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်အား ဖြန့်ကြက်ရန် ဆွေးနွေးလာကြသည်။ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက် ပျက်ယွင်းလာပါက ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အပေါ် များစွာရိုက်ခတ်မှု ရှိလာမည်ဖြစ်ပြီး ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါနှင့် ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲထက် ပိုမိုကြီးမားနိုင်ကြောင်း Chris Miller က ထောက်ပြသည်။ တချို့သော ထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်များကို အမေရိကန်၊ ဂျပန်နှင့်စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် တည်ဆောက်နေသော်လည်း ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)မှ ကြီးကြီးမားမား ရွှေ့လျားသွားခြင်းမျိုး မတွေ့ရပါ။

တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းနည်းပညာဆိုသည်မှာ ချစ်(ပ်)ပြားများက အချက်အလက်ဒေတာများကို အလွယ်တကူမှတ်မိလွယ်အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုအခါ အဆင့်မြင့်ဆုံး ချစ်(ပ်) ပြားများ ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ရှုပ်ထွေးသော ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်အား အမေရိကန်၊ ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယားနှင့်ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)တို့က ထိန်းချုပ်ထားသည်။ အချက်အလက်ဒေတာများသည် အသစ်တွေ့ရှိရသည့် ရေနံစွမ်းအင်ဖြစ်ပြီး ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေး မှီခိုနေရသည့်ကုန်စည်ပစ္စည်းလည်း ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ သတင်းအချက်အလက်ဒေတာ အများဆုံးပိုင်ဆိုင်ထားသည့်ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသည် အားလုံးရှေ့ ရောက်မည်သာဖြစ်သည်။ ယနေ့ကမ္ဘာတွင် သတင်းအချက်အလက်ဒေတာ အနန္တရှိနေသည်။ သို့သော် စိန်ခေါ်မှုမှာ စက္ကန့်ပိုင်းအတွင်း လိုအပ်သည့်သတင်းအချက်အလက်ဒေတာများကို မှတ်မိရန်၊ လိုအပ်သလိုအသုံးပြုရန် ခက်ခဲခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုအား ကျော်လွှားရန် ချစ်(ပ်)ပြားများအပေါ်တွင် မှီခိုလာကြရသည်။ Google နှင့် Facebook

တို့သည် ၎င်းတို့ ၏ Data Center များပေါ်တွင် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများ အလုပ်လုပ်နေကြခြင်း ကြောင့် တည်ရှိနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာ (AI) ၏ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲမှု ဖြစ်စဉ်မှာလည်း တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများကြောင့် ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။

တရုတ်တို့၏ အကြီးဆုံး ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သည့်ကုမ္ပဏီဖြစ်သည့် SMIC ကို အမေရိကန်နိုင်ငံမှ အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်) ထုတ်လုပ်ရေးကိရိယာများ မဝယ်ယူနိုင်အောင် တားမြစ်ထားသည်။ အမေရိကန်တို့အနေဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်း မည်သည့်ချစ်(ပ်)ပြား ဝယ်ယူသူကိုမဆို ရောင်းချခြင်းမပြုနိုင်စေရန်လည်း ဖြတ်တောက်ထားသည်။ သိသာသည့် အချက်မှာ Data Center များရှိ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာ အပလီကေးရှင်းများတွင် အသုံးပြုနေကြသည့် GPUs ခေါ် အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်)ပြားများ မဝယ်ယူနိုင်စေရန် တားမြစ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများသည် အနာဂတ်စစ်ပွဲများအတွက်လည်း အဆုံးအဖြတ် ပေးမည့် ပလေယာများ ဖြစ်လာကြမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း အမေရိကန်တို့ ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးခဲ့သည့် CHIPs and Science Act ဥပဒေသည် စမတ်ဖုန်းများနှင့် သိပ္ပံပညာအတွက်သာ ရည်ရွယ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ခြင်း မဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာ့အဆင့်မြင့်ဆုံး တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်းသည် စစ်ရေးအင်အားချိန်ခွင်လျှာကိုလည်း ပုံဖော်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ချစ်(ပ်)ပြား ထုတ်လုပ်သည့်ကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် Micron၊ AMD နှင့် Nvidia တို့သည် ပို့ကုန်တင်ပို့မှုကန့်သတ်ချက်များရှိနေသည့်တိုင် တရုတ်ဝယ်လက်များအား ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်များ အသုံးပြုနိုင်စေရန် ကြိုးပမ်းနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ AMD သည် တရုတ်ဝယ်လက်များအတွက် ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာ ချစ်(ပ်)ပြားဒီဇိုင်းတစ်ခုရေးဆွဲထားပြီး ပို့ကုန်လိုင်စင် လျှောက်ထားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်ဟု CNBC သတင်းတွင်ဖော်ပြထားသည်။ Micron ကုမ္ပဏီက ထုတ်လုပ်သည့် ချစ်(ပ်)ပြားများကိုလည်း တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ အရေးကြီးသောသတင်းအချက်အလက် အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် အသုံးပြုခြင်းအား တားမြစ်ထားသည်။ သို့သော် Micron ကုမ္ပဏီသည် တရုတ်နိုင်ငံတွင် စက်ရုံသစ်များ ဆက်လက်ဆောက်လုပ်ပြီး စမ်းသပ်မှုများ ပြုလုပ်ကာ ၂၀၂၅ ခုနှစ် နှစ်ဝက်လောက်တွင် စတင်ထုတ်လုပ်နိုင်မည်ဟု ကုမ္ပဏီပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက CNBC သတင်းဌာနအား ပြောဆိုထားသည်။ တရုတ်အစိုးရသည် ၎င်းတို့၏ ပြည်တွင်းကုမ္ပဏီများအား ပြည်တွင်းထုတ် ချစ်(ပ်)ပြားများအား အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် တရုတ်ပြည်တွင်းရှိ ပြိုင်ဘက်များအပေါ် နည်းပညာအသာစီးရရှိမှုမရှိပါက တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဈေးကွက်ဝေစု ဆုံးရှုံးရနိုင်သည်ဟု Chris Miller ကလည်း ထောက်ပြထားသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အမေရိကန် နည်းပညာကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ပြိုင်ဘက်တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများအပေါ် နောက်ထပ် သုံးနှစ်မှ ငါးနှစ်အထိ ဦးဆောင်နိုင်လိမ့်ဦးမည်ဟု AI GPU ဈေးကွက်လေ့လာရေး Counterpoint Research မှ တွဲဖက်ညွှန်ကြားရေးမှူး Brady Wang က ဆိုသည်။

အမေရိကန်နှင့်တရုတ်တို့ကြား ပထဝီနိုင်ငံရေးအားပြိုင်မှု မြင့်မားလာသည်နှင့်အမျှ ချစ်(ပ်)ပြား၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ဗဟိုချက်နေရာတွင် ရောက်ရှိလာသည်။ ယခုအခါ တရုတ်တို့သည် ရေနံဝယ်ယူခြင်းထက် ချစ်(ပ်)ပြားဝယ်ယူမှုတွင် ပိုမိုအသုံးပြုလာကြသည်။ တရုတ်တို့အနေဖြင့် ပြည်တွင်းတွင် ချစ်(ပ်)ပြားများ ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် အမေရိကန်ဆော့ဝဲနှင့် စက်ကိရိယာများအပေါ် မှီခိုနေရသည်။ အများစုမှာ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)၊ တောင်ကိုရီးယားနှင့် အမေရိကန်တို့မှ ဝယ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်းများအား ကိုယ်ပိုင်နည်းပညာဖြင့် ပြည်တွင်း၌ ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးမှာ ဦးစားပေးဖြစ်ပြီး ပြည်ပမှ တင်သွင်းမှုအား လျှော့ချရမည်ဖြစ်ကြောင်း သမ္မတရှီကျင့်ဖျင်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပြီးဖြစ်သည်။ တရုတ်တို့ ချစ်(ပ်)ပြားလုပ်ငန်းတွင် တိုးတက်လာပါက တရုတ်ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် ခေတ်မီလာမည်ကို အမေရိကန်တို့က စိုးရိမ်နေခြင်းဖြစ်ရာ တရုတ်တို့အားနောက်ကောက်ချထားရန် အမေရိကန်တို့က ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့သည် နယ်ပယ်စုံတွင် ယှဉ်ပြိုင်နေကြသည်။ အဆိုပါယှဉ်ပြိုင်မှုများထဲမှ ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ယှဉ်ပြိုင်မှုသည် အနာဂတ်တွင် မည်သူကြီးစိုးမည်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသည့်ယှဉ်ပြိုင်မှု ဖြစ်လာနိုင်သည်။ လက်ရှိတွင်မူ အမေရိကန်တို့က အသာစီးရရှိနေပြီး တရုတ်တို့အတွက် အကန့်အသတ်များ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော် တရုတ်တို့ကလည်း ကိုယ်ပိုင်နည်းပညာဖြင့် ချစ်(ပ်)များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ဘဏ္ဍာငွေများ ပုံအောသုံးစွဲနေရာ နှစ်နိုင်ငံပြိုင်ဆိုင်မှုမှာ ပိုမိုပြင်းထန်လာသည်။ ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်မှုပိုင်းတွင် အပြတ်အသတ် အသာစီးရရှိသည့်နိုင်ငံသည် အနာဂတ်အား ပိုင်စိုးသည့်နိုင်ငံ ဖြစ်လာမည်ဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်လိုက်ရပါသည်။

သန်းထိုက်စိုး

References

https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/book-review-chip-war-the-fight-for-the-worlds-most-critical-technology/

https://www.lse.ac.uk/school-of-public-policy/events/2022-23/Chip-Wars-the-battle-to-control-semi-conductors

https://www.aei.org/op-eds/the-chip-war-is-reshaping-world-politics/

https://www.project-syndicate.org/commentary/us-semiconductor-sanctions-china-technology-war-by-carl-bildt-2022-10?utm_term=&utm_campaign

https://www.cnbc.com/2024/04/12/china-remains-a-crucial-market-for-us-chipmakers-amid-rising-tensions-.html

&efukefajrjyifrdkufqif;rItE&Å,f

ausmf0;D

“ရန်ကုန်မြစ်နှင့် ပန်းလှိုင်မြစ်ကြားတွင်လည်း
မြေပြင်နိမ့်ကျသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရာ
ယင်းဖြစ်ရပ်များသည် မြို့ပြတိုးချဲ့မှုနှင့်
မြေအောက်ရေထုတ်ယူမှုလွန်ကဲခြင်းတို့ကြောင့်
ဖြစ်နိုင်သည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။”

မြစ်ဝကျွန်းပေါ်များသည် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများအတွက် သဘာဝတရားက ဖန်တီးချထားပေးသော အဖိုးတန် "မြေကွက်ကြီးများ" ဖြစ်ကြသည်။ မြစ်များသည် ယင်းတို့ စီးဆင်းလာရာလမ်းတစ်လျှောက်မှ အနည်များ၊ နုန်းများကို သယ်ယူလာရာ ပင်လယ်ဝသို့ ရောက်ခါနီး၌ ပင်လယ်ရေထုက ဆီး၍ ခံထားလိုက်သောကြောင့် ရေစီးနှေးလာသဖြင့် ဆက်လက်၍ မသယ်ဆောင်နိုင်တော့ဘဲ ပို့ချအနည်ထိုင်စေရာမှ အချိန်ကြာလာသော် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်များ ဖြစ်ထွန်းလာသည်။ ပို့ချလိုက်သော နုန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မြေကြီးသည် မြေသြဇာ ထက်သန်ကောင်းမွန်သည့်အပြင် မြေပြင်တွင် ဖြာထွက်စီးဆင်းနေသော မြစ်များ၊ ချောင်းများသည် ဒေသတွင်း သွားလာရေးကို အထောက်အကူပြုသဖြင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်အရပ်များ၌ မြို့ရွာများနှင့် စည်ကားလှသည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်များ၊ ယင်း၏အနီးဒေသများတွင် ကမ္ဘာ့ လူဦးရေ သန်း ၅၀၀ ခန့် နေထိုင်သည်။

နိမ့်ဆင်းကျုံ့ဝင်နေ

ယင်းသို့ သဘာဝက ဖန်တီးပေးထားသော မြစ်ဝကျွန်းပေါ်များအနက် အများအပြားသည် သဘာဝအကြောင်းတရားများကြောင့်လည်းကောင်း၊ လူတို့၏ပယောဂကြောင့်လည်းကောင်း နိမ့်ဆင်းကျုံ့ဝင်လျက် ရှိကြသည်။ အနည်ထိုင်မြေသားများ ကျစ်လျစ်လာခြင်း၊ ရေတိုက်စားမှုကြောင့် မြေသားများ ပျောပါသွားခြင်း၊ မြေလွှာလှုပ်ရှားခြင်းတို့သည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ် နိမ့်ဆင်းရခြင်းအကြောင်းများဖြစ်သကဲ့သို့ မြစ်ရေစီးတွင်ပါသော နုန်းအနည်များကို မြစ်ညာဒေသ ရေလှောင်တမံများက တားဆီးထားသဖြင့် နုန်းအရောက် နည်းလာ၍ မြစ်ဝကျွန်းပေါ် မြေပြင်နိမ့်ကျလာခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့တူးဖော်ထုတ်ယူလျှင်၊ မြေအောက်ရေထုတ်ယူမှု များလွန်းလျှင်၊ အထပ်မြင့် အဆောက်အဦများ အလွန်အကျွံ ဆောက်လုပ်လျှင် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်မြေပြင် နိမ့်ကျတတ်သည်။ ကမ္ဘာ့ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကြောင့် မြင့်တက်လာနေသော ပင်လယ်ရေပြင်ကိုပါ ထည့်တွက်လျှင် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများသည် ကြီးစွာအန္တရာယ်ကြိမ်းခြောက်ခံနေရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မြေပြင်နိမ့်ကျခြင်းကြောင့် ရေလွှမ်းမိုးမှုအကြိမ်နှင့် ပမာဏ ပိုမိုလာမည်သာမက မြေအောက်ရေကြောများထဲသို့ ဆားငန်ရည် ပိုမိုတိုးဝင်လာခြင်းသည် မြေအောက်ရေချို အရင်းအမြစ်၏ အရည်အသွေးပိုင်းကိုပါ ပျက်စီးစေနိုင်သည့် အန္တရာယ် ရှိနေသည်။

ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်

ပင်လယ်ရေပြင်မြင့်တက်လာခြင်း၊ မြေသားကျစ်ဝင်ခြင်း၊ နုန်းအနည်ပို့ချမှု လျော့နည်းသွားခြင်းတို့ကြောင့် ပင်လယ်ရေပြင်သည် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ် မြေပြင်ထက် တစ်နှစ်လျှင် ၃ ဒသမ ၄ မီလီမီတာမှ ၆ မီလီမီတာနှုန်း မြင့်တက်လာနေသည်ဟု သုတေသနစာတမ်းတစ်ခု(ရည်ညွှန်း–၁)က ဂြိုဟ်တုမှရသော အချက်အလက်များကို ကိုးကားတွက်ချက်၍ ဖော်ပြထားသည်။ အခြားလေ့လာချက်တစ်ရပ် (ရည်ညွှန်း –၂)ကမူ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ပင်လယ်ရေပြင်မြင့်တက်ခြင်း၊ မြေသားကျစ်ဝင်ခြင်းတို့ ရှိသော်လည်း ပို့ချသော နုန်းအနည်ပမာဏ ရှိသင့်သလောက်ရှိနေခြင်းကြောင့် မြေပြင်နိမ့်ဆင်းသည့် အထောက်

အထားကို မတွေ့ရဟု ဖော်ပြသည်။ သို့သော် မြို့ကြီးများ၌ မြေအောက်ရေ ထုတ်ယူသုံးစွဲမှုများပြားလာခြင်း၊ အထပ်မြင့်အဆောက်အဦများ ပိုမို ဆောက်လုပ်လာခြင်းတို့ကြောင့် မြေပြင် နိမ့်ကျလာခြင်းကို ရင်ဆိုင်ရနိုင်သဖြင့် အထူးဂရုပြုရန် လိုအပ်ကြောင်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ယင်းလေ့လာချက်၌ အကြံပြုထားသည်။ အထူးသဖြင့် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်၏ အရှေ့တောင်အစွန်၌ တည်ရှိသည့် ရန်ကုန်မြို့ဝန်းကျင်ဒေသတွင် သတိဖြင့် စောင့်ကြည့်ရန် တိုက်တွန်းထားသည်။

ရန်ကုန်မြေပြင်နိမ့်ဆင်းမှု

ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်နှင့် ရန်ကုန်တို့သည် ဒေသတွင်းနေသူတို့အတွက်သာမက နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ လူမှုရေး စသည့်ကဏ္ဍတို့၌ အထူးအရေးပါသည့်အတွက် ယင်းဒေသ မြေပြင်နိမ့်ကျနေသည်ဆိုမှု၊ ယင်းဖြစ်စဉ်နှင့် မြေအောက်ရေထုတ်ယူသုံးစွဲမှု ဆက်နွှယ်နေခြင်းရှိမရှိတို့ကို လက်လှမ်းမီသမျှ ရှာဖွေလေ့လာကြည့်ရာ ယင်းဖြစ်ရပ်ကို သုတေသနပြုတင်ပြထားသော စာတမ်းနှစ်ခုကို တွေ့ရှိသည်။

ပထမစာတမ်း(ရည်ညွှန်း-၃)မှာ ထိုင်းနှင့် မြန်မာပညာရှင်အချို့ စုပေါင်းပြုစုသော "ရန်ကုန်မြေပြင်ရွေ့လျားမှု" စာတမ်းဖြစ်သည်။ Radarsat-2 ဂြိုဟ်တုမှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း တိုင်းတာပေးပို့သော ရန်ကုန်၏ ရေဒါပုံရိပ်များကို အသုံးပြုလေ့လာပြုစုထားသည့် ယင်းစာတမ်း၌ ငမိုးရိပ်ချောင်း၏ အရှေ့ဘက် မြောက်ဒဂုံမြို့နယ်အပိုင်း၌ မြေပြင်နိမ့်ဆင်းနေမှုကို တွေ့ရသည်။ ဒဂုံတက္ကသိုလ်နှင့် အရှေ့ဒဂုံ စက်မှုဇုန်ကြားမြေပြင်သည် တစ်နှစ်လျှင် ၅ စင်တီမီတာမှ ၆ ဒသမ ၅ စင်တီမီတာကြား နိမ့်ဆင်းနေသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းအချက်ကို အတည်ပြုနိုင်ရန် မြေပြင်အခြေအနေနှင့် နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေးရမည် ဖြစ်သော်လည်း လိုအပ်သော အချက်အလက်များမရနိုင်သဖြင့် ကံသေကံမ မပြောနိုင်ဟု ယင်းပညာရှင်တို့က ဆိုသည်။ မြေပြင်နိမ့်ကျခြင်းအကြောင်းရင်းများအနက် တစ်ခုဖြစ်သော ထောင်လိုက်မြေလွှာလှုပ်ရှားမှုများကို မတွေ့ရသဖြင့် အခြားအကြောင်းများအနက် တစ်ခုဖြစ်သော မြေအောက်ရေအလွန်အကျွံထုတ်ယူမှုကို ဖြစ်နိုင်ခြေတစ်ရပ်အနေနှင့် ညွှန်ပြထားသည်။

ဒုတိယစာတမ်း(ရည်ညွှန်း-၄)မှာ နယ်သာလန်နိုင်ငံမှ ဒတ်ချ်ကျောင်းသားတစ်ဦးက ပြုစုသော "နိမ့်ဆင်းနေသည့် ရန်ကုန်" အမည်ရှိဘွဲ့ယူစာတမ်းဖြစ်သည်။ ဟိုက်ဒရောလစ်အင်ဂျင်နီယာနှင့်ရေအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲရေး နှစ်ထပ်ကွမ်းမဟာသိပ္ပံဘွဲ့အတွက် နယ်သာလန်နိုင်ငံ ဒဲလ်ဖ်နည်းပညာတက္ကသိုလ်နှင့် စင်ကာပူ အမျိုးသားတက္ကသိုလ်တို့ထံ တစ်ပြိုင်တည်းတင်သွင်းသော ယင်းသုတေသနစာတမ်းကို ရန်ကုန်မြေပြင် နိမ့်ဆင်းနေခြင်း ရှိမရှိလေ့လာရန်နှင့် နိမ့်ဆင်းနေသည်ဆိုလျှင် မြေအောက်ရေ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကြောင့် ဟုတ်မဟုတ် သိရှိနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ပြုစုသည်။ Sentinel-1 ဂြိုဟ်တုမှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း ပေးပို့သော ရေဒါပုံရိပ်များကိုအသုံးပြုတွက်ချက်မှုအရ ရန်ကုန်မြို့၏အရှေ့ဘက်မြေပြင်သည် တစ်နှစ်လျှင် ၉ စင်တီမီတာနှုန်းဖြင့် နိမ့်ကျနေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဆက်လက်၍ ရန်ကုန်ဒေသ မြေအောက်ရေထုတ်ယူမှုများကို ခန့်မှန်းတိုင်းတာသောအခါ ရရှိသော

အဖြေများသည် နိမ့်ကျနေသော မြေပြင်ပမာဏနှင့်မကိုက်ညီသဖြင့်လည်းကောင်း၊ လိုအပ်သော မြေပြင်အချက်အလက်များမရှိသဖြင့်လည်းကောင်း မြေအောက်ရေ အထုတ်လွန်ခြင်းကြောင့် မြေပြင်နိမ့်ဆင်းသည်ဟု သက်သေမပြနိုင်သော်လည်း ရှေ့ဆက်၍ သုတေသနပြုရန်လိုအပ်သည်ဟု စာတမ်းရှင်က အကြံပြုသည်။ ဒဂုံမြို့သစ်မြို့နယ်မြေပြင် နိမ့်ဆင်းရခြင်းသည် လွန်ခဲ့သော ၂၅ နှစ်ခန့်ကတည်းကစ၍ တစ်ဟုန်ထိုး တိုးတက် များပြားလာသော အဆောက်အဦများကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု စာတမ်းရှင်က ဆိုသည်။

မြန်မာသုတေသီတစ်ဦး ပါဝင်ရေးသားတင်ပြသည့် သုတေသနစာတမ်းတစ်ခုတွင် မြောက်ဒဂုံမြို့နယ် တစ်နေရာတွင် မြေပြင် ၁၉ မီလီမီတာ ကျုံ့ဝင်နေကြောင်း တွေ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ယင်းသို့ ကျုံ့ဝင်ခြင်းသည် မြေအောက်ရေအထုတ်လွန်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေနိုင်သည်ဟု သူတို့က ခန့်မှန်းသည်။ အခြားသုတေသီများက ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဇွန်လနှင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇွန်လအကြား ဂြိုဟ်တုရေဒါပုံရိပ်များကို အသုံးပြုတွက်ချက်မှုအရ ရန်ကုန်ပုဇွန်တောင်ချောင်းဝန်းကျင်နှင့် အရှေ့ဘက်မြေပြင်သည် ပျမ်းမျှတစ်နှစ်လျှင် ၁၀ မီလီမီတာနှင့် ၂၀ မီလီမီတာကြားနိမ့်ကျနေသည်ဟု ဆိုသည်။ အလားတူ ရန်ကုန်အနောက်ဘက် ရန်ကုန်မြစ်နှင့် ပန်းလှိုင်မြစ်ကြားတွင်လည်း မြေပြင်နိမ့်ကျသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရာ ယင်းဖြစ်ရပ်များသည် မြို့ပြတိုးချဲ့မှုနှင့် မြေအောက်ရေထုတ်ယူမှုလွန်ကဲခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု သုံးသပ်ကြသည်။

လယ်ကွက်နှင့်ကွင်းပြင်များအတိပြီးနေခဲ့သော မြေပြင်တွင် လူနေအဆောက်အဦနှင့် စက်ရုံများ၊ ကွန်ကရစ်ပြင်များ၊ ကတ္တရာလမ်းများ အလုံးအရင်းနှင့် ပေါ်လာသဖြင့် မြေပြင်သည် မျှခြေပျက်ယွင်းကာ အနည်းနှင့်အများ ပုံပြောင်း နိမ့်ဆင်းလာတတ်သည်။ ထို့ပြင် အဆောက်အဦ၊ ကွန်ကရစ်နှင့်ကတ္တရာတို့က မြေအောက်သို့ ရေစိမ့်မဝင်နိုင်အောင် ပိတ်ထားလိုက်သဖြင့် မြေအောက်ရေ သဘာဝအလျောက် ပြန်ပြည့်ခြင်းလည်း လျော့ကျလာသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ရရှိသော ဂြိုဟ်တုရေဒါပုံရိပ်အရ ဒဂုံမြို့သစ်မြို့နယ်များ၏ မြေပြင်ရှိ ရေပိတ်သောအပိုင်းသည် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရောက်ရှိနေသည်ဟု စာတမ်းရှင်တစ်ဦးက ဆိုသည်။ မြေအောက်ရေ အဝင်နည်းလာသည်နှင့် တစ်ချိန်တည်းတွင် ရေအထုတ်လွန်လာခြင်းသည် မြေပြင်နိမ့်ကျရန် အားပေးသည်။ သဲလုံး ကျောက်လုံးများကြားတွင် ရေမရှိသောအခါ ကလိုင်ပေါက်ငယ်များ ဖြစ်လာပြီး အပေါ်ပိုင်းမြေလွှာများ၏ ဝန်အားကို မခံနိုင်တော့သဖြင့် တဖြည်းဖြည်းအိကျလာကာ နောက်ဆုံးတွင် အပေါ်ပိုင်းမြေလွှာများပါ ကျုံ့ဆင်းလာခြင်း ဖြစ်သည်။

အထက်ပါတွေ့ရှိချက်များကို သုံးသပ်လျှင် ရန်ကုန်မြို့မြေပြင် အမှန်တကယ် နိမ့်ကျနေသည့်တိုင်အောင် ပထမစာတမ်းပါ ရန်ကုန်မြို့မြေပြင်နိမ့်ကျနေမှု ပမာဏ တစ်နှစ် ၅ စင်တီမီတာမှ ဖ ဒသမ ၅ စင်တီမီတာကြားသည်လည်းကောင်း၊ ဒုတိယစာတမ်းပါ တစ်နှစ်လျှင် ၉ စင်တီမီတာသည်လည်းကောင်း မျက်မြင်အနေအထားနှင့်ဆိုလျှင် များလွန်းသည်ဟု ပညာရှင်အချို့က ယူဆသည်။ သို့သော် သက်သေပြစရာ ခိုင်လုံသော အထောက်အထားမရှိပေ။ ဒုတိယစာတမ်းရှင်ကလည်း မြေပြင်အချက်အလက် မလုံလောက်ခြင်းကြောင့် သူ၏တွက်ချက်မှုများတွင် မတိကျမှုများ ပါနိုင်ကြောင်း ပြောဆိုထားသည်။ နိမ့်ဆင်းပမာဏ

ကို အတည်မပြုနိုင်သော်လည်း သီးခြားပညာရှင်အဖွဲ့များက မတူညီသော ဂြိုဟ်တုများမှ အချိန်ခြား၍ရသော အချက်အလက်များဖြင့် ပြောဆိုခြင်းဖြစ်၍ ရန်ကုန်မြို့၏ အချို့နေရာများ၌ မြေပြင်နိမ့်ဆင်းနေသည်ဟူသောအချက်ကိုမူ အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်။

နိမ့်ဆင်းနိုင်ခြေ

ပညာရှင်အားလုံးက အဓိက ထောက်ပြသည့်အချက်များအနက် တစ်ခုဖြစ်သော ဂြိုဟ်တုတိုင်းတာချက်များကို မြေပြင်တိုင်းတာချက်များဖြင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရန် လိုအပ်ခြင်းမှာ အမြန်ဆုံးဖြည့်ဆည်းရမည့်အချက် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အင်ဂျင်နီယာအသင်းချုပ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ မြေလျှင်ကော်မတီတို့၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ခြောက်မြို့နယ်၌ မြေပြင်ရွေ့လျားမှုနှင့် အနိမ့်အမြင့် စသည်တို့ကို တိုင်းတာသည့် ဆိုက်စမိုမီတာနှင့် ဂျီပီအက်စ်ကိရိယာများကို ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလအတွင်းက စတင်တပ်ဆင်နေသည်ဟု သိရရာ ယင်းကိရိယာများသည် ရန်ကုန်မြို့မြေပြင် နိမ့်ဆင်းမှု ရှိမရှိကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

အထက်ပါကိရိယာများနှင့် စနစ်တကျလေ့လာတိုင်းတာမှုမျိုး မလုပ်နိုင်မီ ရန်ကုန်မြို့မြေပြင်နိမ့်ကျနေမှုကို မျက်မြင်အရ ဖော်ထုတ်အသိပေးနေသူ အချို့ရှိသည့်အနက် တစ်ဦးမှာ ဘူမိဗေဒနှင့် မြေအောက်ရေပညာရှင် ဦးမြင့်သိန်း ဖြစ်သည်။ ဦးမြင့်သိန်းက မရမ်းကုန်းမြို့နယ်နေ သူ၏မိတ်ဆွေတစ်ဦး၏ နေအိမ်၌ ကြုံတွေ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြင့် မြေပြင်နိမ့်ကျနေမှုကို ထောက်ပြသည်။ မရမ်းကုန်းမြို့နယ်တွင် လူဦးရေ ၁၅၀၀၀၀ ကျော်ရှိပြီး ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် စက်ရေတွင်းရေကို မှီခိုနေရသည်။ မရမ်းကုန်းမြို့နယ်၊ (၂) ရပ်ကွက်ရှိ သူ့မိတ်ဆွေအိမ်သည် လှိုင်မြစ်အရှေ့ဘက်ကမ်းနှင့် မီတာ ၁၃၀၀ (ပေ ၄၀၀၀ ကျော်)ခန့် ကွာဝေးသည်။ ယင်းအိမ်၌ လွန်ခဲ့သော ၂၅ နှစ်ကျော်က နှစ်လက်မ စက်ရေတွင်းတူးထားပြီး နေ့စဉ် ရေထုတ်ယူသုံးစွဲသည်။ ပေ ၁၀၀ အနက်ရှိ တွင်းတိမ်အမျိုးအစားဖြစ်သည်။ အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွင်လည်း တစ်အိမ် ရေတွင်းတစ်တွင်းနှုန်းခန့် ရှိသည်။

အဆိုပါအိမ်တွင် ရေတွင်းတူးဖော်စဉ်က မြေအောက်ရေနေသည် မြေပြင်မှ အနက် ၁၀ ပေခန့်အကွာတွင် ရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်အလယ်ခန့်တွင် တိုင်းတာချက်အရ ပေ ၃၀ ကျသွားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာတွင် ယင်းအိမ်၏ စက်ရေတွင်းအနီးရှိ ရေချိုးခန်းတံခါးဘောင်သည် လက်မဝက် နိမ့်ကျသွားခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ခန့်အထိ ယင်းမြို့နယ်၌ မြေနှင့် အိမ်တံခါးဘောင် နိမ့်ကျသည့် အဖြစ်မျိုး မဖြစ်ခဲ့ဖူးဟု သိရသည်။ မြေမျက်နှာပြင်နိမ့်ကျမှုကို ဦးမြင့်သိန်းက ဂူဂဲလ်မြေပုံကို ကိုးကား၍ လေ့လာကြည့်သော အခါ ၂၁ နှစ်အတွင်း ၂ ဒသမ ၇၁ ပေ နိမ့်ကျသွားသည်ကို လေ့လာသိရသည်။ မြေမျက်နှာပြင် နိမ့်ကျမှုနှုန်းသည် တစ်နှစ်လျှင် ၀ ဒသမ ၁၃ ပေ (တစ်လက်မခွဲ) ရှိသည်။

အထက်ပါမြေနိမ့်ကျမှုနှင့် ရန်ကုန်မြို့၏ အခြားနေရာအချို့တွင် ကြားသိနေရသော မြေနိမ့်ကျမှုတို့သည် မြေအောက်ရေအထုတ်လွန်ခြင်းကြောင့်ဟု တပ်အပ်မပြောနိုင်သော်လည်း ရန်ကုန်မြို့၏ မြေအောက်ရေသုံးစွဲမှုကို လေ့လာလျှင် ဖြစ်နိုင်ခြေ လွန်စွာမြင့်မားကြောင်း ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။ ဘူမိပညာရှင် ဦးမြင့်သိန်းက ရန်ကုန်တွင် စက်ရေတွင်း

ပေါင်း နှစ်သိန်းခန့်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ မြို့လယ် တိုက်ကြိုတိုက်ကြား မြေညီထပ်မီးဖိုခန်း ရှိ တွင်းများမှစကာ မြို့သစ်များရှိ ပေ ၄၀ ခြား၊ အချို့နေရာများတွင် ပေ ၂၀ ခြား တူးထားသည့် တွင်းများကိုပါ စဉ်းစားလျှင် သူ၏ ခန့်မှန်းချက် မှန်နိုင်သည်။ တစ်တွင်း တစ်ရက်ဂါလန် ၃၀၀ ထုတ်လျှင် တွင်းပေါင်းနှစ်သိန်းမှ တစ်ရက် ရေဂါလန်သန်း ၆၀ ထွက်သည်။ အချို့ အိမ်သုံးတွင်းများသည် တစ်ရက် ဂါလန်ထောင်ချီ၊ အချို့စက်ရုံအလုပ်ရုံတွင်းများသည် တစ်ရက် ဂါလန် သောင်းချီထုတ်နေကြသောကြောင့် စုစုပေါင်း ထုတ်သုံးသည့်ပမာဏ ဂါလန်သန်း ၆၀ ထက် မလျော့နိုင်၊ ပိုဖို့ပဲ ရှိသည်။

လျှော့ပေ့ါကိန်း တစ်ရက်ဂါလန် သန်း ၆၀ သည် တစ်လ ဂါလန်သန်း ၁၈၀၀၊ ခုနစ်လ ဆိုလျှင် ဂါလန်သန်း ၁၂၀၀၀ ကျော်ဖြစ်သည်။ ယင်းကိန်းဂဏန်းသည် ရန်ကုန်သို့ ရေပေး နေသောကန်ကြီးလေးကန်အနက် အငယ်ဆုံးလှော်ကားကန်ထဲရှိ ရေပြည့်ပမာဏနှင့် ညီသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ရန်ကုန်သားတို့သည် ခုနစ်လကြာတိုင်း လှော်ကားကန် တစ်ကန်စာနှင့်ညီမျှသည့် မြေအောက်ရေများကို ထုတ်သုံးနေကြသည်။ ဤနည်းအတိုင်း ဆက်တွက်လျှင် နှစ်နှစ် သုံးလ(၂၇ လ)ကြာတိုင်း ရန်ကုန်ရေပေးရေး၏ အကြီးဆုံးကန် ဖြစ်သည့် ငမိုးရိပ်ကန်တစ်ကန်စာနှင့်ညီမျှသော မြေအောက်ရေများကို ထုတ်သုံးနေကြ ကြောင်း သိနိုင်သည်။

ဘန်ကောက်သင်ခန်းစာ

မြေအောက်ရေ အထုတ်လွန်ခြင်းကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ ပေကျင်း၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ ဒါကာမြို့၊ ထိုင်းနိုင်ငံ ဘန်ကောက်မြို့၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဂျကာတာမြို့၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ ဟူစတန်အပါအဝင် အနည်းဆုံး မြို့ပေါင်း ၄၀ ကျော်၏ မြေအောက် ရေအောင်းလွှာများ သည်လည်း အလွန်အကျွံထုတ်သုံးမှုကြောင့် ရေလျော့နည်းလာ၊ မြေကျွံလာနေသည်။ အဆိုးဆုံးမှာ ဂျကာတာဖြစ်သည်။ ဂျကာတာတွင် သောက်သုံးရေအတွက် တရားဝင်ရော တရားမဝင်ပါ စက်ရေတွင်းပေါင်း မြောက်မြားစွာတူးဖော်၍ ရေရယူကြသည်။ မြေအောက် ရေထုတ်ယူမှု အလွန်များလာချိန်တွင် မြို့ပြအဆောက်အဦများနှင့်အတူ ကွန်ကရစ်ပြင်များ၊ ကတ္တရာပြင်များလည်း အနှံ့အပြား ပေါ်ပေါက်လာသဖြင့် မြို့တော်မြေပြင်ဧရိယာ၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ပျမ်းမျှပင်လယ်ရေပြင်ထက် နိမ့်ကျသွားပြီ ဖြစ်သည်။

အလားတူအဖြစ်မျိုးကို အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံ ဘန်ကောက်မြို့တွင်လည်း ကြုံတွေ့ နေရသည်။ ဘန်ကောက်မြို့ မြေပြင် ကျွံဝင်နိမ့်ဆင်းလာကြောင်း ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်ခန့်က စတင်သိရှိပြီး ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် မြို့လယ်အချို့နေရာများ၌ နှစ်ပေခွဲခန့် နိမ့်ကျလာသည်အထိ အခြေအနေ ဆိုးရွားခဲ့သည်။ ထိုသို့ နိမ့်ကျလာခြင်းအကြောင်းရင်းကို စူးစမ်းသောအခါ ဘန်ကောက်မြို့တည်ရှိရာ ကျောက်ဖယား မြစ်ဝကျွန်းပေါ် မြေသားသည် အနည်ကျမြေပျော့ ဖြစ်ခြင်း၊ မြေအောက်ရေ အလွန်အကျွံ ထုတ်ယူခြင်းနှင့် များပြားလှသော အထပ်မြင့် အဆောက်အဦများ၏ အလေးချိန်ကြောင့်ဟု ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့သည်။

အထက်ပါဆိုးကျိုးများကို ကာကွယ်ရန် ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှစ၍ ဘန်ကောက်မြို့အပါအဝင် ပြည်နယ်လေးခု၌ မြေအောက်ရေ ကန့်သတ်ဇုန်များသတ်မှတ်ကာ ထုတ်ယူမှုကို လျှော့ချ

သည်။ ကန့်သတ်ဇုန်နယ်နိမိတ်ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် နောက်ထပ်ပြည်နယ်သုံးခု ထပ်တိုးသည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ရေတွင်းများအား မှတ်ပုံတင်စေခြင်းဖြင့် မြေအောက်ရေထုတ်ယူ ခြင်း ထိန်းချုပ်မှုလုပ်ငန်းကို အရှိန်မြှင့်သည်။ မြေအောက်ရေ အထုတ်လွန်ခြင်း၏ ဆိုးကျိုးများကို အများပြည်သူသိရှိစေရန် လှုံ့ဆော်ပညာပေးသည်။ အချို့နေရာများ၌ ရေတွင်းအသစ် တူးဖော်မှုပိတ်ပင်သည်။ တူးပြီးတွင်းများမှ ထုတ်ယူသော မြေအောက်ရေအတွက် အခွန်အခ ပေးဆောင်စေသည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်က မြေအောက်ရေ ၁ ကုဗမီတာလျှင် ၁ ဘတ်၊ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ၃ ဒသမ ၅ ဘတ်၊ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ၈ ဒသမ ၅ ဘတ်စသဖြင့် အဆင့်ဆင့် တိုးမြှင့်ကောက်ခံသည်။ တစ်ဖက်ကလည်း မြေပေါ်ရေ အရင်းအမြစ်များကို တိုးချဲ့ထုတ်ယူ ပေးဝေသည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှစ၍ မြေပေါ်ရေပေးဝေနိုင်သော နေရာများတွင် မြေအောက်ရေမသုံးစွဲရဆုံးဖြတ်ချက်ကို အစိုးရအဖွဲ့က သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းသည်။

“ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှစ၍ မြေပေါ် ရေပေးဝေနိုင်သော နေရာများတွင် မြေအောက်ရေ မသုံးစွဲရ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အစိုးရအဖွဲ့က သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းသည်။”

၁၉၉၉ ခုနှစ်၌ မြေအောက်ရေထုတ်ယူမှု တစ်ရက်လျှင် ၂ ဒသမ ၂ သန်း ကုဗမီတာအထိ ရောက်ရှိခဲ့သည့် ဘန်ကောက်တွင် အထက်ပါလုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် မြေအောက် ရေထုတ်ယူမှု အတန်အသင့် လျော့ကျလာခဲ့သည်။ ဘန်ကောက်မြို့လယ်ရှိ အချို့နေရာများတွင် မြေကျွံဝင်မှု လျော့နည်းလာခဲ့သည်။ မထိန်းချုပ်နိုင်မီက ထုတ်ယူခဲ့သော အကျိုးဆက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရှစ်ထပ်နှင့်အထက် တိုက်တာပေါင်း ၅၀၀၀ကျော်အပါအဝင်အဆောက်အဦများ၏အလေးချိန်ကြောင့်လည်းကောင်း ဘန်ကောက်၏ အချို့နေရာများတွင် မြေပြင် ဆက်လက်နိမ့်ဆင်းနေသေးသော်လည်း မြေကျွံဝင်မှု လျော့နည်းလာခဲ့ခြင်းသည် အတုယူဖို့ကောင်းသည့် သင်ခန်းစာပင် ဖြစ်သည်။

ဘန်ကောက်မြို့သည် သက်နုမြစ်ဝကျွန်းပေါ် မြေသားပေါ်တွင် တည်ရှိသကဲ့သို့ ရန်ကုန်မြို့ ဒေသ မြေပြင် အချို့သည်လည်း သက်နုမြေသားများ ဖြစ်ကြသည်။ ရန်ကုန်မြို့ နေရာအများအပြားတွင် တွင်းရေပြင် နိမ့်ဆင်းနေခြင်းက အတိတ်က ဘန်ကောက်မြို့ကဲ့သို့

မြေအောက်ရေ အလွန်အကျွံ ထုတ်ယူနေကြောင်းပြဆိုနေသည်။ ရန်ကုန်မြို့ရှိ အထပ်မြင့် အဆောက်အဦ လုံးရေသည် ဘန်ကောက်ကဲ့သို့ မများသေးသော်လည်း အရေအတွက် တိုးပွားနေသည်။

အကြောင်းတူလျှင် အကျိုးလည်း တူမည်ဖြစ်၍ လက်ရှိ အခြေအနေကို မထိန်းချုပ်ပါက ရန်ကုန်မြို့မြေပြင်သည် ဘန်ကောက်မြို့မြေပြင်ကဲ့သို့ နိမ့်ဆင်းလာရန် အလားအလာများ ရှိနေသည်။ ယင်းအဖြစ်ကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန် မြေအောက်ရေပညာရပ်၊ ဘူမိရုပ်သွင်ပညာရပ်၊ ဘူမိဗေဒရှုထောင့် စသည်များမှ ဆက်လက်လေ့လာ အဖြေထုတ်ရန် လိုအပ်သည်။ အဖြေမရမီအတွင်း နိမ့်ဆင်းနိုင်သည့် အကြောင်းတရားများကို ထိန်းနိုင်သမျှ ထိန်း၊ ရပ်သင့်သည်တို့ကို ရပ်ထားပါမှ အနာဂတ်ရန်ကုန်မြို့သည် သာယာလှပစွာ ဖွံ့ဖြိုးလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

ကျော်ဦး

ရည်ညွှန်း

- Syvitski et al. (2009), Sinking Deltas due to Human Activities, Nature Geoscience, vol 2
- Delta Alliance (2015), Vulnerability and Resilience Assessment of the Ayeyarwady Delta
- Aobpaet et al. (2014), Yangon Surface Displacement as Detected by InSAR Time Series Analysis
- T. Van Der Horst (2017), Sinking Yangon, Delft University of Technology, National University of Singapore
- A. K. Bhattacharya (2013) An Analysis of Subsidence in Bangkok and Kolkata Due to Over–Extraction of Groundwater, Electronic Journal of Geotechnical Engineering, Vol. 18

tazu om;ukdv&m;pDEdkygov&m;

Dei;armif (ppfawG) vuf&m;vTfawmfa&;

“တရားသူကြီးသည်
ထိုအမှုတွင် မျက်မြင်သက်သေတစ်ယောက်ဖြစ်နေ၍
သက်သေအဖြစ် ပါဝင်နေပြီဆိုလျှင်လည်း
မိမိကိုယ်တိုင် ထိုအမှုကို
ရုံးထိုင် မစစ်ဆေးသင့်တော့ပါချေ။**”**

ရုပ်ရှင်ဗီဒီယိုဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်အချို့တွင် အဖေဖြစ်သူက တရားသူကြီးအဖြစ် ရုံးထိုင်ရသည့် တရားခွင်တွင် သူ့သားအရင်းက တရားခံအဖြစ် ရောက်လာခြင်းမျိုး၊ သို့မဟုတ် သားက တရားသူကြီးအဖြစ် ရုံးထိုင်ရသည့် တရားခွင်သို့ အဖေက တရားခံအဖြစ် ရောက်ရှိလာရပြီး အမှုစစ်ဆေးခံရခြင်း စသည့် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်မျိုး မကြာ မကြာ ဆိုသလို တွေ့ဖူးကြပါလိမ့်မည်။

"တရားဥပဒေမျက်စိမှာ ဆွေမျိုးလို့ မရှိရ၊ ကိုယ့်သားအရင်း၊ ကိုယ့်အဖေအရင်းကို ပင်လျှင် အမှုမှန် ပေါ်ပေါက်သည့်အတိုင်း ဥပဒေနှင့်အညီ ပြစ်ဒဏ်စီရင်ပါသည်" ဆိုပြီး ပညာပေးလိုသည့် စေတနာအရင်းခံထားရှိသည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ပါ၏။ ရုပ်ရှင်ကြည့် ပရိသတ်ကြီးအဖို့ စုတ်တသပ်သပ်ဖြင့် ဇာတ်ကွက်ကလည်း နာနာ၊ သရုပ်ဆောင်များကလည်း အမှုအရာကောင်းကြသဖြင့် အသည်းတယားယားဖြင့် ကရုဏာရသ ခံစားနိုင်ကြရပါသည်။ ဖျော်ဖြေမှုအနုပညာအားဖြင့်တော့ ကောင်းပါ၏။ သို့ပါသော်လည်း လက်တွေ့တွင် တရားဥပဒေ ရှုထောင့်ဘက်မှ သုံးသပ်ရပါလျှင် ထိုသို့ မဖြစ်ရပါ၊ မဖြစ်သင့်ပါကြောင်း ဆွေးနွေးထောက်ပြလိုပါသည်။

ကိုယ့်တရားကို ကိုယ်မစီရင်ရ

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူသဘောတရားတစ်ခုက မည်သူမျှ မိမိတရားကို မိမိ မစီရင်ရ (No man ought to be a judge in his own case) ဆိုတာ ရှိပါသည်။ လက်တင်ဘာသာအရ Nemo judex in causa sua ဟူ၍ သုံးနှုန်းလေ့ရှိကြပါသည်။

အမှန်တရားအတိုင်း ဘက်မလိုက်ဘဲ စစ်ဆေးပါမည်ဟူ၍ မည်သို့ပင် မှန်မှန်ကန်ကန် လုပ်ပြလိုသည်ဆိုစေဦးတော့ တရားစီရင်မည့် တရားသူကြီးနှင့် အမှုကိစ္စ သို့မဟုတ် တရားလို တရားပြိုင်စသည့် အမှုသည်များနှင့် တစ်နည်းတစ်ဖုံ ဆက်စပ်ပတ်သက်နေပြီဆိုလျှင် တရားသူကြီးသည် ထိုအမှုကို လက်ခံစစ်ဆေးခြင်းကို ရှောင်ရှားပြီး အခြားတရားရုံး သို့မဟုတ် အခြားတရားသူကြီးတစ်ဦးဦးထံ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်သလို တရားစီရင်ရေးလောကတွင်လည်း ကျင့်သုံးနေသော အခြေခံမူတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

တရားရုံးချုပ်က နှစ်စဉ်ထုတ်ဝေသည့် တရားစီရင်ထုံးများစာအုပ်၏ ပထမစာမျက်နှာတွင် အဖွင့်ဆောင်ပုဒ်များကို ဖော်ပြထားလေ့ရှိရာ ယင်းတို့ထဲတွင် –

"တရားစီရင်ရာတွင် အမှန်ကို ဆုံးဖြတ်ရုံမျှသာမကဘဲ ထိုသို့အမှန်တရားကို စီရင်ကြောင်း အများမြင်စေရာသည်။" ဟူ၍ တစ်ချက် ပါရှိပါသည်။

ယင်းစာသားသည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့် မောင်ရွှေ(ခ)မောင်ရေ ပါ ၂ (၁၉၆၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး (တရားရုံးချုပ်) စာမျက်နှာ ၆၁၆) မှ ကောက်နုတ်ချက်ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေး၏ အခြေခံသဘောတရား ဆောင်ပုဒ်တစ်ခုအဖြစ် အများသူငါ သိရှိလိုက်နာနိုင်စေရန် ဖော်ကျူးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ ပတ်သက်မှု

ရုံးထိုင်တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် မိမိစစ်ဆေးရန် တာဝန်ကျရောက်လာသော ရာဇဝတ်မှု၊ တရားမမှု တစ်ရပ်ရပ်တွင် မိမိကိုယ်ရေးကိုယ်တာနှင့် အကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ ပတ်သက်မှု (Personal Interest) ရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရလျှင် ထိုအမှုကို ကိုယ်တိုင်စစ်ဆေးရန် မသင့်တော့ပါချေ။ သက်ဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ အခြားတရားရုံး သို့မဟုတ် အခြားတရားသူကြီးတစ်ဦးဦးထံသို့ အမှုတွဲကို စနစ်တကျ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ရန်အတွက် မိမိ၏အထက် တာဝန်ရှိသူအရာရှိထံတင်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။

ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအကျိုးတစ်စုံတစ်ရာ (Personal Interest) ဆိုရာတွင် မိမိကိုယ်တိုင်အမှုသည်အဖြစ် ပါဝင်နေခြင်း၊ မိမိနှင့် တရားလို သို့မဟုတ် တရားခံ(တရားပြိုင်) သို့မဟုတ် အမှုသည်တစ်ဦးဦးနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုရှိခြင်း၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ဆက်စပ်မှုရှိခြင်း၊ ခင်မင်ရင်းနှီးခြင်း၊ ငြိုးသူရန်ဘက်ရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ တရားသူကြီးသည် ထိုအမှုတွင် မျက်မြင်သက်သေတစ်ယောက်ဖြစ်နေ၍ သက်သေအဖြစ် ပါဝင်နေပြီဆိုလျှင်လည်း မိမိကိုယ်တိုင် ထိုအမှုကို ရုံးထိုင် မစစ်ဆေးသင့်တော့ပါချေ။

ထို့အပြင် တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် အမှုတွင် ဖြောင့်ချက် သို့မဟုတ် ထွက်ဆိုချက်ရယူပေးခဲ့ရခြင်း၊ ပဏာမစုံစမ်းစစ်ဆေးမှု တစ်စုံတစ်ရာမှာ ပါဝင်ခဲ့ရခြင်း၊ အယူခံတက်လာသည့်အမှု၏ မူလအမှုကို စစ်ဆေးခဲ့ရခြင်း စသည့် အခြေအနေမျိုးတို့တွင်လည်း သူကိုယ်တိုင် ထိုအမှုတွင် ရုံးထိုင်တရားသူကြီးအဖြစ် ကြားနာစစ်ဆေး၍ မရတော့ပါချေ။

ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၅၆ တွင် –

> **"မည်သည့်တရားသူကြီး၊ သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးကမျှ မိမိ၏တရားရုံးမှ အယူခံ တက်ရောက်ရသည့် အထက်တရားရုံး၏ ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် အမှုသည်အဖြစ် ပါဝင်သော သို့မဟုတ် အကျိုးပတ်သက်သော အမှုတစ်စုံတစ်ရာကို စစ်ဆေးစီရင်ခြင်း သို့မဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်ရန် လွှဲအပ်တင်ပို့ခြင်း မပြုလုပ်ရ။ ထို့ပြင် မည်သည့်တရားသူကြီး သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးကမျှ မိမိချမှတ်ထားသောစီရင်ချက် သို့မဟုတ် အမိန့်တစ်စုံတစ်ရာမှ အယူခံသည့် အမှုကို စစ်ဆေးကြားနာခြင်း မပြုရ။"**

ဟူ၍ တိကျစွာ ပြဋ္ဌာန်းထားလေသည်။ တရားရုံးများလက်စွဲ (တရားရုံးချုပ်၏ ၁၉၉၉ ခုနှစ်ထုတ်) အပိုဒ် ၃၁ နဲ့ ၃၂ တို့၌လည်း အလားတူ ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

ရုံးပြောင်းလျှောက်ထားခြင်း

တရားခံ (တရားပြိုင်)ဘက်အနေနှင့်လည်း ရုံးထိုင်တရားသူကြီးသည် အမှုတွင် ပုဂ္ဂလိကရေးရာ တစ်စုံတစ်ရာပတ်သက်မှု ရှိနေသည်ဟု ထင်မြင်လျှင် ရုံးပြောင်းပေးဖို့ အထက်တရားရုံးထံမှာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉၁၊ ၁၉၂ သို့မဟုတ် ၅၂၆ တို့အရ လျှောက်ထားနိုင်ပေသည်။ ထိုအခါ အထက်တရားရုံး တရားသူကြီးကလည်း တင်ပြချက်မှန်ကန်ကြောင်း တွေ့ရပါက တရားမျှတမှုကို ရှေးရှုပြီး သင်လျော်ရာ အခြားရုံးတစ်ရုံးရုံး သို့မဟုတ် တရားသူကြီးတစ်ဦးဦးထံ အမှုလွှဲပြောင်းမိန့် ချမှတ်ပေးလိမ့်မည် ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ဖန် သက်ဆိုင်ရာအမှုသည်များက ရုံးထိုင်တရားသူကြီးသည် သက်ဆိုင်ရာအမှုအခင်းတွင် တစ်နည်းတစ်ဖုံ ပတ်သက်နေသည်ဟု၊ စိုးရိမ်ပူပန်စရာဖြစ်နေကြသည်ဟုယူဆလျှင်လည်း အခြားသင့်တော်ရာ တရားရုံးသို့မဟုတ် တရားသူကြီးတစ်ဦးဦးထံ ရုံးပြောင်းပေးရေးအတွက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံး ဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၂၆ အရ အထက်တရားရုံးသို့ လျှောက်ထားခွင့် ရှိပါသည်။

ဦးလျှန်ခန့်ခိုင် ပါ ၂၂ နှင့် ဒေါ်ဒွန်လန်ကျိန် ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မတစ (တရားရုံးချုပ်) စာ ၁၃၄ စီရင်ထုံး၌ အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးဖြတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည် –

“တရားလိုဒေါ်ဒွန်လန်ကျိန်က လက်ထောက်ပြည်နယ်တရားသူကြီး ဦး ----- နှင့် တူအရီး တော်စပ်ခြင်းကို ငြင်းဆိုခြင်း မရှိပေ။ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုလျှင် ဦး ----- သည် ဒေါ်ဒွန်လန်ကျိန်နှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သဖြင့် တစ်ဖက်အမှုသည်မှ မျှတမှန်ကန်စွာ စီရင်လိမ့်မည်မဟုတ်ဟု စိုးရိမ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ဤသို့အမှုအား စစ်ဆေးစီရင်မည့် တရားသူကြီးနှင့် တရားလိုတို့သည် ဆွေမျိုးတော်စပ်နေပါက တစ်ဖက်အမှုသည်အနေဖြင့် ၎င်း၏အမှုအား မျှတစွာ စီရင်ခြင်းပြုမည်မဟုတ်ဟု စိုးရိမ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် သဘာဝ ကျသည်။ အမှန်တရားကို စီရင်ကြောင်း အများပြည်သူ၏အမြင်တွင် ကြည်လင်ရန်လည်း လိုအပ်သည်။”

ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေ

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေနှင့်အညီ ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုပြီးမှ တရားစီရင်ရေးတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရသော တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် ငိုပြ၍မရ၊ ရယ်ပြ ၍ မရ၊ မည်သူ့ဘက်မှ မျက်နှာမလိုက်ဘဲ စစ်ဆေးစီရင်ဆုံးဖြတ်လိမ့်မည်မှာ မလွဲမသွေပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသည်ကို အများပြည်သူတို့အနေဖြင့်လည်း တရားစီရင်ရေးအပေါ် အမြင် ကြည်ကြည်လင်လင် စိတ်ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနိုင်မြင်နိုင်ဖြစ်နေကြစေရန်မှာ အရေးကြီးသောအချက် ဖြစ်ပါသည်။

“ကျမ်းသစ္စာ ကျိန်ဆိုပြီးမှ တရားစီရင်ရေး တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရသော တရားသူကြီး တစ်ဦးသည် ငိုပြ၍မရ၊ ရယ်ပြ၍ မရ၊ မည်သူ့ဘက်မှ မျက်နှာမလိုက်ဘဲ စစ်ဆေးစီရင် ဆုံးဖြတ်လိမ့်မည်မှာ မလွဲမသွေပင် ဖြစ်ပါသည်။”

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေတွင် သက်ဆိုင်ရာစီရင်ပိုင်ခွင့် နယ်ပယ်အလိုက် အမှု လွှဲပြောင်းပေးခွင့်အာဏာများကို အသီးသီးပြဋ္ဌာန်းထားရာ ပုဒ်မ ၁၅ တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အားလည်းကောင်း၊ ပုဒ်မ ၄၀ တွင် တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တို့အားလည်းကောင်း၊ ပုဒ်မ ၅၅ တွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရတိုင်းတရားရုံး သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတရားရုံး သို့မဟုတ် ခရိုင်တရားရုံးတို့အားလည်းကောင်း အသီးသီး အပ်နှင်းပေးထားပေသည်။

တရားမျှတခြင်းဒေဝီသခင်မရုပ်တု

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ (International Law) အမြင်အားဖြင့်လည်း တရားစီရင်ရသူ တရားသူကြီးဟူသည် အဂတိလေးပါးကင်းစင်လျက် မည်သူ့ဘက်မှ ဘက်မလိုက်ဘဲ တရားဥပဒေ မျက်နှာတစ်ခုကိုသာကြည့်၍ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း မျက်လုံးကို အဝတ်အုပ်ထားပြီး လက်တစ်ဖက်က တရားမျှတမှုပြယုဂ်ဖြစ်သည့် ချိန်ခွင်ကို ကိုင်ဆောင်ထားကာ အခြားလက်တစ်ဖက်က ဥပဒေကို ကိုယ်စားပြုသည့် ဓားရှည်ကိုကိုင်ဆောင်ထားသည့် တရားမျှတခြင်း ဒေဝီသခင်မရုပ်တု (Statue of Lady Justice) ကို နိုင်ငံအချို့၌ တရားရုံးများ၊ ပြည်သူ့ရင်ပြင်များတွင် ဖန်တီးထုဆစ်ကာ စိုက်ထူထားတတ်ကြသည်။

သို့ပါသောကြောင့် ဝတ္ထုများ၊ ဇာတ်ညွှန်းများ၊ ရုပ်ရှင်ဗီဒီယိုများတွင် ဤကဲ့သို့ တရားစီရင်ရေး အခြေခံသဘောတရားတစ်ရပ်နှင့် လွဲချော်သွားစေနိုင်သည့် အရေးအသားနှင့် ရိုက်ကွင်း ရိုက်ကွက်များကို သတိပြု ရှောင်ရှားနိုင်ကြပါရန် ရေးသားလိုက်ရပါသည်။

ဦးသန်းမောင်(စစ်တွေ)
တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

jrefma&;&m &ufpOfrSwfwrf;rsm;

oufxm;ol&ef

"၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့မှ
၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့အတွင်း
မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထင်ကရရှိခဲ့သော
အဖြစ်အပျက်နှင့် အကြောင်းအရာများကို
နေ့အလိုက် ရက်စဉ်မှတ်တမ်းအဖြစ် ဖော်ပြထားသည်များ..."

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ

ဇွန် ၁၇

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး စိုးဝင်း ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယသမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Abhay Thakur အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၁၈

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန အာရှရေးရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် မစ္စတာတိန့်ရှီးကျွင်းအား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၁၉

- ရှမ်းပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးအောင်အောင်အား ရုရှားနိုင်ငံသံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Iskander Azizov လာရောက်တွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၂၃

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ အီရန်နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဒေါက်တာ အလီဘာဂယ်ရီကာနီနှင့် နှစ်နိုင်ငံသီးခြားတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၂၄

- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နိုင်ငံခြားစီးပွားဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာကံဇော်နှင့် ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမျိုးသန့်တို့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Abhay Thakur အား သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- မွန်ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးအောင်ကြည်သိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Chen Hai အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၂၅

- မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ပညာရေးညီလာခံ (၂၀၂၄) ဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားကျင်းပ၊ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် တက်ရောက် မိန့်ခွန်းပြောကြား။
- မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် နိုင်ငံပေါင်း နှစ်ဒါဇင်ကျော်နှင့် ပတ်သက်သော ဖော်ပြချက်များပါဝင်သည့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွက် ကုလသမဂ္ဂအတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ ကလေးသူငယ်များနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာအပေါ် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အစီရင်ခံစာတွင်ပါဝင်သည့် အခြေအမြစ်မရှိသော စွပ်စွဲချက်များကို ကန့်ကွက်ပယ်ချပြီး အပြုသဘောဆောင်သော ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် မျှတမှုရှိပြီး ယုံကြည်လက်ခံနိုင်သော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ရန် ကုလသမဂ္ဂအား တောင်းဆို။

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ ထိုင်း၊ နီပေါနှင့် ကာတာနိုင်ငံတို့မှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များနှင့် တီဟီရန်မြို့၌ သီးခြားစီတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၂၇

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ အိန္ဒိယပြည်ပရေးရာဝန်ကြီး ဒေါက်တာ အက်စ် ဂျိုင်ရှန်ကာနှင့် နယူးဒေလီမြို့၌ နှစ်နိုင်ငံသီးခြားတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၂၉

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဒုတိယတပ်မတော်ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်(ကြည်း) ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး စိုးဝင်းအား ထိုင်းဘုရင့်တပ်မတော်မှ Lt. Gen. Prasan Saengsirirak ဦးဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ လာရောက်ဂါရဝပြုတွေ့ဆုံ။

ဇွန် ၃၀

- နိုင်ငံတော်သမ္မတ(ငြိမ်း) ဦးသိန်းစိန်နှင့် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ ဗဟိုကော်မတီ၊ နိုင်ငံရေးရာဗျူရို အဖွဲ့ဝင်၊ နိုင်ငံခြားရေးရာ ဗဟိုကော်မရှင်ရုံး ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး မစ္စတာ ဝမ်ယိတို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေး။
- ရန်ကုန်မြို့မှ မုံရွာမြို့သို့ မောင်းနှင်ထွက်ခွာလာသည့် ခရီးသည်တင်ယာဉ်များအား ချောင်းဦးမြို့နယ် ငါးယုန်ကျေးရွာအနီး၌ PDF အမည်ခံအကြမ်းဖက်သမားများက လက်လုပ်မိုင်းများဖြင့် ဖောက်ခွဲတိုက်ခိုက်ပြီး လက်နက်ငယ်များဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်၊ ခရီးသွားပြည်သူတစ်ဦးသေဆုံး၊ သံဃာတော်တစ်ပါး အပါအဝင် ၂၄ ဦး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိ။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ

ဇူလိုင် ၁

- နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်၏ သတ်မှတ်ချက်အား ကျော်လွန်၍ အိမ်ရာချေးငွေ (Housing Loan) ထုတ်ချေးထားသည့် ပုဂ္ဂလိကဘဏ်များအား အရေးယူဆောင်ရွက်။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ (Arakan National Party)၏ လျှောက်ထားချက်အပေါ် နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဥပဒေပုဒ်မ ၇ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသဖြင့် ငြင်းပယ်လိုက်ကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်။

ဇူလိုင် ၂

- နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးလွင်ဦး တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံကောင်စစ်ဝန်ချုပ် မစ္စတာချန်းချန်းအား လက်ခံတွေ့ဆုံ၊ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ အရှိန်အဟုန် မြှင့်တင်ရေး ဆွေးနွေး။

ဇူလိုင် ၃

- မြန်မာအမျိုးသမီးများနေ့ အခမ်းအနားတွင် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် မိန့်ခွန်းပြောကြား။

ဇူလိုင် ၄

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Chen Hai အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Chen Hai အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ဦးမင်းထွဋ်အား စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီးအဖြစ် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခန့်အပ်။

ဇူလိုင် ၅

- ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန်လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သံအမတ်ကြီး ဦးကျော်စိုးမိုး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသမ္မတ မစ္စတာ မိုဟာမက် ရှာဟာဘူဒင်ထံ ခန့်အပ်လွှာပေးအပ်။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေထံ ကုလသမဂ္ဂ လူဦးရေ ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNFPA) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဌာနေကိုယ်စားလှယ် Mr. Jaime Nadal Roig ခန့်အပ်လွှာ လာရောက်ပေးအပ်။
- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး စိုးဝင်း မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Chen Hai အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၇

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး စိုးဝင်း မြန်မာ–တရုတ် နှစ်နိုင်ငံ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲ အခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်။

ဇူလိုင် ၈

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး စိုးဝင်း ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့(SCO)၏ စိမ်းလန်းသော ဖွံ့ဖြိုးမှုဖိုရမ်သို့ တက်ရောက်မိန့်ခွန်း ပြောကြား။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ကချင်အမျိုးသားကွန်ဂရက်ပါတီ [Kachin National Congress (KNC)]၏ လျှောက်ထားချက်အပေါ် နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၆ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်လူ့အခွင့်အရေးပါတီ (Democracy and Human Rights Party) ၏ လျှောက်ထားချက်အပေါ် နိုင်ငံရေးပါတီများမှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ ပုဒ်မ၅ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်း မရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း ပါတီတည်ထောင်မှတ်ပုံတင်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်လိုက်ကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ယာယီဌာနေ ညှိနှိုင်းရေးမှူးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ယာယီ ညှိနှိုင်းရေးမှူး Mr. Marcoluigi Corsi အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ၂၀၂၅ ခုနှစ် ပြက္ခဒိန်နှစ်တွင် နိုင်ငံတကာနှစ်သစ်ကူးနေ့နှင့် တရုတ်နှစ်သစ်ကူးနေ့တို့ အများပြည်သူ အလုပ်ပိတ်ရက်အဖြစ် ပါဝင်လာ။

ဇူလိုင် ၉

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး တင်အောင်စန်း မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ယာယီဌာနေညှိနှိုင်းရေးမှူးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ယာယီညှိနှိုင်းရေးမှူး Mr. Marcoluigi Corsi အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ရန် သဘောတူညီပြီးဖြစ်သည့် မစ္စတာ ဒါဘာ ဒက်ဘ်အီးလ် ဟွန်းဒ်ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၁၀

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မစ္စတာ နာစီရာဒင် ပောဒါရီအား မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အီရန်အစ္စလာမ်မစ်သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ရန် အဆိုပြုချက်ကို သဘောတူ။

ဇူလိုင် ၁၁

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ထံ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အီသီယိုးပီးယား ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်

တစ်သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Daba Debele Hunde သံအမတ်ခန့်အပ်လွှာပေးအပ်။

– ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမောင်မောင်အုန်းနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမြင့်ကြိုင်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အီသီယိုးပီးယား ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Daba Debele Hunde အား သီးခြားစီ လက်ခံတွေ့ဆုံ။

– အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် MNDAA / TNLA / AA၊ ယင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်နေသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းတို့၏လုပ်ရပ်များကို ဆန့်ကျင်၊ ရှုတ်ချ၊ ကန့်ကွက်ပါကြောင်း နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၃ ပါတီ၏ ပူးတွဲသဘောထား ထုတ်ပြန်ကြေညာ။

ဇူလိုင် ၁၂

– ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဒေါက်တာဇော်မြင့်၊ မြန်မာနိုင်ငံတော် ဗဟိုဘဏ်ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါ်သန်းသန်းဆွေတို့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး Mrs. Ponnamperuma Arachchige Prabashini Ponnamperuma အား သီးခြားစီ လက်ခံတွေ့ဆုံ။

– ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ သတင်းထုတ်ပြန်ရေးအဖွဲ့က နိုင်ငံ့တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး အမည်မည်းစာရင်း (Black Lists)တွင် ပါဝင်နေသူများအား ဖြေလျှော့ပေးမည်ဖြစ်သဖြင့် ၁၅-၇-၂၀၂၄ ရက်နေ့မှစ၍ သက်ဆိုင်ရာဌာနများသို့ ပြန်လည်သတင်းပေးပို့ကြပါရန် ထုတ်ပြန်ကြေညာ။

ဇူလိုင် ၁၃

– ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ နယူးဒေလီမြို့၌ ကျင်းပသည့် ဒုတိယအကြိမ် ဘင်းမ်စတက်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများ၏ သီးသန့်အစည်းအဝေးအတွင်း အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ် ရှရီနာရန်ဒရာမိုဒီအား စုပေါင်းတွေ့ဆုံပြီး ထိုင်းနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး မစ္စတာမာရစ်ဆတ်ဂီယမ်ဖုန်၊ အိန္ဒိယပြည်ပရေးရာဝန်ကြီး ဒေါက်တာအက်စ်ဂျိုင်ရှန်ကာ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဒေါက်တာမိုဟာမက်ဟာဆန်မာမွတ်တို့နှင့် သီးခြားစီတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၁၅

– ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က မတူကွဲပြားခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးပါတီကို နိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြု။

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးဝင်းရှိန် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယသံအမတ်ကြီး Mr. Abhay Thakur အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နိုင်ငံခြားစီးပွားဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာကံဇော် ကုလသမဂ္ဂလူဦးရေရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNFPA)၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဌာနေကိုယ်စားလှယ် Mr. Jaime Nadal Roig နှင့်အဖွဲ့ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၁၆

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ညှိနှိုင်းကွပ်ကဲရေးမှူး(ကြည်း၊ ရေ၊ လေ) ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်မောင်အေး မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Abhay Thakur အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ၊ အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမြင့်နောင် တို့သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရွှေ့ပြောင်းသွားလာရေးအဖွဲ့၏ မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုင်ရာ အကြီးအကဲ Mr .Dragon Aleksoski အား သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ၊ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်နှင့် နိုင်ငံတော် စီမံ အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌရုံး ဝန်ကြီးဌာန(၁) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မိုးအောင်တို့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံသံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Abhay Thakur အား သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၁၇

- ပါကစ္စတန်အစ္စလာမ်မစ်သမ္မတနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန်လွှဲအပ်ခြင်း ခံရသော ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သံအမတ်ကြီး ဦးဝဏ္ဏဟန် ပါကစ္စတန်အစ္စလာမ်မစ်သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတထံ ၎င်း၏ ခန့်အပ်လွှာပေးအပ်။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ၊ ပညာရေး ဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာညွန့်ဖေတို့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး ဒေါက်တာမိုဟာမက် မွန်(န)ဝါ ဟူစိန်အား သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာသက်ခိုင်ဝင်း ကုလသမဂ္ဂလူဦးရေ ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNFPA) ရုံးမှ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဌာနေ ကိုယ်စားလှယ် Mr. Jaime Nadal Roig နှင့် အဖွဲ့ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၁၈

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနက မြန်မာ နိုင်ငံ၏ လူသားချင်း စာနာမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥရောပသမဂ္ဂ

နှင့် နိုင်ငံအချို့၏ ပူးတွဲ သတင်းထုတ်ပြန်ချက်အပေါ် ပြင်းထန်စွာကန့်ကွက်ကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်။

ဇူလိုင် ၁၉

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ညှိနှိုင်းကွပ်ကဲရေးမှူး (ကြည်း၊ ရေ၊ လေ) ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်မောင်အေး (၇၇) နှစ်မြောက် အာဇာနည်နေ့ အခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်ဂါရဝပြု။

ဇူလိုင် ၂၂

- အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအလို့ငှာယာယီသမ္မတတာဝန်ဝတ္တရားများအား နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌထံ လွှဲအပ်။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ပြည်သူ့အင်အားပါတီ၏ ပါတီတည်ထောင်ခွင့်လျှောက်ထားချက်ကို နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၆ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသဖြင့် ငြင်းပယ်လိုက်ကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်။

ဇူလိုင် ၂၄

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော် ဝန်ကြီးချုပ်သည် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ သံအမတ်ကြီး ဦးမျိုးမြင့်မောင်အား နီပေါနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန်လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သံအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်။
- ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးပါမောက္ခဒေါက်တာသက်ခိုင်ဝင်း ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဌာနေကိုယ်စားလှယ် Dr. Thushara Fernando အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးကိုကိုလွင်၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမြင့်ကြိုင်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Abhay Thakur အား သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- နိုင်ငံတော်အစိုးရက ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် ပြင်ဆင်နေသည့် သတင်းစကားသည် နိုင်ငံတော်အတွက် ပြည်သူလူထုမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သော ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းတကျ အစိုးရတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်၍ ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ထွက်ပေါက်မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးပါတီများအပါအဝင် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးအတွက် အကောင်းမွန်အချောမွေ့ဆုံး ထွက်ပေါက်လမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်လက်ခံပါကြောင်း နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၇ ပါတီ၏ ပူးတွဲသဘောထားထုတ်ပြန်။

ဇူလိုင် ၂၅

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ထံ ဘင်းမ်စတက်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများနှင့် ဘင်းမ်စတက် အတွင်းရေးမှူးချုပ်တို့က လာရောက်ဂါရဝပြုတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ တရုတ်နိုင်ငံ အမျိုးသားပြည်သူ့ကွန်ဂရက် အမြဲတမ်းကော်မတီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ မစ္စတာ တင်းကျုံ့လီ၊ ယူနန်ပြည်နယ်ကော်မတီ ဒုတိယ အတွင်းရေးမှူးနှင့် ယူနန်ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး မစ္စတာ ဝမ်ယွိပေါ်တို့နှင့် နှစ်နိုင်ငံဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်။
- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နိုင်ငံခြားစီးပွားဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာကံဇော် ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ် (WFP) ရုံး မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် ကိုယ်စားလှယ် Mr. Stephen Anderson နှင့်အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်နှင့် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌရုံး ဝန်ကြီးဌာန (၁) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မိုးအောင် ဘင်းမ်စတက်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများအား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၂၆

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ထံ အိန္ဒိယနိုင်ငံ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် H.E. Shri Ajit Doval က လာရောက် ဂါရဝပြုတွေ့ဆုံ။
- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ထံ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အတွင်းဝန် General Kamal Gunaratne (Retd) က လာရောက် ဂါရဝပြုတွေ့ဆုံ။
- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး စိုးဝင်း၊ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေတို့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Is–kander Azizov အား သီးခြားစီ လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနက နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် အငြိမ်းစားဝန်ထမ်းများအတွက် အပိုထောက်ပံ့ကြေးအဖြစ် တစ်ဦးလျှင် တစ်လ ကျပ် ၃၀,၀၀၀/– ကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁ ရက် မှ စတင်ခံစားခွင့်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း သတင်းထုတ်ပြန်။

- စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ဘင်းမ်စတက် အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများ အစည်းအဝေးကို မြန်မာနိုင်ငံက အိမ်ရှင်အဖြစ် လက်ခံကျင်းပ။
- အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌရုံးဝန်ကြီးဌာန (၁) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မိုးအောင် ဘင်းမ်စတက်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြီးအကဲများအား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဇူလိုင် ၃၁

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီက "နိုင်ငံတော်တစ်ဝန်းလုံး အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာထားသည့်ကာလကို ၁-၈-၂၀၂၄ ရက်မှ စပြီး နောက်ထပ် ၆ လ တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ကြောင်း" ကြေညာ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ကချင်ပြည်နယ် တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် ဒေါ်အေးအေးမော်၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် ဒေါ်မိမိစိန်၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် ဒေါက်တာဇော်ဝင်းထွန်း၊ မွန်ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် ဒေါက်တာအောင်သီဟ တို့အား အမိန့်ထုတ်ပြန်ခန့်အပ်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ

ဩဂုတ် ၃

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ ရဲချုပ် (ပူးတွဲ) ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး နီလင်းအောင်အား စစ်ဘက်မူလတာဝန်များ ပြန်လည်ထမ်းဆောင်စေကြောင်း အမိန့်ထုတ်ပြန်။
- ၂-၈-၂၀၂၄ ရက်နေ့တွင် ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း) လားရှိုးမြို့ရှိ တပ်မတော်ဆေးရုံကို ရှေ့တိုက်ဒုံးများ၊ လက်နက်ကြီးများ၊ Drone များဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် MNDAA အကြမ်းဖက်သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့အား အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးမှ ပြင်းထန်စွာ ကန့်ကွက်ရှုတ်ချကြောင်း သဘောထားများ ထုတ်ပြန်။

ဩဂုတ် ၄

- ၂-၈-၂၀၂၄ ရက်နေ့တွင် ရှမ်းပြည်နယ်(မြောက်ပိုင်း) လားရှိုးမြို့ရှိ တပ်မတော်ဆေးရုံကို ရှေ့တိုက်ဒုံးများ၊ လက်နက်ကြီးများ၊ Drone များဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် MNDAA အကြမ်းဖက် သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့အား အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးမှ ပြင်းထန်စွာ ကန့်ကွက်ရှုတ်ချကြောင်း နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၅ ပါတီ၏ ပူးတွဲသဘောထား ထုတ်ပြန်ကြေညာ။

ဩဂုတ် ၅

- နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဥက္ကဋ္ဌ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က ပြည်သူလူထုသို့ အသိပေးပြောကြား။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က လူ့ဘောင်သစ်ပါတီ (NSP) နှင့် ဇိုမီးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီ (Zomi Congress for Democracy Party) တို့၏ ပါတီတည်ထောင်ခွင့် လျှောက်ထားချက်များကို နိုင်ငံရေးပါတီများမှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၆ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသဖြင့် ငြင်းပယ်လိုက်ကြောင်း သတင်း ထုတ်ပြန်။
- MNDAA အကြမ်းဖက် သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့၏ အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကို လုံးဝလက်မခံကြောင်းနှင့် ပြင်းထန်စွာကန့်ကွက်ရှုတ်ချကြောင်း အသင်းအဖွဲ့အသီးသီးက သဘောထားထုတ်ပြန်။

ဩဂုတ် ၆

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေထံ ကုလသမဂ္ဂ စီမံကိန်းဝန်ဆောင်မှုရုံး (United Nations Office for Project Services–UNOPS) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် ကိုယ်စားလှယ်အသစ် Ms. Sara Austin Netzer က ၎င်း၏ ခန့်အပ်လွှာပေးအပ်။
- လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမြင့်ကြိုင်၊ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ ဦးကိုကိုတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ထိုင်းနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Mongkol Visitstump နှင့်အဖွဲ့ကို သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- MNDAA အကြမ်းဖက် သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့၏ အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကို လုံးဝလက်မခံကြောင်းနှင့် ပြင်းထန်စွာကန့်ကွက်ရှုတ်ချကြောင်း အသင်းအဖွဲ့အသီးသီးက သဘောထားထုတ်ပြန်။

ဩဂုတ် ၇

- အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌရုံးဝန်ကြီးဌာန (၁) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မိုးအောင် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ထိုင်းနိုင်ငံသံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Mongkol Visitstump ဦးဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (United Nations Development Programme – UNDP) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဌာနေကိုယ်စားလှယ် Mr. Titon Mitra ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

- ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နိုင်ငံခြားစီးပွားဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာကံဇော် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (United Nations Development Programme – UNDP) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဌာနေကိုယ်စားလှယ် Mr. Titon Mitra နှင့် ကုလသမဂ္ဂ စီမံကိန်းဝန်ဆောင်မှုရုံး (United Nations Office for Project Services–UNOPS) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် ကိုယ်စားလှယ်အသစ် Ms. Sara Austin Netzer တို့ကို သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမင်းနောင် ကုလသမဂ္ဂ စီမံကိန်းဝန်ဆောင်မှုရုံး (United Nations Office for Project Services–UNOPS)၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် ကိုယ်စားလှယ်အသစ် Ms. Sara Austin Netzer အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်က ပို့ကုန်တင်ပို့သူများအနေဖြင့် ပို့ကုန်တင်ပို့ခြင်းမှရရှိသည့် ပို့ကုန်ရငွေပမာဏ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းအစား ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကိုသာ မြန်မာကျပ်ငွေဖြင့် လဲလှယ်ဆောင်ရွက်ရန် ပြင်ဆင်သတ်မှတ်။

ဩဂုတ် ၈

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ ဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သတိုးမဟာသရေစည်သူ သတိုးသီရိသုဓမ္မ မင်းအောင်လှိုင်ထံမှ (၅၇) နှစ်မြောက် အာဆီယံနှစ်ပတ်လည်နေ့သို့ သဝဏ်လွှာပေးပို့။
- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် တရုတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန အာရှရေးရာအထူးကိုယ်စားလှယ် H.E. Mr. Deng Xijun အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဩဂုတ် ၉

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ် Ms. Noriko Takagi အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမောင်မောင်အုန်း၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးလွင်ဦးတို့ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Abhay Thakur အား သီးခြားစီ လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- မန္တလေးမြို့တွင် နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ကိုးကန့်တိုင်းရင်းသားမိသားစုများက MNDAA အကြမ်းဖက်သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့၏ အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကို လုံးဝလက်မခံကြောင်းနှင့် ပြင်းထန်စွာ ကန့်ကွက်ရှုတ်ချကြောင်း သဘောထားထုတ်ပြန်။

ဩဂုတ် ၁၀

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ဒေါက်တာကိုကိုနိုင်အား ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးအဖြစ် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခန့်အပ်။

ဩဂုတ် ၁၂

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန်လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီးအဖြစ် H.E. Ms. Ma Jia အား ခန့်အပ်ရန်သဘောတူ။
- ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူငယ်များနေ့အခမ်းအနား ကျင်းပ၊ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် အမှာစကားပြောကြား။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကူဝိတ်သံအမတ်ကြီး မစ္စတာမူဘာရက်(ခ်) အမ်အေအလက်ဝါနီကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေထံ မန္တလေးမြို့အခြေစိုက် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ကောင်စစ်ဝန်ချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် မစ္စ ကောင်းဖျင်က ၎င်း၏ ခန့်အပ်လွှာ လာရောက်ပေးအပ်။

ဩဂုတ် ၁၃

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေထံ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်သံအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ရန် သဘောတူညီပြီးဖြစ်သည့် Ms. Ma Jia လာရောက်တွေ့ဆုံ။

ဩဂုတ် ၁၄

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီဗဟိုကော်မတီ၊ နိုင်ငံရေးရာဗျူရိုအဖွဲ့ဝင်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး H.E. Mr. Wang Yi ဦးဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲကျင်းပ။
- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ တရုတ်ကွန်မြူနစ် ပါတီဗဟိုကော်မတီ နိုင်ငံရေးရာဗျူရိုအဖွဲ့ဝင်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး H.E. Mr. Wang Yi နှင့် နှစ်နိုင်ငံ တွေ့ဆုံဆွေးနွေး။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဥပဒေဘာသာပြန်ကော်မရှင်က ဥပဒေဘာသာပြန်ကော်မရှင် အမိန့်အမှတ် ၃/၂၀၂၄ ထုတ်ပြန်။

ဩဂုတ် ၁၅

- ဘာရိန်းနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန်လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သံအမတ်ကြီး ဦးတင်ယုသည် ၎င်း၏ခန့်အပ်လွှာကို ဘာရိန်းနိုင်ငံဘုရင်မင်းမြတ် ဟာမက်(ဒ်) ဘင်အစ်စာအယ်လ်ခါလီဖာထံ ပေးအပ်။
- ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ ပူးပေါင်း၍ သိပ္ပံပွဲတော် (၂၀၂၄) ကျင်းပ။

ဩဂုတ် ၁၉

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့မှ နိုင်ငံတကာပြည်သူ့ကျန်းမာရေး အရေးပေါ်အခြေအနေ (Public Health Emergency of International Concern – PHEIC) အဖြစ် ကြေညာထားသော Mpox (မျောက်ကျောက်) ရောဂါနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းထုတ်ပြန်။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ကချင်ပြည်နယ် ပြည်သူ့ပါတီ [Kachin State People's Party(KSPP)] ကို နိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြု။
- လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးစိုးကြည် ကုလသမဂ္ဂ ယာယီဌာနေညှိနှိုင်းရေးမှူးနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ယာယီညှိနှိုင်းရေးမှူး Mr. Marcoluigi Corsi နှင့် ကုလသမဂ္ဂ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာညှိနှိုင်းရေးရုံး (UNOCHA) ၏ အကြီးအကဲ Mr. Sajjad Mohammad Sajid တို့ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဩဂုတ် ၂၁

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ထံ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသံအမတ်ကြီး H.E. Ms. Ma Jia သည် ၎င်း၏ သံအမတ်ခန့်အပ်လွှာပေးအပ်။
- နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးလွင်ဦး ကုလသမဂ္ဂလူဦးရေရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (United Nations Population Fun–UNFPA) ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာဌာနေကိုယ်စားလှယ် Mr. Jaime Nadal Roig အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဩဂုတ် ၂၂

- စိုက်ပျိုးရေး၊မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမင်းနောင် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Dr. Md. Monwar Hossain အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- မြန်မာနိုင်ငံသတင်းမီဒီယာကောင်စီဝင်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့က မြန်မာနိုင်ငံ သတင်းမီဒီယာကောင်စီဝင်အဖြစ် တင်မြှောက်ခံရသူများနှင့်

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွင် ပါဝင်အရွေးချယ်ခံခွင့်ရှိသူများစာရင်းကို အသိပေး ကြေညာ။

ဩဂုတ် ၂၃

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး ဒေါက်တာ မိုဟာမက် မွန်(န)ဝါ ဟူစိန်အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဩဂုတ် ၂၇

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီး ဦးမင်းနောင်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတ နိုင်ငံသံအမတ်ကြီး H.E. Ms. Ma Jia ကို သီးခြားစီလက်ခံတွေ့ဆုံ။
- လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဝန်ကြီး ဦးစိုးကြည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အရေးပေါ် ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ညွှန်ကြား ရေးမှူးများအဖွဲ့ (EDG) အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

ဩဂုတ် ၂၈

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင်၊ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ကာကွယ် ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး တင်အောင်စန်း မြန်မာ နိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Ms. Ma Jia ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ က ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စု၏အခွန်အကောက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာနက ပြည်ပရောက် မြန်မာရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများအနေဖြင့် မိမိတို့ရရှိသည့် လုပ်ခလစာများကို တရားဝင်လမ်းကြောင်းများမှ တစ်ဆင့် လွှဲပြောင်းပေးပို့ရန် သတ်မှတ်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ

စက်တင်ဘာ ၁

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ၂၀၂၄ ခုနှစ် လူဦးရေနှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင် စာရင်းကောက်ယူခြင်း အထိမ်းအမှတ် ပြည်သူသို့ ဗီဒီယိုမိန့်ခွန်း ပြောကြား။

စက်တင်ဘာ ၂

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ညှိနှိုင်းကွပ်ကဲရေးမှူး (ကြည်း၊ ရေ၊ လေ) ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်မောင်အေး အိန္ဒိယနိုင်ငံ National Defence College ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဗဟို အဖွဲ့က The Myanmar National Democratic Alliance Army (MNDAA) လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့နှင့် Ta'ang National Liberation Army (TNLA) လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းသူအဖွဲ့တို့ကို အကြမ်းဖက်အုပ်စုအဖြစ် ကြေညာ။
- ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အကြမ်းဖက်မှုတိုက်ဖျက်ရေးဗဟို အဖွဲ့က United League of Arakan (ULA)/ Arakan Army (AA) လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အား အကြမ်းဖက်အုပ်စုအဖြစ် ကြေညာထားခြင်းမှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်း ခြင်းကို ပယ်ဖျက်၍ အကြမ်းဖက်အုပ်စုအဖြစ် ကြေညာ။

စက်တင်ဘာ ၃

- The Myanmar National Democratic Alliance Army (MNDAA)၊ Ta'ang National Liberation Army (TNLA) နှင့် United League of Arakan (ULA)/ Arakan Army (AA) လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့အား အကြမ်းဖက်အုပ်စုအဖြစ် ကြေညာခြင်းအား အပြည့်အဝထောက်ခံပါကြောင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အကြမ်းဖက် လုပ်ရပ်များကို ထာဝရဆန့်ကျင်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၅ ပါတီ၏ ပူးတွဲသဘောထား ထုတ်ပြန်ကြေညာ။

စက်တင်ဘာ ၄

- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် အကြမ်းဖက်သမားများ၏ အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ရသည့် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ ဆီဆိုင်မြို့တွင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်နေမှုအား သွားရောက်ကြည့်ရှု၊ ထောက်ပံ့ရေးပစ္စည်းများ ပေးအပ်။
- နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့်ကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး တင်အောင်စန်း မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂယာယီဌာနေညှိနှိုင်းရေးမှူးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက် ထားမှုဆိုင်ရာ ယာယီညှိနှိုင်းရေးမှူးဖြစ်သူ Mr. Marcoluigi Corsi ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

စက်တင်ဘာ ၅

- ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂယာယီဌာနေ ညှိနှိုင်းရေးမှူးနှင့်

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ယာယီညှိနှိုင်းရေးမှူးဖြစ်သူ Mr. Marcoluigi Corsi ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ။

စက်တင်ဘာ ၆

– ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး မစ္စတာ အဘ်ဟေး တာကူးရ်အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

စက်တင်ဘာ ၇

– ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ ဖြည့်စွက်ခန့်ထား။
– ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ချင်းပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ စီးပွားရေးရာဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီး ဦးဟန်ကျင့်ဇမ်းအား ကျန်းမာရေးအရ တာဝန်မှ အနားယူခွင့်ပြု။

စက်တင်ဘာ ၉

– နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်ထံ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီ (International Committee of the Red Cross–ICRC) ဥက္ကဋ္ဌ Ms. Mirjana Spoljaric Egger ဦးဆောင်သည့်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က လာရောက်ဂါရဝပြု တွေ့ဆုံ။
– ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က မွန်ညီညွတ်ရေးပါတီ (Mon Unity Party) ကို နိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြု။
– ကရင်ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးစောမြင့်ဦး မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ထိုင်းနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး HE. Mr. Mongkol Visitstump နှင့်အဖွဲ့အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

စက်တင်ဘာ ၁၀

– နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ပို့ဆောင်ရေးနှင့်ဆက်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မြထွန်းဦး မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ တရုတ်နိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Ms. Ma Jia အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
– ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးသန်းဆွေ နီပေါနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး မစ္စတာ ဟာရီရှ်ချန်ဒရာဃီမီရေးအား လက်ခံတွေ့ဆုံ။
– မွန်ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးအောင်ကြည်သိန်း မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ထိုင်းနိုင်ငံ သံအမတ်ကြီး H.E. Mr. Mongkol Visitstump အား လက်ခံတွေ့ဆုံ။

စက်တင်ဘာ ၁၄

- နီပေါဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန် လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သံအမတ်ကြီး ဦးမျိုးမြင့်မောင်သည် နီပေါဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတ မစ္စတာ ရမ်ချန်ဒရာပေါ်ဒဲလ်ထံ ၎င်း၏ခန့်အပ်လွှာပေးအပ်။
- ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် သံအမတ်ကြီး ဦးသစ်လင်းအုန်းအား ၎င်း၏ လက်ရှိတာဝန်ဝတ္တရားများအပြင် ဘယ်လာရုစ်သမ္မတနိုင်ငံဆိုင်ရာ သံအမတ်ကြီးအဖြစ် ပူးတွဲခန့်အပ်။
- နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှ သံအမတ်ကြီး ဦးဇော်ဦးအား အိန္ဒိယသမ္မတ နိုင်ငံဆိုင်ရာ မြန်မာသံအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်။
- နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန စီမံကိန်းနှင့်စီမံရေးရာဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူး ချုပ် ဦးကျော်တင်ရှိန်အား အီဂျစ်အာရပ်သမ္မတနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအာဏာကုန် လွှဲအပ်ခြင်းခံရသော မြန်မာသံအမတ်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်။

စက်တင်ဘာ ၁၅

- ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဦးမောင်မောင်အုန်း၊ ရုရှား ဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံဆိုင်ရာ မြန်မာသံအမတ်ကြီး ဦးသစ်လင်းအုန်းနှင့် မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များ BRICS Media Summit သို့ တက်ရောက်။

သက်ထားသူရိန် စုစည်းတင်ပြသည်။

အယ်ဒီတာအမြင်

- ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ပြန်လည်ရောက်ရှိစေခြင်း

အထူးဆောင်းပါး

၁။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံထူထောင်ခြင်းနှင့် နက်ရှိုင်းလှသည့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပွဲ၏ အခန်းကဏ္ဍ
၂။ ရွေးကောက်ပွဲ ယဉ်ကျေးမှုကို ကျော်ဖြတ်ခြင်း
၃။ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ အလွန်ကာလ စဉ်းစားစရာများ

နိုင်ငံရေး

၄။ မြန်မာတို့ ထာဝစဉ်ထားရှိအပ်သည့် အလောင်းဘုရားစိတ်ဓာတ်
၅။ နိုင်ငံရေးကျိုနစ်သင့်ခြင်းကို မြင့်မားသည့် ပညာရေးဖြင့်သာ တားဆီးနိုင်မှာပါ
၆။ ကေဝဋ္ဋနဖူးကအမာရွတ် သုမနကျောကဒဏ်ရာ မင်းဆဒ္ဒန်ကို စူးတဲ့မြှားနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ
၇။ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှု (၇၆)နှစ် ရေသောက်မြစ်

စာကောင်းပေမွန်

၈။ ကုန်းဘောင်ခေတ် တရုတ်မြန်မာ ချစ်ကြည်ရေးမှတ်တိုင်တစ်ခု
၉။ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်က ရန်ကုန်မြို့
၁၀။ ပြန်လည်ဆန်းသစ်လာသော … ကွက်စိပ်

စီးပွားရေး

၁၁။ အိန္ဒိယ၊ တရုတ် ၊ မြန်မာ ၂၀၅၀
၁၂။ စက်သုံးဆီ အခက်အခဲကို ကျော်လွှားရန်
၁၃။ အရှေ့ဖျားစီးပွားရေးဖိုရမ်(၂၀၂၄) နှင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင် ကမ္ဘာသို့ ဦးတည်ရာလမ်း

လူမှုရေးနှင့်အထွေထွေ

၁၄။ သတင်းစကားနှင့်ပြန်ကြားရေး (၂)
၁၅။ ကပ်ဆိုးနဲ့ လူဆိုးများ
၁၆။ မြန်မာနိုင်ငံရုပ်ရှင်အစည်းအရုံးသမိုင်း(၃)
၁၇။ မြန်မာပြည်နှင့် ဥရောပတိုက်တို့ထိတွေ့မှုသမိုင်း
၁၈။ စွမ်းအင်ခြိုးခြံချွေတာရေး

ယဉ်ကျေးမှု

၁၉။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ရှေးဟောင်းကျောင်းတော်ကြီးများ
၂၀။ မြန်မာစာ၊ မြန်မာစကား အလေးထား (၁)
၂၁။ ပုဂံခေတ်မှသည် အင်းဝခေတ်အထိမြန်မာစာပေအရေးအသားများ

နည်းပညာ

၂၂။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်မှု ဘေးအန္တရာယ်များ လျှော့ချရေးတွင် အီးဖရီးစဥ္စမီးဖိုများဖြင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်မှုများ (အပိုင်း-၂)
၂၃။ ချစ်(ပ်)စစ်ပွဲ ဘယ်သူအနိုင်ရမလဲ

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး

၂၄။ ရန်ကုန်မြေပြင် နိမ့်ဆင်းမှုအန္တရာယ်

ဥပဒေ

၂၅။ အဖေက သားကို တရားစီရင်နိုင်ပါသလား

အထူးကဏ္ဍ

၂၆။ မြန်မာရေးရာ ရက်စဥ်မှတ်တမ်းများ